

ספר חק לישראל

פרשת ויקרא

מן

חמשה חומשי תורה

עם מ"ב פירושים. מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים.

(א) ונספו על חמש מגלות עיר פירושים חדשים
למלאי אשר לא בא עוד בכוסם הוא מלוקט מגדולי
מפרשי ויקרא בו יתענג מור. ולישי מי' הנבחר
התקטן גם מי' ע"ס 'קצרה' האם תועם לייצק
ועם גרוס מפרשניקען האבן.)

(בא) על ספר שיר השירים נקוב בשם שירי שלמה
(בב) על ספר רות נקוב בשם יהוס דוד.
(בג) על ספר איכה נקוב בשם קינות ירמיה.
(כד) על ספר קהלת נקוב בשם חבלי העולם.
(כה) על ספר אסתר נקוב בשם מור והים.
(כו) לקומים יקרים על ח"ס מגדלים אנשי שם.
(כז) משלים ערכים ועוסקים על כל הילי.
(כח) תרגום שני על מגלת אסתר.
(כט) פתשגן דכתב על תרגום שני בחקן נפלא.
(ל) חקוק ע"ס מחיננים שני בהוספות והקנים.
(לא) גרסם כפון כל כך מדר התפלה וכו'.
(לב) גם הוספנו קצרו תרינים הנצרכים לתפלה.
(לג) נביאים עם פרש"י ומגרת דוד.
(לד) כתובים עם פרש"י ומגרת דוד.
(לה) המשניות עם ברבורא ועיקר חילוש כנרסם
מכבר עם הוספות והקנים.
(לו) נמרא עם פרש"י והתקנה ע"ס איור דבררי
הוספת.
(לז) ההלכה פסקה עם התקנה ע"ס.
(לח) המוסר עם התקנה ע"ס.
(לט) למחרים ללמוד בכל הם דרוריי מצות כאשר
חקו הקדושים.
(מ) ארחות חיים מפרש"י ולי.
(מא) הארחות חיים הגיל נקנה גם לישן ע"ס.
(מב) אגרת הרמב"ן ורלבנו ולי נקנה גם הנהל ע"ס.

(א) הו' ה' גרסמה בשלמות עם המפרט והמש מגלות
עם המעטים
(ב) ר"ו ג"ס על התורה
(ג) מי' רש"י בשלמות ועם מי' רש"י יסן.
(ד) מי' שפתי חכמים הנודע ללומדי תורה.
(ה) מי' הרשבים ולי גבר רש"י ולי.
(ו) מי' בעל המורים מרבונו בעל ארבעה פורים.
(ז) מי' דעת זקנים מבעלי החוספות ולי.
(ח) תולדות אהרן מראת סוקס כל פסוק בש"ס.
(ט) מגין המצות למת"ל חבני ולי גרסם בפנים
החופים ע"ס המסוקים.
(י) מעמי הקרבנות ברך. חרש וגפלא נאפא
מגדולי המפרשים ולי.

(יא) דיני הקרבנות כקצה
(יב) הדפטרות עם לקשים ומשלים.
(יג) עניני הסדרה פורס על נקובו אשר גם הוא
נאקפ מגדולי המפרשים כמוב פקס דעת.
(יד) ענין הסדרה על ג"ס לפני כל מדרה.
(טו) ש"י ע"ס על התורה הוא כמעט העוקה חרשה
כמוב פקס וכן בתהפחה.
(טז) ליקומים יקרים ע"ס מהפנים הנקובים בשמותם
לשפ" (יותר מחסבים בספר).
(יז) משלי חכמים עוסקים המוסקים לבי הקורא למוכר
ולריאת ה'. על התורה והמפרט.
(יח) ספר פדר"א עם ספר הישי יתרו נקנה על ע"ס
(קצרה ואל הוסק האם עם איור גיטיק מן וועלט
בעשפאנג כ"ו היניש.
(יט) מצות השם על תרג"ל מצות (אוקף ע"ס) ועיקר
ספנסש ואל הוסקן די מצות וואסנגם האם גיכאפן.
(כ) חמש מגלות עם פרש"י (בספ כל כך מתחשש
גרסמה המגלה השייכה לכרך התני). וזלת זה

מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, נמרא, מוסר, הלכה,
איבערזעצט אויף א לייכטע אידישע שפראך, מיט שיינע ליכטיגע אותיות,
און קלארע דרוק.

הוצאת אמונה — 388-8812

חק לישראל

ספר

ויקרא

מן

חמשה חומשי תורה

עם מ"ב פירושים. מנדולי המפרשים ראשונים ואחרונים.

נוספו על חמש מגלות עוד פירושים חדשים להפליא אשר לא בא עוד כבושם הזה מלקום מנדולי מפרשים והקורא בו יתענג מאד. ולפי פי' העברי העתקנו גם פי' ע"ש (יעדער וואס וועט לייגענען וועט גרויס פערנעניגען האבן).

(א) על ספר ישיר השירים נקוב בשם שירי שלמה.
(ב) על ספר רות נקוב בשם יחוס דוד.

(ג) על ספר איכה נקוב בשם קינות ירמיה.
(ד) על ספר קהלת נקוב בשם הבלי העולם.
(ה) על ספר אסתר נקוב בשם מור והדם.

(ו) לקומים יקרים על ח"ם מנדולים אנשי שם.
(ז) משלים ערבים ועיומים על כל הח"י.

(ח) תרגום שני על מגלת אסתר.
(ט) פתשגן הכתב על תרגום שני בתקון נפלא.

(י) העתק ע"ש מהתרגום שני בהוספות ותקונים.
(יא) גרסם בסוף כל כרך סדר התשלה וכו'.

(יב) גם הוספנו קצורי הדינים הנזכרים לתפלה.
(יג) נביאים עם פרש"י ומצורת יוד.

(יד) כתובים עם פרש"י ומצורת דוד.
(טו) המשניות עם ברמבורא ועיקר תו"ש בגרסם מכבר עם הדיספות ותקונים.

(טז) גמרא עם פרש"י והעתקה ע"ש ועם איוה רבובי תוספות.
(יז) ההלכה פסוקה עם העתקה ע"ש.

(יח) המוסר עם ההעתקה ע"ש.
(יט) למדרים ללמוד בכל יום התרי"ג מצות כאשר תקנו הקדמונים.

(כ) ארחות חיים כהרא"ש ז"ל.
(כא) הארחות חיים הג"ל גתק גם ללשן ע"ש.

(כב) אגרת הרמב"ן ז"ל לבנו ז"ל גתק גם הוא לע"ש.

(א) תורה גרסמה בשלמות עם הפטרות וחמש מגלות עם הטעמים.

(ב) תרגום על התורה
(ג) פי' רש"י בשלמות ועם פי' רש"י ישן.

(ד) פי' שפתי חכמים הנודע לומרי תורה.
(ה) פי' הרשב"ם ז"ל נכד רש"י ז"ל.

(ו) פי' בעל המורים מרבינו בעל ארבעה פורים.
(ז) פי' דעת זקנים מבועי התוספות ז"ל.

(ח) תולדות אהרן מראה מקום כל פסוק בש"ס.
(ט) מגין המצות למהר"ם האגון ז"ל גרסמו בפנים החומש ע"ש הפסוקים.

(י) מעמי הקרבנות בדרך חדש ונפלא נאספו מנדולי המפרשים ז"ל.

(יא) דיני הקרבנות בקצרה
(יב) ההפטרות עם לקומים ומשלים.

(יג) עניני המדרה פירוש על מקומו אשר גם הוא נאסף מנדולי המפרשים בטוב טעם ודעת.

(יד) ענין המדרה על ע"ש לפני כל סדרה.
(טו) המ"י ע"ש על התורה הוא כמעט העתקה ורשה בטוב טעם וכן בההפטרות.

(טז) ליקומים יקרים ע"ש מהמפרים הנקובים בשמותם למטה (יותר מחמשים במספר).

(יז) משלי חכמים נעימים המושכים לב הקורא למוסר וליראת ה'. על התורה והפטרות.

(יח) ספר פדר"א עם ספר הישר יחדו גתק על ע"ש (יעדער ואל וויסען וואס עם אזו גנייען פון וועלט בעשאמונג ביו היינט).

(יט) מצות השם על תרי"ג מצות (אויף ע"ש) יעדער מענטש זאל וויסען די מצות וואסנאם האט גיבאמין.

(כ) חמש מגלות עם פרש"י (בסוף כל כרך מהחומש גרסמה המגלה השייבה לכרך ההוא). וזלה זה

ואלה המפרים שמהם נאספו הפירושים החדשים והלקומים היקרים

6) הל"בין הקדוש (ג) אכרנ"ג:ל (ג) הפקדע (ד) הפל"ס הקדוש (ה) או"כ המ"ים הקדוש (ו) זוסר הקדוש (ז) כלי יקר (ח) כלי מים חיים (ט) רב"ד סוסג (י) יקנוס רחובי (יא) יקנוס כמטורי (יב) פי' נדיק (יג) ח"ן מורח (יד) קדושה לוי (טו) ספיקי יכודס (טז) דכ"י בכול (יז) נענ"ן (יח) נודע רכס י"ט) נודעס נחומסל (כ) קיקאנטי (כה) מדרס הנמלס (כט) ח"ן משה (ל) מרבי נחל (לג) ק"ק רי"ה (ד"ז) תרגום יוסון (כה) מיקונים (כו) עמ"י אורס (כז) קיקאנטי (כה) מדרס הנמלס (כט) ח"ן משה (ל) מרבי נחל (לג) ק"ק (כג) עכ"ר (נג) ח"ן תפודס (נד) מדרס לניסו (נז) כ"יס לעמ"י (נו) יערות דכ"ס (נ"ז) כ"ירי כוספס ככ"ס"ל (נח) תפארה נ"י עכ"ר"ל (נ"ט) ל"סית תפארה ע"נ ע"ש"ט (ס) פרכס ורכיס (ס"א) ורע ערך ע"ב) נכרס כמולל (ס"ג) זקן ח"כ"ן (ס"ד) זמן ססוי (ס"ה) פני אריס (ס"ו) סנע דמ"י (ס"ז) שילה כהדס (ס"ח) כנענ יעקב (ס"ט) נמדר ונמ"ס (כ) תולדות חיים ועוד ועוד עכ"ר פי' אספ"ר למורס פי' רכיס ס"ס רק כולס ח"כונים כולס כ"כונים מצורי בתוכס קדושים אס"ר עכ"ר (כ"א) אור וסורס אורס (כ"ב) תכל אריס אס"ר וכרס ג"ל ס"י: עכ"י יכרס"י ה"כונים ס"ט כנענ כנענ כנענ כנענ ומוסר"ת כולס נקנעו ס"ס נל"כ"ר ולסדר ספורס וספסרית דכ"י סניסלים וסכנענ"ס ס"כ כולס קד"ס קד"ס עכ"רס אכ"רס נענו אס"ר קכל סכל מכ"ר פי"י עד סוף סודווס.

ברכות הפטרה

קודם קריאת הפטרה יברך

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר
בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים
באמת: ברוך אתה יי הבורח בתורה ובמשה
עבדו ובנישאל עמו ובנביאי האמת וצדק:

ואחר קריאת הפטרה יברך

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם צור כל העולמים צדיק
בכל הדורות האל הנאמן האומר ועושה המדבר
ומקים שכל דבריו אמת וצדק:

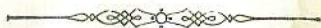
נאמן אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריה ודבר אחד
מדבריה אחר לא ישוב ריקם כי אל מלך נאמן
ורחמן אתה: ברוך אתה יי האל הנאמן בכל דבריו:

רחם על ציון כי היא בית חיינו ולעלובת נפש תושיע
במהרה בימינו: ברוך אתה יי משלח ציון בבניה:

שמתנו יי אלהינו באלהינו הנביא עבדך. ובמלכות בית
דוד משיחך. במהרה יבא ויגל לבנו. על כסאו
לא ישב זר ולא יגלו עוד אתרים את כבודו. כי בשם
קדשך נשבעת לו שלא יכבה נרו לעולם ועד: ברוך אתה
יי מגן דוד:

על התורה ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת
הזה שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה לכבוד
ולתפארת:

על הכל יי אלהינו אנתנו מודים לך ומברכים אותך יתברך
שמה בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי
מקדש השבת:

תפלה לאומרה קודם לימוד קבלה

לשם יהוד קוב"ה ושכינתיה ברחילו ורחימו ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל ולאקמא שכינתא מעפרא הריני לומד בספר קבלה (פלוגי) שהוא כנגד תפארת דיועיר אנפין דעולם האצילות שבו שם מ"ה כזה יוד"ה ה"א וא"ו ה"א לעשות לו מרכבה. ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתוכיח את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מיין תתאין על ידי קריאה ספר הקבלה הזה. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך יי לעולם אמן ואמן :

הקדמה לסדר הקרבנות

הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר קדשים הרבה לדבר בעניני הקרבנות, וזה לשונו חזק : ענין הקרבנות כבר אבד בעונותינו הרבים, ואין משגיחים בו אלא מעט מבני אדם, ואין זכרו מורגל אצל שום אדם ואפילו שם נשתן בו, לפי שאין שם מעשה לקיים ההרגל, ואין שואל ואין דורש ואין מבקש על שום דבר מהן כל עיקר וכו', ורוב התלמידים אינם יודעים מן הקרבנות אפילו מה שנאמר בהם פסוקים רבים. עכ"ל הסתור : על כן נציע פה עניני הקרבנות בארוכה ובהרחבה בשמותיהן ובדיניהן ובמסותיהן כיד ה' הטובה עלינו, וכפי אשר מצאנו בספרי רבותינו ז"ל, הלא הכה : הדינים המסודרים בהרמב"ם ונושאי כליו, והתפארת ישראל, ודרשי המוסר הנמצאים בסדרשי רבותינו ז"ל ואגרותיהם, הוזר והרקמטי, השל"ה ועקדה ואברבנאל, המדברים בעניני הקרבנות, ועוד ספרים רבים מרבותינו ז"ל, החוקרים ודורשים ומדברים גבוהה גבוהה בעניני קרבנות, ומחמת כן רבים הרה, אי אפשר לפורסם, ושמותיהם יבואו כל אחד על מאמרו ודרשתו, למען יהיו שפתותיהם דוכבות במקומות משכנותם, וההוגה והלומד כהחומש הזה בספר „ויקרא“ ידע אל נכון דיני כל קרבן בספר, וידע גם כן על מה צוה הקב"ה דוקא הקרבן באופן זה או באופן אחר. ואיזה חוולת יבוא הקרבן אל האדם לגופו ונשמתו, ומיני הקרבנות רבים המה, מהדוכס והצומח ובעלי חיים, ושמותיהם שונים זה מזה, ע"כ הצגנו פה כל שמות הקרבנות אחד מהן לא נעדר, ודיני כל קרבן בספר, ודיני המנחות והנסכים כלן בשמותיהן וסמטי עניניהם, המדוברים בסדר „ויקרא“ וסדר „צו“, מן הצגנו פה קצת דיני טומאה וטהרה הנצרכים לסדר „תוריע ומצורע“. ודיני נגעים ושמותיהן בספר, הן נצעי אדם והן נצעי כנדים והן נצעי בתים המדברים בסדר „תוריע ומצורע“. וקצת דיני נדה וזב וזבה הנצרכים לפסוקי סדר מצורע. ודיני עובדת כהן גדול כיום הכפורים בקצרה המדובר בסדר „אחרי“, ודיני מומי הכהנים והקרבנות, ומעט מעניני הרגלים הנאמרים בסדר אפר. ודיני שכאח ויובל, ודיני ערכין הנאמרים בסדר „בהר ובחתיקת“ :

הנה הנקדה בשער הנ"ל אמר, ועוד יש ספק עצום במה שלא צותה התורה להקריב קרבן כי אם לשונג, כי יראה שהצורך יותר גדול להוטאים בדעת ובדון וכו'. התירוז הוא כפ"ש הרב ברכת טוב ז"ל, וז"ל : כאשר נודע דהרכבת הגוף עם הנשמה הוא כדמיון. מסירת בתמה לרועה, כמו שהתבטח קצרה ידה מהשיע לעצמה, ועל כן מיסרין אותה ביד החשוב מסנה אתר במעלה, דהיינו ביד האדם שהוא מבין מה שמועיל לכהמה ומה שמועיל לה. והוא ירעה אותה ויאכילנה וישקנה ויספיק לה כל צרכה, וכחשיבו בשמירתו ילסמו לו שבר טוב, אך אם פשוע יפשע בשמירתה יגיע היזק לבעליה, אז חייב הוא לשלם, הויז מנוק שאירע על פי אונס ע"ש. וברמיון זה כמש חבר הנשמה עם הגוף, דהגוף הנגנף אין לו שום מעלה מעצמו, על כן מסרחה אל הנשמה : יהיה תרעה אותו ותגדלו: על מי מנחות מי החושה ותרגילוה בעבודתו ויתברך, ובעת המיבתחת הרעיות והשמידה, טוב לה כל הימים. כי יש שבר לפעולתה, ואינם בהיעתה, ופשעה שלא יסרתה הגוף כחמא

הקדמה לסדר הקרבנות

דחמאו זו היא מיתתו, דהרשעים בחייהם קריוס מתיב, ואם כן הנשמה המיתה את הגוף, שהוא חלק חי לכד, ועל כן צריכה לשלם חי אחר תרחיו, כגון שתקריב קרבן, ומחכת שאין זה תשלומין גמורים להקריב בהסתר תחת ארץ, על כן אין הקרבן תרצה אלא אם כן היה אנוס כחמאו מאונס למטיס מוויין, היינו מהיצר הרע, דבכהאי גוונא פטור הרועה, דלפעמים האדם אנוס בחמאו שמתאמץ בכל כחו לכוף את יצרו ולא עלתה לו, או ששכח כי נצטווה על דבר זה, [אע"פ שהרועה פטור באונס, התם כלתה שמירתו, אין מהצורך לקטפו על להבא, אבל היא עוד לא כלתה שמירתה, שהנשמה עוד היא חייבת לשמור הגוף, על כן קנסה התורה את הנשמה להביא קרבן] כמ"ש העקדה שה: הועלת נפלא בו ויבואו האנשים החטאים לכלל דעת והכרה בשיעור חמאותם כאשר יראה שהקרבן הנקרב על חמאו ישחט ויופשט וינותח וישרף על האש אשר על המזבח, כי ושיים או על לבו שכן משפטו על חמאו, וכן ראוי שיעשה לו, לולי ה' שרתם עליו, לשום אשם נפשו, או וילוח מהקרבנות ומתוך כך יהיה מורא שמים עליו באונס שלם, והיתה זאת תחבולה נפלאה לפי שעל הרוב לא יכיר החוטא גודל חמאו כי אם בהגיע אליו שיעור ענשו, והכונה מכוארת מכל צד. אמנם כאישר והטא האדם ברעת, הנח אז לא נתן לכפרת קרבן סב' מעמים: הא') כדי שלא יתפרסם לרבים, כי יש אדם משכיל בדעתו ויודע רבנו, ובלתי כובש את עצמו מעשות הרע בעיניו, כי הוא שלוח רסן והתר רצועה, ולתורת חכמים בדרך משעם, וחס' כי זה אישר חטא בנפש מדברת, אינו ראוי שיהכפר בנפש בלתי מדברת, או בפחות ממנה, אבל שהנפש החוטאת עצמה היא אשר תבחר ותקרב על מזבח התשובה ה' לזכרה בצומות ועגונים ומעשים טובים:

השם קרבן הוא: א') מפני היותו קרב על המזבח, והב') מפני שהמעשה ההוא יעשה קרבה רבה בין הבעלים המקריבים אותו ובין האלהים, והרב הרקנטי בפ' נח כתב, ודע כי הקרבן מקרב רצון השפל ומיתרו ומקרב רצון העליון, כדי ליהודו ברצון השפל, והמקריב קושר נפשו בנפש קרבנו, ומעלה עליו הכתוב כאלו הקריב נפשו עכ"ל. ובפ' בראשית כתב הרקנטי במעט יתר באור, וז"ל: כי על ידי עשן אש הקרבן המתעלת ומתכפר בה מתעוררות להעלות עשנה למעלה, ולהתחבר בענן הגלן, ולתהוירי ברחמים, כענין הסטור שפירשו למעלה בהפטוק ואז יעלה מן הארץ וכללו של דבר, כי בתחלה הענין עולה עד המעלה הראשונה הנקראת רצון ואחר הפסק עליית העשן יתהפך הקרבן לאש, ונקרא אשה, ואותו אש מתערב באש אוכלת אש וכו', וריתו נקרא ניותו לה', כי אין אהריו אלא רצון גמור, ונתת רוח מתהפך ברחמים, להתאחד רצונו ית' ברצון השפל ולהשלים חצו, כי בהקרבתו אותו צריך לכוון גם כן להדביק נפשו ורוחו בנפש קרבנו, וכמ"ש מעלה עליו כאלו הקריב נפשו, ומתהפך ממדת הרין למדת ההתמים, על כן זהו שמו הנקרא קרבן, על שם ההתקרבות:

דיני וסדר הקרבנות

כ"ל. עוים כולל, עז וסע עוים ופער עוים ופער. סתמלת זמן הקרבנות הוא מיום שמיני לליתרן כ"ל. ועז וסע עוים ופער עוים כשרים להקדש עד יום האחרון משנתם הראשונה, ויום האחרון בכלל הסכר, ומשביעין מעט למע כ"ל בעגל וכנע. וכל מקום שנאמר כי סתם שיעיר הסתמלת זמן הקרבנות משיעורו עליו מיום הולדו שנה ול"א יום משנה שנים, ומאן זמן הקרבנות הוא יום האחרון של שנה שנים כ"ל בעגל, וכל אחד ואחד אחד זמנו נקרא זמן ולינו כשר עוד להקדש: (ב) העופות אינם כשרים לקרבן רק מורים וכני יונים. המורים אינם כשרים לקרבן רק כשהם גדולים כל כך שגולות גופם גדולים ומלטיים בזבז. וכני יונה אינן כשרים רק כשקטנים כל כך כשיפקר מהם נוהג יתעלה מקום מתקדש דס. והמורים הם גולות גופם אינם מלטיים בזבז, כו"ל מחוסר זמן, וכני יונה שצבד זמנו, ושייטס פסולים להקדש, ואפילו אם הקריבין תקרבן פסול:

פרק ב' (ה) הקרבנות סס ד' עוים, בעולה והטמאם והטמאם ובסלמים והטמאם. סדר הקרבנות כך הוא. כל קרבנות סיחיד טעונים מציכה מביכה ומכעלים בתי ידיו על ראש הקרבן בין צ' קרניו קודם שיתעם, ואפי' קרבן שחפסין כולן סומעין, וישעם מציכה מיהדה על הסתמאם הסתמאם שמיאלו עליו. ועל הטמאם החטא שמיאלו עליו. ועל העולה מיוחד עון הכעס או סליט שיתק לנפש שצבד עליו. ועל הסלמים או טודס אומר דברי שבה ומתעלה לה' ית'. מוין מצבד ומעשר ומעטם שלין לרייטס

פרק א' (ה) סעלי מים אשר מסס יקריבו למזבח סן שלשה מיני סענות, בקר, אלן, עוים. בקר כולל, עגל, פר, פס. סתמלת זמן הקרבנות הוא מיום שמיני לליתרן, דהיינו אם נולדו ציטס אפילו בסוף היום, עומד להקריבן ציטס א' לטבוס הבא אפילו בשמרים [וכן הדין בכלל וכו'], ומגל נקרא עיטס הולדו, וכשר להקדש הוין שנתו עד יום האחרון משנתו הראשונה, ויום האחרון ג"כ בכלל הסכר, והשביעין שנה משעם שנוול, דהיינו אם נולד בחלות היום, הוא פסול להקדש ציטס האחרון משנתו אחר חלות היום, ואפילו נשחט קודם חלות וזכר דעו לאחר חלות, פסול הקרבן. פר ופער תקריבין רק משענבו עוים שנה ול"א יום משנה שנים, וכשרים להקדש עד יום האחרון של שנה שנים ליום האחרון בכלל הסכר, ומשביעין מעט לעת כ"ל. אלן כולל, כנע, ככסה, סס כשיכס, גדי אל. סתמלת זמן הקרבנות הוא מיום שמיני לליתרן כ"ל, וכשרים להקדש עד יום האחרון משנתם הראשונה, ויוב האחרון בכלל הסכר, ומשביעין מעט לעת כ"ל בעגל. האלו ה"י: גבש זכר, ולינו נקרא אל עד שיפער סליו שנה ול"א יום משנה שנים, ועד סוף שנה ראשונה נקרא כנע. וזכר להקדש כנע: גבש זכר, וען סוף שנה ראשונה כל ציטס מיום לל כב. ולל אל' רין יקב' סלגב ולינו כשר להקדש כלל. ומתעלה ל"א יום נקרא אל' וכשר להקדש עד יום האחרון משנה שנים עלו, ויום האחרון בכלל הסכר. ומשביעין מעט לעת

דיני הקרבנות

הכליות עם חלביון ואת חיותה אשר על הכבד הוא הקלה הנחמן היואל מן הכבד שהוא נדמות סבה צלוצבות סיר . ואם היא החטאת מן הכבשים שזרסית עוד מלמד סתריה הלה שזכרה לח האליה כולה עם הכליות הסמוכות אליה ואלו כולם נקראים אמורים , ר"ל דברים שהם ה' שפרשו אותם מהחטאת :

(ה) החטאת כולה לכפר אם עבר אחד על כל אחד מהכריתות שזכרו בתורה בשוגג . ואין כל הכריתות דבין זה , כי יש בשביל לעשות הספה צומנו או שלא יתוול חייב כרת , ואם עבר עשה בשוגג אינו חייב חטאת . לפי שפסח ומילה הם מצות עשה והאורה לא חייבה להקריב חטאת אלא למי שפער על מצות לא תעשה בשוגג , שנאמר ופסח חטאת מכל מצות ה' אשר לא תעשה .

וכן המגדף את השם חייב כרת , אבל אם נדף בשוגג אינו חייב חטאת כנאמר לעולם בשוגג ולא מלך מן שאינו עושה מעשה . וכן אם עשה אדם למקדש או חגל מן הקדשים אף ע"פ שסוף כרת וחייב על שגגות חטאת אינה חטאת קבועה כי המורה אמרם ולא כל הוא ואין ידו נמשך וגו' . אבל שאר הכריתות מכל"ל כריתות שחטאתם כל העובר על אחת מהם בשוגג חייב חטאת , אמנם עשה הקרבן שנתקדש על סגנונו בשלום בלא הכריתות כחב סמימיוני שיש חלוק בדבר , אם היתה הסגנון בע"א מקריב שגוגו עד שי שגמו לחטאת צ"ח שיהיה יחידי הוה ענין או הדיוט או כהן מציה , ואם שגג בעומת מקדש וקדשיו מקריב כפסח או שערית עזים , ואם כל הוא מקריב עזים חורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת . ואם אין ידו נמשך מקריב שערית הפסח . אבל אם היתה הסגנון בשאר עבירות , או יהיה חלוק צ"ח שגוגו , כי אם היה יחידי ע"ש אחד מן העם והוא שיקראו הכתוב עם הארץ , חייב שערית עזים או נקבה מן הארץ לחטאת , ואם היה נשאר או מלך שנכלל בשם נשאר , מקריב עזים עזים , ואם היה כהן עשה [וע"פ סתמאל , שבהבדלו הסדירות פ"ב] מקריב פר כן בקר לחטאת יהיה נשאר , והוא אשר יקראו על כל הכתוב , וזו דעת הרמב"ם ז"ל :

(1) ואם אדם קרבנו . שחיטתו וזריקתו דמו כמו בעולה בספיף ב' ונאסם מקריב עמונו האומינין והבשר נאכל לזכרי כהונה בעזרה כגון בחטאת בספיף ד' . ולא סן כשעומת , אם כשתפק לו אם עבר על אחד מהכריתות שזכרו בתורה או לא , חייב להביא קרבן אדם , זה נקרא אדם תלוי , שגב על הכסף , ואם יסודו לו שגדולי חסד , יביא חטאת . ועוד יש אשמות שצריכים על דלי חסד , כגון הכהן על שפחה חרופה בשוגג . וכן מי שנהנה מן הפקדון שגם ונקרא אדם שנתח מדוה . וכן מי שנהנה מן הפקדון שגם פרוסה , חייב לביא אדם , ונקרא אדם מעילות , זה אם נהנה בשוגג , אבל אם נהנה בצדור אינו חייב קרבן . וכן קרבנות פדוה , ומעונת מקדש וקדשו , וטענת פסח , חייב להביא קרבן אדם , וקרבת פסח . וכן מי שפער בפקדון וכשעב עליו לנשקר , וכן מי שגזל וכשעב על נשקר , או מאל אבדה ונשעב על נשקר , או שסוה את חברו בעצמ ויתן וכשעב על זה לנשקר חייב לביא אדם , והוא נקרא אדם גזול . מלו סל הקרבנות שחייב בהם היחיד על דבר שפסח או שפער כשמוכר עבדים בפסול או בעצמם שפסח , אדם ניזר ואדם מוצריו הוא דוקא כש . אדם גזולת אדם מעילות אדם שפחה חרופה אדם תלוי ס"ה לביא דוקא : (א) קרבנות ביתחייב בו הלאס שפסח אדם תלוי ס"ה לביא דוקא : (ב) הוא הוב והביה שפסחיהן מקריב שמי חורים או שני בני יונה א' לעולה ואחד לחטאת . (ג) הוא הנקרא אדם מלורס , וכשעב אחת לחטאת . ואחד לאדם , והוא הנקרא אדם חורים או שני בני יונה אחד לחטאת ואחד לעולה וכשעב לאדם . (ד) הוא קרבן היולדת כשן שני שגמו לעולה וכן יונה או סור לחטאת . (ה) אם היתה ערים מקרבת שני חורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת . (ד) הוא קרבן ניזר שנתעמל בעמ , שכן שנתעמל בשוגג וכן שנתעמל בצדור , וקרבתו שמי חורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וכשן שני שנתעמל . (ה) הוא קרבן סגר , שהגר אינו נכנס לדת הפלטיים

שמיטה , וכל קרבן העוף ג"כ א"ש שמיטה , אבל קרבנות האביר א"ש שמיטה , מן שמיטה המשחלת שהיה"ו שוקן עליו , ומן עפר הטלם דבר שמומכין עליו שלשה מזקרי סנהדרין . וכל קרבן יחיד שז"ק שמיטה אינו רק קרבן זכריו של ישראל ולא קרבן עמים . המעשים לזכיה להיות בכל כחו , ויחזק למעשה שמיטה , ואם שחט הקרבן בלא שמיטה , הקרבן כשר : (ב) אם עולה קרבנו . המעמד בהעמדה בלפניו של המזבח , ומינה שמי ידיו בין למעלה , ומעמד צומד צומד ומיני למעלה , רלעש ומוצח ועניו שמי קרבנו ואומר כ"ל בספיף א' . והשחטת יכול להיות כסן או על כל שרת , ואם שחט בספיף אשמו על כל שרת למעבר , ושחט בספיף על כל שרת , והוא יעמוד בעצרת ההבמה ועניו למעבר , כשר , וחוץ צ' הכימיסה והורדיו , ומיפק אחר שמיסה עניף הספיף למעלה שלא יעספק הדם ששל הספיף למוך המזרק . והספיף הסקיבל סדס עומד בעצרת ההבמה והמזרק עירו , האריוו לפסון ופניו לדורס , ומציע המזרק כהמה לולר השששש , ומוצה הספיף והורדיון שישו בחוך אורי מתוק , כדי שיקבל כל הדם . אחר כך מוילך סדס אל המזבח , ועומד על הכלפה נגד קרן מזרחית לפוית של פוצה , וחורק סדס מהמזרק ערמוח נגד הזוית של המזבח למטה שחום הסקרא סדס המזבח ונזבה של מוצח ומתמוון שזריקה סדס יסה על צ' לזדי המזבח , ומזח ופסון , והולך מש לקרן מערבית דרונית וחורק ג"כ על הזוית של המזבח , למטה ממוס הסקרא , ועניון גם כן שזריקה סדס יסה על צ' לזדי המזבח , מערב ודרוס . ושכי עומד שוקן על יסוד דרוני של המזבח . ואחר כך שפספיין טור העולה , ומנחמין העולה לאבדים [הששש ומחוס כשר צור אפילו למחלה , רמב"ם ע"ג] וענין החתמה של המזבח וטורמין אופן לך , וקודם שחום הכשר על המזבח עשהעולה , והמלה ששפסין ג"כ , וקודם שחום הכשר על המזבח מולחן יפה יסה כדרכ שגולמין שער ללו , וזלחי המור שלה שמוס לכהן סתקריב אותם , ואין העולה אלא מוצר הכקר או מוצרי האלף המזיקים מן העם , ואין מורים ובני יונה ואחד בתן הוכר והקבסה : (ג) ג' ישיע עולות הם , עולת חובה , עולת נדר , עולת נדבה , ודייהסה שיש . עולת חובה בלה כגון שפער בשוגג . על מצות עשה הכתובה פסרה , ולא קיימה , כשעב מביא קרבן עולה , או שפער על לא תעשה חייב לעשה , והיינו בלא לא תחזירו עמנו עד בקר , ואם שפסח על הכשר עד בקר , עליו עליו המצות עשה בלא שחזרו , על לא כזה אינו חייב מלקות , כי העשה בלא תקול הלאו , או בלאו דלא תגזול , הוא ג"כ יתקל לעשה , ואם לא עשה יעשה , והשכי את גזולו , ואם עבר על לאיון כלהו וגב לנש , מביא קרבן עולה . וכל המוצר הכרי עני להביא עולה . נדבה הוא האומר על נדבה אחת הכרי זו עולה . והתפק מיה צ"ח נדר לנדבה . נדר , אם אחר הכרי עני להביא עולה , והפריס בהמה לעולה לשלם לנדו , ומתה הכמה או נגנבה או אבדה חייב להביא בהמה אחרת לנדו . ואם אחר גלשוו נדבה , הכרי בהמה זו עולה , ומתה או נגנבה , אין צ"ח להביא בהמה אחרת : (ד) אם חטאת קרבנו . שמיטה וקבלה הדם סוה כעולה , רק דמה יזוק סכהן ד' מתוח על ד' קבנות המזבח , ועומד אלל זוית דרונית לוקח מזק הדם ועולה בעצמו המזבח , וטובל אלצט יד ימינו בדם שזריקה אגב צדו השמאלי , ומשך האלצט סובל בדם על חוד אוחו זוית של מוצח למעלה מהסוכה , ואחר כך מקנה אלצטו פסחה שפחה המזרק , והולך ומיפק מש דרך ימין לקרן מזרחית לפוית , ומש לקרן לפוית מערבית , ומש לקרן מערבית דרונית , וכל קרן וקרן שנתעמל ללו טובל אלצטו ס"ה בדם שנתעמל ומזה ככתלה ומקנה האלצט כ"ל . והכ"ח יורד מהמזבח וזוקן שמי סדס על יסוד דרונית מערבית , ועולה את האומינין ועקשיין על מוצח סהלון , והלאר הכשר נאכל לזכרי כהונה בעזרה כגון מאלל ליוס ומילה עד חיות [ואם החטאת היא מן בקר או מן פסח שוקן על המזבח הטלם אכר על הקרב מעפסין והשכי

דיני הקרבנות

ומה שמנו לבית הדשן שהיה ב'מרת הכבש. ואח"כ שופט בידו' אמר
הגוף בין הכהנים, ואו' לשבטו בכל אורח השדרה, גם לא להבדיל
ב' ימיהו יו"ק. ואח"כ שופט גם הגוף צמלה וזרקו על השט
[כמנ"ס פ"ו ממנ"ס ק"ה כ"א כ"ב]:

עניני ודיני המנוחה. א' [מנחה סלת יליד, מביא מפרון סלת וזית
שמן, ונותן קלח מהשמן בכלי, ונותן סהלת על השמן,
ואח"כ נותן קלח מהשמן על הסלת וזוללו יפה. ואח"כ נותן בכלי
שרה, וחזור ויוקל כל השמן במשאל בלוג, ואח"כ נותן גם קומן
לבוטח עליו, ומביאו אל יכהן. והכהן מוליכה אלל המזבח ומניש
כלי שבה המנחה כנגד חוד קרן דרומים מערבים, ואח"כ מהלך
לבוטחה ללד אחד ואח"כ השמן שבה' ומעלשו למנוחה ומולחו
שרה, ונותן כל לבוטה על הקומן שבה' ומעלשו למנוחה ומולחו
וניתנו על השט אשר על המזבח ישיבי המנחה נאלל לכל זכרי
כהוה: ב' יליד קומצין המנחה. אחר שגמר הכלי שרת שבו המנחה
בימינו לקרן דרומים מערבים על מזבח מבלק כל הלבוטה שבה' המנחה
ללדי הכלי, ואוחז הכלי שבו המנחה ביד שמאל, וכופף אלצבות
יד ימינו באופן שישאר ריזת בין האלצבות שכתף לפס ידו, ומנייט
לרדי פס ידו בסהלת במקום שבה' ערובה, ועו"ה הקצה ודחף
וגכס למין המין שפין האלצבות הכפופים לפס ידו. ואח"כ מוליח
ידו כך מהסלת, ומוחק בגודל אה הסלת שבוטח ויולל אלצבות
הכפופים מלד זה. ואלצבת הקטנה חוזר ומוחק ג"כ הסלת שמלד
האחר כדי שלא יבא בהקמיה יתור ממה שכתס תחמ"ד האלצבות
הכפופים המלמטיים. ואח"כ נותן קומצין לכלי שרת והלבוטה עליו
כמו שזכרנו לעיל: ג' מנחה מלפס מנור יליד. אה חלות ג' בולל
סהלת בשמן ולש כפושטין ואופס ונותן וז' כלי שרת ונותן עליה
לבוטחה, ואין בה יזקה שמן, שנלמד ה' ז' מלות בלבוטח בשמן.
ואס קרקין ילה, לא גה סהלת כפושטין ומשח אה הקרקין בשמן.
שנלמד ורקין מלות משמיט בשמן, ואחר לפיט מוכח אוחס.
וכילד מושח, מביא לוג שמן לכל שערין ומשחן וחוזר ומשחן פד
שיכלה כל השמן שלוג: ד' מנחה המנחה והמנחה יליד. נותן
השמן בכלי השמן שלוג: ז' מנחה המנחה והמנחה יליד. ונותן
ואח"כ לש כפושטין ואופס אוחס במחבה או כדמחשט שבו, שרד
ופוחת אופס פמיט ונותנה בכלי שרת ויוקל עליה שרד השמן ונותן
לבוטחה. מה בין מחבה למחשט, מחשט יש לה שפס והבלק
שלוטין אוחס עליהם, ואח"כ יש לה שפס ואינו יולל ומתפס ארן לה
שפס והבלק שלוטין אוחס בה קסה כדי שלא יולל מבלק ומבלק: כל
ארבע מחותו אלו הכפופים. כשלוטין אוחסין כלל שפרין עשר
חלות, ואס רבה בחלות או חסר כשרה, וכילד פוחטין אוחסין כוסל
החלה לשנים והשטים ללרבעה ומגדיל, וכלן פוחטין כזיטס, ואס
הגדיל הפוחטין או הקטין אוחס כשרים: ה' [ומדד החמיד. ככסן
מקדש דיוו ונגילו מן הכיוור וחורס אה השמן. וזה הכסן מלמד
משדר מערכה גדולה מנחה ומנחה, ומניח על השט שני גזרי
עליט. ומקריין אה כבש החמיד שמשקין אותו מיט, ושוחטין
ליחי, וחוקין דמו [הכל כלמנר לעיל פ"ב ס"ב] וכן בחמיד של
בין הערבים, ומלות עשה ששט חמיד סוקר על המנחה לא
פכס:

ליות ישראל לכל דבר. אלל בשלשה דברים מילה מקרבן, וקרבן
כי בשלשם נכחו ישראל לכלל המזבח, וקרבן כגור הוא שמי
חורים או שמי בני ויהו שמיטע מולוט: (ח) ואס שלמים קרבנו.
שמיטתן בכל מקום בעזרה, ודמן שפון שמי מנחתו שהן ארבע
ז' כמבור בעולה] והמבורין מקריין על המנחה, והכסה לוקח ההז
השקי, והכפלים אולוים הכשר בכל מאלל ובכל ארס ובכל העיר
לגי ישיט ולילה אחד. שלמי יחוד ומורה שוקן, מכל מויה בהמה
דיו זכר בין נקבה, ודיימו כבש כבשה איל פו שער שפירה פגל
עולה פו מרה: ואס חודה קרבני, שמיטתן בכל מקום בעזרה,
ידמן שפון שמי מנחתו שהן ארבע [כמבור בעולה] והמבורין
מקריין על המנחה. והכסן לוקח המזבח שוקן, והכפלים אולוים
שכשר בכל מאלל, בכל העיר, לכל ארס, ליום ולילה עד חלות.
ומביא טס המזבח מ' לחמים, עשר חלות חמץ ושמיטת מלות מלות,
וגהלקס ג' מיטס, עשרה שפון חלות מלפס חמץ, ועשרה שפון
חלות ריקין. ועשרה שפון חלות מורכבת. וארבע חלות דהינו
הלה חותם מכל מין נותן לכסן, ושאר הלחמין נאלכין לכל ארס
סבור ביושלים: (ט) קרבנות שפופות. ארן כשר כפופות רק חורים
או בני ויהו, ושמיטת כלל קרבין יחיד ויחיד סופלים כסס רק מוחסר
בסן חלוק אס זכר או נקבה, ואין המנייט סופלים כסס רק מוחסר
זכר. וטולה סמוך כולה כליל למנוחה, ומשפת הסוף פדס יעלה על
המזבח והשכר נאלל להניט. ואיטס נשחטין רק מלקיס. וזהו
פדס מליקין, כמשתח הנוף הכסן מועד למעט על הכרסם אלל קרן
דרומית מערבית של מזבח. ובעולה הסוף הכסן עולה כבש ופוכה
למורב וסל לו לקרן דרומים מערבית של מזבח, ויבן בעולה ובין
כמשתח כך היה פדס המליקה, כהסן מניה הסוף על חמורי קף ידו
שמאלית, פני הסוף על ג' ידו וערסו למעלה, והכסה אוחז ג'
דגלי הסוף בין אלצבותיו וזה קומיה של יד שמאל, ושמי גמי הסוף
אוחז בין אלצבת למטה, ומשך בידו הימנית מור הגרון טס ג'
הסימנים על לך פנימי אלצבת ואחס, ואוחז העור הסוף בין אלצבת
זמגול, ואח"כ קולן כלפניו של יד ימינית אה חוט המדרה של
הסוף מעול ערסו, ומתקן טס חליות המערקה זה מזה. אלל אינו
צונתק עדיין רוב הכשר שמקיף הולר. ואח"כ מנתק בעולה שוטט
זסקה או כבש על כל ארס אחד, וכמשתח שמקיף המערקה
דיבוט של סימן. ובעולה מנתק בלפכרו אה המערקה כק סימן' או
ומגדיל הכלס מהגוף, אלל כמשתח אינו מעדילו מעדלש מחובר
כסיתין סא' שמינו מנתקו. כמשתח אוחז בעוף וזהו דמה מרחוק
עמלה ודוקה ביה המליקה בין אלצבותיו, כדי שמי"ז ירדו שייכי
סדס ליסוד המזבח, ואס לא מליה ספול. ולמחר מליה הדס הכשר
כלו להכריס כמשתח בהמה. אלל בעולה הסוף למחר שבהדיל הכלס
מהגוף מעלה ודוקה ביה המליקה שנגוף הסוף על קיר המזבח
למעלה ממוט הסקלר כדי שירד טס דמה וכן משה טס הכלס
שדוחק ביה המליקה שבו לקיר המזבח טס. ואחר שמיטה דס הגוף
הדס הכלס בעולה, נוסל הכלס וסופו צמלה וזוקקו ע"ג השט,
ואח"כ נוסל הגוף וקורט ממוחו סוקר טס הכור והכלה שמינו ואת
דמינו מעיית הנמשקין ויוללן טס הסוק ממוך הגוף ומשקין הסוק

מצוה על כל אחד מישראל שילמוד תמיד דיני הקרבנות ויזדה בקי בהם כמו שאחז"ל (מגילה לא) אמר
אברהם אמרנו לפני הקב"ה רבש"ע שמא ח"ו ישראל חופאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול
וכדור הפלגה אמרו לו לאו אמר לפניו רבש"ע במה ארע אמרו לו קחה לי עגלה משולשת וגו' אמר לפניו
רבש"ע תינח בוכן שבית המקדש קיים בומן שאין בית המקדש קיים מה תראה עליהן אמר לו כבר חקנתי
להם סדרי קרבנות כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מברכין לפני קרבן ומוחל אני על
כל עונותיהם:

דינים אונ מעמים פון דיא קרבנות

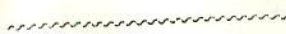
ויקרא אל משה גוי. ער האט גערופן צו משה, אונ עם שטייט נים נוער עם הט ג'רופין. דער קדרש זאגט דאס גיהער צו דיא פריערדיגע סדרה, למשל אמלה האט גיאגט צו אבאחמיס סער, ער זאל מויערין אפאלאץ פון ויינעמנוענין, אויף יעדער זאך פון פאלאץ האט ער געשריבען דעם נאמען פון מלה, וויא דער פאלאץ איז פערמיג גיטארין אונ דער מלה אליין איז אריין געגאנגען איז פאלאץ אונ האט גיעהן אז אויף יעדער זאך איז געשריבען זיין נאמען, איז אים זייער שוין גיפעלין, האט דער מלה גיברענגט וואו איז דער מייסטער, האט מען אים זינאגט דער מייסטער שטייט אויף די גאס, האט דער מלה גינאגט דער מייסטער האט מיר גיטאון אזוי אכבוד אונ אויף יעדער זאך האט ער געשריבען מיין נאמען זאל ער שטיין אויף די גאס אונ זאל נים האבין דעם כבוד צו זיין מיט מיר צוזאמען אין דעם פאלאץ, האט דער מלה געהייסן מען זאל אים אריין ריפין אין פאלאץ, אין די סדרה פקודי שטייט ווען משה האט אויפגישקעלט דעם משפן אויף יעדער זאך איז געשריבען פאשר צנה ה' את משה, ווי גאט האט גיבאטן צוא משה, וויא הקב"ה איז אריין געקומען אין משפן אונ האט גיעהן אז אויף יעדער זאך איז געשריבען זיין נאמען, האט הקב"ה גינאגט וואו איז משה, געוויס אין די מקוה, האט הקב"ה גינאגט משה האט מיר גיטאון אזוי אכבוד אונ האט אויף יעדער זאך געשריבען מיין נאמען זאל ער ניש אריינקומען אין משפן, דריבער זאגט דער פסוק ויקרא אל משה, גאט האט באלד גערופען צו משה ער זאל אריין קומען אין אהל מועד. דער קדרש זאגט פיר מוהאל איז משה געשטאנען ביי דער זייט אונ איז ביי זיך גידעריג גינען, ווען גאט איז גינען מיט משה ביי דעם סנה אונ האט גינאגט צו אים גיי צוא פיעה, אונ געם ארויס די יודין פון מצרים, האט משה גינאגט נוער בין איה אז אויף זאל גיין צו פיעה ארויס געקען די יודין פון מצרים, האט גאט גינאגט צו משה אויב דו וועסט אים ניש שפאלטן, אונ גיטאון איין אנדערער וואס זאל אים שפאלטן, ביי דעם בארג סיני איז אויף משה געשטאנען ביי דער זייט, האט גאט גינאגט צו משה אויב דו וועסט ניש ארויף גיין געמען די הוהה איז נישא

איין אנדערער וואס זאל וי געמען. ביי דעם אהל מועד איז אויף משה געשטאנען ביי דער זייט, האט גאט גינאגט צו משה ביי וויא לאנג וועסטו זיין ביי זיך אזוי גידעריג, אלץ ווענדט זיך גאר אן דיר, דריבער האט גאט באלד גערופן צוא משה. אונ ווייל משה איז גינען ביי זיך נאנג גידעריג דריבער האט ער ניש גינאגט שרייבען אויף זיך ויקרא אל משה, גאט האט גערופן צוא משה, ווארום ויקרא איז אלשון ליבשאפט, דריבער האט ער געשריבען ויקרא מיט אקלייגע אלה, עם זאל אויסנעקן גלייה ווי עם וויקט גישטאנען ויקר אל משה, גאט האט זיך גיטראפן צו משה. אונ וויא משה איז געקומען אין אהל מועד האט גאט גינאגט צו משה דו זאלסט זאגן די יודין די דינים פון קרבנות. (א) אדם כי יקריב סנה קרבן לה' גוי. דער מענטש וואס וועט מקריב זיין אקרבן צו גאט. אויב דער קרבן וועט זיין אעולה, דארף דער קרבן אקט זאגן. סמיכה, דער מענטש וואס בריינגט דעם קרבן לייגט זיינע גיידע הענד אויף דעם קאפ פון קרבן צווישען די הערנער אונ ער זאגט וידוי אויף די עבירה וואס ער האט גיטאון, וואס ווענין די עבירה בריינגט ער דעם קרבן. נאכדעם שחיטה, שעקט מען דעם קרבן, ווייל דער מענטש האט געבארפט שטארבן ווענין די עבירה וואס ער האט גיטאון, דריבער האט גאט גינאגט מען זאל אויסטאישן דאס שטארבן פון דעם מענטש אויף דאס שטארבן פון דיא בהמה, די בהמה זאל אויסלייזן דעם מענטש. ווייל ער האט גיטאון פשוטה אויף זיינע זינד, איז דער קרבן מכפר אויף אים. נאכדעם וריקה, שפריצט מען דיא בלוט פון דעם קרבן אויף דעם מזבח, ווייל ווענין דיא עבירה האט געבארפט זיין נשמה גינארפן ווערן דורך דיא מלאכי חבלה, דריבער זאל מען ווארפן די בלוט פון דעם קרבן אויף דעם מזבח. נאכדעם הפשטה ציהט מען אפ די פעל פון דעם קרבן, ווייל דער גוף וואס ער איז אקלייד צו די נשמה איז פאר מיאוסה גיטארין ווענין זיינע זינד, דריבער וואלט מען געבארפט אפציהען דעם גוף פון די נשמה, האט גאט אויסגיטאון דעם מענטש אויף דיא בהמה, דריבער דארף מען אפציהען די פעל פון דעם קרבן, נאכדעם נהיח, צו שניידט מען דעם קרבן, ווייל ווענין זיינע זינד וואלט מען איהם געבארפט צו שניידן אויף שטיקער, האט גאט אויסגיטאון דעם מען זאל דעם קרבן צו שניידן אויף שטיקער. אש על המזבח ועריבת התמימים על

סדר ויקרא

האש, וייל מען האט געדארפט אים פארברענען פאר זיינע זינד אין גיהנם, דריבער האט מען אנגעצוינדען אפייער אויף דעם מזבח צו פאר ברענן די שטויב פלייש פון קרבן ווייל דער פייגער פון גיהנם וועט קיין טאהל פארלאשן ווערן, דריבער טאר גיט פארלאשן ווערן דער פייגער פון מזבח. ונתקרב והכרעים ירחץ במים, און וייל דאס מערקטע זינד ווערט גיטאון מיט די הענט און די פיס און וואס מען עקט אעלעקע זאכן וואס מען טאר גיט עסין, דריבער מוז מען וואשן די פיס און די קלישקעס פון דעם קרבן, דער מענטש זאל געבייגען ער זאל אויך ביינ זאכן זיינע הענט און פיס און די קלישקעס פון זינדיגען מיט ווי: (וי) ואם מן חטף עולה קרבנו לך, דער מענטש וואס איז בייך איז ביי אים געלט גאר גיט ווערט גאר ער זאל רעמטן זיין נשמה, דער מענטש בריינגט אקרין פון אברהם אדער פון שעפסין, פון זינען, און דער מענטש פאר זיבערט זיך אויף דעם קרבן אז גאט וועט איהם געוויס מוחל זיין דיא עברה, וואס זאל אבער טאהן דער ארעמאן וואס האט קיין בהמות צו בריינגען פאר אקרין, און זיין הארץ איז אים צו בראכין, ווייל ער ווייס גיט מיט וואס נעמט ער געווייליגט ווערן צו גאט, דריבער האט די תורה גינאנט נאם מן העוף, אויב ער דארף בריינגען אקרין פון עופות, ווייל ער איז ארעם. עולה קרבנו לה, ויין קרבן איז שוין לאנג אויפגעגאנגן צו גאט, ווארום דאס ציבבראכין הארץ זיינע, דאס איז ביי גאט דער געקטער קרבן, דער ארעם מאן בריינגט אטאפעלען קרבן, זיין צו בראכין הארץ, און דעם קרבן, און ווייל גאט וויל ווייזן דעם ארעמאן אז זיין קרבן איז ליב ביא איהם, דריבער האט גאט גינאנט פאלד ווי דער ארעם מאן נעמט בריינגען דעם עוף צו אקרין, זאל דער בהן טראגן דעם עוף צום מזבח, צו ווייזען אז דער קרבן איז ליב ביי הקב"ה. אלע קרבנות ווערן גישאכטן אפילו דורך אוישראל און מיט אטעסער, און דער עוף ווערט גישאכטן גאר דורך דאס, און מיט דעם נאגיל פון בהן, און ווייל דער ארעמאן איז אונטערקעניג און האלט דעם גאפ אראפגעבונגען און זיין נאקן טאהן איז אין דערטהייד, דריבער זאל דער בהן און טאהן מיט זיין קרבן, ער לייגט די טאהב אויף זיין האנט מיט דעם פנים אראפ און מיט דעם נאקן ארויף. און וייל אקסין און שעפסין עסין פון דיקאקעמע פייגער בעל הבית, דריבער זאל מען די קלישקעס

זיינע אים וואוואשן און מקריב זיין אויף דעם מזבח, אבער עופות, עסין וואס זיי געפינען אפילו פון פריעמע, דריבער דארף מען זיינע דעם קלישקעס אנוועק ווארפן און מען טאר זיי גיט מקריב זיין אויף דעם מזבח, און דאס איז אמוקר פאר דעם ארעמאן ער זאל גיט נגבן און גיט זגלן. ער זאל גאר עסין פון זיין פארדינסט, וואס ער נעמט ארבעטן און פארדינען, און די פערערין וואס ברעקן די טאהב ווי אקלייד ברעקט דעם מענטש זאל מען אויך אראפגעמען פון די טאהב, צו ווייזן דעם ארעמאן אפילו גאקעט צו זיין, און גיט געמען פריעמע, די גידערים און די פערערין געקט דער פהן און ווארפט זיי אויף די ערד געבן מזבח און זיי ווערן איינגעשלינגען אין די ערד. צו ווייזן דעם ארעמאן ער זאל גיט קנא זיין דעם גביר מיט זיין עסין און מיט זיין קליידונג, ווארום אלץ איז גאר נישט, אלץ ווערט זיין געשלינגען אין די ערד. דאס איז געשמעקט פון אזוי ארעם מאן וואס בריינגט אקרין אטאהב. (א) ונפש כי תקריב קרבן מנחה, און דער ארעם מאן וואס ער האט גיט געלט צו קויפן אטאהב, און ווייל ער וויל זיין געווייליגט פאר גאט אויף זיינע זינד וואס ער האט גישאחן, געקט ער אביסל מעהל וואס ער דארף האבן צום עסין פאר זיך און פאר זיין ווייב און קינדער און בריינגט דאס צום פהן פאר אקרין אים צו לייזן זיין נשמה, דער מענטש זיין הארץ איז אים שטארק צו בראכין, דריבער האט די תורה גינאנט ונפש כי תקריב דער ארעם מאן וואס נעמט מקריב זיין דאס נפש דאס עסין פון זיין לעבן, מנחה לה, דאס הייסט ביי גאט אטמנה, גיט אקרין, און גיט דער פהן איז מקריב די מנחה, גאר די נשמה פון דעם ארעם מאן איז מקריב די מנחה, צו ווייזן אז גאט גיטען בויקאטיל אויף די מנחה, צו ווייזן אז גאט נעמט געבן זיין ליכטיגקייט אויף דעם ארעם מאן ער זאל אים הייליגען און בריינגען פון זיינע זינד וואס ער האט גישאחן: (ב) וכל קרבן מנחה פלח פלחי, אלע קרבנות זאלסטו זאלצין מיט זאלץ, דער פירש זאגט דער ים האט גינאנט פאר הקב"ה רבנו של עולם די וועלט איז געטיילט אין דריי טייל, איין טייל איז מדרב, איין טייל איז געוואנט, איין טייל איז ים, אין דער מדרב האסטו גיגעבן דיא תורה, אין דעם געווארנטיין ארץ האסטו געבויט אמשן, אין דעם ים וואס וועסטו געבן, האט גאט גינאנט פון דעם ים וועט מען געמען זאלץ צו דיא קרבנות:

ויקרא יום א תורה

אונקלוס

הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם: ואם עלה קרבנו מן הבקר וזר תמים

הוארי ומן צאן הקרבן יתקרבנכו: ואם עלתה קרבניה מן תוארי דבר שלים יקרבה לתרע

ת"א אם מולה מנמות נא: קרבנו ז"ב סס פו מנמות נד: חיים: זכרות ז"ב

רש"ב חמאז (ג) אם עלה שדוגנדב בלשון זה ולפנינו מפרש ואם זבח שלמים: לרצונו. אם זכר תמים יקריבו ולפתח שפתיו חממים

מן הבקר. להוליא את ש העגבד: מן הצאן. להוליא את ת המוקל: ומן הצאן. להוליא את הנוגז שה יזית א כשהוא או למט' מן הענין מן הבק' שאין ת"ל להוליא' את ב הערפה: תקריבו. מלמד ששים מתנדבים ג מולה שבזמנות: קרבנכם. מלמד שהיא זבחה נדבת זכור היא עולת קזח המזכר ד הזאה מן המתורות: (א) זכר. ולא נקבה כשהוא אומר זכר ה למט' שאין ת"ל זכר ולא עומקום והלדרונומי: תמים

העגבד או שור שהמיה חס לרז' לתרן ק: ש נדי רובע כתיב כהנס דכתיב ורע חסר יתן שלקצו כהנס וגו' וכעגבד כתיב ויעירו חס כדומר הכהנים שור חליל עשב וכעגבד שיש בו רוח חיים מיעיר ומוטר הכדיוס ולוח זיה ששום נעבד ימ"א ולא משום עוקלס לט"א כדלויא שחמור: ת מ' סוקלס וכדל' לט"א לא קריבו ומיירי כשהלוינוס כדלוי ע' א אלכ' כדמחיר' לנדס לא כדלוי' כס' כל מללוים: א פ' שהמיה חס דוקא ולא כשהמיה כהנס: ב זס מדכר כשהמיה כשהר כשהר שהמיה שהמיה העול וחט"כ כפרס ח"כ היינו חמוג שמוטר להקרי' על המנחה הכולל והיחה שרסס כשהר שהמיה להכי לרז' לט"א עמטוס: ג דלכ"כ יקריב קרבנו מיעיר ל' ס' ל'ו דוקא שנים חל"ס עכס או שמונח כה' מן שמוטרות פ' שמוחלות מן חל"ס שקלי' עכס חלוק על עמנחה שערס של חס קרבנות וסוריס להקריב וכדי ככה מיעוט דכרסין לאסוקי טומטוס והלדרונוים ולא סלר המיטוסין דלגמון משום שנה לפרס כהל הכי תמים כלא מוס דלא תקרי' ל' מל' דמתי' ח"כ מולס דלמא חמי' פ' שהיה חמי' כמ' דוסו

מאה או חלף כל זמן שלא נשחטו בו כל ישראל: ד פ' מאכל שפרכס מוחות מות: חלפי שקלי' סיו קויון ככשים לעול' והקריבו שלא יכא המנחה פניו כלא הקרבת קרבנות: ה סה ה' היות רש"י דעת זקנים מבעולי התרופות

שעמיה הקרבנות חסומות תמות, פ"כ יכסה הקרבן. ומהות כי סיס לחוי שסוקר ליקומוס על התורה

פירוש לתורת אלהים זין סין גול' סן תהתיה אז איינר זאנפס אנדר איד וועל בריינגען אקרבן פון בהמות סן בקר פון רינדער וסן חזאן אונ פון שאר פקריב זאנלס איר כקריב זיין אה קרבנכם איינער קרבן פועג ער בריינגען דעם קרבן פון רינדער אדער פון שעפעסין (אבער אז איינער זאנפס פסם אנדר איד וועל בריינגען אקרבן פועג ער בריינגען דעם קרבן אפילו פון עופות אבער פון נחיה סאר מען ניט פקריב זיין קרבנות): (ג) אם מולה אז ויזן קרבן עולה אזי פון רינדער זכר זאל די פהמה זיין אנקר ניט אנקבה תמים

דאונען, תאם ער מורא סאקער וועט ער פארקלען דעם נוף, דאוינס ער אין דער היים וויא פיל שאדיון האט דיא נשקה, פון קרובים, ריכו, אמן, אמן ויא שמייה רבא, אונ דיא סאר פון נאם שרעקס איהם גיס אזי' ררויס וויא דיא מורא פאר דעם נוף, דאס זאנפס איזב איד קאב בעוונדרינס, דאס גלייכע קאב איד פארקריפט, עס איז גלייכער גויען איד זאל ארבעטן פאר דיא נשקה מער וויא איד ארבעטס פאר דעם נוף, ווייניקסטנס זאל מען ארבעטן פאר פיריע גלייך, ולא שוה לי, דיא נשקה איז אפילו גיס גלייך גויען ביזי כיר מיט דעם נוף, אויף דעם זאנפס דער פסוק אדם כי יקריב, אז אפגענישט וויל סאחן תשובה אונ געגענן צו נאם, כהם קרבן ל'ה' פון אידה זאלס איהר נעמען דאס געגענן צו נאם, אזי וויא איר סוהם מיט איינע ארבעטס פאר דעם נוף, אזוי זאלס איר ווייניגער ווי דער נוף, אדם כי יקריב, דער פקנים שרייבט פיר זאכין וואס נעמען געמאהלס אין כסא תבדור איהר שור גשר אדם וזלייב אקאפס אאדלער אפגענישט, דער ערשטער קרבן דאס איז די פסלה פון דער פריה, געגען דעם לייב פון כסא תבדור, ווארום אזיב דיא ירדן האכין זוכה געווען אזי

משלי חכמים וואס אין דעם אהל מועד, דריבער איז נאם געקעטן צו בליגס אהיים אבער משה רבינו ניט ער איז גווען גדול שמועד האם זיין נאם מיינען צו נד' אין אהל אקב (ב) אדם כי יקריב כהם קרבן לה, אויב אפגעשט פון איד וועט פקריב זיין אקרבן צו נאם, איז דאך אקשאה פון דעם פסוק וקרבן מען אז נאם האט ער גיבאסין מען זאל קריב זיין פאר אים קרבנות, וואס דער גביה האט גיזאנפס אז נאם האט גיזאנפס כי לא דברתי את אבותיכם על דברי עולה וזבחה, איד קאב גיס גיבאסין איינער אפגעטויען געווען קרבנות, קאר דעם ענין וועלן פיר זעקן על פי משהל עס איז אפגאהל גויען אקריבער סוחר

מזות הלשם שפעקין זין די עזרה, אונ אפילו אישראל אדער אלאי פועג זיא אויף שעפעסין, אבער אלע עבדות וואס פון דעם שעפעסין אונ ווייסער, אז געמען דיא בלוס פון האלדן און אפגעקוין, סראזן די בלוס צום סופרב, שפרייטען דיא בלוס אויף דעם מענטש פון גיטאן ווערן דורך אמת:

מזות הלשם (ג) [קטן] משה (מח) לנשוח משה המולה כמשהס שנה' חס מולה קרבנו מן סבקר זכר תמים יקריבו: זכר תמים יקריבו לפני ה' גס איז אפגאל גישה ווען איינער ברענגט אבהמה פאר אקרבן עולה, סו דיא בהמה זיין אנקר, אונ זיא ווט זיין אן אפגעלער, אונ מען סו דיא עולה

מזות הלשם (ג) [קטן] משה (מח) לנשוח משה המולה כמשהס שנה' חס מולה קרבנו מן סבקר זכר תמים יקריבו: זכר תמים יקריבו לפני ה' גס איז אפגאל גישה ווען איינער ברענגט אבהמה פאר אקרבן עולה, סו דיא בהמה זיין אנקר, אונ זיא ווט זיין אן אפגעלער, אונ מען סו דיא עולה

מִשְׁכַּן וּמִנְא יִקְרִיב יְתִיב
 לְרַעוּא לִיה קָדָם יי
 ד וְיִסְמָךְ יְדִידָה עַל רִישׁ
 עֲלֵתָא וְיִתְרַעֵי לִי ה
 לְכַפֵּרָא עֲלוּהֵי ה יִכְפֹּם
 ח"א קריב אטו. ר"ס ו יבנות קי
 קידושין כ כפרה מה מרכין כל
 כריסות : לרעו. מרכין כל : לפני
 ס'. וזמנים קיט : וסמך. מרכין לו
 יומה ס' כו פגילה יו קידושין לו זכמים
 ושמה. ויחל כז מגילה כח זכמים לבג ולזו
 נמכות יט מולין יי ס' :

בשל המזורים (ה) כן בקרא. ופילה ש"ד שזריך להיות כן שמה : אהל מועד או יהיה לו לרצון. אבל בחולה ובעל מום כתיב הירצן או הישא פניך. וכן מנחה לא ארצה מיכבד :

רשב"ם

בעל המזורים

אהל מועד או יהיה לו לרצון. אבל בחולה ובעל מום כתיב הירצן או הישא פניך. וכן מנחה לא ארצה מיכבד :

שפתי חכמים

רש"י

משמעט מוזכר למטה טעמו' ואנדונוניום מניל' ס' של תמים
 בלא מוס' : ו' הכה"ס יאצ"ג דכח' נמקום אחר כל אשכ צו מוס
 לא יקרב וא"כ תמים למה לו דכר מילתו כ"כ ואמרו דהאי
 תמים דהכח יקראש הוא דאחא כל' כסס שהא אינו תמי' אלל
 בעל מוס' מינו לליון דכתי' כל אשכ צו מוס' גוי' כך אש לינו וכך
 אלל בקבה או טעמוס' ואנדונוניום אינו לליון : ו' ו' יקריבו
 מענין קריבס' שפ' יבאלו והוכחו אל פתח אהל ל' לכתוב וכך
 תמים יקריבו אותו לליון למי' ה' ותו אל' ח' פ' היס' לו לכתוב
 יקריבו סתם אהל מועד לליון למי' ה' כגמלא בלא ס' דמספל
 כה עד המזרה ס' ה' יקריבו יתיראל בל לגמד שמחוי' לספל כה
 עד לפנים מן המזרה אלכ גמחר שפי' דלינו מחויב לספל כה אלל
 עד סתם המזרה יקריבו ל' : ח' ג' ג' נגון רובע ויכרע ויואל כסס :
 י טס סתמא ואס' וכיכור וטעבר וספס' ושלגים : כ' בל מיקריבי
 מסיק דהוא לרבי' דלס נמקטעס' עולה בעולת אל' עולה בעולין
 הוא דאחא אלל מיתוראל דהויתו מסיק ליה : ל' כגומר יכול אלס
 כוספו שיקנס הצחם ליקריב' והוא לונק סמיד אינו כולם לעשות
 אפי' טעשה בעל כרחו ל' לליון כוסף' אותו עד שיאמר אותו
 אי וכו' הוא מיקריב' (ד"ד) ח"ל מה מניי' אמרי' : כיון דבעל
 שמומר בעל ס' כי ליונו להסטר מהמונס' ואפי' כפיין ממון
 ליה קנה דלונד אונסיס' גמר ומקי ליה ל' כן כלן דמלונס' הוא :
 ארון והשכרניס' שמויס' בן : ו' ק' ל' הטולה ל' דהא כבישא דקרא
 אפי' טולת חובב ומקרי' הטולה ביה' הידיע' ל' ס' הטול' הסוכרס'
 פ' ג"כ כמטויס' : ס' כ' מן אל תקח האס' אל סניס' וכפי' שלם

תמים. ו בלא מוס' : אל פתח אהל מועד. מטפל
 בהבאחו עד המזרה ו מהו או' יקריבו יקריבא אפי' נתערב'
 עולת ראובן בעולת שמעון יקריב כל א' לשם מי שהוא וכן
 עולה בחולין ומכרו ההולין לגרמי עולות והרי הן כולן עולין
 וחקרב כל חמה לשם מי שהוא יכול אפי' נתערבה כספולין
 ה' או כשאינו מוטי ה' ל' יקריבו : יקריבו אורו. מלמד
 שכושין אותו ב' יכול בעל כרחו ל' ל' לליון הא' כילד כופין
 אורו עד שיאמר רוצה אני : לפני ה' וספך. אין סמיה
 מ' בצמה : (ד) על ראש העולה. להביא עולת חובה
 לסמיה כן ולהביא עול' האון' העולה. פרט לעולת העוף:
 ונרצה לו. על מה הוא מראה לו ח"ל על כריבות ומיתות
 כ"ד או מיתת בידי שמים או מלקות הרי עונשן אמור הא'
 אינו מר' אלל על עשה ועל לאו'ם שנתק לעשה : (ה) ושחמ'
 והקריבו

כרחו אמר כן דאמר' אגב אונסו גמר בלבו להסכים עם מה
 מעריכו כפרק חוקת הכמים אמר רב הווא חלה אהו עד דזיין
 מ דמקרא נרדש לפניו ולא חרי לפני ה' דהיינו בלויס' מועד
 כח' טולה ועליו ואי' אלל לרבות לסמיה' כל שנקרא עולה לסמיה'
 ען שיקר וכו' נלעט עולת עוף לסמיה' ולהביא עולת אלן
 דעת וקניס' מבעלי התוספות
 העולות לסי' : (ג) אל סתם אהל מועד יקריב אטו. שלא יאמר
 אלס לבסן לך וקח כעמס' והקרב אותם שלחן יס דרך של מעלה
 אלל בעל הקרבן מדדו ומניאו עד לפני בית המזב' : (ד) לכפר
 סניו ולפעמים סוכר בודא' שלל שומן והוא אלל חלל ועליו הטולה
 פירושו לתורת אלהים

המים נאמץ אן אפעלער יקריבו זאל ער אים נגעקנין
 אל פתח אהל מועד צו דער טיור פון אהל מועד יקריב
 אותו זאל ער איהם געגעקנין רש"י שרייבס בית דין גיט
 איהם ער זאל ברענגען דעם קרבן וואס ער האט ממיר געווען
 געזונט מיט זיין ווילען' כלומר מען גייט אים ביה ער מהו
 אזיין קאנין איד וויל ברענגן דעם קרבן לפני יי פאר קאמ' :
 (ח) וספך יד אונג ער זאל לייגען זיין האנד על ראש
 העולה אויף דעם קאפ פון דער עולה ונרצה לו אונג
 עם וועט זיין צו אים בווייליגט' לכפר עליו צו מכפר
 זיין אויף אים : (ט) וישחם אונג ער זאל שעקמין

דעם קרבן האם געמאכט דיא הפהיה פון מריב, דער
 משלי חכמים
 וייגט נאנצען סחורה אונג איז געבליקען שפיין אן סחורה אונג
 דאך פארין אז לייפציג קליפין אנדערע סחורה האם דער
 סחר ארויס געשיקט בריח אין דיא אלע קליינע שפעטליך צו
 דיא קרעמער ייפיל איינער האם געלסט זאל ער אים שיקען

נשמחו בכך הקלע כמו שמרס' חכיניל ואת נפש חייך יקלעס
 כי כשפס' אוכל חלב כשונג מביא חטאת ועל הספק אשכ
 נמכרת מה שלא ידע' לעולם : (ה) ויחטא לשון ימידי כי ין דרך
 ליקבצים על התורה

אראם געקוקטן פון היקלש אויף דעם קרבן אפייערדיגער לייב
 אונג האט פארברענט דעם קרבן, אונג דאס איז דער פלאך
 מיכאל וואס ער געמס' צו די הפלה פון שחרית, אונג אויב די
 יודין האבין גיט וכה געווען איז אראם געקוקטן דער פייער
 אזוי ווי אהונגס, דאס זענען די בלאכי חבלה. דער אנדערער
 קרבן דאס איז גענין דעם אשכ פון קסא הנבואה, בייא דעם
 קרבן האבין מיר געלעריגס שור או קשט או צו, דוא אקאמ
 סקריב זיין אקאס אדער אשפעס אדער אזוי, גענוגעס, קאמ
 האט מען געמאכט דיא הפלה וואס מען וואוינט מנחה אויב
 דיא יודין זענען וקרה איז דער שור פון קסא הנבואה וואס ער
 געמס' צו דעם קרבן, אויב דיא יודין זענען גיט וכה געמס'
 צו דעם קרבן אפייער וואס ער איז אזוי וויא אזינייל, דער
 דרייפער קרבן איז גענין דעם אדלער פון קסא הנבואה, גענין
 קרבן איז פון סאהבין, אלעס סאהבין אדער יינגע סאהבין

משלי חכמים

וייגט נאנצען סחורה אונג איז געבליקען שפיין אן סחורה אונג
 דאך פארין אז לייפציג קליפין אנדערע סחורה האם דער
 סחר ארויס געשיקט בריח אין דיא אלע קליינע שפעטליך צו
 דיא קרעמער ייפיל איינער האם געלסט זאל ער אים שיקען

העלה ונתת אתה לנתחיה : ויפלג יתה לאברהא :

ת"א ותחא מוסא זכמים סס :

את העולה . מה ת"ל העולה לרבות ה חת כל העולות
לכפוש ותחומי: ארתה לנתחיה . ולא תחומי ו לתחום :
רש"י
ת"א ותחא מוסא זכמים סס :

שפתי חכמים
מייסד ג"כ כתיב סתם סתם מועד: ה פי' דלא בעולה קמי' וסולל
והפסד סתם אלא וכו' ל"ש מולת נשים וגרים וסכ"ל דסעולה
ממסס אס' נחמס' מן לטננה זו מין נמקומס או סלר סמול' או
פלמס על סכזח נלמי' הספסס סלר סלר סמק"ל' סס מורס ואין לרוך ספססס : ו וסנמסס סמורסס לילד יהיו נפ' ד' דיומס:

פירוש לתורת אלהים

פון דער עולה ונתת אותה און ער זאל ויא שניידען לנתחיה צו איהרע שטיקער :

ליקוטים על התורה

משלי חכמים

גיואנס איך דראך גיוסיג מלינדן רובל קעם איך דיר דו זאלסט
גיוא סיר געבן , פרענס אים דער סולד וויא אזוי קופסטו צו
פארלאנגען פון מיר מלינדן רובל דער מענטש גיואנס
צום סולד דעם קרעכער דאס וואס דאך איך געשענקט מלינדן
רובל , האם דער סולד גיואנס צו דעם מענטש , דער קרעכער
האם ביי מיר בעהאנדלונג סחורה שליין פיל יאהר און האם
אייביג בצאהאלט , האב איך גיטען ער איז אערליכער פאן ,
דריבער אז אים האם גיטראפין אאומגליק און מען האם אים
געגנבט און איז ארעס גיטראין , דריבער האב איך אים
געשיינקט דעם טוב , און וועל נאך מיס אים האנדלען , איך
וועל אים געבן סחורה ער וועט שליין די סחורה געסער היסקען
עס זאל גיט געגנבט ווערן , און ער וועט פארדינען פון מיר
און איך וועל פארדינען פון אים , אבער דו קופסט ווייניג
איך זאל דיר געבן נעלם פאראויס גיט צום האנדלען נאר
איך צו עסקין , און לעבן מיס סערקעניגען און געבן
וועסטו מיר נאך עפעס שלעכטס פארום מיס דעם נעלם , דאס
ווייל איך דיר גיט געבן . דער נמשל איז דער גרויסער סולד
פון דער וועלט איז תקדוש ברוך הוא , די נאגע צו וועלט און
אלץ נאם איך די וועלט גיטער צו אים , און ער פארבראנט
ניין כחורה צו יעדער מענטש , וויא דער תנא זאגט אין ד"א
מסכת אבות תקנת סתורה , דאס גיעולב איז אפין , והתנני
פקין , און דער קרעכער פארבראנט און ווער עס וויל קופט
און בארנט , אסאחל האם גיטראפין ביי אפענטש , דער האם
גיטאון אעגריה , און דער ווייל איז אונגעקופטען אז אים סלב
וואס גאט האם איינקערפין אלע מענטשין זאלן קופען איך
ירושלים גיטען ווערן פאר גאט , דער סענטש האם יוד
אבער דערמאנט אן וייגעניג , דער הייבט ער אן צו זארגן וואס
סרהם מען וויא קופט מען איצט אין ירושלים פאר גאט גיטען
ווערן אז ער ווייסט ביי דיר ער האם אזוי פיל געווינדען .
האם די טורה גיואנס די געסעט עצה דו גיאי אין ירושלים
גאט איז ארום חתנו ער וועט אפין דיר בתקנות האבין און
וועט דיר מחיל ווין די ווינד , ער האם אזוי גיטאון און איז
געקופען אין ירושלים , ער איז אבער גינעסין איך אסמאניגע
און האם סארט גיטאונט צו גיין צום בית הקדש , ער האם
געפראכט אלע יאהר פלעג איך קופען מיס מצות און בעשלים
סוכים אין בית הקדש און היינט קום איך מיס עבירות ווי
אזוי וועל איך קעגן אויפהייבן מין פנים געבן גיט , האבין
מענטשלין צו אים גיטאונט אבי אז גיולקט גיט גיין און בית
הקדש צו וואס גינעט אהער געקופען , דו גיאי אין בית
הקדש וועסט אלץ אויספירן , וויא ער איז געקופען אין דער
פון בית הקדש האם ער אנהאלבין פסאדן צו וויינען , וויא
אזוי וועט ער זיינן אין בית הקדש , תקדוש ברוך הוא
האם גיטערס ווין וויינען האם ער גיטאונט צו אים וויינען
בין איך דיר סולד גיטאונט און גיטאונט , ווי סענטשלין האבין גיטען
אז גאט האם אים מחיל גיטען די ווינד און האם אים געדייסן
בריינגען אברען דאס ווייניג ווייניג אז ווייל ער האם גיטאונט
אברען דריבער האם אים גאט מחיל גיטען די ווינד האבין ניי

דוא זאלסט סעכס זיין ומים שפטימקען צו דוא שאלה וואס
בען האם גיטקענט אין דער ישיבה וואס אין היפעל , דוא
וועלט וואס וועט קופען דאך אין איהר גיט ווין גיט
עסין און גיט פרינקען , פאר וואס שפיס און פסק איך גיין
געקופען צו מין נאכטין מין שטעקער וואס די ביום אכלה
איך האב גיטקען מין וואלד מיס מיינע האניק , האם רבי
שטעטן גיטאונט צו אנהויב וואס האם גאט געקעטערט צו דוא
סענטשלין פון די ישיבה , האם אנהויב גיטאונט צו רבי שמעון
גאט האם גיטאונט , יחאיים וזהו רבי שמעון איז דאך דא
איך דער וועלט זאל ער זאגן אפירודן איך דוא קשא , גיין
איך דער געקופען פרינקען , האם רבי שמעון גיטאונט ווי ליב
האם גאט די יודין און ווינגן וויינען מיל לייכטאפט האם ער
גיטערט וויינען בעשלים פון ווי ער פלענט פארום אלע מאהל
אפילו עס איז גיט ווין שטיינער ער זאל עסקין און פרינקען ,
גאר ווייל ער איז געקופען צו איהר האם ער גיטאון אהר
וויילען , דאס ווייסן מיר פון דוא מלאכים וואס גאט האם
געשינקט צו אברהם , אויך ווער ארם אין היפעל עסין וויא
גיט און פרינקען גיט , ווייל וויא זענען געקופען צו אברהם
דראבין ווי גיטען און געפרונקען : דער מורה נבוכים שרייבט
דער פערס פאר וואס גאט האם געבאטן מען זאל מקריב ווין
דער קרבנות , איז ווייל גאט האם גיטאונט מען זאל אויסרייסען
די עבודה וזח פון דער וועלט , ווארום דוא אריינרייסען
פאלקען געליגן באהען פאלאצין און פלעגן אין זיאי מקריב
וויין קרבנות צו די כחות פון די מלכות , ווי אהין גיטען
אז דורך דוא קרבנות וועט ווער מול געשפארקט און פאר
געטערט ווערן , וועלן זיי דורך דעם קענען אראפזעהן פון
דעם מול אערשטערין כח און ארעטערע דעזלחה , ווארום מיר
געטיינען אז די מצריים און די כשדים פלעגן דינען צו אקסין
און צו שטעפן , די מצריים האבין געדינט צו די צורות וואס
זענען געמאכט וויא שטעפן , ווייל זיאי האבין געוואסט וויא
גרויס עס איז אין היפעל דער כח פון דעם מול וואס האם די
צורה פון אשעפס , פון דעם מול ווערט די וועלט גיבעטש
מיס שטעפן , וואס דער פארדיינט פון די שטעפן איז גרויס
און בען האם פיל גענצען פון דוא שטעפן , מען שרעט פון
זי די וואל , די קנדער וויינערע דוא גלייבן געשפאלד , דוא
פולך וויינער , און צו געטייבן פאר צו דעם כח פון דעם מול
קלה דער מול וואס זעהט אים ווי אשעפס וואס ער איז אין
היפעל , דריבער האבין ווי קיין שטעפן גיטען און ניי האבין
גיטש געניצט מיס דוא שטעפן , די מענטשלין פון מצרים
האבין גיט געשטערט די שטעפן אזוי ווי אברעקע פעלקער
שטערטן זיאי , צום קיין אדער צו איין אברעקע נופצען , וויא
דער פסק זאגט עס איז גיטערס פאר מיואנס ביי די מצרים די
געשטעטן וואס האבין געשטערט שטעפן צום עסין וויא אדער
צום גיטען מיס וויא , און וויא סענטשלין פון לאנד כשדים
האבין געדינט צו דוא צורה פון אקסין , ווייל מיס אקסין
אקערט מען די פעלדער , און אז די פעלדער וועלן געזאכערט
ווערס געוויס און גס וואקסט און פון די תבואה לעבין אלע

לחמשיך מנח"ה ד"א צבאות נפש צ צב צבאות נפש רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמת דודו יהוה חיה יחידה
דנצח יהוה חיה יחידה דודו אל שם ב"ן שבעעשרת :

א עמ-יוז יצרתיו לי תהלתיו יספרו : ב ולא-אתי קראת
יעקב בריגעת בי ישראל : ג לא-הביאת לי שיה
עלתיה וזבחיה לא כבודתני לא העברתיך במנחה
ולא הוגעתיה בלבונה : ד לא-קנית לי בכסף
קנה וחלב זבחיה לא הרויתני אף העברתיני
בחסאותיה הוגעתני בעונתיך : ה אנכי הוא
מחה פשעיה למעני ותפאתיה לא אוכר :
ו הזכירני לשפטה יחד ספר אתה למען תצדק :

יחיה וא"י

א עמא דין אתקנית לפולחני
בתושבדתי ויוזן משקעני :
ב אמיר על די גביא ולא
בפולחני ערעיתון דבית
יעקב ארי לאיתון באולפן
אורייתו ישראל : ג לא איתיקא
קדמי אמרין לעלתא ונקבת
קודשך לא יתרה קדמי לא
אסקיני עליה בקורבנין ולא
אתקמית עליה בלבונתא :
ד לא אקמא קדמי בכסף
קני בקס ותרב נקבת קודשך
לא דהיקמא על מרבתי ברם אסקיניא
שבדי לחובה גדילי שמי ותמאך לא ירברבו :
אמר קען גרין בתרא אשפעני את גדילי אם פכול ותופי :

קדמי בחובה אתקממא קדמי בעינתה : ה אמא אמא הוא
שבדי לחובה גדילי שמי ותמאך לא ירברבו : אמר קען גרין בתרא אשפעני את גדילי אם פכול ותופי :

מצורת דוד

(א) יצרת לי. יצרת לי. לאס למען יספרו חסתי : ולא
איתי. כלל חסתי ימכר לא קרחה חוסי כי פיתח חסתי
ספ"ו : כי ינעת. כי נעשית יגפ ועיף בעבדתי ובעלת אס
עבודת : (ג) לא כבודתני. כי חסתי ימתי אס עבדתי ספ"ו
בס"מ כמ"ט יוסגור אס לתת בים ס' גוי' (דס"ב כ"ח) וכן
הסודס חוקי' כנו ואמר כי מעלה אלוסונו גוי' גס סגרו גוי' וטולס
לא סעול בקדש גוי' (סס ל"ט) : וזכרתי לא כבודתני. עס זכרתי
כי לא כבודתני : ולא העברתי כבודתני. לא סעולתי סליך
עבודת קסס וטולס מצודס כבודתני סעולס מנחה כי לא יוסי סקפילי
רק סקולין וכן לא הוגעתני בלבונה כי לא יוסי לעבודת לבונה :
(ד) לא קנית. לא סוללס לקנות קנה סקפילי על סמוכת כי
סיסס גדול כיוסולס : ומלג גוי' . לא סענעמ איתי עס חלב זכרתי כי לא
כבודתני : וזס מוס ססיס סענע לג"כ לבוש אס כל סעולס חסתי עולא יאלכרו חסד די אומס סעולס מסס ס'
אס יסכאל : סוגמתי. כול סלכר כמ"ט : (ס) אכיני אכיני. כ"ל אכי סא עמחתי מלו אכי מוחס אומס גס עסס ולא כבודתני
כ"ל לעניני סלל יחולל סמי כמתי' סעלסע עעלי' כלס כחסותיכס : וחסותיך לא אוכר. כ"ל חסתיס סיכס כלל יסכר כוסס כלל ולא
יזכר : (י) זכרתי. אסו דרך מלס מלכס לקחירו ולמר סכר אומי עס גמול ס' גך עלי' : כספסס יחיד. ככר דכרתי לנרות סלח' עס
עני' ספר אסס. כ"ל ספר אסס מלכ למען חלוק כי לוק סלכשון ככריו וכאומר קס אס אסס ספסר ככמלס לא ססיס לוקי כנדי :

(ק) עם זו יצרת לי. למען תהלתי יספרו : (כ) ואתה
לא אותי קראת. כפנותי אחרי ע"ג : ינעת בי.
נלחית בעבודתי : (ג) לא הבאת לי שיה עולתיך. כ"ל
לע"ג : במנחה. קומן מעט עולה לנבונה : (ד) לא קנית
לי וכו'. הקשות לא הוצרכת לקנות בכסף לפי שהיתה
מלוה בלרצונ הרבה : והעברתיני. לכתוב כל העול תחת
יד ל"ג שלא יאמרו ביד אומה סעלס מסר את בניו :
(ה) למעני. ולא בזכותי : (ו) נשפטה יחד. ככל למשפט :

כתובים משלי כב

לחמשיך מסוד ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין דלת שין יוד רוח ידורונוני נשמת דיסד א אד
אורי אדני נפש אדני רוח אלף דלת יוד נשמה דמלכות יד דו חיה יחידה ריסי יהוה חיה יחידה
דמלכות אל שם ב"ן שבעעשרת :

א חרונתא דצדיקא למקבד א שמחה לצדיק. עשות משפט ומחיה לפעלי און : ב אדם
(א) שמחה לצדיק. הקב"ה עשות משפט ויון כלדיקיס (ב) עמסס. סלוקי יסענה כעס ימסס מעסס ועסיס סמססס
פירוש ע"מ

(א) שמחה לצדיק עשות משפט ווען דער צדיק מוהמס
משלי חכמים
גינאנס מיר ועילן אויך זינדען אונ בריינגען קרבנות, דרייבן
האס גאס גינאנס דורך דעם נביא כי לא דברתי את אבותיכם
ביום הדין אומס סמקריס : על דברי עולה ודבה, אוך האב גיס
גינאנסו איבער עלקשניו : זאלין בריינגען קרבנות, אוך קאב
נאר גינאנסו שמעו בקולי, איר זאלס הערין פון שטיקע
נאר אויב עס האס גינאנסו אומגערין אוי גינאנסו גינאנסו
עצבירה אונ דער סענעסל סוהמס תשובה מוס גינאנסו אונ בענין
אונ זאנס ער וועט שרין סער גיס זינדען האס גאנס גינאנס
קען זאל בריינגען אקרבן, אבער אז דיא נשמה האס גערין
זיליג גיס געהיט דעם טף האבין ביינע בענידעניס דער גוף
מיט די נשמה, דא העלפס ביי, קרבנין וי נערין גישפראמס
ווי עס שפייט און די ארעה :

ליקוטים על התורה
בשענעניש פון דער וועלט, ווי שלמה זמלך האס גינאנס
פיל תבואה קוקס דורך דעם מלך פון אקס אונ ווייל זיי האבין
געוואקס די חכמה פון דעם מלך פון אקס אונ זיין שפארקייט
וואס אזי אויבין אזי היקעל, דאס אזי דער מול שר, דרייבער
אזי זיי וויי אסור גינען אז שעקבין אקסין אונ גינאנס
גיס עפין אקסין פלייש, אז געבין כבוד דעם כח פון אקס ווייל
פון אים ווערס די וועלט זיבענפולס מוס שפעסן אונ אקסין,
אונ נאך כיו היגיטיקען פאג זענען די סענעסין פון אקסין,
בעהיס זייא זאלין גיס שעקבין אקסין, דרייבער דאס די תורה
גינאנסו מען זאל די כבודת ישפעסן אקסין שעקבין פאר
גאס אז קרבנות, דרייבער זאנס דיא תורה קרבנות זאל סען
בריינגען פון אקסין אונ שעפסין, אז ווייזן אז די אקסין אונ
שפעסין זענען שרין גיס כיו עבדנה נרא :

הועה מדרה השכל בקהל רפאים ינוח : ג איש מחסור
 אהב שמחה אהב יין ושמן לא יעשיר : ד כפר לצדיק רשע
 ותחת ישרים בונד : ה טוב שבת פארץ מדרך מאשת
 מדונים וכעם : ו אוצר נחמד ושמן בגנה חכם וכסיל
 אדם יבלענו :

מדינים קרי

ושלחמי דרצי בוזי : ח טוב למתב בארע מדברא מן אהתא חגריהא ומרגניתא : י סיקמא רנגמא
 ומשחא פרייה דחפימא וסכלי דבגי נשא נבלענו :

מצודת דוד

היא שמחה למועלי און : (ב) מדרך השכל. מדרך הסודס :
 כקבל ר"ל אחר המינים כסבי' בקבל המינים אז ימוח ולא ימעט
 שוד אבל כל ימי חייו סוף מוסף וסוף לחייו בכל יום יומך :
 (ג) איש מחסור וכו' : האוהב שמחה ממלא ומשמה יסיה איש
 ממסור ר"ל מסר מכל טובה : אוהב יין וגו' . כפל הדבר במ"ט
 (ד) כוסר : אם נגזר מיסה על הצדיק וכסלה הנזכה אין מד"ס
 ממסיהם עדי יומן רשע לפדיון כפלו : ומתא וגו' . כפל הדבר
 במ"ט : (ה) בלתי מדבר . במקום שאין אנשים : משמח
 במקום מושב עם אנשים ומשמח נפשו : (ו) אוצר וגו' .
 סלוקן אבל הכסיל אדם כבודו נכסו מד לא הניחו עיניו יבלענו ולא יחוש אם לא ימלא נפשו סלוקן :

פירוש ע"מ

כדי לזכותם לחיי מולס הנח : (ב) מדרך השכל . מן
 התורה : בקהל רפאים . בעלת ניהוס : (ג) איש
 מחסור . מי שאוהב שמחה ומשמה ממיד : (ד) כופר .
 לצדיק רשע . הצדיק נחלן מלכה ורשע כל מחייו ותחת
 ישרים . נח בונד : (ה) טוב שבת . נאמר על סלוק שכניה :
 (ו) וכסיל אדם . וכסילות של אדם :

דכן סמכס לאור כבולכו דכיסו נחמדיס ושמן טוב לסמכיס נעם
 לא ימלא נפשו סלוקן :

לפועלי און אונ דיא מענטשין וואס פוהען אויפערעכט
 פרייען זיך ווען עם קומט אויף אייניגעס אגראך :
 (ב) אים ויעה סדרה השכל דער מענטש וואס בלאנדעט
 אנועק פון קריגען וועג, ער גייט אנועק פון די
 תורה, וועט ער בלאנדען ווייער אונ ווייער .
 אז ער וועט קומן בקהל רפאים ינוח אין די פאראמלונג
 מיט דיא מתים, אז ער וועט שפארבען אונ וועט
 זיין מיט די מתים צוזאמען דאמאלס וועט ער
 דוהען : (ג) איש מחסור אהב שמחה דער מענטש וואס
 האט ליב שמחה, ער האט ליב פרייליך צו זיין,
 מיט גוט עסקין אונ מרגנקען, דעם מענטש וועט
 פעלין, ער וועט ארעם ווערען אהב יין ושמן לא
 יעשיר דער מענטש וואס האט ליב צו פריגען וויין
 אונ ויה צו שפרייען מיט בומאיל דער וועט גיט
 רייך זיין : (ד) כפר לצדיק רשע דער רשע לייזט אויס

ברמנורא משנה דמאי פרק ז עיקר תוי"מ

פרק ז (א) המזמין את חבריו . אומר מע"ס וכו' . והיכל דהתנה מע"ס מותר להפריש כשבת אבל לא התנה
 אסור דתני ספק חשכה ממשרין את הדמאי הא ודלוי חשכה לא והכל מיירי שהזמין חבירו ולא הדירו (ב)
 דלוי הדירו הא אמרין לעיל פ"ד אוכל עמו כשבת ראשונה חף על פי שאינו מחמינו על המעשרות . ח"ל
 התם כשבת ראשון של בחור שנשא כחולה והכל בשאר שבתות : הרי הוא מעשר . ומרומה גדולה חן נרין
 להפריש ללא נחשו עמי
 הארץ עליה כדפרשין בפ"ק
 ועל אחד ממנה שמפריש
 למחר אומר הרי הוא מעשר
 ראשון ושאר מעשר דהיינו
 תשעה שהוא חייב עדיין כדי
 כלי אמלטי דתמד דמלכות דליכס אלא למר אלא למר
 (ב) ואין לנקשות דבלה סדיכו
 און אוכלי וסמין כפ"ד
 סלינו ממסרת אלל פ"ס ד"ל
 דהכל כתי חקטס לתי סדוקס
 לטכול ממוקן ואל"ס שלל קיבל
 מליו להיות נחמן . חי ימי מיירי
 בייחד סדי' סוי"מ פ"ב : אומר מע"ס .

גיגעקען מעשר פון זיינע חבונאה אונ פירוח איש
 מערב שבת מה שאני עתיד לתפריש למחר זאל דר חקר
 זאנען ערב שבת וואס איך וועל פארקען אפ שייך
 איינס פון היגדערט תרי הוא מעשר זאל ראם זיין

לא יחשוך מפני שהוא תנאי ב"ד . שכתב תרומת מעשר משל כפל הכית ומעשר שי משל סועל הלכך חייב כפל הכית ליתן לו (ה) הברגרת שהפריש לתרומת מעשר : (ד) הלווקח יין מבין הכותרים . קודם שזכור על יין והיה יין ודאי עבד וזכא חייבי כלוקח פ"ט בין השמשות או שלקח מבעוד יום וסוף להפריש יום בין השמשות וזו אסור להפריש עבד חסד אין מעשרין את הולאי הלכך אמר לקטע ולקטעו מן מקום דקצינות מקום משב כספרטס ואסור בין השמשות

ר' יוקי אומר לא יחשוך מפני שהוא תנאי ב"ד : וזכר ל"ל שמיניו כ' לע"ס וזמן לו כ"ד המכין סה"ט פ"ט לא שבע לו לעשר פירושו דמאי : ג] מבין הכותים . דלא יכאל אלו רשאי לעבור סבל אלל ללוקח ויזון דלל שית לל בני תמשי' סכאל : [ל] להפריש ל"ג למחר לפי מ"ט הר"ב לעיל להלך בין שמיניו מקלן אלל מס שאכלו למתקן חס כל סכאל דלי גכס אין ל"ך להלך כדתי אלל ס"ל להלך בין דלי דמאי ועיין כתי"ט

ועשוי תמיד להפריש . והוא בבית המדרש או בשדה . אומר שתי תאנים מעשר ראשון ותשעה מעשר שני ומיחל ושורה : ה' היו לו תאנים של מבל בתוך ביתו . מעשר שני מעשר ראשון ומעשר שני מעשר ראשון ותשעה מעשר שני . היו דמאי מעשר ושאר מעשר סמוך לו . זה שעשיתי מעשר . ועשוי תרומת מעשר עליו . ומעשר שני לעיל גבי המזמין את חבריו דדוקא כשאינו מתקן אלל מה שאוכל ושמה התירו להפריש למחר מתורת אכילתו ושתייתו הנשאר בשולי הכוס אבל לתקן את כל האכל נכבת לא התירו והכא אינו קורא סס לתרומת מעשר כדי לתקן את המעשר וכלשיל גבי המזמין את חבריו משום דגבי דמאי דמעשר וכן עלו קורא סס לתרומת מעשר כדי לתקן את המעשר ולאלכלו אבל כאן סה"ט עבד ודאי לוקח סה"ט לא היה המעשר ותשעה מעשר שני . לכו דוקא סה"ט למחר שהפריש ממחר ב' לוגין לתרומה גדולה וקטאר ל"ח לא יהיה המעשר אלל ב' לוגין פחות חומש ומעשר שני שמונה לוגין ושמונה עשירית וחומש עשירית : ומיחל ושורה . מתחיל ושמה . פ' אחר מוזג ושמה . מיחל כמו מיהל ל' סבלך מכול במים (ישעי' ח) וסתם מהני' אחי' כר"מ דלמחר חף בדאורייתא יס ברירה וזה שנשאר בשולי הכוס הוי כללו האפרס מתחלה ואינה הלכה אלל קיימא לן כדברכך יס ברירה אבל בדאורייתא אין ברירה הלכך בודאי עבד לא יוכל ולא ישנה עד שפירש : (ה) והוא בבית המדרש . כערב שבת ומתיירא שמה

ואמרו ער נועט גליבוען הונקערין נועט ער גיט קענען ארבייטען , גאר ער דארף קומען איין פייג פון זיין געלט פו דעם פייג נואס ער האט גיגענין הרוקא (אונז ער זאל עסקין דיא אלע הונקערט פייגין אונז אזוי זאל ער מאהן צו אלע פייגין נואס ער עקסט) גבי יסי אומר לא תשלוף מפני שהיא תנאי בית דין גבי יסי ואנא ער דארף גיט עסקין איין פייג נוינגיערע אונז ער דארף גיט און קויפן אפייג נוייל דאס איז אקגאי בית דין אז דיא תרומת מעשר (איינס פון הונקערט) זאל דער בעל הבית געבען אונז די מעשר שני גיט דער פועל דערריבער מוז דר בעל הבית געבען דעם פועל איין פייג מער פו דעם פייג נואס ער האט גיגעבען תרומת מעשר : ד תלמך יו סבין חתיים נוען איינער האט גיקויפט וויין פון דיא בותים אונז עם איז ערב שבת שפעם (גנוישען טאג אונז נאכט) נואס ער קאר גיט אפ שיידען תרומת ומעשרות אונז ער וויל גרינגען דעם וויין אונז שבת איסר זאל ער אונז ערב שבת שני לוגין שאני עתיד לתפריש צווייא לוגין פון הונקערט נואס איך וועל אפ שיידען נאך שבת תרי תו תריסא זאל ויין אין דער פאם הרוקא ועשרה מעשר אונז צעהן לוגין זאל ויין מעשר ראשון ותשעה מעשר שני אונז גיין לוגין זאלין ויין מעשר שני מהיל ושמה אונז דיא מעשר שני זאל ער אום פייטען אויף געלט מעג ער פרינגען ודיא וויין אום שבת ואונז ער לאומט איבער אין פאם וויין פאר הרוקא אונז מעשר , אונז נאך שבת גיט ער דיא הרוקא צום

תורת

דכו"ס: פ' מעשרות. ויטאל ס' מעשרות לכלל המעשרות
 וכללן ג' קצוות: ו' מעשרות. כ' קמי'א ילכ' תודו'ס
 ספר'אשו'ב מעשרות ומעו'ס ספ'א קמ'ס. ה"ע:
 ו' ר"ע ה"א דלמ'ר לינו' מוס'פ אל' לטו'ן לט'א'ס כדלית'א כמ'ס
 פ'ור'ס: ו' (ז) ו'ל' דכ' בעשר'י' מעטור על ה'הי'ב תרומ'ו
 תרומ' אל' דימור' וימ'וס.
 ו'ל' א"ך קצמ' וכל' אמ'ר כל'וס.
 דל'ט'י הכ'ס שפ'ר'י'ס המ'רומ'ס
 ניכ'ר' לך תרומ'ו'ס מ'וס'פ כ'י
 ש'ל ל'גו'לי' כמ'רומ'ס אל' הכ'ס
 ש'ל כמ'רומ' וכל' ניכ'ר'ת א"ן כל'ן
 ד'י'ס ע'י'ו'ס כל'ל: (ח) ו'מ'ת'י'
 דש'י' כל'לות נ'י' ק'י' מ'ל'ל'ת מ'י'
 כ'ס' אל'ל' הכ'עט'ר'ת: (ט) חו'לי'ן
 כ'י'. ה'פ'סל' כ'ד'ו'ר'א מ'מנו' מ'י'ן

י'קד'ש על'יו ה'יו'ס ו'ל' ו'י'כל לעש'ר: (ו) כל'כלות. ס'לי'ס:
 מעש'רות ז' ב'זו. מעש'רות ש'ל'י' נ'ר'י'ך מ'פ'ר'י'ס מ'כל'כל'ה
 זו ה'יו' מ'ו'מ'י'ס כ'עב'ר'ה: ה'ר'אש'ו'ב מעש'רות. ה'ר'אש'ו'ב
 ומ'פ'ר'י'ס מ'ן ה'ש'ני'ה המ'עש'רות ש'ל ש'ת'י'ן: ש'ל זו ב'זו ו'ש'ל
 זו ב'זו ה'ר'אש'ו'ב מעש'רות.
 ח'כל ה'ש'ני'ה ח'י'נ'ה מעש'רות
 ד'מ'יד כ'ש'אמ'ר על' זו ב'זו
 ת'ק'ל' ה'ר'אש'ו'ב ו'נ'פ'ט'ר'ת מ'ן
 המ'עש'רות ו'כ'י ה'ד'ר ו'אמ'ר
 ש'ל זו ב'זו מ'מ'ל' מ'פ'ר'י'ס מ'זו
 כ'עב'ר כ'עפ'ר'ה על זו ש'ת'י'א
 ח'י'כ'ת ו'ח'ן מ'פ'ר'י'ס'ן מ'ן
 מעש'רות'יה'ן מעש'רות כל'כל'ה
 כ'ח'ת כ'מ'ת מ'פ'ר'י'ס מ'זו על זו ו'מ'זו על זו כ'כ'ל א' ש'י'ר ע'כ'ל כ'די מעש'רות
 כ'עב'ר'ה ה'כ'ר'ת'ה ח'כל ח'י'נ'ו מ'פ'ר'י'ס ע'ל'י'ה'ם מ'מ'קו'ס ח'מ'ר
 ש'מ'י' ק'ר'א ס'ס ו'ק'ב'ע מעש'רות כל' א'ח'ת מ'ת'ן כ'עב'ר'ה. פ'י' ח'מ'ר ו'ע'י'ק'ר מעש'רות'יה'ן מעש'רות כל'כל'ה כ'עב'ר'ה ק'ר'א ס'ס.
 ומ'פ'ר'י'ס מ'ז'ו'ה מ'ת'ן ש'י'ר'ק'ה ד'כ'י מ'פ'ר'י'ס' ל'מ'ת'י' מעש'רות'יה'ן מ'ז'ו'ה מ'ת'ן ש'א'ר'ל'ה ה'י'ה מעש'רות כל'כל'ה כ'עב'ר'ה:
 (ו) מ'א'ה ח'ב'ל ו'מ'א'ה חו'ל'י'ן. ש'ח'מ'ר'ו'ב: נו'ט'ל מ'א'ה ל'ה'פ'ר'י'ס מ'ת'ן מעש'ר ר'אש'ו'ן ומ'עש'ר ש'ני' ד'ל'י'ן
 כל ס'ל ו'ב'ל' נו'ט'ל מ'ן ה'מ'א'ה (ד'ל'ס'ס) ו'ל' ש'ל חו'ל'י'ן ל'ת'רומ'ת מעש'ר כ'אל'ו ה'י'ה ע'כ'ל ש'הח'לו'י'ן נ'עש'י'ס כ'עכ'ל ע'מ'ו (ח) ל'עני'ן
 ת'רומ'ת מעש'ר כ'ב'ל' ח'כל ל'א ל'עני'ן מעש'ר ר'אש'ו'ן ומ'עש'ר ש'ני' ו'מ'מ'ל' ו'ז' מ'פ'ס'ד ע'י' ת'ע'ר'ו'ב'ת זו ח'י' כ'ל'ב'ד ש'מ'פ'ר'י'ס מ'ן
 ה'ח'לו'י'ן ו'עכ'ל ל'ד'ו'ר'י' כ'י'ה ה'כ'א ה'א' ש'הור'מ'ה מ'מנו' ת'רומ'ה ג'דול'ה ח'כל ל'א ה'ור'מ'ו מ'מנו' מעש'רות ו'ל'א ת'רומ' מעש'ר: מ'א'ה

ה'פ'טור על ה'הי'ב ו'ל' א'מ'ר כל'וס (ו) ו'נו'ט'ל מ'ן ה'ש'ני'ה המ'עש'רות ק'ל ש'ת'י'ן: מעש'רות'יה'ן מעש'רות כל'כל'ה
 כ'ח'ת כ'מ'ת מ'פ'ר'י'ס מ'ז'ו'ה מ'ת'ן ש'י'ר'ק'ה ד'כ'י מ'פ'ר'י'ס' ל'מ'ת'י' מעש'רות'יה'ן מ'ז'ו'ה מ'ת'ן ש'א'ר'ל'ה ה'י'ה מעש'רות כל'כל'ה כ'עב'ר'ה:
 ומ'פ'ר'י'ס מ'ז'ו'ה מ'ת'ן ש'י'ר'ק'ה ד'כ'י מ'פ'ר'י'ס' ל'מ'ת'י' מעש'רות'יה'ן מ'ז'ו'ה מ'ת'ן ש'א'ר'ל'ה ה'י'ה מעש'רות כל'כל'ה כ'עב'ר'ה:
 (ו) מ'א'ה ח'ב'ל ו'מ'א'ה חו'ל'י'ן. ש'ח'מ'ר'ו'ב: נו'ט'ל מ'א'ה ל'ה'פ'ר'י'ס מ'ת'ן מעש'ר ר'אש'ו'ן ומ'עש'ר ש'ני' ד'ל'י'ן
 כל ס'ל ו'ב'ל' נו'ט'ל מ'ן ה'מ'א'ה (ד'ל'ס'ס) ו'ל' ש'ל חו'ל'י'ן ל'ת'רומ'ת מעש'ר כ'אל'ו ה'י'ה ע'כ'ל ש'הח'לו'י'ן נ'עש'י'ס כ'עכ'ל ע'מ'ו (ח) ל'עני'ן
 ת'רומ'ת מעש'ר כ'ב'ל' ח'כל ל'א ל'עני'ן מעש'ר ר'אש'ו'ן ומ'עש'ר ש'ני' ו'מ'מ'ל' ו'ז' מ'פ'ס'ד ע'י' ת'ע'ר'ו'ב'ת זו ח'י' כ'ל'ב'ד ש'מ'פ'ר'י'ס מ'ן
 ה'ח'לו'י'ן ו'עכ'ל ל'ד'ו'ר'י' כ'י'ה ה'כ'א ה'א' ש'הור'מ'ה מ'מנו' ת'רומ'ה ג'דול'ה ח'כל ל'א ה'ור'מ'ו מ'מנו' מעש'רות ו'ל'א ת'רומ' מעש'ר: מ'א'ה

ת'רומ'ת מעש'ר ע'ל'י' ז'אל ו'י'א ו'ע'ר'ע'ן ת'רומ'ת מעש'ר ו'א'ר'י'ך
 ד'י'א נ'י'ן (נ'י'ן) ו'מ'עש'ר ש'ני' כ'ב'צ'נו' או כ'ד'רו'ס או'ן מעש'ר
 ש'ני' ז'אל ו'י'ן א'י'ן א'י'ן א'י'ן א'י'ן א'י'ן א'י'ן א'י'ן א'י'ן א'י'ן א'י'ן
 ה'פ'טור או'ן ד'א'ם ז'אל ו'י'ן או'ם ג'ב'י'ש'ע'ן או'י'ך ג'ע'ל'ם:
 ו' ה'י' ל'פ'ד'י' ש'ת'י' כ'ל'ל'ת ש'ל ס'פ'ל ו'א'מ'ר מעש'רות זו ב'זו
 ה'ר'אש'ו'ב מעש'רות ו'ע'ן א'י'נ'ע'ר ה'א'מ' ג'י'ה'א'מ' צ'ו'נ'י'א
 ק'ע'ר'ב פ'ון מ'ק'ל (פ'ירו'ת ו'א'ם מ'ע'ן ה'א'מ' פ'ון נ'י' א'י'ך
 ג'י'ם ג'י'ע'ב'ע'ן ת'רומ'ה או'ן כ'עש'ר) או'ן ע'ר ה'א'מ'
 ג'י'ז'א'מ' ד'י'א כ'עש'ר פ'ון ד'י'א ק'א'ר'ב ז'אל ו'י'ן א'י'ן ד'י'א
 א'נ'ע'ר'כ'ע ק'א'ר'ב (ד'א'ם ה'י'ק'ס'ט פ'ון ד'י'א א'נ'ע'ר'כ'ע ז'אל
 א'י'ך ג'ע'ב'ע'ן מעש'ר או'י'ך ד'י' ק'א'ר'ב), א'י' ד'י' ע'ר'ש'מ'י'
 ג'י'מ'עש'ר'ת, (או'ן ע'ר ג'י'ם פ'ון ד'י'א א'נ'ע'ר'כ'ע ק'א'ר'ב
 מעש'ר או'י'ך ד'י'א ב'י'ד'ע ק'ע'ר'ב) או'ן ד'י'א א'נ'ע'ר'כ'ע
 ק'א'ר'ב א'י'ן או'י'ך ג'י'מ'עש'ר'ת ש'ל זו ב'זו ו'ש'ל זו ב'זו ה'ר'אש'ו'ב
 מ'עש'ר'ת א'נ'ע'ר'כ'ע או'ן ע'ר ה'א'מ' ג'י'ז'א'מ' ד'י'א מעש'ר פ'ון
 ד'י'א ק'א'ר'ב ז'אל ו'י'ן א'י'ן ד'י'א א'נ'ע'ר'כ'ע ק'א'ר'ב, או'ן
 ד'י'א מעש'ר פ'ון ד'י'א א'נ'ע'ר'כ'ע ק'א'ר'ב ז'אל ו'י'ן א'י'ן ד'י'
 ע'ר'ש'מ'ע ק'א'ר'ב, א'י' ד'י'א ע'ר'ש'מ'ע ק'א'ר'ב ג'י'מ'עש'ר'ת
 או'ן ד'י' א'נ'ע'ר'כ'ע (ק'א'ר'ב) א'י' ג'י'ם ג'י'מ'עש'ר'ת ג'י'ז'א'מ' ו'א'ר'י'ן
 נו'אר'ו'ם כ'אל'ר ו'י'א ע'ר ה'א'מ' ג'י'ז'א'מ' או'ן ד'י'א מעש'ר
 פ'ון ד'י'א ק'א'ר'ב ז'אל ו'י'ן א'י'ן ד'י'א א'נ'ע'ר'כ'ע א'י'ן ש'ו'י'ן
 ד'י'א ע'ר'ש'מ'י' ק'א'ר'ב ג'י'מ'עש'ר'ת ג'י'ז'א'מ'ן, או'ן או'ן ע'ר
 ז'א'מ'ת ג'י'מ'עש'ר'ת ד'י'א מעש'ר פ'ון ד'י'א א'נ'ע'ר'כ'ע ק'א'ר'ב
 ז'אל ו'י'ן א'י'ן ד'י' ע'ר'ש'מ'י' ק'א'ר'ב פ'ון ד'י' ע'ר'ש'מ'י' ק'א'ר'ב
 ק'ע'ן ע'ר ש'ו'י'ן ג'י'ם ג'ע'ב'ע'ן מעש'ר נו'אר'ו'ם ז'אל ו'י'ן א'י'
 ש'ו'י'ן פ'טור פ'ון מעש'ר או'ן פ'ון פ'טור או'י'ך ח'י'י'ב כ'א'ר
 ק'ע'ן ג'י'ם א'פ' ש'י'ד'ע'ן מעש'ר נ'א'ר ע'ר ג'י'ם פ'ון ד'י'א
 א'נ'ע'ר'כ'ע ק'א'ר'ב מעש'ר או'י'ך ב'י'ד'ע ק'ע'ר'ב, א'נ'ע'ר'כ'ע או'
 ע'ר ה'א'מ' ג'י'ז'א'מ'ת מ'עש'ר'ת כ'ל'ל'ה כ'ת'ר'ו'ב'ת ק'א'
 ש'ל ד'י'א מעש'רות ו'א'ם א'י'ך ד'א'ר'ך ג'ע'ב'י'ן פ'ון ד'י'א

ב'י'ד'ע ק'ע'ר'ב ז'אל ו'י'ן פ'ון א'י'ן ק'א'ר'ב א'י'ן ד'י' א'נ'ע'ר'כ'ע
 ק'א'ר'ב, ו'ע'נ'ע'ן ב'י'ד'ע ק'ע'ר'ב ג'י'מ'עש'ר'ת, או'ן ע'ר ג'י'ם
 מעש'ר פ'ון ד'י' ק'א'ר'ב או'י'ך ד'י' ק'א'ר'ב או'ן פ'ון ד'י' ק'א'ר'ב
 או'י'ך ד'י'א ק'א'ר'ב, נו'אר'ו'ם א'י'ך ז'אל או'ן ע'ר ה'א'מ' א'י'ן
 י'ע'ד'ע'ר ק'א'ר'ב א'י'ך ג'ל'א'ו'י'ן (פ'ירו'ת ג'י'ם) ג'י'מ'עש'ר'ת
 ו'י'א פ'י'ה'ל ע'ר ד'א'ר'ך ג'ע'ב'י'ן מעש'ר או'י'ך ד'י' א'נ'ע'ר'כ'ע
 ק'א'ר'ב, ק'ע'ן ע'ר ד'ה'י'י'נו' ע'ר ה'א'מ' ג'י'ה'א'מ' א'י'ן י'ע'ד'ע'ר
 ה'ו'נ'ד'ע'ר'מ' פ'ירו'ת ה'א'מ' ע'ר נ'א'ר ג'י'מ'עש'ר'ת ג'י'ז'א'מ'ן
 או'ן צ'ע'ה'ן ה'י'א'ם ע'ר ג'ל'א'ו'י'ן ג'י'ם ג'י'מ'עש'ר'ת ו'י'א
 ז'אל'י'ן ק'ע'נ'ע'ן ו'י'ן מעש'ר או'י'ך ד'י' א'נ'ע'ר'כ'ע ק'א'ר'ב.
 א'נ'ע'ר ד'ע'ר פ'ש'ט א'י'ן מ'עש'ר'ת'ו'ן מ'עש'ר'ת כ'ל'ל'ה
 כ'ת'ר'ו'ב'ת ק'א'ר'ב ש'ל ע'ר ה'א'מ' א'י'ן ג'י'מ'י'נ'ט ד'י' מעש'רות
 פ'ון ד'י'א ב'י'ד'ע ק'ע'ר'ב ז'אל א'י'ך ק'ע'נ'ע'ן ג'ע'ב'ע'ן פ'ון
 ו'ע'ל'ק'ע'ר ק'א'ר'ב א'י'ך ו'ע'ל ו'ע'ל'י'ן. א'נ'ע'ר א'י'ך
 ו'ע'ל ג'ע'ב'ע'ן פ'ון ד'י'א ק'א'ר'ב או'י'ך ב'י'ד'ע ק'ע'ר'ב
 א'נ'ע'ר (א'י'ך ו'ע'ל ג'ע'ב'ע'ן פ'ון ד'י' ק'א'ר'ב או'י'ך ב'י'ד'ע
 ק'ע'ר'ב). ק'ע'ן ע'ר ג'ע'ב'ע'ן מעש'ר פ'ון ו'ע'ל'ק'ע ק'א'ר'ב
 ע'ר ו'ו'י'ל או'י'ך ב'י'ד'ע ק'ע'ר'ב: ז' כ'י'א ס'פ'ל מ'א'ה ו'י'ן
 ו'ע'ן א'י'נ'ע'ר ה'א'מ' ג'י'ה'א'מ' ה'ו'נ'ד'ע'ר'מ' כ'א'ם ס'פ'ל
 ג'י'ם ג'י'מ'עש'ר'ת (נ'א'ר ת'רומ'ה ה'א'מ' מ'ע'ן ש'ו'י'ן ד'ע'ר'פ'ו'ן
 ג'י'ע'ב'ע'ן) או'ן ו'י' ו'ע'נ'ע'ן צ'ו'מ'י'ש'ט ג'י'ז'א'מ'ת ק'י'ם
 ה'ו'נ'ד'ע'ר'מ' כ'א'ם חו'ל'י'ן (ו'א'ם מ'ע'ן ה'א'מ' ש'ו'י'ן פ'ון נ'י'א
 ג'י'ע'ב'ע'ן ת'רומ'ת ו'כ'עש'ר'ת) נו'ט'ל מ'א'ה ו'א'י'ך ד'א'ר'ך
 ע'ר א'רו'י'ם ג'ע'ב'ע'ן פ'ון ד'י' צ'ו'מ'י'ש'ט ה'ו'נ'ד'ע'ר'מ' כ'א'ם
 או'ן ג'י'ם פ'ון ד'י'א ה'ו'נ'ד'ע'ר'מ' (צ'ע'ה'ן כ'א'ם צ'ו'ם ל'י'ן
 ד'א'ם ה'י'ק'ס'ט) או'ן ד'י'א ה'ו'נ'ד'ע'ר'מ' א'נ'ע'ר ל'י' ג'י'ם פ'ון
 ד'י'א מעש'ר ר'אש'ו'ן (א'י'נ'ע'ר צ'ו'ם כ'ע'ן ד'א'ם ה'י'ק'ס'ט)
 ת'רומ'ת מעש'ר (ו'מעש'ר ש'ני') או'ן ע'ר ג'ע'ב'ע'ן א'י'ך
 ג'י'ן כ'א'ם או'ן ג'י'ם ד'א'ם צ'ו' מעש'ר ש'ני' או'ן נ'א'ך
 א'י'נ'ע'ר ג'ע'ב'ע'ן ע'ר פ'ין ד'י'א א'נ'ע'ר'כ'ע ה'ו'נ'ד'ע'ר'מ' או'י'ך

מבל ומאה מעשר. שלא הורמה מן המעשר הזה תרומת מעשר ונתערבו: נוטל מהא. של טבל להפריש מהן המעשרות כדפי' א' לגיל וטובל אחת מן המאה של מעשר והסם נעשים כטבל עמיו להחייב בתרומת מעשר ונשאר ל"ט מפריש עשרת תרומת מעשר לפי השכון שהם עשר פחות עשירית של אחד ואם לא נתערב המעשר בטבל לא תפריש אלא עשרה לתרו"מ מעשר שכן השהא מפני שנתערב בטבל מפריש י"א פחות עשירית נמלא מפסיד אחת פחות עשירית: מאה חולין מתוקנין ומאה

מעשר ראשון: שלא נעלה תרומתו שנתערבו: נוטל מאה: לשם מעשר ראשון כדי להפריש מהן עשרה לתרומת מעשר שבהן עשרה טעל מן המאה חולין מתוקנין כחילו היו הם מעשר ראשון דעשרה מהם לתרומת מעשר נמלא מפסיד עשרה והא' ללא מהמירוק הכי כשנתערב עם טבל להזיק הטבל להפריש ממנו י' לתרומ' מעשר כחמה של מעשר משום דכך הוא הדין שכל דבר המתערב חוזר להיות כהלכך המעשר חוזר להיות כטבל ואין הטבל חוזר להיות כמעשר: מאה טבל ותשעים מעשר וכו'. לא הפסיד כלום דכיון דלוי'ט בטבל עשרה יתרים דייטנין ליה כאלו יש לו פרנסה ממקום אחר (ט) וכל טבל שנתערב בחולין אס' יש לו טבלים אחרים שיוכל להפריש ע"ז התערבותו ממקום אחר אינו מפריש אלא לפי השכון של הטבל בלבד והכא שהטבל יתר עשרה על המעשר משנין כאלו הם ממקום אחר ומפריש מהן לפי השכון של טבל בלבד ואינו מפסיד כלום: כל זמן שהטבל מרובה. והוא סתיה מריבה עשר (י) והכי איתא בירושלמי: (ח) עשר שורות של עשר עשר כרי יין. מסודרין בחרץ שכלל ענין שמתנה בין מנורות למערב בין מנפון לדרום המלא עשר שורות של עשר עשר שכן מהא כדות: שורה החיצונה אחת מעשר. חזית אחת שכזורה החיצונה קדמתי מעשר על כדות אחרות שיש לי: ואין

התרומת מעשר (אונ גים צום פהן) גלייה וויא זייא וואלטיין אויף גינען טאָבל (האם) ער שארדין איין קאם דורך דעם וואס עס איז צומישט גינארען זייעט פֿאַר מאַה מעשר אונ אז עס איז צומישט גינארען הונדערט קאם טאָבל (וואס הונדערט קאם גינארען גינעבן פון זייא גאר גים מעשר) אין הונדערט קאם מעשר (אונ פון דיא מעשר האם הונדערט גים גינעבן תרומת מעשר) נוטל פֿאַר אַחַד נעקסט ער הונדערט קאם אונ גים פון זיי מעשר צום לוי אונ דער לוי וועט געבן פון זייא אייניגם צום פֿהן תרומת מעשר) באַנדעם געקומט ער איין קאם פון די הונדערט קאם (מעשר) וואס איז געבליבען אונ גים דאס (צום פֿהן) פֿאַר תרומת מעשר. ווארום דיא מעשר האָבען אויף דעם דין וויא טאָבל גענין תרומת מעשר. איז נאך געבליבען גיין צום אייניגן קאם וואס קען דאָרף פון זייא אַפֿ שיידיען תרומת מעשר געקומט ער (צעהן קאם ווייניגער אַצענטהמיל) פון די גיין אונ גינציג קאם וואס איז נאך געבליבען דאָרמין אונ גים זייא צום פֿהן פֿאַר תרומת מעשר. ווען עס וואַלט גים צומישט גינארען וואַלט ער גאר גינעבן צעהן פֿאַר תרומת מעשר אונ אז עס איז צומישט געוואָרען גים, ער עליף קאם ווייניגער אַצענטהמיל פון (איין קאם) פֿאַר חילוי מתקנים פֿאַר מעשר אז עס איז צומישט גענאָרען הונדערט קאם וואַלט ער גאר גינעבן און מעשר) קען הוואס שוין פון זיי גינעבן תרומת מעשר) אין הונדערט קאם מעשר (וואס קען דאָרף פון זייא געבן זייא געבן תרומת מעשר) נוטל פֿאַר אַחַד נעקסט קען אַרויס הונדערט אונ קען גים פון זייא צעהן

פֿאַר תרומת מעשר. דער נאָך געקומט קען נאָך אַמאָהל צעהן פון דיא הונדערט וואס איז געבליבען (ווארום זיי זענען אויף גלייה ווי זייא וואלטיין גינען מעשר) אונ קען גים עס אויף פֿאַר תרומת מעשר. האם ער שארדין צעהן (פֿאַר טבל תשעים מעשר תשעים טבל ושמנים מעשר אז עס איז צו מישט גינארען הונדערט קאם טאָבל (וואס פון זיי האם קען נאך גים גינעבן תרומת מעשר) אונ מעשר) מיט גינציג קאם מעשר, אָדער גינציג קאם טאָבל מיט אַנְצִיג קאם מעשר אַל תּפֿסיד פֿאַר האם ער פון דיא מעשר גאר גים שארדין, ווארום ווען זאָמט קען אז טאָבל צומישט זיך מיט חולין אָדער מיט מעשר אזוי ווי ער דאָרף געבן מעשר פון דיא טאָבל דאָרף ער געבן פון דיא חולין אָדער פון די מעשר אויף, גאר אז ער גים פון די זעלביגע טאָבל וואס איז צומישט גינארען, אָדער אז ער גים די מעשר פון זיי ליגין אויף איין אַנדער אָרט, אויף די טאָבל וואס איז צומישט גינארען, דאָרף ער פון דיא חולין גים אַפֿשײַדיען מעשר, אונ דאָ ווייל עס איז צעהן קאם טאָבל קער וויא מעשר איז גלייה ווי די צעהן קאם וואלטיין גים צומישט גינארען גאר זייא וואלטיין גינען פֿאַרזונדער אונ ער גים פון זייא מעשר אויף די צומישטע טאָבל, דאָרף ער דאָך שוין גים געבן פון די מעשר קיין מעשר, זיך האַבן פֿאַר זיך נען שפֿאַר מירא לא תּפֿסיד פֿאַר דאָס איז אַפֿגל ווען דיא טאָבל איז קער (מיט צעהן) האם ער גאר גים שארדין: ח מ' שתי' י' עשר שורות של עשר עשר ברו' וואָר שיהי' חיצונה אחת מעשר ואינתי' י' ויהי ווען איינער האם גינאם צעהן

וה"ט ולא שר מעשרות יקרא וחולין מפני שהקדושה נפלה ממנו ומתוקנים היינו שהולא ממנו מהל' הכו"ט, הכ"ע: (ט) וזולא מל' הכו"ט, כשאל' פרנסה ממק"ל ועין כס"ג דלהל' מ"ו: (י) ולהכי צעיקן עשרה דלא עשוס דלייטין ליה כאלו יש לו פרנסה עמ"א' היא וכל שיש לו עשרה קרקס יתרים שיש לנו להפריש מהן אחת ל"ט מפריש מכלל ל"ט כפרנס' ממקום אחר ונתקוח עוזה לא וכול לדיינו כן. סו"ט:

ורומו מלה. יום הדומיה הוא יום המות שהוא דומיה
 עולמית: זה זמן מקרא. חומש שנתנו לקרוא בתורה: זו
 משנה. שיתעסקו במשנה: זה גמרא. סכרת עמנו
 המשניות שממנו יולדת הוראה אצל המורים הוראה שמי
 המשנה נקראים מבלי עולם במסכת סוטה: כאלו אודות
 חרב פיפיות בידו. להרבות את המזיקין: מאי משמע.
 דכ"ט משתפי: התעף עיניך בו. חס תכפל וסגרת
 עיניך מתורה היא משתכח ממך: ובגני רשף יגביהו
 עוף. העוף מסתלק ממך:

תחמא אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה
 שנא' אמרו בלבבכם אם נצחו מוטב ואם לאו
 יקרא ק"ש שנאמר על משכבכם אם נצחו מוטב
 ואם לאו יזכור לו יום המיתה שנא' ודומו מלה.
 ואמר ר' לוי בר חמא אמר רשב"ל מ"ד ואחנה לך
 את לוחות האבן והקורה והמזוזה אשר כתבתי
 להורותם. לוחות אלו עשרת הדברות. תורה זו
 מקרא. והמזוזה זו משנה. אשר כתבתי אלו נביאים
 ובתובים. להורותם זה תלמוד מלמד שכולם נתנו
 למשה מסיני. אמר ר' יצחק כל הקורא ק"ש על
 ספרו כאלו אוחז חרב של ב' פיות בידו שנאמר
 מר-מר וזמרא וזמרא רב אשי מרישא דענינא דכתבי
 משכבותם וכתבי ברתיה רוממות אל בגרונום וחרב פיפיות בידם. וא"ר יצחק כל הקורא ק"ש על
 ספרו מוזקין בדילין ממנו שנאמר ובגני רשף

רוממות אל בגרונום וחרב פיפיות בידם. מאי
 משמע. אמר מר-וזמרא וזמרא רב אשי מרישא דענינא דכתבי
 משכבותם וכתבי ברתיה רוממות אל בגרונום וחרב פיפיות בידם. וא"ר יצחק כל הקורא ק"ש על
 ספרו מוזקין בדילין ממנו שנאמר ובגני רשף יגביהו

ועל יצר הרע אייביג נאל אפענטש ועליו או דער יצר
 טוב נאל דער צעקענען דעם יצר הרע אונ דער
 יצר הרע זאל מורא האבן פאר דעם יצר טוב.
 וויא עס שטייט אין פסוק הני זאל תחטאו איר זאלם
 דער צעקענען אונ זאלם גיט זינדען אס נצחו סופס
 אויב ער האט איינגענוקען דעם יצר הרע איז גוט
 זאם לאי אונ אויב ער האט איהם גיט איינגענוקען
 יסוק בתורה זאל ער לערנען התורה ווען דער יצר
 הרע נועם איהם אנריידען צו אעבריה זאל ער
 אנהייבען לערנען התורה וועם דער יצר הרע אנוקע
 גיין וויא עס שטייט אין פסוק אפרי בלבבכם איהר
 זאלם זאגן אין הארץ, דיא בייך פון דיא תורה
 זאלם איהר זאגן אויף ביינע הארצער יצמ' אויך
 יצר הרע (על' רש"י פ' ויחא) אס נצחו סופס אויב ער
 האט איינגענוקען דעם יצר הרע מיט תורה
 לערנען איז גוט זאם לאי אונ אויב ער האט
 דעם יצר הרע גיט איינגענוקען מיט תורה
 לערנען יקרא קריאת שפע זאל ער לייגען קריאת
 שפע, וויא עס שטייט אין פסוק למשכבכם וואס
 איהר זאגט אויף איינער געלעגער דאס איז קריאת
 שפע, דאס זאלם איהר זאגן ווען דער יצר הרע
 נועם אויף אנריידען צו אעבריה אס נצחו סופס אויב
 ער האט איהם איינגענוקען מיט קריאת שפע
 לייגען איז גוט זאם לאי אונ אויב ער האט איהם
 גיט איינגענוקען מיט קריאת שפע לייגען יסור
 לו יום חמיה זאל ער דערמאנען דעם יצר הרע אז
 ער נועם מוען אפאהל שפארבין, וויא עס שטייט
 אין פסוק ויזכר מלה איהר וועם אפאהל מוזין פאר
 שוויגען וערין אויף אייביג זאפן זאם גיזאגט
 רבי לוי בר הקא פון רבי שמעון בן לקיש וועגן
 עס שטייט אין פסוק זאם האט גיזאגט צו משה
 יאמנה לך את לוחות האבן והקורה והמזוזה אשר כתבתי
 להורותם איה וועל דיר עקען לוחות האבן דיא
 שפיינערנע לוחות, דאס מיינט מען דיא עשרת
 הדברות, תורה מיינט מען דאס חוקש קריא פינף
 קשרים (חוקש) והמזוזה מיינט מען משניות אשר כתבתי

ועל יצר הרע אייביג נאל אפענטש ועליו או דער יצר
 טוב נאל דער צעקענען דעם יצר הרע אונ דער
 יצר הרע זאל מורא האבן פאר דעם יצר טוב.
 וויא עס שטייט אין פסוק הני זאל תחטאו איר זאלם
 דער צעקענען אונ זאלם גיט זינדען אס נצחו סופס
 אויב ער האט איינגענוקען דעם יצר הרע איז גוט
 זאם לאי אונ אויב ער האט איהם גיט איינגענוקען
 יסוק בתורה זאל ער לערנען התורה ווען דער יצר
 הרע נועם איהם אנריידען צו אעבריה זאל ער
 אנהייבען לערנען התורה וועם דער יצר הרע אנוקע
 גיין וויא עס שטייט אין פסוק אפרי בלבבכם איהר
 זאלם זאגן אין הארץ, דיא בייך פון דיא תורה
 זאלם איהר זאגן אויף ביינע הארצער יצמ' אויך
 יצר הרע (על' רש"י פ' ויחא) אס נצחו סופס אויב ער
 האט איינגענוקען דעם יצר הרע מיט תורה
 לערנען איז גוט זאם לאי אונ אויב ער האט
 דעם יצר הרע גיט איינגענוקען מיט תורה
 לערנען יקרא קריאת שפע זאל ער לייגען קריאת
 שפע, וויא עס שטייט אין פסוק למשכבכם וואס
 איהר זאגט אויף איינער געלעגער דאס איז קריאת
 שפע, דאס זאלם איהר זאגן ווען דער יצר הרע
 נועם אויף אנריידען צו אעבריה אס נצחו סופס אויב
 ער האט איהם איינגענוקען מיט קריאת שפע
 לייגען איז גוט זאם לאי אונ אויב ער האט איהם
 גיט איינגענוקען מיט קריאת שפע לייגען יסור
 לו יום חמיה זאל ער דערמאנען דעם יצר הרע אז
 ער נועם מוען אפאהל שפארבין, וויא עס שטייט
 אין פסוק ויזכר מלה איהר וועם אפאהל מוזין פאר
 שוויגען וערין אויף אייביג זאפן זאם גיזאגט
 רבי לוי בר הקא פון רבי שמעון בן לקיש וועגן
 עס שטייט אין פסוק זאם האט גיזאגט צו משה
 יאמנה לך את לוחות האבן והקורה והמזוזה אשר כתבתי
 להורותם איה וועל דיר עקען לוחות האבן דיא
 שפיינערנע לוחות, דאס מיינט מען דיא עשרת
 הדברות, תורה מיינט מען דאס חוקש קריא פינף
 קשרים (חוקש) והמזוזה מיינט מען משניות אשר כתבתי

גביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעוף עיניך בו ואיננו ואין רשף אלא מויקין שנא' מן רעב ולחובי רשף :

קצן די תורה ווי עם שמיים אין פסוק התיף עיניך בי יאני אז דו וועסט נאר מאכען אונעק בליהען ריינע אויגין פון די תורה. דו וועסט נאר אויף הערין לערנען וועט שוין די תורה גיט זיין ביי די וועסטו ויא שוין פארנעמען יאנושא אלא מויקין רשף שיינט קצן מויקין (שרים) ווי עם שמיים אין פסוק פי רעב ויאני רשף זיין וועלין זיין רעד היצט

וזהו (ויקרא דף ג ע"ב) ת"ת האצילות יוד הא ואו הא

ויקרא אל משה וגו'. רבי חייה פתח ואמר בחתי לגבי אהותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתייה ייני עם חלבי וגו'. האי קרא לאו רישיה סיפיה. ולא רישיה רישיה. כתיב אכלתי יערי עם דבשי שתייה ייני עם חלבי לכתר אכלו רעוסי מלך דמוזין לאהרן כד מוזנא מתתקן קמיה בחר דליהו אכיל ארץ ויזמן אחרת אלל וכלאן אינון ישראל דקודשא בריך הוא בעא לדכאה לון ואתרטי בהון מכל ע"ג ומדחתרטי בהון בעא לסלקא להון מכל מקטריה עלמא תא חוי בתר דלחתביד משכנא לתתא בההוא יומא אחתקס אחרת לעילא עמיה דכתיב הוקס המשכן פתח והוא יומא חדותא דקב"ה הוה כיון דלחתקן ביה משכנא מה כתיב ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כד חסון

התנצלות המו"ל

פתי ועמי הכי אודם לה' אשר זכני להוילא ללוז עולט סתלי' ע"ס אחרי כל יגיפתי סכנות הספוטומא וסכספספוטום דעדו עלי מעם סתולתי להוילא מעשכתי לפועל ימים וכל עיני יעין כעס קסס סעססס דבכני חו"ל, וכעס זכס הולאתי על זה וכל עמאוי לגי חולי יזכני ס' סהס' כמעס וכתימס עמוכי דכיס, ומחלת ותיקל עשייתי ח"ו לא להטעמך מזה כי גלוי ידוע ליודעי ומכירי כי סה"ל יש לי סרכסס דכיוס כלל עסק זס. ע"כ סקדמתי סמלס ללאל אס סי גלויי דלוקי ועמנו אס יסכימו לזס, וכלסר ללס לריטי כי כל עי סללס אס סעססס ואת מעשכתי ססכימו לזס רק עבור אסנת ססוכס וסלסס סעון דית ישראל סקוקוס כלכס, וכלס סס לחד גמרו אומר בסססססססס סלססי לי מודס וס"ס על זס, וסעלו וסזוקו אס לגבי דככותיסיס סעון ססימס יסיימוי לזס ודכר גדול סיחוו לי לסתגוד כזס, ע"כ גס לכני ססעורכתי כעס ביתר סלס סלס ססימס יסיימוי לזס ודכר גדול סיחוו לי לסתגוד כזס, ע"כ גס לכני ועוד רגע אלדכר ארוד סעססס ססוכר על סדססססי, לא עבור מוסר ססעססס, כי ססעססס ססוכר על כל חלקי סתלי' סיס מוכיסי אסי, רק אס כלון סרכסיס סגלוניס סלדיקיס אשר לסי אומדוס דעסס וזלוסי אס להסוכר דקדש יסירס וכסון דכני ססוכר ססגלניס דעוריס אשר לא לפני ססעון ססס ע"כ ממויני עספלי, ועסודר כי גס סקב"ה לרון ירלוי יעסס כ"ס לכני וסגמתי סעססס ססוכר כלולריסי, ואת כבוד דית ישראל ססליחס כזס :

יגדה זה לשון הספר יסוד האמונה, ידוע וספורטם הוא גדול החיוב המוטל על האדם ללמוד חכמת האמת שהיא חכמת הקבלה וסחרי התורה כמבואר בספרים קדמונים, הלא כמה הוזהר והתקונים וזהר הרש מדרש העלם, ושנוי וכשולש דבריהם הענין הזה אין מספר כידוע ללומדים בהם אשר כל זה יורה גודל זהתמצאות והוריות ללמוד חכמת הקבלה כמאמרם ז"ל שגה עליו הכתוב לעכב וגם בגמרא אמרו חו"ל שלאחר מיתה שואלין לאדם צפית במרכבה כסא הכבוד היכן הוא עומד רגלי החיות היכן עומדים בו, ע"כ אין יכולה שום אדם לספור א"ע מהלימוד הזה, ומה יקר וחביב הוא הלימוד הזה אצל הקב"ה ספרו לנו חו"ל נסמכת חגיגה (יד ע"ב) על ר"א בן ערך ורבי יהושע שהיו דורשים במעשה מרכבה כשהיו בדרך בשרת שירדה אש מן השמים וסיבבה כל האילנות שכשרה והיו מלאכי השרת מתקבצין ונכבדו כשהיו בבשרת שמתקבצין ובאין לראות במזוסוסי חתן וכלה, ע"ש כל הענין באריכות, אבל הקישוי הוא להיפך אך נובל לחיוב את כל אדם בלמוד הזה, כי מי הוא זה ואיזה הוא אשר ימלאנו לבו בדור הזה לומר שיתדמה להתנאים והתנאים בעלי הגמרא והבכרשים ז"ל שהיו ממש כמלאכי עליון ועוד גדולים מהם במעלתם, כי המלאכים כאלו שמוע מעשה מרכבה סוכי אליעזר ורבי יהושע והמלאכים' עצמם שואלים זה לזה איה מקום כבודו ית', אבל אנתנו מה אנו ומה חכמתנו ומה ידיעתנו בגולה וכ"ס דורשנו בספרות, ואין אני מדבר סגודלי הצדיקים והגאונים שיהיו אשר כל רז לא אניס להם, רק אנכי שמתו דברתי אל המון העם, כי מאמר חו"ל הוא מאמר פשוטי, לאחר פטירתו של אדם שואלין אותו ליום צפית במרכבה' וכו', כשמעין של דברים שהשאלה היא לכל אדם, הגם שאין הקב"ה בא בטרטוויא, עכ"ז שאלה היא ומה ישב לשואלו דבר, אך נובל לומר ולתרוץ קשיא זו עם מאמרם ז"ל בח"כ והביאו רש"י ז"ל בפ' צו, וז"ל אין צו אלא יירון סיד ולדורות אשר רבי שמעון

ויקרא יום א זוהר

קב"ה כך אמר ומה על דלך דמשה אחקם ואזיהו לכר מיד ויקרא אל משה ח"ל משה חנוכה דביחא כמה הוי בסמדתח
 אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. באתי לגני אסותי כלה. הא לוקמותה הוי קרוח חבל באתי לגני דא ג"ע דלעילא.
 אסותי כלה דא כ"י דכהאוי יומא אדווננו וזוגין ככלא. אדווננו וזוגין דכהאוי ג"ע בנין דאתכרבו כלהו משק' דתתל'
 ואתקשרו כל חד כחכריו. ה"ה ד' אריתו מורי עם בטמי אכלתי ישרי תם דבטי שמיני ויני עם הלבי כלהו אתקשין

ביותר צריך הכתוב לזרו בכקום שיש חסרון כים, רבו הפירושים על כאמר זה, א' הלא "ולדורות" שבהב
 רש"י הוא ג"כ על זמן המקדש, כי בזמן שאין מקדש אין קרבנות, ומדיכא מתיי לחלק בין מיד ללדורות.
 ב' איזה חסרון כים יש כאן, ונראה שר"ש לפירושי אתי דברי הקודמו, הלא ידוע מאמרם ז"ל סוף סגלה
 שאברהם אבינו: שאל מהקדוש ב"ה מה תהא עם בניו כשיוחטאו, והשיבו הקב"ה שיביאו קרבנות ויתכפר
 להם, ושאל עוד ומה יעשו בזמן שאין מקדש, והשיבו הקב"ה יעסקו בתורת הקרבנות שנאמר ואת תורת העילת
 היא העולה, הלמוד תורת העולה ה"ה כאילו הקריב עולה, וכן הוא בשאר הקרבנות, חטאות אשמות מנחות
 את הכל יוצא בלמוד, הגה הקרבנות נחלקים לפי ערך האדם אם עשיר ואם דל, העשיר מחויב להביא קרבן
 לפי עשור, והדל לערך דלותו, וזה נקרא קרבן עולה ויורד, עשיר ורל ורל דלות, העשיר מביא קרבן
 והדל שתי תורים, והדל שכדלים מכיאו מנחה עשירית האפה סלת, ומה יעשה הדל הזה שאף מנחה אין לו
 כמאמרם ז"ל בגמרא ערשילא עסקינן דלית ליה ולא מידי, הוא ג"כ יעסקו בתורת הקרבנות, כי מה ג"ס אם
 הוא עשיר ואין לו מקדש להביא שם קרבנותיו, או אם יש מקדש ואין לו קרבן להביא, וזהו כונת הת"כ
 שהביאו רש"י ז"ל צו את אהרן ואת בניו לאמר ואת תורת העולה היא היא עיקר הקרבן עולה, ואמר הת"כ ז"ל מיד
 לאהרן ולבניו: לאמר לישראל שהלמוד תורת העולה היא היא עיקר הקרבן עולה, ואמר הת"כ ז"ל מיד
 ולדורות, היינו מיד אף בזמן המקדש כן הוא כי תורת העולה חשוב כאילו הקריב עולה, ולדורות כשאין
 מקדש ג"כ למוד תורת העולה חשוב כאלו הקריב עולה, אבל חשוב בשלמא לדורות כשאין מקדש דהא
 שיעסקו בתורת הקרבנות, ויהי נחשב לו כאילו הקריב קרבנות, כי מה יוכל לעשות יותר הלא אין מקדש
 להקריב הקרבנות, אבל מיד כשהמקדש קיים איך יאמר אהרן לישראל שיעסקו בתורת הקרבנות הלא מחויבים
 הם להביא הקרבנות עצמם, ע"כ אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרו [בלמוד תורת הקרבנות] כמקום
 שיש חסרון כים ואין לו מה להקריב [ע"כ מספר ע"ד], מכ"ז אנתנו רואים אף שהעיקר כתוב בפירוש בתורת
 להקריב קרבן ממש, בכל הלכותיו ובכל משפטיו וחקותיו והיו כהנים כעבודתם, עכ"ז אין הקב"ה בא כסרוניא
 עם בריותיו וכשאין יכול להביא קרבן ונשלמה פרים שמינינו, כן הוא בענין הלמוד הזה, העיקר מלימוד
 הקבלה והוזהר לידע מעשה מרכבה כמא הכבוד איך הוא עומד, ראשי החיות גדלי החיות וכו' עכ"ז כשאין
 יודע הלמוד הזה, ששכלו הוא קטן ורל מלהבין, כמאמר חז"ל אלא אם כן הוא חכם ומסין מדעתו, יכול
 לפטור לא"ע בעוסקו בלמוד הזה בדבר שפתיים לבד, וכאשר ידבר במעשה מרכבה ומתרי התורה יבקש מהקב"ה
 שיהא שוח שפתותיו השוב ומקובל ומרצה לפני הקב"ה כאילו היה יודע ומכוון בני הביטות השייכים למעשה
 מרכבה העליונה וכאילו היה חכם ומכוין בכל מדעתו, ומחמת שבענין הקרבנות היה אף שתורת העולה היא
 העולה כאילו הקריב פיר גדול, עכ"ז אם יכול להביא אף עשירית האפה סלת יביא ויתחבר הקטנה הזאת
 במעט ממש, ולא יפסוד עצמו בהלמוד לבד, כן הוא בענין זה כל מה שיכול להבין במאמרי הוזהר אף
 במעט כן הי"ע לא יסמוך עצמו על האמירה לבד רק שיוע עצמו להבין ג"כ, לכל הפחות וכן פירוש המלות,
 ובמסר במאמרי הוזהר הנדפס בספר חק לישראל, ישנם מאמרים המלאים מוסר השכל לעורר הלבבות ללמוד
 התורה לשמירת שבת למצות צדקה וכדומה שכל איש ויבנם בלא יגיעה רבה, ע"כ יש אתנו העתקה על מאמר
 הוזהר מספר חק לישראל, ורק את פירוש המלות והמשך הענין העתקנו במקומות שמדברים שם פענינו מוסר,
 וסתי תורה לא נגענו ולא מירכשו שום דבר רק פירוש המלות לבד כלי שום פשט, כמאמר חז"ל אלא אם כן היה
 חכם ומסין מדעתו והרמב"ם ז"ל כתב כל המדמים איזה ספר כאילו דרשם לפני אלפים ורבעות בני אדם,
 ובתחלה עלה בדעתו להדמים גם העתקה מאמרי הוזהר על החק כל אחד על מקומו כאשר מרפויסיס אנתנו
 את המשניות והגמרא וההלכה פסיקת והמוסר, וכאשר שאלנו את פי גאוני ומכני יתנו על זה, ולא הסכימו על
 לזה כי אמרו שבוה יתחיל בעיני ההסון קדושת ספר הוזהר, ע"כ אתי ועמי לא תהי' לכם שום תרעומת על
 על אשון לא הדפסתי העתקה הוזהר והחתימתי מאמרי הוזהר כטו שהם, כי את רצון הרבנים גאני ומכני יתנו
 עשיתי בכל אשר הורוני ועב"ז אל יאמר אדם כי יאמר ספר הוזהר ספר הוזהר ספר הוזהר ספר הוזהר ספר הוזהר
 המלות גמור ומורתא תהא" אביא לפניכם מה שכתב השל"ה הקדוש בספרו היקר בדרך י"י. וזה לשונו
 הטהור "אפילו מי שלא יבין כלל [מה שאומר] מפני שאינו בקי בלשון ובכיוונו אלא הוא מתעסק בקריאת
 לבד ג"כ יש לו שכר טוב בעמלו ועל אלו וכו' ויצא בהן נאמר ובתורתו יהנה יומם ויליה ודרשו ובתורה לא
 נאמר אלא ובתורתו מי' כפי שיעור ידיעתו, וגם מי שלא ידע לחבר התיבות גם הוא אם יעסק בה ויליה
 הדל המה סמנו ונתנה צורות קדושות יתעלו ויתקשרו בשרשם שהם שורשי האצילות. עוד שם ע"כ צריך
 האדם לדאות שילמוד בכל יום תורה גביאיים כתיבים משנה תלמוד הלכה כסדר זה אתר זה [כסמו שנמסר בהתק

יִקְרָא יוֹם א זוהר

ואחרון ממנו נחלק. אכלו רעים שחו ושכרו דודים. כל מינו לנתחא וכולהו ענטין כללו אתכרשו ואתונו כד אליו אתכרו לעילא וכתה מתכרעון ומתכמתה; כללו בריחא דקרנא. ת"ח כשעתא דנתחא כ"י לאסרא דירחא בארשא קב"ה אמר לה האי קרא בנין דחשכתהו ברכאן ותדוה בכלהו עלמין ומתכמתה היא לנפקא מינה ברכאן לעילא דכד אליו שית אתכרעון כדין כללו עלמין אתכרעון כחדא לתחא ומתכרעון לעילא וכמת ישראל אתכרעא מכללו:

ישראל] והעיקר כלמוד התורה לידע הדינים על בורין להלכה למעשה וגם לימוד המוסר ליישר מדותיו העומדים ברומו של עולם [ובכו' ימצא בהספר חק לישראל הגי'ל], ע"כ כל איש ישראל וכל ירא ה' הדואנים לנשמותיהם כי מה הנאת הנוף בעולם הזה וסופו לפרוש מעולם הזה לעולם אחר, מהיים לסוה, סאורה לשכבה, מהינה מתוקה לשינה דחוקה, סאור סתוק לרימה ותולעה, כמה סתוק לרימה ותולעה, כמה כחוריים נקבד נפש, כמה חכמים היתה חכמתם לתקלה, כמה כגדלי נגים לא שמתו בכניהם, כמה בחורים נקבד ביום חופתם, גייתו חסרה, כי נשמתו חברה, דרכי מיתה נרועה, גולל דרופק לוי למחיצה, תולעת בו תרדה אין גואל ואין פודה, ורה רותו לאשתו תביבו ורעיו יעובוהו, והוא לבדו בחשבה ישכב, אוי למי שיצוד מנצחו, אשוי מי שיראתו על פניו, אשוי מי שהוא עניו, אשוי מי שלומד תורה בכל יום, תורת ה' תמימה עומדת בפני האדם בשעה שהוא עוסק במשנתו ואומרת לו אשריך אם תחזירני, אשריך אם בלבבך תצפני, הרהק סן העכירה והדבק בתורה, וזכור כי אתה טפה סרוחה מוסין לעפר ושוחה, והרבה צידה לדרךך כי הדרך רחוקה ושוחה, כי אין סליון לו לאדם אלא תורה ומצות וכעדים טובים בלבד, ע"כ כל איש ישראל גדולים וקטנים יהיו אדוקים ודבוקים בספר חק לישראל אשר הכל כלול בו לשום לסודו בו בכל עתות הסגיא כמו שאחז"ל קובע עתים לתורה, עתים רבים, לא עת אחת בכל יום, ויתר זמנו יבלה בדברים כסלים, רק בכל יום יקבע עתים רבים, 'בכל עת שיהי' פנוי מעסקיו ילמוד ויהנה בחרות ה' כי על פי העתקה הגי'ל יהי' לו הכל בנקל ללמוד במעט עיון.

הנה סרם הסרי מאתכם בהקדמתי זאת אביא לפניכם עם קודש עוד מאמר קטן מספר עסק הברה וז"ל הקדוש טוב ללמוד כל לילה מספר לשכיבה ואפי' בהלילות היותר קצרים שבקיין ואחז"ל כפ"ק רע"ו ובתניגה פ"ב כל העוסק בתורה כלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו וגו'; וכתב הסור א"ח כס"י רלה צדיק להזהר בענין למוד הלילה יותר ויותר כבשל יום כמ"ש חז"ל אין רנה של תורה אלא כלילה שנאמר קוטי רוגי כלילה, ובמס' עירובין פ' הדר אמר ריש לקיש לא אברי לילה אלא לגירסא ובעירובין פ"ב אמר רב יהודה אמר רבי ודימה כל בית שנשמעין בו ר"ח כלילה אינו חרב, וחכמל למוד התורה כלילת עונשו סרובה, כ"ש שאם יארע לאדם מקרה שיהיה סרוד ביום בעסקיו ולא היה יכול להשלים חק לסודו בהחק לישראל הגי'ל ביום, סצות וחוב עליו שלא ילך לשכב עד שיגמור שעור לסודו בהחק הזה כלילה קורם שילך לשכב דוקא. והמור י"ד בה' תלמוד תורה כל מי שירצה לזכות בתורה של תורה ויהר בכל לילותיו ולא יאבד אפי' אחד סתן בשניה באכילה ובשיחה ובשיחה וכיוצא בהם אלא בתלמוד תורה וכמאמר חז"ל תכלית חיים הלילות ותורה היא שמירה גדולה שלא יפסא תאדם בקרי' כלילה שהעון הזה גדול מאד עד שאין מספיקין בידו לעשות תשובה — ע"כ אחי ועמי לע"ע יהי' די לזכות ולעורר אתכם בלסוד התורה הקדושה, ואמרינן נספיה להיגרי' ז"ל ותלמידו ר"ח ויוסאל ז"ל עבדו הטובה הגדולה שעשה לנו בהחק לישראל ואתריתם הרב נדי"א ז"ל בתוספה שלו יוסף לחק אשר יזכו אוחנו לדורות עולם. נשמתם בגניו כדומים:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הר"ם חל' מעשה הקרבנות פרק א
 (א) כל הקרבנות של מינו נפש חיה באין מה' מינים בלבד מן הבקר ומן הכבשים ומן העזים ומן התורים
 וכל הקרבנות של מיני נפש אלה קרבנות פון לעקדוניה זאכין היו באין מה' מינים בלבד
 זענען גאר גינען פון פני' מינים, מן הבקר ומן הכבשים ומן העזים ומן התורים. פון רינגער פון שעפסין, פון ציגען, פון אלטע טאהרין, פון זעדין ופרייא נעריין פון דעם משפח (ואם אין גיהנם. וספי דער סוף זייגער נעט זיין חסאי צעדיה ער נעט זינגען מים אזוי אאשה נאם איז אסור צו אים. ומנה הצד הרע בעצמו ער נעט אגייצין דעם

מספר שערי קדושה ח"ב שער ח'
 המסתכל בעדיות מפניו יסיס כמשה יד ליד לא יקם עינים על ניהים וסופו למסוא כעמיתו ומגדס סילס"ר כמלשו
 המסתכל בצדיה דער מענש נאם קוקט אויף אזעלכע ווייגער נאם זענען אסור צו אים אפילו יד ליד אפילו ער נעט זיין נוי נשה רבינו נאם ניא תורה איז צו אים גיגעדין גינארין פון נאקס האנט אין זיין האנט. פון דעקס זעדין לא יקח מניה של גיהנם נעט ער גים זיין נעט דער סוף זייגער נעט זיין חסאי צעדיה

יכול ליד קרי המסור כמו שהכלר כפסוק ו'. כהנהגה מכבוד
 פסוקה נוסף חיוו מן הטובים ומתחייב כהפסוק. ומעשה דרכי סרסון
 יכוח שהיו משליך וקומו לילוח וללך רלס לסנות מדרכי תוכס
 וכפ"ש רז"ל אל מטסס עמסס לעלמן וללך הקדום כו' סכל כהנהגה
 עכבוד המורס נוסל חיוו מן הטובס וכוסו יוכס גיהסס. ססקר
 מהדבר סקרים כוסר כללכי סלמס ועודס סכל סלר סססו סקר
 יכוס כס סלמו כוסס מני סמינס כמ"ס דובר סקרים לל יכוס לנגד
 מיני וסלמו כללל סלכל ססס ססלמו כסס סלמו סלכל לל יכוסו עוסס
 ולל דככו כזכ ויומו מתקלרס סך סדוכר לטס

זמן בני היונה: (ב) וכל הקרבנות בין של צבור בין של
 יחיד ארבעה מינים עולה וחמאת ואשם ושלמים;
 (ג) ועוד יש שם ג' מיני קרבן יחיד והם הפסח הבכור
 והמעשר. כל קרבנות הצבור הן עולה או חמאת ואין
 בקרבנות הצבור שלמים חוץ משני כבשים הבאים עם
 לחם התנופה בעצרת הם נקראים ובחי שלמי צבור ואין
 הצבור מקריבין אשם לעולם ולא עוף;
 הצבור מקריבין אשם לעולם ולא עוף;
 הצבור מקריבין אשם לעולם ולא עוף;

יבוא ליד קרי המסור. אונ ער וועט
 קימקען צו זעב לבקלה וואס דאס איז אנרויסע
 זעבירע, אזוי ווי עס שפייט אין שער ז'. הנהגה
 בקבור הטרדה דער וואס האט הנאה פון דם פבור נוס
 מעקניט אים ווייל ער לערנט הטרדה נופל חיוו מן העולם
 נעקט ער אונקע זיין לעבין פון דער וועלט, ער
 וועט שטארבן פאר די צייט. ומתחייב בנפשו און
 ער איז אליון שולדיג וואס זיין קעבין איז אפ
 געקירצט גיווארן, וועט ער אויף דעם גישטראפט
 נוערן גלייך ווי ער וואלט זיך אליון געהרגת.
 אזוי ווי עס האט גימראפין ביי רבי מרפון שהיו
 משליכן אותו לזאר מען האט איהם גיוואלט אריין
 ווארפן אין מיה צו הרגן אים ווייל מען האט
 גיט געוואקט אז ער איז רבי מרפון, אונ ער האט
 גיט גיוואלט הנאה דאפין פון די הוראה, ער האט
 גיט גיוואלט זאגן אז ער איז ר' מרפון. וויא דיא
 חקמים האבן גיוואנט זאלקט גיט מאכין פון דיא
 הוראה אקרוין פאר זיך. אונ זאלקט גיט מאכין די
 הוראה פאר אהאק צו גראבין מיט איר. דוא זאלקט
 גיט גענוטצין די הוראה צו האבן פון איר פרנסה.
 זעבל הנהגה מקביר הטרדה ווארנס דער וואס האט הנאה
 פון די הוראה נעקט ער צו זיין אייגענעם לעבין
 וועט נעמלשפט נוערין אין גיהנם. השקר המדבר שקרים דער וואס זאגט ליגען. טורפ באיהי האמת לייקענט
 ער אין דעם אמתן גאט, וסודה באל איר שוטיא שיקר אונ איז מודה אין די עבודה זרה וואס זיא איז פאלש
 ודיא בת שאינו וואה פני השקיעת אונ ער איז פון דיא מענטשין וואס וועלין גיט זעהן די שכינה, ודיא עס
 שפייט אין פסוק נאט האט גיוואנט דובר שקרים לא יפון לגנר עיני דער וואס קעמ ליגען וועט גיט קעגען
 זיין פאר מיינע אויגן. ודינו בכלל ישראל אונ ער איז גיט אין כלל יודין. שטחוב בתם ביי די יודין זאגט
 דער פסוק שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב דאס איבערדלייבונג פון דיא יודין וועלין גיט מאהן
 אומברעקט אונ וועלין גיט ריידן ליגען. ודיי מתקדוין אונ זיינע מעג נוערין אפגעקירצט ער שטארבט
 פאר דיא צייט. אד הדובר יקט אפער דער וואס דעמ יקט פארדי ימים וועט לאנג לעבין;

ינגע מאהבין: (א) וכל הקרבנות בין של צבור בין של
 יחיד אונ אלע קרבנות סיי דיא וואס מען קריינגט
 פון אלע יודינס וועגין, אונ סיי וואס אמענקלש
 קריינגט זיי פאר זיך אליון. ארבעת מינים זענען פיר
 מינים, עולה חמאת ואשם שלמים; (ב) ועוד יש שם ג'
 מיני קרבן יחיד אונ עס איז נאך דא דריי מינים
 קרבנות וואס אמענקלש קריינגט זיי פאר זיך אליון,
 אקרן פסח, אבכור, אונ מעשר. כל קרבנות הצבור
 אקע קרבנות וואס אצבור קריינגט וואלע יודין
 געוואמען, איז אעלה אדער אחמאת, ואין בקרבנות
 הצבור שלמים אקרן שלמים קריינגט גיט אצבור.
 דינ משני כבשים חכאים עם לחם התנופה בעצרת נאר אין
 דעם יום טוב שבוועת קריינגט מען צונוי שעפסין
 פאר אקרן, אונ מען קריינגט צונוי חלות, אונ
 מען לייגט ארויף די חלות אויף דיא שעפסין אויף
 יעדער שעפס אעלה, אונ מען הייבט אויף דיא
 שעפסין מיט די חלות, וחס מתקראים ובחי שלמי צבור
 די צונוי שעפסין ווערין געוויפן שלמים פון צבור.
 ואין הצבור מקריבין אשם לעולם אונ אצבור איז גיט
 מקריב איין קרבן אשם, ולא עוף אונ גיט איין עוף;

יבוא ליד קרי המסור. אונ ער וועט
 קימקען צו זעב לבקלה וואס דאס איז אנרויסע
 זעבירע, אזוי ווי עס שפייט אין שער ז'. הנהגה
 בקבור הטרדה דער וואס האט הנאה פון דם פבור נוס
 מעקניט אים ווייל ער לערנט הטרדה נופל חיוו מן העולם
 נעקט ער אונקע זיין לעבין פון דער וועלט, ער
 וועט שטארבן פאר די צייט. ומתחייב בנפשו און
 ער איז אליון שולדיג וואס זיין קעבין איז אפ
 געקירצט גיווארן, וועט ער אויף דעם גישטראפט
 נוערן גלייך ווי ער וואלט זיך אליון געהרגת.
 אזוי ווי עס האט גימראפין ביי רבי מרפון שהיו
 משליכן אותו לזאר מען האט איהם גיוואלט אריין
 ווארפן אין מיה צו הרגן אים ווייל מען האט
 גיט געוואקט אז ער איז רבי מרפון, אונ ער האט
 גיט גיוואלט הנאה דאפין פון די הוראה, ער האט
 גיט גיוואלט זאגן אז ער איז ר' מרפון. וויא דיא
 חקמים האבן גיוואנט זאלקט גיט מאכין פון דיא
 הוראה אקרוין פאר זיך. אונ זאלקט גיט מאכין די
 הוראה פאר אהאק צו גראבין מיט איר. דוא זאלקט
 גיט גענוטצין די הוראה צו האבן פון איר פרנסה.
 זעבל הנהגה מקביר הטרדה ווארנס דער וואס האט הנאה
 פון די הוראה נעקט ער צו זיין אייגענעם לעבין
 וועט נעמלשפט נוערין אין גיהנם. השקר המדבר שקרים דער וואס זאגט ליגען. טורפ באיהי האמת לייקענט
 ער אין דעם אמתן גאט, וסודה באל איר שוטיא שיקר אונ איז מודה אין די עבודה זרה וואס זיא איז פאלש
 ודיא בת שאינו וואה פני השקיעת אונ ער איז פון דיא מענטשין וואס וועלין גיט זעהן די שכינה, ודיא עס
 שפייט אין פסוק נאט האט גיוואנט דובר שקרים לא יפון לגנר עיני דער וואס קעמ ליגען וועט גיט קעגען
 זיין פאר מיינע אויגן. ודינו בכלל ישראל אונ ער איז גיט אין כלל יודין. שטחוב בתם ביי די יודין זאגט
 דער פסוק שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב דאס איבערדלייבונג פון דיא יודין וועלין גיט מאהן
 אומברעקט אונ וועלין גיט ריידן ליגען. ודיי מתקדוין אונ זיינע מעג נוערין אפגעקירצט ער שטארבט
 פאר דיא צייט. אד הדובר יקט אפער דער וואס דעמ יקט פארדי ימים וועט לאנג לעבין;

ויקרא יום ב תורה

המשקך מת"ח ד"א יהודה נפש י יה יהו יהודה. רוח יוד הא ואו הא. נשמה יהודה חיה יחידה ד' דמילי יוד אל שם ב"י
 שבשעה בניקוד חולם:

וַיִּנְתְּנוּ בְּנֵי אֶהְרֹן חֵטְאֵת אֵשׁ עֹלִי

וַיִּנְתְּנוּ בְּנֵי אֶהְרֹן חֵטְאֵת אֵשׁ עֹלִי
 אֵשׁתָּא עַל סְדֵבְחָא

ת"א וכתמו כני. פסוקין סג יונסו כל ספ מס סג זכמים ים מולין יס:
 שפתי חכמים
 (1) ונתנו בני אהרן חטאת אש על התורה
 (2) ונתנו בני אהרן חטאת אש על התורה
 (3) ונתנו בני אהרן חטאת אש על התורה
 (4) ונתנו בני אהרן חטאת אש על התורה
 (5) ונתנו בני אהרן חטאת אש על התורה
 (6) ונתנו בני אהרן חטאת אש על התורה
 (7) ונתנו בני אהרן חטאת אש על התורה
 (8) ונתנו בני אהרן חטאת אש על התורה
 (9) ונתנו בני אהרן חטאת אש על התורה
 (10) ונתנו בני אהרן חטאת אש על התורה

ויסדרין אשאי על אשתא:
 ה ויסדרין בני אהרן
 קבניא ית אבויא ית
 רישא וית תרבא על
 אשאי די על אשתא די
 על מדבחה: ׀ ונגויה
 וברעויה יחלל במיא
 ויסיק פהנא ית פולא
 למדבחה עלתא קורבן
 דמתקבל פרעוא קדם
 יי: ׀ ואם מן ענא
 תא וערכו עלים. יומא כו: וערכי
 בני. יומא כז: זכמים ית מולין
 כז: אם סראש. יומא סח: הסדר.
 מלין כד מנחוט ג כ: זעל סמלים.
 זכמים סח מירד כו: וקרבו. יומא
 סח: אשה רית. שטותו סח מנחוט קי:

המזבח וערכו עצים על האש:
 ווערכו בני אהרן הכהנים את
 הנתחים את הראש ואת הפר
 על העצים אשר על האש אשר
 על המזבח: וקרבו וקרעו
 רחץ במים והקטיר הבחן את
 הכל המזבחה עלה אשה ריח
 ניתוח ליהוה: ׀ ואם מן

והכרעו (ס) בן בקר כחב וכרעו וכלן כחב והקרבו והכרעו
 וריח כחל דבי חלמיס לפי ששמהלכה בהמה דקה מנבחה
 כרעיה כמו שמי ויערב הכל בהמה גסה מנבחה כרעיה ללדיה ולכן בהמה דקה משנה מאללה בהמה ועל כן זולתי ג' כ' משונה
 עכשם גסה: בן הבקר לא כחב אלא והקטיר וכלן כחב והקטיר והקטיר לפי שאין הוא מוטט ומקטיר ומקטיר הכל בעצם
 אדם. בן בקר לא כחב הוא וכלן גס כעוף כחב הוא לפי ששולל הטוף כל תחת הכנס בדלוה ויכול אף עשאו כדעש יבא כשר
 מ' ל' הוא: בן בקר כחב ללגו ואל כלן ומוקף לפי שמרבה להביא:

רשבים (ח) הפר. חלב: (ט) וכרעו. רגליו:

שפתי חכמים
 לא כחלק מן המזבח על שאלו לביח עולמים ואל ידראש
 מן השמים בזבין קולמו ואל כחלק עד שמתקל צימי מנשם
 וכדמתיא כחילי פ"ק דיומא: ח דל"ג כבן ל"ל וכן בני אהרן
 הכהנים ל"ל חי למעוטי חללים השחה דמנטיכוו מקבלת דעיים
 דהיא ראשונה לזיקת הדם שאלו בעבודת שלחמיהו לע כל שכן
 אלא לנע לך שיאה כל עבודתו ל"ג כדוך כ"ג וכן הדיוס כדוך
 כהן הדיוס ל"ג כשנעם נגדים וכהן הדיוס ב' נגדים: ׀ דכיון
 שנחטבו הדיוסי קרי ליה הווח מפני שכל חיזוהו חלוי כסן
 וכמונה דיקולא דמיה וכלל הספטה חייו אלא קרב כמות שהיה
 עס סעוד: ׀ דכנלמא ראש אילעריך לכרבי מטוס שכר הווח
 זאילו בכלל הספטה אלא הפדר למע ל"ג כ' פ' וזכרים חסידים פ"י
 ג' והי' זאלו חוון למערכ' מקום שמקטירי' החיב' של הקרבנה
 דיהא חמם על חמם וכו' חובי' עלים ג' א' חרכן חמם של חלל
 זאלו חון לקפרכה כדי שלא ימנעו רגלי הכהנים שחיליה סביב
 המערכה: ׀ פ' י' לחסוף למס שלמים: ׀ פ' י' לשורפו כשם לנמרי
 יחלל גשם כשם דישון המזבח כרובין ז' ל' פ' ואל שיקבל

מן הדיוס: בני אהרן עבודתו כהוה. כשהוא בכהוה ח האס
 שער בזבני כהן הדיוס עבודתו פסולה: (ח) בני אהרן
 והכרעים. כשהם בכהוה אן כהן הדיוס שעבד כשהוא
 נגדים עבודתו פסולה: את הנתחים את הראש. לפי
 שאין הראש בכלל הפסח שבהן הווח כשחיס' מלפניך הוורך
 למתוה ועלמו: ואת הפר. למת נא' ללמדך שמעלתו
 עם הראש ומכסה בו את בית השחיטה וזהו דרך כבוד של
 מעלה: אשר על המזבח. שלא יהיו גזריו כן ויאלו חון
 למערכ' (ס) עורה. למס עולה ליקטירו: אשה. כשישחטנו
 יבא שוחט גס החל' מ' וכל אשה גס פוסי' ר' כלעו:
 ניתוח. רחח רוח ב לפני שאמרתי ונעשה רגליו: (י) ואם מן

אלו ללגום עס כלכד כמו המסיוס הללוים על הנחלים ואמ"כ
 דעת זקנים מנעלי התוספות

(ח) וערכו בני אהרן ונבי זלון כחב וערכו לפי שנקרב שחוא
 פירוש לתורת אלהים
 פון אהרן הכהן אש פייער על המזבח אויף דעם
 קרבן רש"י שרייבם חאמשי עם האם אראם גינדירעם פייער
 פון היפעל אויף די קרבנות איז אמצות די כחמים זאלען אויך
 לייגן פייער אויף דעם מזבח וערכו אונ גוי זאלין לייגן
 פון האלץ אויף דעם פייער: (ח) וערכו אונ די קרבנער
 פון אהרן זאלין לייגן את הנתיים ריא שמיקער את
 דראש דעם קאפ ואת חפרד אונ דעם חלב על העצים
 אויף דעם האלץ וואם איז אויף דעם פייער אשר
 וואם אויף דעם מזבח: (ט) וקרבו אונ ויין
 אינגוויינגסמי ורעיו וייע קניען ריח במים זאל ער
 אפ וואשיין מיים וואסער וחקטיר אונ דער פון זאל
 דאם זאלין פארברענען המזבחה אויף דעם מזבח
 אשה רית ניתוח דער פייער ועם געבין איגישמאקען

עלה ער זאל עם מקטיר ויין ונענין אהרן עולה
 ז' צו קאם (ולכך נאם האם הנחת וייל פון שם

הֲצֵאן קָרְבָנוּ מִן־הַבְּשָׂמִים אוֹ מִן־הָעֵצִים לְעֹלָה וְזָכַר תָּמִים יִקְרִיבוּנוּ :

קורבניה מן אמריא או
מן בני עזיא לעלתא
דבר שלים יקריביניה :
ת"א זכר תמים . ככוכות ט"ז :
רש"י

שפתי חכמים

מנחה מרות סקרנא דלא כתיב חם ארבע לא אומר לך וכו' :
ס וילמד עליו מחמתו ומחמתו מעליו שם אל לרדן סמיכה
ישפט ומתו וכל הכרבים המפורשים לעיל : ע וחס חלמך וחס
פרש"י לעיל יכול אף להסמקות היתה קריאה וכו' אלמא כלא וי"ו
מוסיף לענין דלשון וי"ל דלרבותא כפלתא הוא דקאמר כלא כיון
דכתיב וחס וי"ו מוסיף על ענין דלשון והוה כחלד פרשה א"כ
וירבע ושאר סמולים דמיטע לפיל ברעש הפרשה כבר מיטעס הכותב מקרע דלפיל וכל וי"ו דוחס מן הלמן ומוסיף על ענין
דלשון וילמד מחמתו מן העליון . ואין להקשות ל"ג ג' מיטעיס נילף מחדל כבד חילכו כגמ' דאי נילף מחולה כגמ' מליבו ה"ל דוקא
חולה ססול דלאו אורחיה אבל זקן דארוחיה לא למסול קמ"ל ואי זקן וחולה ה"ל דוקא הכי דכתיבן חכך מוסיס לא קמ"ל ואי עמוסס
ה"ל גמסו דמתיס אבל זקן וחולה לא הכי אלסרין ג' מעוסינן :

דעת זקנים מבעלי התוספות

כח על שלמן העלך לריכס לעססוס ככדוך ונקיות אבל קדשים הנסרפין כהון נלאר כסס וקרבו ופרשו וכן ופרשו כלא ט"ז
תורוסם וחס נכרסם וחס פרש"י :

ליקוטים על התורה

א"י מן פדת הרין , וריא עם שפייס אין פסוק וישעיה סו"י
באש ה' גשפם , קאם קשפם סייס פייער , אונ בען זאל צו
נעבן פדת הרקסיס צום פדת הרין קאם נאם גינאסין דיא
כרבים זאלן אלע קאן נעבין פייער אייף דעם מובח , דיא
גניס ופענן פדת חקסר , וועס קובן דער פדת חקסר אונ
זינס פאר האלשין דעם פדת הרין וועס קענען דער קרבן
קכפר ויין אייף דיא וינד :

נביאים ישעיה מג

הכשיך מנ"ח דיא צבאות נפש צ צב צבאו צבאות ויה יהודה נשמה רנצה ארני נשמה דהוד ידוה חיה ויהיה רנצה
ידוה חיה ויהיה דהוד אל שם ב"ן שבשעיה :

א אביה תראשון חטא ומליציה פשעו בי : ב ואחלל
שרי קדש ואתנה לתרם יעקב וישראל לגדופים :
ג ועתה שמע יעקב עבדי וישראל פתרתיו בו :
ד פה אמר יהוה עשה ויצרה מבטן יעזרה
אליתיקא עבדי יעקב וישרון פתרתיו בו :
ה דאתקנה מסעין יסעדינה לא תחלל עבדי וישראל דאתרעתי ביה :
רש"י

מצורת דוד

(א) אביך הכלשון חטא . חטא הכלשון חטא כי כאלכו מען סרעס
יחס כי היה יציר כפי וכו' חס סולרסס מתיס וזשה המלתיס
עון ומליעון . אף המליעיס נאחפס סומך עליהם להעלין טוב בערך
היס הכסיריס שדור הנה גם הנה פסעו צו : (ב) ואחלל . בעבור
יחסס לתרס שמעון ונודעו מעסס חלויי : (ג) ועתה . ר"ל ונפיש
אוסך וילל אומך ונפיש לאחך מעבין יעזר לך : וישעון . כס קריון יסכלל שסס סעס היסר :
דעס פירוש עברי פייסלל נעפינס מען כייא דער תפסורה פון דער וויא :

כתובים משלי כא

יחשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסור א אר
ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה המלכות יד וו הו חיה ויהיה דיסוד ידוה חיה ויהיה דמלכות
אל שם ב"ן שבשעיה :

א רדף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד : בעיר גברים א דנדף צדקתא וחקרא
ישפח חיי וצדקתא ויקרא :
מצורת דוד

(א) כיוף . סודף לעסוט דקדק ומסד פס הכריות ימלא גם הוא עמי' חייס ודקדק וכבוד : (ב) פיר גבוליס . כל לשנה
פירוש ע"מ
יא ידף צדקה וחסד דער וואס יאגמ נאך צו סוהן . צדקה אונ חסד סיט מענטשין ימצא חיים צדקה

ב לפרגתא דגברי סליק עלה חכם וירד עז מבמחה : ג שמר פיו ולשונו שמר
 חסימא ופחת עושנא דסגרא : מצרות נפשו : ד זד יהיר לץ שמו עושה בעברת ודון :
 ג קטר פומיה ולישניה נטר
 קן עקתא נגשיה : ד ממקנא מריחא ונדנא שקיה עקיד חריינא בןרנוניה:
 ירה"א רפה

מצורת דוד

רש"י

(כ) עלה חכם. זה משה רבינו שעלה בין המלאכים : זה המורס. זו המורה : (ד) יהיר. גם רוח :
 והוריד עז מבמחה. זה המורס : (ד) יהיר. גם רוח :

סעטיסר דביכור סנס שמו העלמי הוא לן כי כעבור סגולת ילעג ויחלין ככני מרס אכל סעוסה רע כעבור סגולת סוא שמו ליש ודון : פירוש ע"מ

ובגדו נועט ער געפינען פון גאט לעבען און צדקה
 און קבוד : (ג) ייר נבויים עלה חכם אין דיא שקאט
 ווא דיא שטארקע מאכאים ווענען דייינו אין
 היקטל און גינאנען דער חכם משה רבינו ויר
 עז ממקתה און האמ אראפ גינערט דאס שטארקע
 פאר זיבערונג דאס אין דיא חורה : (ג) שמר פיו
 ולשונו שמר ספרות נפשו דער וואס הימ ניון מויל

עיקר תו"מ משנה שבת פרק כד ברטנורא

(6) וכו' רש"י וי"ל דלקטן גבי מניח כיסו על החמור משמע
 הכ"ר משתחזק וסכל כמין כפס"י. וכו"ל ס"ל הקלה דמס'
 לין למעט דפני"ס ח' אהב מלוה כו' סל כ"ה מחילין כפס"י
 פ"י קילת סכר. ומסקי דלמ"ג דסכל משתחזק עיירי. וכו' כ"י
 סיון רס"ו דלף פ"ס שהפסות מוקלין סס כמקום פסידא לא גזרו :
 (ג) ויהי א"י לית ליה לא מר"ס :
 ולא חמור עשו דו"ל חקיה אחרת
 שמוילוכי דעלמי כפסות סתות גז'
 אמות אלא שכימי הכסנה לא רלו
 לגלות חקיה זו מפני שלאמר ככור
 אלוים סכמך דכך דלמ"א חתי
 גלחתי ר"ל דכ"ר : (ג) פ"י
 קודם שחמור דלא חטיד הנחה
 גמ"ה הכ"ר וכו' דכשיגיע לפסח
 כיתו יטלנו מעליו כשהוא מתקן
 דזקתו לטון ביתו כללמכ יד כדי שלא יסא מעניס מכ"ר לה"י :

(3) אם אין עמו נכרי
 וכו'. הא יש עמו נכרי
 לכנרי יהיב ליה מ"ס חמור
 אהה מלווה על שכמתו נכרי
 חי אהה מלווה על שכמתו
 וכשמניח כיסו על החמור
 משתחזק מניחו עליה כשהוא
 מהלכת כלומר לאחר שקרה
 רגליה לילך דלא עבדה עקירה וכשתחלה הבהמה לנמוד
 יעחמו עליה כי יהיב דלא חטיד הבהמה עקירה והגמה דלי
 נשקיה לה למעבד עקירה והגמה והוא חמור אחר בהמה נשבת ולאמר חף על פי
 שאינה עטונה אלא כל דכו דכתיב לא תעשה כל מלאכה אהה ובהמהך. איוו היא מלאכה שעשית בין האדם
 והבהמה הוי זומר זה חמור : הגיע לחצר החיצונה. מלחא דאנפי נפשיה הוא ולאו דכין כיסו קא מיירי : לחצר
 החיצונה. של עיר שהוא מקום המתחמך ראשון כשיבא לפרק החמור נטעל בידו מעליו כלים הניטלין בשבת : ושאינן
 צימילין בשבת מתיר את החבליים. סל חובך סתן קשירוס והסקיס נופלים : (ב) פקיעו עביר. ק"ז של

כי סד (א) מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לנכרי ואם אין
 עמו נכרי מניחו על החמור הגיע לחצר
 החיצונה נוטל את הכלים הניטלין בשבת ושאינן
 ניטלין בשבת מתיר את החבליים והשקיס נופלין
 מאליהם : ב מתירין פקיעו עמיר לפני בהמה
 רגליה לילך דלא עבדה עקירה וכשתחלה הבהמה לנמוד
 יעחמו עליה כי יהיב דלא חטיד הבהמה עקירה והגמה דלי
 נשקיה לה למעבד עקירה והגמה והוא חמור אחר בהמה נשבת ולאמר חף על פי
 שאינה עטונה אלא כל דכו דכתיב לא תעשה כל מלאכה אהה ובהמהך. איוו היא מלאכה שעשית בין האדם
 והבהמה הוי זומר זה חמור : הגיע לחצר החיצונה. מלחא דאנפי נפשיה הוא ולאו דכין כיסו קא מיירי : לחצר
 החיצונה. של עיר שהוא מקום המתחמך ראשון כשיבא לפרק החמור נטעל בידו מעליו כלים הניטלין בשבת : ושאינן
 צימילין בשבת מתיר את החבליים. סל חובך סתן קשירוס והסקיס נופלים : (ב) פקיעו עביר. ק"ז של

געקען אום שבת און אנעלבע בליים וואס קען
 טאר זייא גיט געקען אום שבת נטל אה בליים
 הניטלין בשבת געקען ער אראפ פון אייזיל דיא בליים
 וואס קען קענן געקען אום שבת ושאינן ניטלין בשבת
 און דיא בליים וואס קען טאר גיט געקען אום
 שבת נטל אה התקלים ואל ער אפ פיגדין דיא
 שקריק וואס דיא בליים ווענען צוא געבונדען צום
 אייזיל והשמן נטלין פאליקו און ודיא זעק פאלין
 אליין אראפ : ב סתירין פקיעו עמיר לפני בהמה קען
 קענ אורף פיגדין אום שבת בינטלאך הייא אדער
 גראו פאר אבהמה זיא זאל קענען עסין דיא הייא
 אדער די גראו אבער אז די הייא אדער דיא גראו
 ווענען שוין אויפגעבונדען טאר קען גיט זייא צו

זכילן שחגנן (ד) מתירין אותן לכל זמן שהן קשורין לאו זכילין נכו ומתירין אותן לשוניהו זכילא לכל ספסוף לספור כדרך שרגילין לפור עשנים לפני בהמה כדי שתיחם ריחן ויהיו יפין לה לאכלן חסור כפקיעי עמיר דמחזר דלחעבידו אוכלא

(ד) וטגד אין בוקר האפור לסיכר כעשה : (ח) סמריהו דמיח דשחם דרכילא ועשה אן מחתכין דמטרה לאוכל לא מעתהו : (ז) אין אוכסין : לשון סר"מ אין מעלין כעשה חיה ועוף כדרך שהוא מחלי כחוש שעה יפה לדי כחיה או ליהיה : (ג) מעלין לשון סר"מ הלטיני נא : (ה) מאסמו דמטיב כיון דלא לקטי מעב סקליהו דמטמיס : ז"ל

ומפספסין את הכיפין אבל לא את הזירין אין מרסקין לא את השחת ולא את א' החרובין לפני בהמה בין דקה ובין גסה רבי יהודה מתיר בחרובין לרקה : ג אין אוכסין ב' את הגמל ולא דרוסין אבל מלעיטין ג' ואין מקארים את העגלים אבל מלעיטין ומהלקטין לתרנגולים ונתנים מים למורסן אבל לא גובלין ואין נותנין מים לפני בדורים ולפני יונים שבשובר אבל נותנין לפני אוזיים ותרנגולים ולפני יוני הרדיסיות : ד מחתכין את הדלועים לפני בהמה ואת

דכלאו ספסוף לא היו אוכלא : אבל לא את הזירין : הן הן פקיעי עמיר אלס שהפקיעין יס להן שני קשרים אחד בראשן ואחד בסוף והזירין יס להם שלשה קשרים קשר א' יתר כזמלען וקאמר מתני' שחין מפספסין את הזירין ואפי"ל שהם דחוקים זה כזה ומתממסין והבהמה קנה כהן אלס מתיר שלס אנדיקין בלכד להתרת אנדיקין שני לכו אוכלא כפקיעין : אין מרסקין את השחת : חין מחתכין עשב של תולא והיא ספספת' משום דמטרה של לנודך הוא : ר"י מתיר בחרובין לבהמה דקה : שטייה דקוח וקשין לה ואין תולס כ"ו : (ג) אין אוכסין : אין מחלין אותו על כרסו ותוחזין לו גרנוו ופירוט אוכסין עשין לה אוכסן בתוך משי : ולא דרוסין : שדורס המאכל לתוך גרונה ומיחו לא היו כמו אוכסין : אבל מלעיטין : שחוכ לו המחכל למקום שיכול להחזיר : ואין במארים : מקטמין ל' והלב מריחם וס' המרה שחוכ לו המחכל כהמה הזלעה במקום שאין יכול להחזיר : ומהלקטין לתרנגולים : שחוכ המחכל לתוך פיו במקום שיכול להחזיר : אבל לא גובלין : אין לשין אותן כמים : אין נותנים מים לפני דבורים : שחין מוונותיהן עליו שיזלזן וזכילן כשדה ומים מליים להם כזמנים הרדיסיות : יודס שנלדים כתיים וקראים הרדיסיות על שם הורדום המלך שהיה מגדל מהן כזרמנו : (ד) מחתכין את הדלועים : התלוסיה (ה) לפני בהמה וטג"ג דסתמן לאו למחכל כהמה קיימה אלא לחד : ואת הגבלה שמתגלה

שפרייטין פאר דיא בַּהֲקָה, ווארעם אז עס וועט גיט זיין צו שפרייט וועט אויך דיא בַּהֲקָה עקין פון זייא יפספסין את תביין אונ בען קעג צוא שפרייטען דיא יונגע צווייגלאך פאר דיא בַּהֲקָה זיא זאל שפּעקין פון זייא דעם ריח וועט זיא זייא עסין ווארעם אז קען וועט גיט צוא שפרייטין וועט דיא בַּהֲקָה דאס גיט עסין אַבְל לא את היידו אָפּער דיא זירים דאס איז בייגלאך הייא וואס נעגען דבייא מאהל צו געפונדין איינע אין קיטען אונ צווייא פון דיא זיטטין קעג קען נאר אויך בייגען אָפּער דיא צו שפרייטין אין פּספּין קען קאר גיט צו שניידען אום שבת פאר אַבְהַקָה לא את השחת גיט דיא גראו פון קבורא איידער זייא ווערין קיט וואנגען זאל את תחיבין אונ באקסארין קאר קען אויך גיט צו שניידען אום שבת לפני הבתיה פאר אַבְהַקָה, ווייל דיא בַּהֲקָה קען זייא עסין אפילו זייא ועגען גיט צו שניידען ביו ביה ביו נפח סייא פאר איינגע בַּהֲקָה אונ סייא פאר איין אלטע בַּהֲקָה קאר קען גיט צו שניידען דיא שחת אונ דיא חרובין כפי יהיה פחד בחיבין משה רבי יהודה זאמן קען עס צו שניידען באקסארין אום שבת פאר איינגע בַּהֲקָה ווייל זיא קען גיט עסין אז עס איז גיט צו שנייטן : ג אין אוכסין את תכלי קען קאר גיט ששאפין אַקעמיל אום שבת קען זאל איהם צריין לייגן אין האלדו דאס עסין זאל וויסן אונ קען קאר גיט צריין לייגן עסין דיא בַּהֲקָה אין מויל זיא זאל מווען דאס עסין אַראפּ שלינגען אין זיא זאל גיט קעגען

דאס עסין אַרױם צו ציריק אַרױם וואָרפֿן פֿון מויל אַבְל מלעיטין אָפּער קען קעג איהר צאריין לייגן דיא עסין אין מויל אז זיא וועט גיט וועלן עסין וועט זיא קעגען אַרױם וואָרפֿן דאָס עסין צו ציריק פֿון מויל וְאִין פּאָרפֿין אַתְּ הַעֲגָלִים קען קאר גיט צריין לייגן עסין צו אַקאַלֵב אין מויל אז זיא זאל גיט קעגען דאָס עסין אַרױם וואָרפֿען פֿון מויל נאר זיא זאל מוין אַראָפּ שְׁלִינגֶנָה אַבְל מלעיטין אָפּער קען קעג איר צאריין לייגן אין מויל דאָס עסין אויב זיא וועט גיט וועלן עסין נאר זיא קעגען אַרױם וואָרפֿן דאָס עסין צו ציריק פֿון מויל אויב זיא ווילען גיט עסין ונתנין מים לסייך קען קעג צאריין ניקען וואָסער אין קלייען אום שבת צו געבן עסין אַבְהַקָה אַבְל לא טבֿילו אָפּער קעגען די קלייען מיט די וואָסער אום שבת קאר קען גיט אין תחיבין פּיס לפני דורים קען קאר גיט געבין וואָסער פֿאר בייגען אום שבת . ווייל זייא געפיגען זיך אַליין וואָסער אין פֿעלד לפני יונים שבשובר אונ פֿאר דיא קאהבין וואָס נעגען אין סארהין אין שְׁלֵאֵב קאר קען אויך גיט געבין וואָסער אום שבת ווייל זיי געפיגען אַליין וואָסער צום פֿרייקען אַבְל תּוֹתִים אָפּער קען קעג געבין וואָסער לפני אַרױם פֿאר נעמו ותרנגלים אונ הינדער לפני יוני הרדיסיות אונ פֿאר דיא קאהבין וואָס ווערין געאַרבעטען אין שטוב אונ פֿליהען גיט אין פֿעלד : ד מחתכין את הדלועין לפני הבתיה קען קעג צו שניידען פֿלוצערין אויך

דשכיחי באגמא. אבל מוונת לא שכימי להו : שמונותיו מועטין. שאין חרס חס עליו למת לו מוונת הרבה : כמה השהא במעוין. דהכלב שכלב כשר ומת הכלב כניח חוץ שלשה ימים מעמל סאלל אבל כתיב לה מעמל דטומאה כלום כנפלי חייס לא מעמל כדלמך ככהמה המקשה : ש"מ. מדקאמר שהקפיד הקב"ה על מוונותיו : משח אודניה. מעס כמדת אנו : וחורא אבתריה. יכחו כמקל מיד שלל יכח מרגילו כללו : אבל כמותא לא. ליחמי ליה מידי או לאו דידיה קוא : משום דאתי למיסרך. כתיבה ויפסידו : לית דעתיר מחורא. שכל מחלל רחוי לו ומונא לאכול וחק מחלילין לו הרבה :

עליך ולמענך מאי איריא מאי אפי' חיימי ושערי נמי לא אלא שאני מאי דשכיחי באגמא דרש ר' יונה אפיתחא רבי נשיאה מאי דכתיב יודע צדיק דין דלים יודע הקב"ה בכלב שמונותיו מועטין לפיכך שוהא אכילתו במעוין שלשה ימים כרתנן ככה השהא אכילתו במעוין ויהא מוכא בכלב שלשה ימים מעת לעת וכעופות וכדנים כדי שתפול לאור וחשרף אמר רב המנוא שמע מינה אורח ארעא למשדא אומצא לכלבא וכמה אמר רב מרי משח אודניה. וחורא אבתריה הני מילי כדברא אבל כמותא לא דאתי למסרך. אכיר רב פפא לית דעניא מכלבא ולית דעתיר מחורא :

גים דער בעל הבית צו עסין. ויי געפינען אריין זייער עסין. וועלן זיי זייער וואקער אויף אריין געפינען. פֿרענען די גקרא ויפסיד גאך דרין פלשט וואס דו זאגסט. מי איריא מיא פאר וואס נאר וואקער קאר ער גים געבין צו די סאהבין וואס אין סאהבין שלאק אפיל חס וישר גמלא דארף ער דאך גים סארין געבין פאר זיי ווייני אונ גערשטין אויף גים. אלא שאני מיא דשכיחי באגמא נאר אזוי איז דער דין. נאר וואקער קאר ער גים געבין פאר די גינען אדער פאר די עופות וואס פליהען ווא זיי וועלען. טייער וואקער געקוקען זיין אויף יעדער ארט. אָבער קערנער צום עסין געקוקט מען גים אויף יעדער ארט. דריקער מען ער געבין קערנער אום שבת. אפילו צו די עופות וואס פליהען אויפער די שטוב. דבש רבי יונה אפיתחא דבי נשיאה רבי יונה איז געשטאנען ביי די מיר פון נשיא אינ האט געברשט מיא דכתיב וואס עם שטייט אין דעם פֿסוק יוד צדיק דין דלים יודע צדיק ודעים דעם משפט פון דיא אָרעקע. יודע הקב"ה בכלב שמונותיו מועטין נאמ ווייס אז דער הונג איז אָרעם. מען גים אים ווייניג עסין לפיכך שוהא אכילתו במעוין שלשה ימים. דריקער ליגט דאס עסין אין זיין בויה דריי טעג פון איהל קאהל עסין איז ער נאמ דריי טאג. דיהנו אזוי ווי מיר האבין גילערניגט אין אמשגה. ככה משחא אכילתו במעוין ויהא פפא ווי לאנג זאל ליגען דאס עסין אין זיינע גידערס אונ עם זאל זיין קמא. בכלב ג' ימים מעת לעת אויב אהונט האט גיגעטין אשמיקול פלייש פון אַנשטאָרבענעם האט גענושט. אונ דער הונג איז צריין גענאנגען אין אשטוב אונ איז געשיגעט. אויב עם איז גאך נישא דריי מעת לעת וצווייא אונ

ויגעציגן שעהו פון די צייט וואס ער האט גיגעטין דאס שמיקול געשטארבענע פלייש. איז די גאנצע שטוב קמא ווייל דאס שמיקול געשטארבענע פלייש דיגט נאך אין אים. ויא איז נאך גים פאר ריינעט גינארין ובעפוט יודנים עופות אונ פיש אז זיי עסין. ווי זיי שלינגען דאס אראפ דאס עסין ווערם באלד פארדינעט אין זיי דאס עסין. כדי שיהיה לאו וישרף עם דויערשט נאר אזוי ווי עם פאלט צריין אין פייער אונ עם נערשט פארברענט. רב הקנטא זאגט ווייל גאט האט רחמנות אויף דעם הונג. דארף דער מענוש אויף רחמנות האבין אויף אים איהא ארעא למשדא אומצא לכלבא עם איז דער דרך ארץ מען זאל ווארפן אשמיקול רוהע פלייש צו אהונט. ופסה ווי פיל פלייש זאל מען אים געבין. זאגט רב מרי משח אודניה אזוי גרויס ווי זיין אויער איז. וחסדיא אבתריה באלד נאכדעם זאל מען אים אקלאפן געגען מיט אשמיקול. ער זאל גים נאכלויפן. יוד מיל דבדיה דאס איז נאר אז דער מענוש איז מיט דעם הונגט אין פעלד. אבל כמותא אָבער אין שטאמט זאל ער דעם הונגט נאר גים געבין. דאחי לפסד נוארום דער הונגט נועמט זיך נאך שלעפין נאך אים. אונ עם נועמט גים העלפין וואס ער נועמט אים שלאגין נראס איז נאר אז דער הונגט איז אפֿרעמדער. אָבער זיין אייגענעם הונגט מוז ער אין שטאמט אויף געבין עסין רב פפא זאגט לית דעניא מכלבא עם איז נישא אָרעקער פון אהונט. ווארום גים אָרע קאהל געפינט ער זיין עסין. אונ גים יעדער עסין מויג פאר אים. לית דעתיר מחורא אונ עם איז נישא רייקער פון אחויר. ער גיפינט זיין עסין אויף יעדער אָרט אונ עם אליה :

זוהר ויקרא דף ד ע"א. ס"ס דלמינות ער הוא וואו הא

רבי יהודה אמר אכלו רעים שמו ושכרו דודים אלין כל מחרי דינבא ויללל דלחנכמו כלבו וחתכרו כחדל דהא מסעודתא דמלכה מתהניק כלל. ואיחתי אכלי כלבי בשעתא דמלכה (ס"א לחתדי) אחי חדי וע"ד מלכה לחתדי וחדי למטרוניתא כקדמיתא לבתר כלבו אכלן וחדאן. רבי אבה אמר אכלו רעים שמו ושכרו דודים אלין חינוט סיה דקאמין ואלין חינוט דכתיב כבו (שיר ה) הביאני המלך מחריו וכו'. שמו ושכרו מההוא יין דריו כלל. ר' הלעז אמר כל חינוט דלחחא דכיון דחינוט סיה לחכרא כלבו דלחחא מחבראן. ר"ם אמר כלל שפיר אכל רזח דמלה אכלו רעים נעילא שמו ושכרו דודים לתתא. אמר ליה ר"א מאן חינוט לעילא ומאן חינוט לתתא. אמר ליה יאחז שליחא דא

יִקְרָא יוֹם בַּזוֹהַר

אחר עלאה דאינון בחלדותא בחדוותא דלא מתפרשין לעלמין אלין אקרין רעים הכ"ד (בראשית פ) וזהו ואלא מעדן. ועדן והכזה נהר לא מתפרש לעלמין ואשתכחו לעלמין ברעותא בחלדותא בחדוותא. שמו ושכרו דודים אלין אינון לתתא דלקרין דודים לזמנין יודישן והא זוקינאמא. ת"ח באינון עלאי כתיב בכו אכילה בלא שתיב. מ"ט. מאן דליט ליה גרבי דחמרא אכילה כשיא ובגין דתמן שריא חמרא דמנערא כתיב בכו אכילה. ובאינון תתלי דשניין שקוי כתיב בכו שתיב דהא כל נטישן שקוי כשיין מנהלא דעמיקא ועל דא באלין אכילה ובאלין שתיב. אלין רעים ואלין דודים. ח"ל ר"א אחוי (כ"ח ת"ח) דהא דודי' כתיבוא אינון אמאי אינון תתלי. ח"ל אינון דתחבין דא לדא ולא משתכחין תדיד אקרי דודים ואינון דמשתכחי תדיר ולא מתכסין ולא מתפרשין דא מן דא אקרין רעים וע"ד אלין דודים ואלין רעים. אלין ברעותא בחלדותא תדיר ואלין בתיאובתא לזמנין ודא הוא שלימותא דכללא בגין דמתברכא כ"י וכדין מדווחא ככלהו עלמין:

מִסְפָּר שְׁעָרֵי קְרוּשָׁתָּהּ כ"ב שְׁעָרֵי הַלְכָה פְּסוּקָה וִיקְרָא יוֹם בַּ

הר"מ הלכות מעשה הקרבנות פרק א
 (א) קרבנות הצבור הם שני תמידין של כל יום ומוספין שבתות וראשי חודשים המועדות ושעיר חטאת של יום הכפורים וכן אם שגגו ב"ד והורו בע"ג מביא כל שבט ושבט וישעיר הפר עולה והשעיר חטאת ואלי השעירים הם הנקראים שעירי ע"ג ואם שגגו והורו בשאר המצות מביאין פר לחטאת והוא הנקרא פר העלם דבר של צבור; (ב) קרבנות היהודים הם הכבוד והמזעזע והפסח וההגידה והוא שלמים והראיה והוא

קְרִבְנוֹת תְּצַבֵּר דִּיא קְרִבְנוֹת נִואם וְעָרְט גְּעָבְרִינְיָנְט פִּאר אֲלַע יוֹדִינְט וְעָנִין. הַם שְׁנֵי תְּמִידִין שֶׁל כָּל יוֹם וְעָנִין דִּי צְוִינִי תְּמִידִים נִואם קָעַן אִיז מְקַרִּיב אֲלַע קָאָג. אִינִי שְׁעָפִס אִינִי דְעַר פְּרִיָּה אִנִּי אִינִי שְׁעָפִס פִּאר נִאָכְט, אִנִּי דִי קְרִבְנוֹת מוֹסְפִים פִּון שִׁבְתָּ אִנִּי פִּון רֵאשִׁי חֲדָשׁ אִנִּי פִּון יוֹם מוֹב, אִנִּי דְעָם שְׁעִיר נְדִי צִיג) נִואם קָעַן אִיז מְקַרִּיב פִּאר אַחַמַּת אִנִּי יוֹם כְּפֹר. וְכֵן אִם שִׁנְט בֵּית דִּין וְהוֹרֵי עֲבֻדָּה יְהִי אִיבִיב בֵּית דִּין הַקָּבִין גְּעֵהֵאם אִשְׁמוֹת אִינִי אִרְין פִּון עֲבֻדָּה יְהִי. אִנִּי הַקָּבִין מְהִיר גִּינוּעֵן נִואם עֵב אִיז גִּינוּעֵן אִסּוּר. אִנִּי דִי יוֹדִין הַקָּבִין גִּימְהֵאן דִּי עֲבֻרָה וְיִוִּיל בֵּית דִּין הַקָּבִין אִוִּי גְעַפְסָקְתָּ. מִבֵּיא כָּל שְׁבֵט וְשִׁבְטֵי פִּרְעֵי עֵדֵדֵר שְׁבֵט בְּרִאָרָה כְּבִינְיָנְעֵן אִינִי פִּר אִנִּי אִשְׁעִיר (וְאָקֶס אִנִּי אִצִּיג) חֶפֶר עוֹלָה וְהַשְׁעִיר חֲטָאת דְעָם פִּר אִיז קָעַן מְקַרִּיב פִּאר אַעוֹלָה, אִנִּי דְעָם שְׁעִיר אִיז קָעַן מְקַרִּיב פִּאר אַחַמַּת. אִיל תְּשַׁעֲרִים הַם יִקְרִיאַם שְׁעֵרֵי עֲבֻדָּה יְהִי דִי שְׁעִירִים וְעָרִין גְּעֵרֹפִין שְׁעִירִים פִּון עֲבֻדָּה יְהִי, דִּי שְׁעִירִים קִינְט מְכַפֵּר וְיִין אִוִּיב דִּי עֲבֻרָה נִואם קָעַן הַאֵם גְּעִרִינְט עֲבֻדָּה יְהִי אִוִּיב גְּעֵרִינְט. וְאִם שִׁנְט וְהוֹרֵי בְּשַׁר חֲטָאת אִנִּי אִוִּיב בֵּית דִּין הַקָּבִין גְּעֵהֵאם אִשְׁמוֹת אִוִּיב אִינִי אַנְדֵּר מְצֻדָּה, אִנִּי הַקָּבִין מְהִיר גִּינוּעֵן נִואם קָעַן טָאָר גִּיט, אִנִּי דִי יוֹדִין הַקָּבִין גִּימְהֵאן דִּי עֲבֻרָה וְיִוִּיל בֵּית דִּין הַקָּבִין אִוִּי גְעַפְסָקְתָּ. מִבֵּיא פִּר לְחֲטָאת בְּרִאָרָה דִּיא יוֹדִין כְּבִינְיָנְעֵן אָקֶס אִוִּיב אַנְדֵּרֵן חֲטָאת. וְהִיא תִּקְרָא פִּר תְּעִלֵּם דְּבִי שֶׁל צְבִיר דָּאָם וְעָרְט גְּעֵרֹפֵעֵן אִפֶּר פִּאר דִּי עֲבֻרָה נִואם דְּעַר צְבִיר הַאֵם גִּימְהֵאן וְיִוִּיל וְיִיא הַקָּבִין גְּעֵהֵאם אִשְׁמוֹת. (ג) קְרִבְנוֹת תְּמִיד דִּיא קְרִבְנוֹת נִואם אִיז אִשְׁעִיר גְּעֵרֹפֵעֵן בְּרִאָרָה וְעָרְט גִּיבֻרִין פִּון וְיִין קוּה אַדְעַר פִּון וְיִין

שְׁעָפִס אֲדֵעַר פִּון וְיִין צִיג אִיז אַקְרָבֵן. וְהַתְּבַשֵּׁר עַד

מספר שערי קרושה ח"ב שער ה
 אמרו במסכת סנהדרין על ככ עובייה דללו כיו יסבו ליה כל חלני
 דלמנח לא ליה סיס מסיס: כדיוכוס וינחא קדא אקילט לסיסא
 אמר דקוסטא שמיס דלא סוו שמיס כדיוכוס ואלו סוו מימי איניס
 בלא ויניסי כיו סכיבו ליה תפתין כיון אמרו ליה במסותא מן סוק
 מהכא ולא תני בלא מופתא דכח' למדו למוס דכ שער ג'ו' סבל
 הלא לא אפקוד כס אם צנו אכז כה לא תחנק נפשי ג'ו' ולא
 נפשו סבלגליס דכור סנדכ אלס ממי מדות שער אכז'ל כל
 סחליף כדכרו לללו עובד פ"ג וכתיב שס סנה' כ' ג'ו' מיניס
 רמות לשון שער יס' כזיס ג'ו' וכתיב ונחמ לא ידכרו ג'ו' סבל

אִמְרוּ בְּמַסְכַּת סַנְהֵדְרִין עַל כַּכ עוּבִייה דַּלְלו כְּיוּ יִסְבוּ לִיה כָּל חַלְנֵי
 דַּלְמִנַּח לֹא לִיה סִיס מִסִּיס: כְּדִיוּכוּס וַיִּנְחֵא קְדָא אִקִּילַט לְסִיסָא
 אִמְרֵי דְקוּסְטָא שְׁמִיִס דְּלֹא סוּוּ שְׁמִיִס כְּדִיוּכוּס וְאִלוּ סוּוּ מִימֵי אִינִיִס
 בְּלֹא וַיִּנְיִסִי כְּיוּ סְכִיבוּ לִיה תַּפְתִּינִן כְּיוּן אִמְרוּ לִיה בְּמִסוֹתָא מִן סוּק
 מִהַכָּא וְלֹא תִנִּי בְּלֹא מוּפֵתָא דְכַח' לְמַדוּ לְמוֹס דְכַ שְׁעָרֵי ג'ו' סַבֵּל
 הֲלֹא לֹא אִפְקוּד כַּס אִם צְנוּ אִכְז כֹּה לֹא תַחנֵּק נַפְשֵׁי ג'ו' וְלֹא
 נַפְשׁוֹ סַבֵּלגְלִיִס דְכּוֹר סַנְדַּכ אֵלֵס מִמֵּי מַדוֹת שְׁעָרֵי אִכְז'ל כָּל
 סַחֲלִיף כְּדִכְרוּ לְלֵלו עוּבֵד פ"ג וְכַתִּיב שֶׁס סַנְה' כ' ג'ו' מִינִיִס
 רִמּוֹת לְשׁוֹן שְׁעָרֵי יוֹס' כַּזִּיס ג'ו' וְכַתִּיב וְנַחֵם לֹא יִדְכּוּ ג'ו' סַבֵּל

ועהם

אלה לא תפקיד וגו' וכמידי מי סתם סתם וגו' לזכור לזכור
 ונהגה או שתי תורים ושניהם עולה או שתי בהמות אחת
 עולה ואחת שלמים, והנודר או המתנדב עולה או שלמים ושלמים הבאים עם הלחם הם הנקראים תורה וכן קרבנות
 הנזיר והן עולה וחטאת ושלמים, וקרבנות מצורע והן חטאת ואשם ועולה, וקרבנות זבים ויולדות והן חטאת
 ועולה, וקרבן השוגג במצות לא תעשה שיש בו כרת והוא חטאת, ואם נסתפק לו אם עשה או לא עשה אותו
 החטא כביא אשם והוא הנקרא אשם תלוי, ויש עבירות שמביא עליהם אשם והוא הנקרא אשם ודאי וכן איל
 העולה ופר החטאת שמקריב כהן גדול משלו כיום הכפורים הרי הן קרבן יחיד ופר זה הוא הנקרא פר יחיד:

ועקם ואכין איז דער וואס זאגט ליגען, נאך זאגט
 דער פסוק דער מענטש וואס וויל לעבן זאל ער
 הישען ויין צונג פון שלעכטס דאס הייסט ער זאל
 קיין ליגען זאגן:

דאס איז שלמים ודי פלוש שפריצט מען אויף דעם קופה, און די חלב פארברענט מען אויף דעם קופה,
 און די פלייש עסט דער בעל הבית, והריהו יחיי עולה און אקרפן ראהו וואס מען קומט גינעהן ווערן
 אין בית המקדש אום יום טוב, און דער קרבן איז אעולה, וואס ער ווערט אין גאנצען פארברענט
 אויף דעם קופה, וקרבו חגר אז אנוי איז ויה מגייר דארף ער בריינגען אקרפן. ודיא עולה און דער
 קרבן דארף ויין אעולה פון תבחה פון בהמות, או שני בני ית אדער צוויי יונגע טאהבין. או שתי תורים
 אדער צוויי אלטע טאהבין. ושניהן עולה און ביידע טאהבין זענען עולות. או שתי בהמות אדער ער
 בריינגט צוויי בהמות. אחת עולה ואחת שלמים איינע איז אעולה און איינע איז שלמים. הנודר או המתנדב
 עולה או שלמים אדער ער האט גיטאהן אנדר אדער אקרפן, ער זאל בריינגען אעולה אדער שלמים.
 ושלמים הבאים עם הלחם הם הנקראים תורה און אז ער בריינגט אקרפן תורה, מיט פערציג חלות, דאס
 איז אויך שלמים, וכן קרבנות תנור און אווי זענן דא, קרבנות ווס גזיר בריינגט אעולה אחטאת שלמים
 וקרבנות מצורע און קרבנות חגור וואס אמצרע בריינגט אחטאת אשם, וקרבנות זבים ויולדות דאס
 קרבנות וואס זבנים און יולדות בריינגען אחטאת און אעולה. וקרבו השוגג במצות לא תעשה שיש בו כרת
 אז ער האט גיטאהן אעבירה אומגעריין ואווי אעבירה אז ער וואלט זיא גיטאהן גערין וקמזידו
 וואלט אים געקומען ברתו, דארף ער בריינגען אקרפן חטאת ואם נסתפק לו אם עשה או לא עשה אותו
 חטא און אויב עס איז אים אספק אויב ער האט גיטאהן דא אעבירה, אדער ער האט זיא גיט
 גיטאהן כביא אשם דארף ער בריינגען אקרפן אשם ודיא הנקרא אשם תלוי דאס ווערט גערופן אשם
 תלוי, אקרפן אשם אויף אספק עבירה, מען ווייסט גיט ער דאס גיטאהן אעבירה אדער גיין. ויש
 עבירות שמביא עליהן אשם עם איז דא נאך עבירות וואס מען בריינגט אויף זייא אשם. ודיא תבואה
 אשם ודיא דאס ווערט גערופן אגעוויסקער אשם. וכן איל העולה פון החטאת שמקריב כהן גדול משלו כיום
 הכפורים אום יום כפור איז דער פון גזול מקריב פון זיין געלט איל פאר אעולה און אפר פאר
 אחטאת ודי מן קרבן יחיד דאס איז אלץ אקרפן פון איין מענטש. ופר זה הוא הנקרא פר יום הכפורים דער
 פר ווערט גערופן דער יום כפור פר.

אונקלוס ויקרא יום ג תורה

לחמשיך מות דרא יהודה נפש י יה יהו יהודה, רוח יוד הא ואו הא, נשמת יהודה חיה חיה יה רמלי יה היה אל שכן
 שבנשיה בניקוד חלם:

יא ויבוס יתיה על צדיא יא וישחט אתו על ירך המזבח צפנה
 דמדבחה צפונא קדם יי
 ת"א ומסם סומו, וכמיס עכ מו מע סו קוד מנחוס סו:

בעל המורים
 (יא) לסונה כדי להגין ממס סל' מלפון סחמח הכפע כחכי לסון כללן כנגד יחמק סאפרו לסון וכן כעוים כחכי לסון כנגד יסמק
 רש"י
 שפתי חכמים
 (יא) על ירך המזבח, על נד צ המזבח: צפונה לפני ד ונק' סלד ירך מפני סכיך הוה סלד וכן וליכתי הפסגן
 פירוש לתורת אלהים
 (יא) ישחט אותו און ער זאל אים שעקבין על אויף דער
 (יא) ישחט אותו און ער זאל אים שעקבין על אויף דער
 האט מען גיטאקמין אין צפון זייס פון מנחה, פאר וואס
 נאר אין צפון זייס, ווי עס שפייט אין פסוק כי מצפון הפתח
 רבדה פון צפון זייס וועט זיך אנהייבן דאס שלעכטס, ווייל

לפני יהוה וירקו בני אהרן הכהנים
את דמיו על המזבח סביב: ונתח
אתו לנתחיו ואת ראשו ואת פדרו
וערך תבהן אתם על העצים אשר
על האש אשר על המזבח:
ויתקרב והפרעים ירחץ במים
והקריב תבהן את הכל והקטיר
המזבחה עולה הוא אשה ריח ניחח
קיהוה: פ שני יד ואם מן העוף עלה
קרבתו ליהוה והקריב מן התרים
או מן בני היונה את קרבנו:

וירקו בני אהרן כהני
ית דמיה על מדבחה
סחור סחור: יב ויפלו
יתיה לאברהי וית
רישיה וית הרביה ויסדר
כהנא יתחון על אעיא
די על אשתא די על
מדבחה: יג ונאו וברעיא
יחלי במיא ויקרב
כהנא ית פולא ויסק
למדבחה עלתא הוא
קורבן דמתקבל ברעוא
קדם יי: יד ואם מן עופא
עלתא קורבניה קדם יי
ויקרב מן שפנינא או
מן בני יונה ית

ת"א וירקו בני סמנים מד זכמים
סל: ואם ראשו ימלא כס
זכמים נל חולין זוהקריב זכמים סס:
והקריב והכרישים זכמים כב: והקריב
הכחן אר ס כה ימלא כו חמיס
רש"י זכמים סס חולין כב:

יא זכמים די ד כד סה נכמות י חולין י: פולה סוא: זכמים יב: ואם מן קידושין סד: וסקריב מן: זכמים סס חולין כב:
שפתי הכמים

לירכמיס ימס גדלה: ק פ"י אט"ס סהעוף בעל מוס כשר מ"מ
למחוס אבר פסול אכל לא אכילי' ואם מן העוף וי"ו מוסיף
ויהא פסול אפי' בעל מוס ושיבא זכר א"כ תמים זכר שלאכל
כלאן ל"ל ימלא מתחון מעלין אלא למחסי' אחא: ר דל"ב ה' כו
לו למחז בני מורים כע"ש בני יונה שסס דוקא קטנים אלא כו
ולמדין מעני יונה שאין לו אלא הכשר אחד דוקא קטנים שברי
מבוי בני אף מורים שאין לו אלא הכשר א' והקטיס אלא
כדפריש'ם לעיל א"כ דל"ו דוקא גדולים סוא: ש"י מחלת הכולות

ה' ואין לפון כבמה: (יד) מן העוף. ולא כל העוף קלמי
שלאמר תמים זכר כבקר ככשנים ובעוים תמות וזכרות
כבמה ואין תמות וזכרות בעופות יכול אף מחוסר אבר
ת"ל מן העוף: הורים. גדולים ר ולא קטנים: בני יונה
קטנים ולא גדולים: מן התורים או מן בני היונה.
פרש למחלת הציבור ש כבזה וכבזה שהוא פסול שגדול הוא

מעמי הקרבנות

(יד) ואם מן העוף פולה קרבנו לה'. הנה מעטיר אבר כסף לא
תכדי אללו להליל אח נכשו מדרת שחח, כבחו יבא
קרבנו מן הבקר, ואם הוא אינו עשיר כ"כ יבא קרבנו מן האילן.
פ"כ יבשה עב קרבנו אשר הוא לרזון לה' ונכלה לו לכפר עליו,
אך אם יבשה הדל כי אין לו בקר ולאן, כמס ימלא אל ה' פ"כ
שכר לבו בקרבנו, אמנים סחורס העני סוז אשר מן העוף פולה
קרבנו לה'. קודם הקרבנו חת העוף, הוא כאליו הקריבו לה',
וכרחונו כי קרבנו תשוב לה', פ"כ והקריבו כסחן אל המזבח,
סוכף כלשר לפני יבא חת העוף לעזרה, כהנא יגש העוף אל
המזבח, להכרות חביבי קרבנו לה'. וכל הקרבנות הנחמות פ"א
זר וע"י סנין, וזס ששק פ"י כהן וע"י מלוא סל כהן כשכרנו
אמלקה, ומחמת כי סהל והכבש סריו למתה ועברו לעגלה, פ"כ
גס ססטוף ימסח כן וימלקה מעול כסרו [סנין להכחן], ומחמת

סעבקר והלון אוכלים מן הסעקר או מלחום בעלנים, פ"כ
ירכסו הקריב ויקריבם על המזבח, והעוף אוכל מלחור ואלא אסילו
מן סגול פ"כ לא יקריב מעיס מל המזבח. וזה ייחוס מוסר לספני
שלא יקח לחם לאכול ועמד ללבוש רק משלו ומיניע כסו, פ"כ גס
הכולה שהוא מלטים העוף ימיר מעשה. ובמשיס והסולס יסלין בלד
המזבח יבילס בלחן ויהיו כלל היו, להלרות לספני שלא יקח
להעטיר כמלכלו ובכסותו כי סבל סבל ונכלס בלחן, וכל זה סוא
בעני סעקריב עוף, ואם סול רל יוסר שאין לו אף סוד וכן יוסס,
וקר עטס סלח אשר לו למחללו ולמלכל דיתו ימריס לקרבנו סוד
סדיון נכשו, איס כוס סעבר לבו בקרבנו מאר מאר, פ"כ למכס
סורה ונפס כי מקריב קרבן, מנחה לה'. קרבן כוס אשר סעני
מעס חת נכשו וסחורו הקריב, נקודא ענחה ומתמה לה' לא
קרבן יקחל. ולא כהנן סוא סעקריב, רק נשפס הדל סוא סמקבס
הקריב

ליקורמים על ההורה

אין צפון ויימס פון דעם מן ארסער וענען וראס וענען
סודל סיס יסדים אונ מוסיקס, אונ יימס ונארמין וענען עס
נעסס אקאהל אררים גיין אקשפס אויף דער וועלס מען נאל
זיא וויסס כמאכן, וועלן יימס אררים גיין וויסס כמאכן לענדער
שמוקדער ואת ראשו אונ ויין קאפ ואת פדרו אונ ויין
אויף דעם האלץ נטאם אזוי אויף דעם פייער פון
אונ רי קנגען ייחז במים ואל ער ונאשין מיט וואקר
אויף דעם מן אררים גיין ואל דאס מקטיר ייין

פירוש לתורה אלהים
צפון ויימס פון דעם מן ארסער וענען וראס וענען
קיינדר פון אהרן ואלין שפריטאין ודמיו ויין בלחם על
המזבח אויף דעם מן אררים סביב אררים מן אררים (ויס נחה
אזונו אונ ער נאל מן אררים לענען לענען על ויינע
חלב ודבד אונ דער כהן ואל ויין לענען על ויינע
מזבח: (וי) תתקרב אונ דאס אינגענויניגקטיס תתקרב
ותקריב אונ דער כהן ואל דאס מקטיר ויין המזבח
פון נענען אקרבן עולה איש דער פייער נעמס

**חֲצִיר פְּעֻרָבִים עַל־יַבְלֵי־מַיִם: ג זֶה יֹאמֶר לַיהוָה אֲנִי
זֶה יִקְרָא בְשֵׁם־יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לַיהוָה וּבְשֵׁם
יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה: ד כֹּה־אָמַר יְהוָה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וּגְאֻלּוֹ
יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי רֹאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבְּלַעֲדֵי אֵין
אֱלֹהִים: ה וּמִי־כַמּוֹנֵי יִקְרָא וַיְגִידָה וַיַּעֲרֹכָה לִי
מְשׁוּמֵי עַם־עוֹלָם וְאֶת־יָתוֹת וְאֲשֶׁר תְּבַאֲנָה וַיְגִידוּ לַמּוֹ:**

עסב קאילן דמשה
שרשוי על גדרין דמיני:
ג דין יומר מדחליא דני אקא
גדרין יצלי בשום יעקב גדרין
יעקב קורבניה קדם יי
ובשמה דישראל יתקרב:
ד פדגן אמר יי מלכא דישראל
ופרקיה יי צבאות אקא הוא
דמלקדמין אף עלמי עלמאי

דילי אגון ובר מיני לית אלה: ה וכן פנתי די ערעיקא ויחנינה ויסדרינה קדמי משנתי עקא
דמן עלמאי ודאתון ובעתידין למימי יסון לקא:

מצורת דוד

כפרים . כערי נחל השחולים על פלגי מים הלועמים ודילים
מכר: (א) זה יאמר . הלדקים שבהם יאמרו אלו מעולם לה'
לסלמין זו: זה יקרא בשם יעקב . אלו הקערים בני רשעים לה'
ישו נטיס אחר דעת ארטיס הכרעיס אלה יקראו א"ע בשם יעקב
לסיום לדקים כעוים: זה יכתוב ידו לה'. אלו חתני השטיה
שהחייבו א"ע לעוים לה' כמו שמחייב א"ע בכמה ידו ובשם
ישאל יכנס . ובהם יסיה מי אשר יכנה עלומו בשם ישראל אלו
בגרים אשר יוספו עליהם: (ד) אלו ראשון . מ"ל קורס כריסם העולם:
ימי הוא אשר יקרא לומר שחא כמוני ויגיד ויערך לפני הדברים הנכששים
שדברים הנכשים בזמן קרוב וסדברים אשר תכאנס לעמן רחוק יגיד להם כ"ל בעבור עלמן
לעזר מי אשר יגיד כלהם:

רש"י

(ג) לה' אני . אלו לדקים גמורים: זה יקרא . אלו
הקערים בני רשעים: ידו לה' . אלו בעלי תשובה:
ובשם ישראל יכנה . אלה הגרים: (ה) ויערכה לי .
כל מה שטיה: משומי עם עולם . עד עתה: ואשר
תבאנה . יגיד:

לחם שדק מסוד ומלכות ד"א שיון דלת יוד נפש שיון שיון דלת שיון דלת יוד רוח יאהודגורי גשמה דיסוד א אר
אדנ אדני נפש אדני רוח אלה דלת נון יוד גשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד ירהק חיה יחידה
דמלכות אל שם ב"ן שבעשתי:

דעם פירוש עברי שיישע נעפיש מען בייא דער הפמורה פון דער וואך:

כתובים משלי כא

**א תִּאֲתָת עֵצֶל תְּמִיתָנוּ בִּי־מֵאֲנוּ יְדֵיו לַעֲשׂוֹת: ב כָּל־הַיּוֹם
הַתְּאוּהָ תֵּאָהָר וְצִדִּיק יִמֵן וְלֹא יִחְשְׁדָה: ג זָבַח רִשְׁעִים תִּוְעֵבָה
אֶף בִּי־זִבְזִמָּה יִבְאֲנוּ: ד עַד־זִבְזִמָּה יֵאָבֵד וְאִישׁ שִׁמְעַת לִנְצַח**

א רתתא דעזלא מיתתא ליה
דלא צדנו אידיו העדרין
עבדקא: ב קל יוסא רג
רתתא ועדקא יתב ולא
מחשקא: ג דקתא דרשיעי

מצורת דוד

(א) תאית . התאוה בעלל מחלוק לנות על מלכוכו היא תמית אומה
כי מאלו ידיו לעשות מלכוכו להחפורים בה ומה א"כ ואלו הכרי
הוא עט כרעש: (ב) כל היום . העלל הזה יתאוה בכל עם מללכות
נכשו הכיורם והלדקי יתן לו מהומו ויחזור ויתן ולא ימנע הכחוכה
מעמו עט כי פשע נכששו: (ג) זבח רשעים . אשך עורס כרשעם
כשם ויחוק הקרנן כי לא שטל לה' הנה הקרנן היא תועבה: אף כי
להחשיבו ללדקי וזוכה לאלהים: (ד) יאבד . אף חיל לא יחוס כב"ד
יאבד העד הואו בעבור עונש כעוים הנה דכריו לא נלכדו להשכה

רש"י

(ב) וצדיק יתן . כל זכרי ביתו שהקב"ה מומן לו:
(ג) אף כי . כ"ש כשהוא מביאו בעלל רעה: (ד) ואיש
שומע . לא תענה כרעך וגו':

וכ"ש שחופסה היא כחשך יבולתו בעתהכרה רעה לנשות את הכריות
ולא קבל הפונש מ"מ יאבד כירי שמים: ואיש שומע . מ"ל ועס .
מן הלב כי כל איה השומע דכרו וספרה עד עולם ונכששו כי אמס

פירוש ע"מ

(א) תִּאֲתָת עֵצֶל תְּמִיתָנוּ דאם גלוקסמונג פון דעם עצל
טום איהם מייטשען פי פאנו דיי לעשות דען
זיינע הענטם ווילען גיט טאהן געין מצדחת דוד:
(ב) כל היום התאוה פאית אנאנציון טאנג גלוקסם דער
עצל אנגלוקסמונג אונג האם גיט וצדיק יתן ולא יחשוד
אקער דער צדיק גיט דאם באדערפניש פון זיין
דויו אונג פאר מייד עס גיט פון צו געבין ווארום
נאם שיקמ איהם צו זיין בדרפניש: (ג) זבַח
רשעים תוועבה דייא קרפנות וואם דייא רשעים
שעכטין איו אום ווירדיג צו נאם אף כי בוכה וביאנו

מִתְּחִלָּה הוּא מְטוּל דְּבַעֲבָרָתָא
 מִיְיָ לֵיהּ: יִקְרָא
 דְּבַעֲבָרָתָא יֵאבֵד וְגַבְרָא
 שְׂמוּעָה שְׂרִירָאִית מְסִיל: ה
 מְחַצֵּף אִפּוּי נִבְרָא
 רְשִׁיעָא וְהִרְצִיא
 הוּא מְסַקֵּן אֹרְחֵיהּ:

מצורת דוד
 סוף: (ס) סעז. סרעפ מלכא פזוטו בעת כעסו ולא יחזקון בעפעיו אלג טער יצין דרכו בכל פח טף כוזי: סרעפ:
 פירוש ע"מ
 (ה) העו איש רשע בגניו דער מאן דער רשע ווייום
 זיין שמואלקייט אונ זיין צארין נוען ער צערניגט
 אינ אזי זיך גיט מיישיב בלשעת מעשה וישר הוא

עיקר תו"מ משנה כתובות פרק ה ברמנורא

[6] שפלו כו'. כלומר כינוסה ולאו דוקא אלף ה"ס אפילו חתנו
 לה בעתה זה שפולס מילאס כל שפילן הכפול לכות כפן עדין
 נכסי מלוג. ש"כ א"כ כ"כ"מ כ"מ סמוכה שנסול: [כ] לא תמכור.
 דלירוסין טופס ספק נשואין שמה חבל לדי כשואין שמה לא חבל
 ולפיכך לכתחלה לא תמכור ולא מכרכ ובכסי קיים. גמ' וסקסס
 כסוס' דכיון דטיס מתוקת הוי
 ספק ודלוי אפין ספק מולאי כו'
 דלמשכחן בשומרת יבם כפ'ו
 וזכילו ודלכ דולו קייפת ליתפס
 מלכ' ססס דקד ונותת להליפס
 כמו לירוס ופח'ו: [ג] פד כו'.
 משפט שפולו לטיס כשואין ופין
 דכר מפיס' כיון שפילת ככסיס
 ל: שואין וס' א"כ ספלו לס קודס
 אירוסין דלח סמול ענייסיס
 א"כ דקסס פד סלל יסס דמספט
 דמספוסס ללכשפין וסל'ו

פרק ה האשה עד שלא תתארם. ונתארכה: בית
 שמאוי אומרים תמכור. בעודה ארוסה חבל
 משפחת לא: הואיל וזכה באשה. שהיא ארוסתו לא
 יזכה בכספים בתמיה: על החדשים. שפלו לה משפח':
 אנו בושין. מה ראו חכמים
 לומר אם מכרה ונתנה הכפל
 מולאי
 האשה ה' שנפלו לה נכסים עד שלא תתארם
 מודים בית שמאי וכו' שמוכרת ונותנת וקיים. נפלו לה
 משנתארכה בש"א תמכור וכה"א [כ] לא תמכור אלו ואלו קודים שאם מכרה
 ונתנה קיים. א"ר יהודה אמרו לפני רבן גמליאל הואיל וזכה באשה לא
 יזכה בכספים. אמר להם על החדשים אנו בושין. אלא שאחם מנגלגין
 עלינו את הישנים. נפלו לה משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה
 שהבעל מוציא מיר הלכות. [ג] עד שלא נשאת ונשאת רבן גמליאל
 ואל ער גיט וזכה זיין איהר פארקענין, אז דיא
 אשה איז זיינע איז איהר פארקענין אויף זיין אפר
 להם האם רבן גמליאל צו זיין גיזאגט על החדשים
 אויף דאס גייע פארקענין וואס צו דיא אשה איז
 גיפאלען נאך דער חתונה אט בושין שעמען כיר
 אויזו פאר וואס מען האט גיזאגט אז זיא פאר
 קויפט אדער זיא שיינקט מען דער מאן אונעק
 געמען פון דיא מענגשין וואס האבען גיקויפט
 אדער וואס מען האט זייא געשיינקט אלא שאמס
 מנגלגין עלינו את הישנים נאר איהר ווילם נאך אויף
 אויזו ארויף ווארפען אז כיר זאלען זאגן אפילו
 דאס אלטע פארקענין וואס זי האט פרקויפט אדער
 געשיינקט פאר דער חתונה זאל אויף קענען דער
 מאן אונעק געמען פון דיא מענגשין וואס האבין
 גיקויפט אדער וואס מען האט זיי געשיינקט, וועלין
 כיר דאך אויזו געוויס שעמען נפלו לה משנשאת אויב
 דאס פערקענין איז איר גיפאלען נאך דיא חתונה
 אזי וואל מדיס זענען בית שמאי אונ בית הלל
 מודה שאם סברה ונתנה אויב זיא האט פארקויפט
 אדער גשיינקט שהבעל מוציא מיר הלכות געמען
 דער מאן אונעק דאס פארקענין פון די מענגשין
 וואס האבען גיקויפט אדער וואס מען האט זייא
 געשיינקט עד שלא נשאת אויב איהר איז גיפאלען
 דאס פארקענין פאר דער חתונה ונשאת אונ זיא
 האט חתונה גיהאט. רבן גמליאל זאגט אם סברה
 זיין דיא אשה זיא זאל זיין זיינע לא יבית נכסיה

מוציא מיד הלוקמות: אלא שאחם מגלגלים עלינו. נכסים שנפלו לה כבודה ארוסה שאם מכרה מוכרה בעל לפי שזכה בהם הבעל: (ב) נכסים ידועים לבעל ונכסים שאינן ידועים. אית דמפרשים נכסים ידועין מקרקעי (ג) ושאין ידועים מטלמי ואית דלמרי אלו ואלו ידועים הם ואלו הם שאינם ידועים כל שהיא יושבת כאלו נפלו לה נכסים כמדנית הם וספק הלכה בין נכסים שנפלו לה עד שלא תתארם בין נכסים שנפלו לה

משנתארסה אם מכרה אותם אחר שזכת הבעל מוציא מיד הלוקמות: פירות בחייה וגוף הקרקע לאחר מיתתה והלכה כר' שמעון שחולק בין נכסים הידועים לבעל לנכסי שאינן ידועים: (ג) שמין כו'. דקסי' מה שגלגל כרשותו היו פירות ומה שגלגל ברשותו היו קרן לפיכך מה שדמי הקרקעי יקיים עכשיו כקביל עבודה זו היא קרן וירדן ליתן לה דמים וילקח כסן קרקע הוא אוכל פירותיה: וחק"א פירות המחוברין לקרקע שלו והתלושי: מן הקרקע שלה. וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: וחק"א פירות נתנו כסן הואיל והקרקע קיימת לה והלכה כחכמים:

והנה אויב ויא האם פארקויפט אָדער גישיינקט
 גאָר דער חתונה קיים איז גוט קען ניט דער מאן
 אונזעק געקען אַזוי רבי זענען בן עקביא האט רבי
 הניניא בן עקביא גיטאנט אַזוי רבן גמליאל קען
 האט גיטאנט פאר רבן גמליאל וואו זיך באַשע
 ווייל ער איז זוכה דיא אַשעה לא יזכה בנכסים זאל
 ער גיט זוכה זיין איר פארקענין אַזוי אַז האט רבן
 גמליאל צו זיין גיטאנט על התנאים אויף דאס גייע
 פארקענין וואס צווא דיא אַשעה איז גיפאלען גאָר
 דער חתונה אַזי בושין שעקען מיר אונז פאר וואס
 קען האט גיטאנט אז ויא פארקויפט קען דער מאן
 אונזעק געקען פון דיא וואס האַבען גיקויפט אלא
 שאַחם מגלגלים עלינו את הישנים גאָר איר
 אויף אונז אירויף ווארפן אז מיר זאלן זאגען אפילו
 דאס אַלע פאר קענין וואס ויא האט פון פאר
 דער חתונה אויב ויא האט זיין געשיינקט אָדער
 פארקויפט זאל אויך קענען דער מאן אונזעק געמיין
 פון דיא קענען שאין וואס האַבען גיקויפט אָדער קען
 האט זיין געשיינקט: ב רבי שמעון חולק בין נכסים
 לנכסים רבי שמעון מאַכט אַחילוק צווישען דיא
 פארקעניגס. עס זענען דא פארקעניגס וואס דער
 מאן קען אונזעק געקען פון די וואס האַבען גיקויפט
 און עס זענען דא פארקעניגס וואס דער מאן קען
 גיט אונזעק געקען פון דיא קענען שאין וואס האַבען
 געקויפט נכסים תידיים לבעל דאס פארקענין וואס
 דער מאן האט פון זיין געוואקסט ווען ער האט
 חתונה געהאט מיט איר. האט ער דאך מיט
 איהר חתונה גיהאט אויף דעם גיטא און דאס
 פארקענין זאל גיהערין צו איהם לא המבור קאר
 זא גיט פאר קויפען זאם מַכרה ונתנה אויב ויא האט
 פאר קויפט אָדער גישיינקט גלגל און גאָר גישט
 קען דער מאן אונזעק געקען פון דיא קענען שאין

(מכרה) ונתנה קיים חוס':
 (ג) שכל מנה חוס' נכסים
 כהנה לניכר מוכר בעל שהיה
 מנה שחולק לה ארוסה ידועה.
 ר"ש: [ד] וחס' כו'. נכאס
 דלכולה. כפי דלעיל מסדר
 ואפילו משנים דמרחיקין זבין
 ודיוני לבעל דכין שאין ידועים
 לו ולא זכע כסן א"כ מה לי שנסבו
 לה קודם שניסחם או לאחר שניסחם
 כיון שלא ידע כסן לא זכע כסו:
 ופסול

(ד) ביציאתה. אם נא לנרשה: פירות המחוברים לקרקע בכניסתה שלו. כלומר נשעת נפילתו שלו כדברי חכמים ואיכא בין חכמים לר"ש פירות המחוברים נשעת יציאה דלא ליירי בכו חכמים ולית ליה הא דלמר ר"ש ביציאתה שלה דקמרי מה ענדל נרשותו שלו (3) והלכה כר"ש: (ה) רשב"ג אומר לא תמכור. יכולה היא לעכב והלכתא כותיה: רבי יהודה אומר לא תמכור. והלכתא כותיה: קומעא. דבר מועט ואפילו כל שהוא:

מועט ואפילו כל שהוא: ישבע כמה הוציא וימול. ושנעיה זו כעין של תורה היא (ג) והיא מילי שהיה השבח כנגד ההוצאה או יותר אבל אם הייתה ההוצאה יתירה על השבח ישבע כשנעיה התורה (ד) שהוליא כנגד השבח והעול כנגד השבח כלכד והשאר יפסיד וכל זה כשגרשה הבעל אבל אם מרדה היא בין אכל הבעל בין לא אכל ישבע כמה הוליא ועול (ה) כנגד השבח ובכסי לאו כרול כל השבח

פירות: ד ר"ש אומר מקום שיפה כוחו בכניסתה הורה כוחו ביציאתה. מרים שהורה כוחו בכניסתה. יפה כוחו ביציאתה. ביצד פירות המחוברים לקרקע בכניסתה שלו וביציאתה שלה והתלושין מן הקרקע בכניסתה שלה וביציאתה שלו: הןמלו לה עבדים ושפחות וקנים הן ומכרו וילקח בהן קרקע. והוא אוכל פירות. רשב"ג אומר לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה. נפלו לה ויתים ונפנים וקנים ימכרו לעצים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. רבי יהודה אומר זל לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה. המוציא הוצאות על נכסי אשתו. הוציא הרבה ואכל קימעה קימעה ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אבל הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא

פירות ויאם וענען אפ געריקען פון דיא ערד שלח גיהער צו איר אונ קען זאל די פירות פארקויפען זיך פון קומע אפערל ודיא אוכל פירות אונ געלמ פון די פירות ודיא אוכל פירות אונ ער זאל עפען דיא פירות פון דיא פערל: ד רבי שמעון זאגט פקס שלח טוה וואו עס איז גוט דער פח פון דעם מאן בנניסטה ווען דאס ווייב גייט אריין צו איהם ווען ער האט מיט איהר חתונה תורה טוה איז שלעקט זיין פח ביציאתה ווען זיא גייט ארויס פון איהם ווען ער גט איהר פקס שחרע טוה אויף דעם ארש וואו עס איז שלעקט דער פח פון מאן בנניסטה ווען דאס ווייב גייט צו איהם ווען ער האט מיט איהר חתונה. יפה טוה איז גוט זיין פח ביציאתה ווען זיא גייט ארויס פון אים ווען ער גט איר פירות בתקנתו לקניא אויב דאס ווייב האט געהאט פירות ויאם זענען באהעפט צו דיא ערד אויף איר פערל בנניסטה ווען זיא איז אריין זענאנגען צו איהם ווען זיא האט חתונה געהאט של גיהער דיא פירות צו איהם צום מאן וביציאתה אונ אויב עס איז דיא פירות ויאם זענען באהעפט צו די ערד אויף איר פערל ווען זיא גייט ארויס פון איהם ווען ער גט איהר שלח גיהער דיא פירות צו איהר חתולשין פון תקנתה אונ די פירות ויאם זענען אפ געריקען פון דיא ערד ווען ער גט איהם ווען ער גט איהר שלח גיהערין ויאם צו איר וביציאתה אונ דיא פירות ויאם זענען אפ געריקען פון דיא ערד ווען זיא גייט ארויס פון איהם ווען ער גט איהר שלח גיהערין דיא פירות צו איהם: דן נפלו לה עבדים ושפחות וקנים אז עס איז צום ווייב גיפאלען אירושה קגעקט אונ דיינקטען ויאם זענן קומע אונ קענען נאך ארגעמען: יפדי זאלען זיי

פירות ויאם וענען אפ געריקען פון דיא ערד שלח גיהער צו איר אונ קען זאל די פירות פארקויפען זיך פון קומע אפערל ודיא אוכל פירות אונ געלמ פון די פירות ודיא אוכל פירות אונ ער זאל עפען דיא פירות פון דיא פערל: ד רבי שמעון זאגט פקס שלח טוה וואו עס איז גוט דער פח פון דעם מאן בנניסטה ווען דאס ווייב גייט אריין צו איהם ווען ער האט מיט איהר חתונה תורה טוה איז שלעקט זיין פח ביציאתה ווען זיא גייט ארויס פון איהם ווען ער גט איהר פקס שחרע טוה אויף דעם ארש וואו עס איז שלעקט דער פח פון מאן בנניסטה ווען דאס ווייב גייט צו איהם ווען ער האט מיט איהר חתונה. יפה טוה איז גוט זיין פח ביציאתה ווען זיא גייט ארויס פון אים ווען ער גט איר פירות בתקנתו לקניא אויב דאס ווייב האט געהאט פירות ויאם זענען באהעפט צו דיא ערד אויף איר פערל בנניסטה ווען זיא איז אריין זענאנגען צו איהם ווען זיא האט חתונה געהאט של גיהער דיא פירות צו איהם צום מאן וביציאתה אונ אויב עס איז דיא פירות ויאם זענען באהעפט צו די ערד אויף איר פערל ווען זיא גייט ארויס פון איהם ווען ער גט איהר שלח גיהער דיא פירות צו איהר חתולשין פון תקנתה אונ די פירות ויאם זענען אפ געריקען פון דיא ערד ווען ער גט איהם ווען ער גט איהר שלח גיהערין ויאם צו איר וביציאתה אונ דיא פירות ויאם זענען אפ געריקען פון דיא ערד ווען זיא גייט ארויס פון איהם ווען ער גט איהר שלח גיהערין דיא פירות צו איהם: דן נפלו לה עבדים ושפחות וקנים אז עס איז צום ווייב גיפאלען אירושה קגעקט אונ דיינקטען ויאם זענן קומע אונ קענען נאך ארגעמען: יפדי זאלען זיי

ויקרא יום ג

עיקר תוי"מ

לא חקי לה ה"ר"ג : [ח] מורים כו' שמוכרת בתחלה ולא דמי לזרוקה כר"פ לא שמוסה קיים עד שנחמיר הכה' לים סקילה הלך כל כך זכאי עם שפון לה נמוכי לכתלה לכל חמרים יכס סהבא טילה לא נחמיר אלא מלקוט לימור ודמי לזרוקה נפלו הלכך מוכרת לכתלה כ"ו ומש"ש (במ"ג) בשם סהוס"י

(י) פירש"י והמחזיק לרקק כרקקס ולא דמי למחזיקים דלכתי עלון צמ"א דסמס פירל מקינו לים דכין סיכא דליכא קין קיים וסי בני פרי נכסי דממרי כרשותיה לכל סהא קרנא ופירי דידים סהא ושענדול סהא דליים לס עליוס ועמי דלייתמסכדי' לס מתייס דבעל לא לממין פירי סהא לנפסויי סינדורא ועמי מי סלה (ומי לס סהא ל"ידי דמ"א וסיסי סמחית) ולי"ס דכין אלא חלונשין וכספיים למימד דלא משעבדי מעטלי לכותס : סמ"ג

השבה של בעל דלמרי' אם הוסיפו הוסיפו לו : (ו) שנפלו לה נכסים. מצינו אביה שעודה שומרת יבם : מה יעשו בכתובתה. מנה ומתים ותוספת זדונייה שהנסיח לו וקבל עליו חרות : ובנכסים

הוציא וימול : ו' שומרת יבם שנפלו לה נכסים [ח] מורים ב"ש וב"י שמוכרת ונותנת וקיים. מזה מה יעשו בכתובתה. ובנכסים הנכנסין יורשי האב ובה"א נכסים בחזקתן. כתוב בחזקת יורשי האב נכסים הנכנסים והיוצאים עמה בחזקת יורשי האב : ז' הנית אחיו מועת. ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. המחוברין ילקח אמר ר"מ שמין אותן כמה הן יפיו בפירות וכמה הן יפיו בלא פירות. והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. והכ"א פירות

שהיו שלה ובפ"ד מוכמות תמאל המשהה הזאת : (ז) ילקח בהן קרקע. לפי שכתובה על נכמי בעלה הראשון לפיכך נכפי המת אחריו לכתובה אלא שהיבם אוכל פירות אם מיבם מותה וסבר מעטלי משעבדי לכותבה : שמין אותן. דכל מה שגדל כרשות המת אחריו לכתובה : והכמים אומרים פירות המחוברים לקרקע שלו. נמנה פריך והא' על נכסיו אחריו וערבין לכותבה (י) ומשי מני שלה :

גליקען יימול און זאל געקען זייער הוצאות אויב דאס פעלד איז פארגעקערט גינארען מיט אזוי פיל ווי ער האט אויסגעקען : ו' שומרת יבם אשה נואם איר האט גישטאנדיקען אן קינדער, מוז זיא חתונה האבין מיט איר מאנס ברודער איר יבם (שנארען) און ווען זיא האט גענוארט אויף איר שטואנער ער זאל מיט איר חתונה האבין שפילי לה נכסים דער נוייל איז איר גיפאלען אירושא מדיים בית שמיא בית הלל איז בית שמיא און בית מורה שמוכרת ונותנת זיא מעג פארקויפען און שיינקען זקנים און עם איז גוט. דער זבם קען גיט אנועק געקען פון די מענטשין וואס האבן ניקויים מה אז זיא איז גישטאנדיקען מה יעשו כדכתיב וואס זאל מען קאן מיט איר חתונה ורי צוויי הונדערט גילדען און דעם גון וואס זיא האט אריין גיבראכט צו איר מאן ויבנכסים הנכנסים וייוצאים קמה און וואס זאל מען קאהן מיט דעם פארקענין וואס גיהער צו איר ווען זיא גייט אריין צום מאן ווען זיא האט חתונה כריינגט זיא אריין דאס פארקענין און ווען זיא גייט ארויס פון מאן ער גיט איר געקסטן מיט זיך דאס פארקענין וואס הייסט נכמי מלוג). בית שמיא אומרים תלמוד יורשי תבעל עם יורשי האב בית שמיא זאגן דיא יורשים פון מאן מיט די יורשים פן איר פאטער זאלין זיך מיילען מיט דאס גאנצע פארקענין און בית הלל אומרים נכסים בחזקתן בית הלל זאגן דאס פר קענין בלייבט אין דעם געלביגען ארם וואו זיא זענען גיווען הניקה הניקה יורשי תבעל דיא חתונה די צוויי הונדערט גילדן בלייבט פון די יורשים פון מאן נכסים הנכנסים וייוצאים עמה די נכמי מלוג וואס זיא גיהערין אייביג צו דיא אשה בחזקת יורשי האב

גליקען ביי די יורשים פון איר פאטער. און דער גון וואס זיא האט אריין געקריינגט צום מאן ווייס מען גיט צו וועמען דאס זאל גיהערין, צו מיילען זיך די יורשים פון פאטער מיט די יורשים פון מאן; ז' הניס אחי פחות אז דער ברודער וואויר מאן וואס איז גישטאנדיקען האט גילאזען געלט און דאס געלט גיהער צו איר חתונה; ילקח בהו בקבץ זאל מען קופן פאר די געלד אפעלד וזיא אוכל פירות און אז איר מאנס ברודער געקסט איר פאר אנויב עקסט ער דיא פירות פון די פעלד פירות החלשין מן תקבץ אויב דער ברודער ואייר מאן וואס איז גישטאנדיקען האט גילאזען פירות אפ גערשיקען פון פעלד; ילקח בהו בקבץ זאל מען די פירות פארקויפען און פאר דעם געלט זאל מען קויפען אפעלד וזיא אוכל פירות און דער ברודער אז ער האט מיט אייר חתונה עקסט ער די פירות פון פעלד החלשין מן תקבץ אויב דער ברודער ואייר מאן וואס איז גישטאנדיקען האט גילאזען פירות וואס זענען באהעפט צו דיא ערד אפר רבי מאיר זאגט רבי מאיר שפין אותה מען שאצט די פעלד קמה וזיא קמה בפירות ותי פיל איז זיא נוערמט מיט די פירות (דבינו הונדערט גילדען) וקמה היא ית בלא פירות און וויא פיל זיא איז נוערמט אן פירות (דבינו אכציג גילדען) זענען דאך די פירות נוערמט צוואנציג גילדען וזיא מען קויפען אפעלד וזיא אוכל פירות און אז דעם מאנס ברודער האט מיט אייר חתונה זאל ער געקען די פירות פון פעלד החכמים אומרים און די חכמים זאגען פירות החכמים בקבץ דיא פירות וואס זענען באהעפט צו די ערד שלו גיהערין צו איר מאנס ברודער ואין דער נכריא

כל הקודם וכו'. קסברי מעלמלי לכוונה לא משעבדא
 אלא ח"כ תפסה ומחיים דבעל בעיקר תפיסה וה"ה נמי
 דלגיגי בכספים דמ"ש כספים משירות תלושין והלכה
 כחכמים: הרי היא באשור. שמגרשה בנם ומחזירה
 ולא חמירין ויבנה אמר
 רחמנא ועדיין ביומין ראשוני'
 עליה ולא חסני לה בנם והכי
 נמי כשגרשה (הוה) חמירין
 מזהו דרמיח רחמנא עליה
 הא קעבד ותיקו עליה
 בחיסור אשת אח ולא מצי
 להחזיר (י) קמ"ל דאמר
 רחמנא ולקחה לו לאשה כיון
 שלקחה הרי היא כלשתות(ה):
 (ח) כל נכסיו. שירש
 מאחיו אחריו לכתובתה:
 גירשה אין לה אלא כתובתה. אבל כל זמן שלא
 גירשה היו כל הנכסים משועבדים לה (ע) הרי היא
 ככל הנשים. שהמגרש את אשתו והחזירה ע"מ כתובה
 הראשונה החזירה ולאטריך ולאטעוין הא ביבנה (י)
 אבל יבמה דלא איהו כתב לה אלא נכסי בעלה הראשון
 ולאחריה ירמח כתובתה מיניה (יא) קמ"ל:

(ז) אמר דכשיבמה עוחר לגב עליה ביום הכהן ככל עת שירלה
 בו ובכרה סוף דלא אמר כחמנא ויבמה כדי לגרסה ולאחר מוס':
 (ח) וסלי ויבמה דשנין ליה ביבמות ד"ך. ועיין מו"ט:
 [ט] על סלקון. סן עשות סהוא עשהמם ביהו אט סהו
 שחמרי. רש"י: [ט] וכן לא כו'. דמ"ד דטעמא דלא ייחד לה
 יבמה כדי למכור שחר נכסים
 דלמי יכול למכור כיון דלא ל'כ
 לה דקמלי (הקנינה נג') אכל
 משתו לה שייך לומר עלה ויכל
 למכור עמיה עממא דסא כתב
 לה דקמלי ומכלא דתת' כשתיחד
 קמ"ל. נפ' וכו' הסו"ס:
 (ס) כלומר ולימי רשמי למכור
 גלוס. נג'. דלי משוס גוסס
 ששיטת דלין לה אלא כתובתה
 אלא ודלי לדיוקא ולימי קניס
 לניקח בה לא גרסה לא.
 וי"ט דתמן לה נכסיו אחריו
 עלה טובס קמ"ל דסא חס"ל
 כלשתו ויכול למכור ומן דלא
 זמתי"ט: (י) כלומר וסלי"ג דכשאר הנשים תמן לה כס"ס
 זכ"י: (יא) כלומר מלבד מוס שיש לה על הכסף לפי
 שעשיו כלקחה כשזויה עלמו יסיה מתייבד לעשות לה כתובה
 עמנו והכסויה נמקומס עומת קמ"ל דלין לה אלא כתובה
 פ"י הלכת סהיה לה ככ"י. ועתי"ט:

רעם ערשמיין מאן אחריו לכתובתה שמייען גומ
 וענען ערבב צו איהר בתרובה. או דער רבם ועעמ
 איר גמין אדער גר ועעמ שמיארקען ועעמ זיא אפ
 געקען די בתובה פון ערשמיין מאנס פארקענען
 אדער אזוי לאנג ווי דער רבם לעבט אונ גר האמ
 זיא גיט גינט געמט זיא גיט די בתובה פון איהר
 ערשמיין כאן וכן לא יאמר אדם לאשתי און אקענטוש
 נאל גיט זאגן צו זיין ווייב הרי בתיבתי מניחת על
 השלחן ביין בתובה ליגט אויף רעם מיש דו קענענט
 זיא שוין געקען אלא כל נכסי אחריו לכתובתה נאר
 זיין גאנץ פארקענען שמייען גומ וענען ערבב)
 צו איר בתובה גירשה או דער רבם האמ איר נגמ
 זיין לה אלא בתיבתי האמ זיא גיט מער צו קאנען
 נאר די בתובה החזירה או דער רבם האמ איר נאך
 רעם גמ צוריק גינגען הרי היא גביל תשים איו זיא
 ויזא אלע ווייערען וואס ווערין צוריק גינגען אה
 רעם גמ זיין לה אלא בתיבתי גלבו אונ זיא האמ גימ
 קער צו קאנען נאר די אייגען בתובה די ערשטע:

שמיים זיזא גיהעריין צו איהר) ותלושין פון בתקיע
 אונ די פירות וואס וענען אפגעריסען פון די ערד
 גל תיקוד ווער עם האפט פריער גיב ביהו האמ וזכה
 גינען אין זיזא קדם הוא אז איהר מאנס ברוךער
 האמ גיחאפט פריער גיב האמ ער וזכה גינען
 קדמיה תיא אז זיא האמ גיחאפט פריער. ילקח ביהו בתקיע
 זאל מען די פירות פארקויפען אונ פאר דעם געלט
 זאל מען קויפען אפגעלך תיא אוכל פירות אונ אז איר
 מאנס ברוךער האמ מיט איהר בתובה עקמט ער דיא
 פירות נגמט אז רעם מאנס ברוךער האמ מיט איר
 בתובה גיהאמ הרי תיא באשתי לכל דבר איו זיין
 ווייב צו ענדע נאך ובלבד שחתי בתיבתי על נכסי בעלה
 תיאשון נאר די בתובה דארף זי געקען פון ערשטען
 מאנס פארקענען: חן לא יאמר לה דער רבם איהר
 מאנס ברוךער זאל גיט זאגן צו איהר הרי בתיבתי
 דיין בתובה וואס דוא דארפט געקען פון דיין
 ערשמיין מאנס פארקענען מניחת על השלחן ליגמ
 אויף רעם מיש. דו קענענט שוין געקען אלא נאר
 אזוי מיגמט קען גל נגמיי זיין זאגן פארקענען פון

רש"י

גמרא כתובות דף פב ע"ב

מאי קמ"ל. ביבמה: תנינא. לה כלשתו מימי אולמח
 דיבמתו דליתירקין למתני לית לה כתובה מיניה אלא על
 נכסי

הלכה ה' כלה כלי הסיון דמ"ס דמלכות דכריאה השתפא
 החזירה מאי קמ"ל תנינא המגרש את האשה
 והחזירה על מנת כתובה ראשונה

מאנען נאך רעם גמ, גענוים איו אזוי, וואס
 דארף דיא משנה אינז דאס זאגן. תנינא, מיר
 האבין דאך גילערניגט המגרש את האשה החזירה אז
 איינער האמ גיגמ זיין ווייב, אונ האמ מיט איהר
 צוריק התנה געהאמט על מנת בתיבתי הראשונה החזירה

החזירה מאי קמ"ל וואס דערצייילט אונ דיא
 משנה אז דער רבם האמ גיגמ דיא יבמה
 נאך דער התנה אונ האמ נאךרעם מיט איהר
 צוריק התנה געהאמ, האמ זיא רעם דין ווי אלע
 ווייערען וואס האבין צוריק התנה מיט זייערע

נכסי בעלה הראשון: היו כותבין. ולא היו משעבדים נכסיהם לאחריות הכתובה: ולא היו נושאין נשים. עלה היו הנשים רשות לנפש להם שאמרו כשימות או יגרש לא תמלא לגבות כלום שהיוסין וליעו מעט על ירושה: בבית חמיה. נזית בעלה: עשירות. אכנתוכן מרובה

נכסיו אחריון לכתובתה הניא נמי הכי בראשונה בזקונים ולא היו נושאים נשים התקינו שיהיו עליה אומר לה לכי אצל כתובתיך התקינו שיהיו

מהזורה מהו רתיקא אשתו היא דאיהו כתב לה כתובה מיניה אבל יבמתו דלאו איהו כתב לה הויבא דגרשה והחזירה אימא כתובתה מיניה קמ"ל. א"ר יהודה בראשונה היו כותבין לכתולה מאתים ולאמנה מנה והיו מזקונים ולא היו נושאין נשים עד שבא שמעון בן שטח ותיקן כל היו כותבין לכתולה מאתים ולאמנה מנה והיו מניחין אותה בבית אביה ועדיין כשהוא כועס מניחין אותה בבית חמיה עשירות עושין אותה

גיש וועלין חתונה האבען. ווארום ויאי האבען מורא געהאט. פאמער וועט מען ויאי גמין אדער ריא מאנען וועלען שטארבן און ויאי וועלען גיש האבין פון וואנען אפ צו געמען ריא פתובה עד שבא שמעון בן שטח ותיקן פון שמעון בן שטח איז געקומען און האט געמאכט אפקנה מען זאל שרייבן אין ריא פתובה כל נכסי אחריון לכתובה אז דאס גאנצע פארקעגן פון מאן זאל ויין ערב פאר די פתובה, אז ער וועט איהר גיש פצארהלין די פתובה, זאל זיא קענען פארקויפן ויין פארקעגן און אפגעמען ריא פתובה מיניא נמי הכי מיר האבין אויך אזוי גילערנט בראשונה היו מתיבין לכתולה פאתים לאלמנה מנה אין אנהייב איז גיווען דער מנה או מען האט חתונה געהאט מיט אפתולה, האט מען איהר געשריבען אפתובה אויך צווייא הונדערט גילדען, און אז מען האט חתונה געהאט מיט אלמנה, האט מען איר געשריבען אפתובה אויך הונדערט גילדען ויהי מקנים ולא היו נושאים נשים דיא מאנסלייט פלעגן אכט ווערען און פלעגען גיש קענען חתונה האבען, ווייל דיא נקבות פלעגן גיש וועלען חתונה האבען, ווארום ויאי האבען מורא געהאט פאמער וועט מען ויאי גמין אדער ריא מאנען וועלען שטארבען און ויאי וועלען גיש האבען פון וואנען אפ צו געמען ריא פתובה התקינו שיהי מניחין אותה בבית אביה מען געמאכט אפקנה דער מען זאל געבין פון די פתובה צו איהר פאמער ואדער בייא איין אנדערין פון אירע קרובים, אז ער וועט איהר גמין אדער ער וועט שטארבן זאל זיא פון דארט אפגעמען ריא פתובה ויעדין איז נאך שלעכט גיווען בשתיא בזמם גליה אז דער מאן פלעגט ביין ווערען אויך ויין ווייב אופר לה לכי אצל כתובתיך פלעגט ער זאנען צו איהר גיי דארטין ווא דיון פתובה איז התקינו שיהי מניחין אויפה בבית חמיה מען געמאכט אפקנה דער מאן זאל געבין ריא פתובה געהאלטן בייא איהר שווער ואין הויו פון מאן עשירות עושין אותה קלחת של גפר ושל חב דיא רייכע ווייבער וואס זיערע פתובות זענען גיווען פיל פלעגן געמען דאס געלט פון זיערע פתובות און פלעגן קויפן פאר דעם געלט זילבערנע אדער גאלדענע

האט ער צוריק מיט איר חתונה געהאט אויף דעם הנאי אז ויאי זאל נאר געמען איין קאהל אפתובה די ערשטע פתובה וואס ער האט איהר געגעבען ווען ער האט מיט איהר דאס ערשטע קאהל חתונה געהאט, און צו די אנדערע חתונה דארף ער איר גיש געבין נאך אפאל א פתובה. איז דאך ביי דעם יבם האט ער געגעבען דין ער האט איהר צוריקגעגעבען אויף דעם הנאי ער זאל איר גישט געבין נאך אפאל אפתובה, נאר ויאי זאל געמען ריא ערשטע פתובה אליין. צו וואס דארף די משנה אינגלערען דעם דין ביי דעם יבם. ענטפערט דיא גמרא מה דמיא איר וואלט מיינען אפילו הוא ביי ויין ווייב איז יא אזוי דער דין איהר כתב לה פתובה מנה ווייל ער האט איר געשריבען די ערשטע פתובה, דריבער זאנען מיר אז ער האט איר גישט און האט איהר נאך ריא פתובה גיש געגעבען און האט מיט איהר צוריק חתונה געהאט, האט ער געמיינט דיא ערשטע פתובה זאל פלייבען צו דיא אנדערע פתובה אויך. און גיש ער זאל איר געבין נאך אפאל אפתובה אפילו יבמה אפער אז ער געמט צוריק ויין יבמה דלא איהו כתב לה די ערשטע פתובה, האט ער דאך איר גיש שריבען. דיא ערשטע פתובה האט זיא דאך פון איהר ערשטין מאן היבא גישה החזירה ווא ער האט איהר גישט און האט איהר צוריק געגעבען אימא פתובה מנה זאל זיא פון איהם אויך האבין אפתובה, וועט זיא האבין צוויי פתובות, איין פתובה פון ערשטין מאן און איין פתובה פון יבם קא משנה הו לערונט אונז דיא משנה אז בייא דעם יבם האט זיא אויף גיש מער נאר דיא ערשטע פתובה, אפר רב יהודה רב יהודה האט גזאמט בראשונה היו כותבין לכתולה פאתים לאלמנה מנה אין אנהייב איז גיווען דער מנה או מען האט חתונה געהאט מיט אפתולה, פלעגט מען איהר געבין אפתובה אויך צוויי הונדערט גילדען, און אז מען האט חתונה געהאט מיט אלמנה, פלעגט מען איהר געבין אפתובה אויך הונדערט גילדען ויהי מקנים ולא היו נושאין נשים די מאנסלייט פלעגן אלט ווערען און פלעגן גיש קענען חתונה האבין, ווייל דיא נקבות פלעגן

קלות של כסף: של זהב עניות היו עושות אותה עבים של מימי רגלים ועדיין כשכונס עליה אומר לה שלי כתובתך יצאי עד שבא שמעון בן שמש ותיקן שהיא כותב לה כל נכסי אחראין לכתובתך:

מרוכז: קלות. כמין כל שמזת על רשעה וזוחת בה פליה לאהר שנתמלא הפלך טווי: עבים: למימי רגלים: שלי כרתובתך יצאי: לפי שהיה מיוחדת לך: כל נכסי אחראין. ולא יחד לה כתובה כמתמלגין:

ק"ב ע"ל צ"ל האלקען אין ז"ל ד"א ב"י צייג אָדער שפּין צייג עניות היו עושות אותה עבים של מימי רגלים ר"ל אָרעמע נויבער נואם וייערע בחובות זענען גיווען ווייניג, פּלעגין זייא זעקען די געלט פון די בחובה און פּלעגין קויפן פאר דעם געלט אפלי צו באשטיין זיין געזיין אין נאך גוט גוט גיווען געשטימט עליה או דער מאן אין זיין גיווען אויף זיין ווייב אפטר לה שלי בחובתך יצאי פלעגט ער זאגן צו

אידר געט דיין בחובה און ב"י ער שפא שמעון בן שמש ב"ו שמעון בן שמש או זעקעקען זינקן שיהא טיב לה כל נכסי אחראין לחובתך און ער האט געמאכט אפיקה קען זאל שרייבן אין דיא בחובה או דאס גאנצע פארקעגין פון מאן זאל זיין ערב פאר דיא בחובה, או ער וועט אידר גיט באצאהלין דיא בחובה, זאל זיא קענען פארקויפן זיין פארקעגין און אפגעקען דיא בחובה.

זוהר ויקרא רף ה ע"ב ח"ס דלילטס יוד הא ואו הא

ח"ה כשעתה דבר נש מתקן עובדיו על ידי דקרבנא כלא אחנסס ואתקריב ואתקשר לה כדא בימודא שלים. הה"ד אדם כי יקריב מכם, כי יקריב לקשרא מלין כדקא חזי. ח"ה אדם כי יקריב לאסוקי מאן דלא אחנסיב דהא קרבניה לאו קרבן וברכאן לא משתכחן לגביה (ס"א על ידוה) לא לעילא ולא לתתא ממשמע דכתיב אדם כי יקריב שאני הכא דלאו איהו אדם ולא בכללא דאדם הוא וסכינתא לא שריא עלוהי בנין דלחיה פנים וחקרי בעל מוס ימחרי דמוחא אתרחקא מכלא כ"ש למדבחה לקרבא קרבנא. ונדב וחביהא אוכמן דכתיב (ויקרא ט) ותלל אש מלפני ה' וצריי כן כתיב אדם כי יקריב מכם קרבן לה' אדם לאשתכחו דבר ונפקא האי חזי לקרבא קרבנא דא ולא אחרא. ואמר רבי חייה אט"ו דאוקמוה לנדב וחביהא במלה אחרא הכי הוא ודלי. אבל קשורת עלאה הוא מכל קרבנין דעלמא דעליה אתכרכן עליו ותחיל וקרבנא דא לחיה מכל קרבנין לא אחזון זינן לקרבא דהא לא אחנסיבו. לקרבנא לא אחזון. כל שכן למלין עלאין דיתכרכון על ידיהו. וזי תימא ותלל אש מלפני ה' ותחלל אותם אחלי לך נש דאתחא קמי מטרוניתא לכשרא לה דהא מלכא אתי לביתה וישרי בה כמטרוניתא למחדי עמה. אתחא לקמי מלכא חמא מלכא ההוא בר נש דלחיה מחרי דמומין. אמר מלכא לאו הוא יקרא דלי. דעל דיוו דהאי פנים אישול למטרוניתא. אדכחי אתקית מטרוניתא ביתא למלכא. כיון דחמאת דמלכא כיה זמין למחוי לגבה ויהוא בר נש גריס לאסתלקא מלכא מינה כדון פקידת מטרוניתא לקטלא ליהוא בר נש. כך בזמנא דעאלו נדב וחביהא וקשרת קרדיהו: מרת מטרוניתא ותחתקת ואתקלת למלכא. כיון דחמא מלכא אינן גברין פגמין מחרי דמומין לא כעא מלכא דעל ידיהו יתי למשי עמה וסתלקא מלכא מנה כד חמא מטרוניתא דכנייהוון אסתלק מלכא מנה מיד ותלל אש מלפני ה' ותחלל אותם. וכל דא כגין מאן דלא אחנסיב הוא פנים מחרי דמומין קתא קרישא דמלכא דמלכא אסתלק מניה ולא שריא בפניו. ועל דא כתי' אדם כי יקריב מכם קרבן מאן דלקרי אדם יקריב ומאן דלא חקרי אדם לא יקריב:

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הרמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק א (א) כל קרבנות היחיד חייב באהריות ובאחריות בסביון חוץ סן הנדבה וכל קרבנות הצבור אינן

משערי קרושה ח"ב שער ד

נחזי לא נטרד אלא מפני ששקר בכס הניבע. אמטין כוז נטרד ונכר. רוחו של נכוס נטרד ממחילתו על שדבר כוז ספא עי יפתה לת אחשב וכו' לא לא ממחילתך. ואמר רב הונא לא

כל קרבנות היחיד חייב באהריות ובאחריות בסביון אלק קרבנות ווס אצייניגער מענטש דארף פריינגען אויב ער האט אפגעשיידט אבהקה צו דעם קרבן און דער קרבן או פארלארן גיווארין. אָדער גענציקה גיווארין. אָדער געפייגערט. דארף ער פריינגען זיין אָדער קרבן. און אויב ער האט אפגעשיידט וויין און פויגיאיל און מעהל וואס קען דארף צום קרבן און דס אז קעננבט גיווארין אָדער פארלארן גיווארין. מונער פריינגען אביעקע זיין פון חטונה אויסער אנדקה. אז דער מענטש האט גיוואגט אויף אבהקה, רי בהקה זאל זיין אָדער און די בהקה איז פארלארן גיווארין דארף ער קיין אָדער ער פריינגען וכל קרבנות הצבור אינן באהריות אָדער די קרבנות וואס אצבור דארף פריינגען און זיי האבן זיין אפ גישיידט זייער, קרבן און ער איז

נחזי לא נטרד אלא מפני ששקר בכס הניבע. אמטין כוז נטרד ונכר. רוחו של נכוס נטרד ממחילתו על שדבר כוז ספא עי יפתה לת אחשב וכו' לא לא ממחילתך. ואמר רב הונא לא נחזי לא נטרד אלא מפני ששקר בכס הניבע. אמטין כוז נטרד ונכר. רוחו של נכוס נטרד ממחילתו על שדבר כוז ספא עי יפתה לת אחשב וכו' לא לא ממחילתך. ואמר רב הונא לא נחזי לא נטרד אלא מפני ששקר בכס הניבע. אמטין כוז נטרד ונכר. רוחו של נכוס נטרד ממחילתו על שדבר כוז ספא עי יפתה לת אחשב וכו' לא לא ממחילתך. ואמר רב הונא לא

והשלֹךְ אֶתְּהָ אֶצֶל תְּמוּזַבַּח קֹדְמָה
 אֶל־מִקְוֵם הַדְּשָׁן׃ וְשִׁמַּע אֶתְּוּ
 בְּכַנְפָּיו לֹא יִבְדִּיל וְהִקְטִיר אֶתְּוּ
 הַבֹּהֶן תְּמוּזַבַּחַה עַל־הַעֲצִים אֲשֶׁר
 עַל־הָאֵשׁ עֲלֶיהָ הוּא אִשָּׁה רִיחַ גִּיתָה
 לִיהוָה׃ סב וְנִפְשׁ כִּי־תִקְרִיב קָרְבָן
 מִנְחָה לִיהוָה סֵלֶת יִהְיֶה קָרְבָנוֹ

באונקליה וירמי יתה
 לסטר מדבחה קידומא
 לאתר דמושדין קממא׃
 ויפריק יתיה בנדפוחי
 לא יפריש ויסק יתיה
 כהנא למדבחה על אעניא
 די על אשתא עלתא הוא
 קרבן מדתקבל ברעוא
 קדם יי ב ויאנש ארי
 יקרב קרבן מנחתא
 קדם יי סולתא יהי
 קורבניה וירק עלה

ח' ושמע אוחי. זכמים סה: כנפיו. שכת קה: לא יבדיל. זכמים סה: עולה הוא. זכמים סו: אשה ירה. שזעות סו מנחות קי: ופסע יי. מנחות קד: קרבן מנחה. זכמים סה מנחות כג וקי וקה:

בעל המורים

(ה) ונפש כי תקריב קרבן מנחה. נא' נפש כמנחה לפי שבנפשו
 טיה כהה שהפני טורח עד שהפני הכיח'. כחוף וכמנחה לא
 נאמר לפני ה' כמו כהן לפי שעינים מביאים אוחס
 שאני כמפסיח והזכיר להכריז לזמם טוף הכהן כהנול לא יזנה מנחה הדל:

רשב"ם

(א) מנחה ל' דורון. כבר פירשתי כבראשתי.

ועתכיישים להביא אוחס לפני הכל ולכן אמר להכריז ולזכיר
 שזני כמפסיח והזכיר לזמם טוף הכהן כהנול לא יזנה מנחה הדל:

שפתי חכמים

כע"ן ואל"ף בע"ן מתחלפים: ו לא הי"ל לכתוב אלל והשלך אל
 מקום הדשן ומקו' הדשן כמפריש כפ' לו שהוא אלל המנחה אלל
 אלל דכתיב הכה דקחי על הככש ואלל משמע שכתב הוא אלל
 המנחה שהמנחה היה ל"ב אהם על ל"ב אהם והככש נחון כחבו
 נדרכו של מנחה והמנחה ל"ב אהם וארכו ל"ב ואשר אמו' הכשאר'
 עד שפלו' הכוח הדרכו של מנחה שהם מנחתו של ככש שס נתנו
 מנחת העוף ומנחת הדשן וכן מנחת כפ' קמח דחמצי: ו לא דל
 הי"ל אלל הדשן אלל דמ' ללמוד כה שהיו נכלפים שם ולא הי'

כני מעיה ונולה לטון דבר המאוס כמו כי נלו גם נעו וזהו
 שח"ח באונקלי' וזהו מדרשו של אהא יוסי בן חנן שאמר נטול
 את הקורבן עמה ורז"ל אמרו קורד סביב חפכין בסכין
 כעין ארובה ומוטלו עם הטולה שכל העור. בעולת בהמה
 שאינה אוכלת אלל כזכוס בעליה נאמר והקרב והכרעים
 ירדן כמים והקטיר בעוף שזון מן הגזל נאמר והשלך את
 המעים שאלכו מן הגזל: אצל המנחה קרמה. כמזרחו
 של ז ככש: אל כמקום הדשן. מקום שמתנין שם תרומת
 ח סם כמקומן: (י) ושמע. אין שיטעו אלל ביד וכן הוא חומר
 כממשו ואלל חין לן קדוש שמריח ריח רע של כנפיס
 נשרפים ואין נפשו קלה עליו ולמה אמר הכתוב והקטיר כדי
 שיהא המנחה טבע ומהודר כקרבנו של עני: לא
 יבדיל. אינו מתקרב לגמרי לכ' חתיכו' אלל קורשו מגבו. נא'
 כחוף ריח ניחוח ומ' כהמה ריח ניחוח לומר
 לך אחד המרבה וח' הממטיס וכלכד שיכוין את לבו לשמים: (ה)
 ונפש כי תקריב. לא נא' נפש ככל קרבנו' נדכה
 אלל כמנחה מי דרכו להתנדב מנחה עני אמר הקב"ה מעלה עליו
 קרבנו' נדכה אלל כמנחה מי דרכו להתנדב מנחה עני אמר הקב"ה מעלה עליו קרבנו' נדכה

פירוש לתורת אלהים

לייגין די קארהב אויף דעם מנזבח על תפיס אויף דעם
 קאלץ איש וואס ליגט על האש אויף דעם פייער
 עלה ויהא דאם איז אקרבן עולה וואס ווערט אין
 גאנצין פארברענט. ריח גיחות וגו' (יש"ש שרייבס ביא
 עולות תמה שפייס ריח גיחות אונ בי עולות עוף שפייס ריח
 גיחות לערינו מיר אז איינער בריינגט אקרבן אדער ער דאקט
 נאך זיין פאר קעגן נאך פול אדער ווייניג אויב ער מיינט לייגן
 סעיה איז ביי גאס פייער גליח) ז (א) תפס כי תקריב אויב
 אמענטש וועט וועלן מקריב זיין אקרבן מנחה
 צו גאט אונ ער וועט זאגן אנדר איך זאל פרייגן

בטחח מיס איינע קענערין אדער מיט אלץ
 וואס אין די קארהב הישלה אותה אונ ער זאל זיא
 ווארפען ביי דעם מנזבח אויף מנזח זייט אל
 מקום הישן אויף דעם ארם ווא מען שיט אלע מארגין
 פריא דאם אש פון דעם מנזבח אונ פון דער מנזרה:
 (י) ושמע אונ ער זאל צו שפאלטין די קארהב כנפיו
 מיט ווינע קענערין בלומר ער דארף גיט אפ פליגן
 די קענערין פון די פליגעל לא יבדיל ער זאל דאם
 גיט צו שיינען אויף צוויי שטיקער נאר ער זאל צו
 שפאלטין דעם ריגין וזקסיד אונ דער פהן זאל

כצות

(6) [קטן] : (סס מט) לפיכך המנחה כעספסה טלמ'
 ונפש כי תקריב קרבן מנחה:

ונפש כי תקריב קרבן מנחה לח' (ובי' דאם איז אמצית עשה
 עם וענען דא די דייטעלי קרבנות וואס ויערין געבריינגט
 פון קהלה. אייגס איז דער לום הפנים. די צועלף הלות ווס

פסח פון גערשפין פעהל, דאס איז דער שער, נאך איז דא

ויקרא יום ד

תרגום

נביאים ישעיה מד

לחמשיך מנח"ד"א צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהודה נשמה דנצח ארזני נשמה דהדר יתנה דתת יתודה דנצח יתנה חיה יתודה דהדר אל שם ב"ן שבעשית :

א לא תדחלון ולא תפברון הלא מבנין בטרמון ומניתי ואהון סקרין קדמי האית אלהא בר מני ולית דמקוף אלקהין דמן קדמי מתינה ליה תקוף : ב עברי צלמאי כולחון למא ופלחיהון ולא יתגון להון סהדין אינון גנפשמיהון דלא חון ולא ידעין ברדי דייפתהון : ג מן עבר דחלא וצלמא אפיה ברדי דלא להנאה : ד הא כל פלחיהון בתתון ואוקמין עובדנין מבני אגשא יתפסון פולחון יקמונו יתברון ובהתון פתא : ה תפסא מברקא חציגא עבדי ונפח נור בשיוחורין ובמקובין מתקוף ליה ונעבד ליה בתקוף חיליה דאם יכפן עבדיה ולא יוכל לא יתי ביה חיל ואם יצחי ולא ישמי מנא יתי משלתי : ו נגר אעין גפין בחוקא מסר ליה במשקולתא קניו ליה באוקמליא ובגצורין קאסד ליה ועבד ליה פרמות נבר תרושבתא אהמא למסב בתיא :

א אל-תפחדו ואל-תרתו הלא מאז השמעתיו והגדתי ואתם עדי הוש אלוהי מבלעדי ואין צורך בל-ידעתי : ב יציר-פסל כלם תהו וחמודיהם בל-יעילו ועדיהם המה בל-יראו ובל-ידעו למען יבשו : ג מייצר אל ופסל נסך לבלתי הועיל : ד הן כל-חבריו יבשו וחרשים המה מאדם יתקבצו כלם יעמדו יפחדו יבשו יחד : ה חרש פרזל מעצד ופעל בפחם ובמקבות יצרהו ויפעלהו בזרע פתו נסדעב ואין פה לא שמה מים ויעה : ו חרש עצים נמה קו יתארהו בשדר יעשהו במקצעות ובמחונה יתארהו ויעשהו בתבנית איש בתפארת אדם לשבת בית :

יבדיל עילי

מצודת דוד מאלהים אחרים : סלל מאז . במעמד הר סיני

(א) אל תפחדו . מאלהים אחרים : סלל מאז . במעמד הר סיני השמעתיו וסגדתי שטין אלום מנלעדי וחסם עדי בדבר זס כי פסח אז כשעס רקיעים וכסלס לסס שטין עוד אחר כן ארז"ל : שס . וכי יש אלום מנלעדי : ואין לור . אין חוק צעולס אשר לא ידעשתי וכי וכו' וכו' וכו' : ואין לור . אין חוק צעולס אשר לא ידעשתי : (ב) יוצר יסל . הולופנים הסועשים הפסל : כולס חסי . כי מעשיס ססו ומדועיס הפסילים סכסס חמודיס לסס סכס אין כלס חסותלס : ומדועיס ססס . הפסילים סס מעיס כשסלס סלל ויפילו כי לא ירלו ולס דסו מנלעדי ואין לס קו ויפילו לס חסריס : נעסן יכושו . השדוד ססו סועיל נעסן יכושו חמודיס וחסם : (ג) יי חל אל . מי עסס ססוס כולס נעסוס אל ולתק פסל לבני סועונס ססועיס אוחו סלל סס מעני ארס ואין סלל שיעסו אל : יתקבלו כולס . ססועונס סס עובדי הפסל יתקבלו ית ויעמדו לססילו ולכחון בדבר וכלס יחד יתמדו מ"י ויעשו כמעשיס : (ד) חרש כרזל . עסס יססר מעשס הפסל ואמר ססועיל סל כרזל יעסס מעצד ופעל אוחו פ"י נחלים ובמקבות יעססו ומחדשו : כרזכו כוחו . כרזכו כוחו ובי"ו כרזכו מעשס כמקוס ססיס ור"ל ככל אומן כחו : נה כעס . אף כעס כעס לא יפוזב מלכסו פד סלל כסלר לו כח וכסילסלס יססס מייס עד כעסלס עיף ינעו וכ"ו מרזב חקין ססמלכס ססיו : (ו) חרש פילס . וכסלכס מלכס כעסלר אז אומן ססילס ינעו כח סססס לחרש לכתבו כעסלר לפי סלכיו : יסססו כעסלר . סל"ו יסמון חולר ססלס כככס ססלר וכל פי ססססו יעססו כעסלר ינעו וסל כלי מעלי הנכריס : וכסססו יסססו יסססו . יסססו סססו כלי יכיריס פסוליס לייסוסו : כספסרס ססס . ר"ל ססורכו מנלכרס כעלי חייס : לעכס כייס . ר"ל כל עמלו לא נעסס אלל לעכס כייס כייס עמקונו לא יעשו :

דעם פירוש עברי מייחס גנפיהם מען בייא דער הפסדה פון דער וואך :

כתובים מצילו כא

לחמשיך מסיר ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאזרונהי נשמה דיסר א ארז ארז ארזי נפש ארזי רוח אלף דלת נוך יוד נשמה דמלכות יד דו ודו חיה יתירה דיסר יתנה חיה יתירה דמלכות אל שם ב"ן שבעשית :

א אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד יהוה : ב סוס א לית חכמא ולית בינה ולית עצמא ה"ך באלהא :

(א) אין חכמה . לא ויעיל סוס חכמה וצלס לבטל נזכר המקום : (ב) סוס . עס כי מוכן ססוס לייס כעסלס לטוס כו כספס א אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד יהוה אע"פ אן נימא :

ב סוקיא סמקו ליומא דקרבא
 ולא לקהא הוא פורקנא ג שקא
 שקא איתבחר מן עותרא
 סגיא ומבספא ומן דהבא
 שפיר חקרא : ד עתירא
 ומבספא פגנן חר בסח ומרדוהו אלקא ברא אינון : ה עכומא חני בישמא ומשמי נשכרי עברין וחסרין
 אינון : ו יעקבא דענתוהנתמא דמלמא דוי עותרא ויקרא ומי :

מוכן ליום מלחמה וליהוה התשועה : ג נבחר שם מעושר
 רב מבספא ומזהב חן טוב : ד עשיר ורש נפגשו עשה כלם
 יהוה : ה ערום וראה רעה ויסתר ופתיים עברו ונענשו :
 יעקב ענה יראת יהוה עשר נכבוד וחסים :
 ובסתר קר
 וחסרין וחסרין
 אינון : ו יעקבא דענתוהנתמא דמלמא דוי עותרא ויקרא ומי :

מצורת דוד

יבדמוסו מ"מ ביד ה' הוא השופט ואלו לא יהיה נוסח ומעמו
 שקר הסוס לתפוסה : (ג) נבחר . שם טוב נבחר מעושר רב
 וכן טוב נבחר מבספא וזהב : (ד) עשיר . מוכיח למסלה לומר
 לזה נבחר שם וכן מעושר כי השופט לא ישובה והטובי לא יזכה
 כי עמ' אלא הדרכ נבזרה הכיודת מן השמים וקפוסה בסס בזה
 סמושר וזכה סמוי כפי הנוריה מ' עושה כל אלם ולא כעבור
 רובו כחכמה נתפעה השעיר לכל השם והסן בזה בנחמה הכלם
 פלמו : (ה) ראה רעה . הערום כוזה הכמה המנוסחת לכל
 נכדו דרך סכס ולא כשערו והשנה אותם השופט והספסל : (ו) עקב . סוף הענוה היל יראת ה' ר"ל הענוה סמכס היראה
 כי כשירי כשפלוס פלמו יגדיל רוממות העמוס וחסל כללו יראת הסוממות וימלא עושר וכבוד ומי :

רש"י

(ג) נבחר שם . טוב . מבספא וזהב . נבחר חן טוב :
 (ד) נפגשו . ואלו חין נותן לו כלום עושה אותם הקב"ה מדשי'
 לזה עמי ולזה עשיר : (ה) ערום ראה רעה . עושה של
 עבירה : ובסתר . וחסו עובר : (ו) עקב ענוה . נל
 יראת ה' וגו' :

ובסתר ממנו ר"ל שומר ממנו מן הכמה טובס בואה לכל הסחאים
 סוף הענוה היל יראת ה' ר"ל הענוה סמכס היראה
 כי כשירי כשפלוס פלמו יגדיל רוממות העמוס וחסל כללו יראת הסוממות וימלא עושר וכבוד ומי :

פירוש ע"מ

גאך אקאר אונ סאכט רעם עושר פאר א ארעמאן
 אונ רעם ארעמאן פאר א עושר : (ח) ערום ראה רעה
 וחסר דער קלונער האט גיזעהן דאס גיין (בלאסר)
 רעם עושר פון דער עבירה אונ המ יזה פראגאנין
 אונ האט גיט גימאהן די עבירה ופתיים עברו ונענשו
 אבער די גארין וענין איבער גפארין איבער דער
 עבירה אונ האבען זיא גימאהן אונ וענין איבער
 איהר גשמראפט גינארין : (ט) עקב ענת יראת ה' פון
 וועגן ענה וואס אקענעש האט קומט צו איהר
 נאכט פארקט איידער די קריט פון ענה איז דיא
 יראה (בלאסר) ענה איז דער עקר דאס א טענעש ואל זיין א
 עני אונ נאכט פארקט איז בעפעס צו דער ענה אונ איז די קריט
 פון איהר פיס . אויך בריינגט די ענה צום מענקשאין
 עושר וכבוד וחסים ריינקייט אונ כבוד אונ לאנג לעבן :

קיי. עצה אקעגין גאט (בלאסר) אפילו אהבם אינוס חשוב
 קעגין גאט . ויין קען געהט פון איינעם אפילו השם בארף קען
 אים גיט נהג כבוד זיין אפילו ווען ער איז זיין איינענער רבי :
 (ב) סוס סוכן ליום מלחמה דם פערד איז אנגרייט צום
 קאנ פון דער מלחמה כרוקר דער מענש מאו דאס
 זיינעק מאהן וזה התשועה אבער צו גאט איז די
 הילף דען דאס פערד קען גיט העלפין אן נאכט
 הירף : (ג) נבחר שם מעושר רב אנוטער נאמען איז
 אויס דערנויילעק מין פון פיל ריינקייט מבספא ומזהב
 שוטיב מין פון וילבער אונ פון גאלד איז אויס רער
 נויילט אנוטער חן : (ד) עשיר ורש נפגשו ווען א עושר
 אונ ארעמאן בעגעגין זיך אונ דער ארימאן נאנט
 צום עושר זיי מיה מפרגס אונ דער עושר ענפערט
 אים אפ ביינעק רייד עושה כלם וי בשאפט גאט זייא

ברטנורא

משנה כ"ב פרק ד

עיקר תוי"ט

פרק ד המוכר את הבית . היציע . כמין חדר שעושה סביבות כותל הבית מנחון כמו שהיה במקדש
 דכתוב והיות התחוכה ויש שמוין אותה כעובי הכותל וזע"פ שפתוח לבית ותשמישו בחוכו אמ"ה חייט
 מכור והוא דכו"ר אמות לכל מי לא הי' ד' אמות לא חסוב ונמכר עם הבית : ולא את החדר שלפנים מן הבית .
 וזע"פ שהוא שפוח לבית

כלי מעלמי דלמכור דלימס א אל
 (ה) דכיון דלמין השמישו כשל בים
 שמינו עשויו אלל להביע עם
 הסמי לשמור טעון סוכה הלכך
 פשו כלל בים . ר"ש . ובמנהל
 סתתו יזיע חדר מעבול . ז"ל
 דאמ"ר דשכר ליה אכרתי סכת
 לו סמל שמון למכר אפ"ה לא
 אשמירן שקס סמך כיון סכוס אפ"ה לא

מכר ד א המוכר את הבית או ראובן האם גינאנט צו
 שמוען איך פאר קויף דיר אשמוב אונ
 שמוען האט געקויפט דיא שמוב פון ראובן לא
 קטר היציע האט ראובן גיט פארקויפט צו שמוען
 דיא שמובין וואס ועגען גיבאקט בייא דיא ווענט
 פון שמוב פון אויסווייניג . אונ ער האט גיט פאר
 קויפט דיא שמובין וואס ועגען גיבאקט אין דיא
 גרעב פון וואנט פון די שמוב וזא ע"פ שמיא פתחה

הכחיש לו שמל חדר ליטו כיכר : [ה] סוג . אלל עלים ככלל
 ליטכו אונ אפילו די שמובין וענען אפין אינווייניג
 אין דיא שמוב וואס ער האט פארקויפט . פון
 דעקסטוועגין וענען זיי גיט מיט פארקויפט גינארין
 צו שמוען ולא את תחדד שלמיס מטט אונ דיא קאקער
 [אלקערן] וואס אינעווייניג אין די שמוב האט ער
 אויך גיט פארקויפט ולא את תנג בזמן שיש לו פקעה
 גבה עשרה פקחים אונ אויב אויך רעם באך איז דא
 ווענט ארום צעהן פקחים דיא הייה איז דער באך

כתיב: (ג) אכל הכ"ס פירש בור הפזר עקרק קשה שמתחיל מים בלא כוין: (ד) דות. מוסרין בור כעשר תחום וכו' וכו' חסד לכניס ומקרי דות. ומסוי"ס: (ג) עווקף כו'. משך גם על ולא חס סג. הסויד. וכתיב עוד וכסרתי לו עווקף וכו' חס על כל נכסיו ולכנות כשאר לו להעסיק ולחפוי. מנציה ומעמי' אכל לל קנה כבניסם כעצמתי' ומבוי. ומסוי"ס: (ג) ולכתיב לא חסי לנסוי' כלל דכלה"ס פיר' לעלמו דרך וליחולל ועלמה אמר כן שלל ילמד לוקח כל כסית מכרס לו ולא עבדה דרך שלין כל מוכרין בקיפון כדיוני ולכתיב ס"ל כל כן. ר"ש: (ד) גמולת' וכלסל מחייל קאי: (ה) ללו' חס"ג דקבועס כדלחמדין כגמולת דלמני מפתח דומיא דלת מ"ע איה מכוסע דלוי קביעת' קביעות גמולס ועיין סו"ס:

כעל לנדי בית: רבי יהודה אומר וכו' ולמין הלכה כרבי יהודה: (ב) בור. מפירה כקרקע דות. כנין אכניס על גבי ררקס עשוי כמין בור (ג) אע"פ שכתב לו עוקמא ורומא. לא קנה בור ודות הואיל ותשמישן חלוק מן הבית שאין עשויין מלא למאוב מים עד שיכתוב לו מארעית התומא עד רוס קרקע: וצריך. המוכר: ליקח לו דרך. מן הלוקח לילך לבור ודות למוכר ענין יפה הוא מוכר ולא שיר לעלמו כלום: ויחכמים אומר' לא צריך. וסברי מוכר ענין רעה הוא מוכר וכשמכר הבית שיר לעלמו דרך שילך לבור ודות: בזמן שאמר לו חוץ מאלו. מוז מבור ודות ותלמי שלל לנודך הוא ולא תפויי דרך קלמי (ג): מוכר לאחר. מוכר הכור ודות לאחר שאיר הבית לעלמו: ר"ע אומר אין הלוקח צריך ליקח לו ממנו דרך. למוכר ענין יפה מוכר וכשמכר לו הכור והדות דרך נמי מכר לו והלכ' כר"ע (ז): (ג) המוכר את הבית. סתם: מכר את הדלת. שלל תשמישי הבית הקבועים בו ככלל הבית הם: אבל לא את המפתח. למידי דמטלטל הוא (ה): והמכתשת. הקבועה כקרקע: האי צמרבול

דוח וימיה רבי עקיבא און רבי עקיבא איז מוכה צו דיא חקמים בינן שאפרי די חוץ מאלו אז ראובן האם גינאנאם צו שמעון איך פארקויף דיר אשטוב נאר דעם בור און דעם דות פארקויף איך דיר גישט צו וואס האט ראובן גידאקפט אנאין אז ער פאר קויפט גיט דעם בור און דעם דות. אן ויין זאגין איז דאך אויך גיט פארקויפט דער בור מיט דעם דות, נאר גענוים האט ראובן גימיינט דעם בור און דעם דות לאומ ער פאר זיך ער זאל קענען גיין צו ויין און זאל גיט דארפין קויפען אונגע, דריבער איז דא רבי עקיבא אויך מוכה שטיי ציך ליכה לי דוד אז ראובן דארף גיט קויפען בייא שמעון אונגע צום בור ודות מכין לאמר אויב ראובן האט פארקויפט צו שמעון דעם בור און דעם דות וואס ער האט אין שטוב. און דיא שטוב האט ראובן גילאזין פאר זיך, רבי עקיבא זאגט איי ציך ליכה לי דוד שמעון דארף גיט קויפען אונגע בייא ראובן צו גיין צום בור און דעם דות. ווארום אז ראובן האט פארקויפט דעם בור און דעם דות האט ער דיא וועג אויך פארקויפט חקמים אמרים און די חקמים זאגין ציך ליכה לי דוד שמעון דארף קויפען בייא ראובן אונגע ער זאל קענען גיין צום בור און צום דות: ג המכיר את הבית אז יהודה האט פארקויפט אשטוב צו בנימין כבר את הדלת האט ער דיא טיר אויך פארקויפט אגל לא את הכפתא אבער דעם שליסעל פון טיר האט ער גיט פארקויפט כבר את הכפתא הקבועה דער שמוים וואס מען שמוסט אינווייניג און ער ויצט אייביג אין דיא ערך אויף איין ארם איז ער פארקויפט מיט דיא שטוב אגל לא את המכיליה אבער דער שמוים וואס מען מראנאם איהם פון איין ארם צום אנדערין.

אויך גיט פארקויפט, רבי יהודה זאגט אם יש לו צורה פח אויב אין דיא וואנט פון דאך איז גימאכט אזוי וויא אמיר אריין צו גיין אויך דעם דאך און קען קריכט גיט איבער דיא וואנט אף על פי שאיני נבית משלה פתחים אפילו דיא ווענט פון דאך זענען גיט הויך צעהן מפתחים. איז אויך דער דאך אפאזונדער גיזונג אייט סכר און ער איז גיט פאר קויפט גינאזיין מיט דיא שטוב: ב לא את הכור די גרוב דער ברונען וואס אין שטוב וואס מען האלט אינווייניג וואסער איז אויך גיט פארקויפט ולא את היית דער דות וואס אין שטוב איז אויך גיט פאר קויפט בינא דער שטייגער וואס זענען צוואמען גישמעלט אזוי ווי אנרוב אויף די ערך פוללאגען פון שטוב און גיט בקלעקט ארום מיט ליים, און אינווייניג האלט מען וואסער דאס הייסט דות) אף על פי שכתב לו עמקא ורמא אפילו ראובן האט געשריבען צו שמעון איך פארקויף דיר אשטוב און דיא טיר און דיא מיר פון שטוב פארקויף איך דיר אויך פון דעסטוענין גיהער גיט צו שמעון, גיט דער דאך און גיט דיא גרוב און גיט דער דות וואס איז שטוב ונתים: וצריך ליכה לי דוד און ראובן דארף קויפן ביי שמעון אונגע ער זאל קענען גיין צום בור און צום דות. און אויב ער קויפט גיט אונגע, קעג שמעון אנאין צו ראובן דער בור און דער דות זענען ביינע, נאר איך וויל גיט דא זאלסט אריין גיין צו מיר אין שטוב דברי רבי עקיבא אזוי זאגט רבי עקיבא וחכמים אמרים און די חקמים זאגין איי ציך ליכה לי דוד ראובן דארף גיט קויפען אונגע. ווארום אז ראובן האט פאר זיך גילאזין דעם בור און דעם דות, האט ער פאר זיך גילאזין אונגע אויך, ער זאל קענען גיין צום בור און צום

[ד] כרום כו' לפי שהתור עשוי לכביסה ולשקוף כהמות ומשמים
 הקלר וכינוי הוא השמים המד ולפיכך נבחרין עשה אלכל בית
 שמיני עשוי לכביסה כו' אלל לדיקה. ואין משמים שיה. כשכ"ח
 ומתו"ט: [ה] הפטלתין. משמים סביב שתיין הטועין כל כך
 סך דלמנן לפיכך דלינן מוכרין מוכרין כולן מפתלתין
 שתיין בכלל השמיני בית. כ"ט:

האצטרובל. עגול של עץ שעליו מעמדים הרחיים
 וקבוט הוא: הקלת. אפרכתת שעושים סביב הריחים
 לקבל את הקמה הנגור שאל יפלו לחרץ ומתעלה הוא:
 ולא את התנור ולא את הכירים. דמעלעלים הם

ואיזת ספרים דגרסי מוכר
 תנור מוכר כיריז ומיורי
 דקבוטין ותוכרסין לקרקע:
 הרי בולם מכורים
 כל הני תשמישי דביתא אלכל
 שאר מאני תשמישיה אינם
 מוכרים אפילו רמה וכל
 מה שכתובה לא רמה אלל
 תשמיסי המיוחדים לבית
 כגון מפתח וקלת וכיוצא בהם:
 (ד) מכר את הבתים:
 הפתוחים לחצר: בורות
 שיחין ומערות. שבתין הבתים וכו' א' דהמוכר בית לא
 מוכר בור שיה ומערה לנבי חצר מיהא בטלים הן: וכן
 המרצן וכו' דליין בכלל חצר: ר"א אומר וכו'. ואין
 הלכה כר"א: (ה) מכר את הים. הלכך שותנים בתוכה הותים נשעת פחיתת: הממול. הרכב העלוונה שנה
 מפרסיס הותים: הבהולות. כלואסות של ארו שזעמידין בהם קורת בית סכד (ו): עבירין. נסרים ככדים שנותנים
 דער איין גימט פארקויפט גינארען מוכר את האצטרובל
 דאם הילצערענע פודאקענט וואס אויף איהם
 שמייען דיא זארגעס וואס מען קאלט אין גייא
 איז פארקויפט מיט דיא שטוב אגל לא את תבלת
 אגער דער קויש וואס אין איהם פאלט אריין דיא
 נעקאמפט מעהל איין גימט פארקויפט, ווייל דאס
 מראנגט מען פון איין ארמ זאם אנדערין ולא את
 תעניד ולא את תבייב דער אויבין אונ דער קוימען
 איז גימט פארקויפט גינארין, דאס מיינט מען פאר
 ציימיגע אויבינס אונ קומענס, וואס מען האט נוי
 גימראגין פון איין ארמ זאם אנדערין, אגער דיא
 אויבינס אונ קוימענס וואס זענען באהעקט צו
 דיא ערד זענען פארקויפט מיט דיא שטוב צוא
 זאקען בנפן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה אגער אז
 יהודה האט גינאנט צו בנמיין איה פארקויף דיר
 דיא שטוב אונ אלץ וואס אין איהר אזי דא תר
 גילן מכרין זענען אלע זאמען מיט פארקויפט
 גינארין, וואס מיינט מען דעם שליפעל, אונ
 דעם שמוים וואס מען מראנט פון איין ארמ זאם
 אנדערין, אונ דעם קויש פון דיא זאנגעס, אונ
 דעם אויבין מיט דעם קוימען וואס מען מראנט
 פון איין ארמ זאם אנדערין, אגער אנדערע זאקען
 פון שטוב זענען גימט פארקויפט גינארין: ד' המיט
 את החצר אז יהודה זאנט צו בנמיין איה פארקויף
 דיר אהרין פכר בתים דאם ער פארקויפט די היינער
 וואס זענען אין הויף בורות די בייקערבינע גריבער
 וואס אין שטוב שיחין דיא זאנגע אונ שזאמעל
 גריבער וואס אין שטוב יערת אונ די פיר קאמטיגע
 אונ צו גידעקטע גריבער וואס אין שטוב, זענען
 אויך פארקויפט אגל לא את המפתלתין אגער דיא
 זאקען וואס מען מראנט אין שטוב (אונ אין הויף)

ואיזת ספרים דגרסי מוכר
 תנור מוכר כיריז ומיורי
 דקבוטין ותוכרסין לקרקע:
 הרי בולם מכורים
 כל הני תשמישי דביתא אלכל
 שאר מאני תשמישיה אינם
 מוכרים אפילו רמה וכל
 מה שכתובה לא רמה אלל
 תשמיסי המיוחדים לבית
 כגון מפתח וקלת וכיוצא בהם:
 (ד) מכר את הבתים:
 הפתוחים לחצר: בורות
 שיחין ומערות. שבתין הבתים וכו' א' דהמוכר בית לא
 מוכר בור שיה ומערה לנבי חצר מיהא בטלים הן: וכן
 המרצן וכו' דליין בכלל חצר: ר"א אומר וכו'. ואין
 הלכה כר"א: (ה) מכר את הים. הלכך שותנים בתוכה הותים נשעת פחיתת: הממול. הרכב העלוונה שנה
 מפרסיס הותים: הבהולות. כלואסות של ארו שזעמידין בהם קורת בית סכד (ו): עבירין. נסרים ככדים שנותנים
 דער איין גימט פארקויפט גינארען מוכר את האצטרובל
 דאם הילצערענע פודאקענט וואס אויף איהם
 שמייען דיא זארגעס וואס מען קאלט אין גייא
 איז פארקויפט מיט דיא שטוב אגל לא את תבלת
 אגער דער קויש וואס אין איהם פאלט אריין דיא
 נעקאמפט מעהל איין גימט פארקויפט, ווייל דאס
 מראנגט מען פון איין ארמ זאם אנדערין ולא את
 תעניד ולא את תבייב דער אויבין אונ דער קוימען
 איז גימט פארקויפט גינארין, דאס מיינט מען פאר
 ציימיגע אויבינס אונ קומענס, וואס מען האט נוי
 גימראגין פון איין ארמ זאם אנדערין, אגער דיא
 אויבינס אונ קוימענס וואס זענען באהעקט צו
 דיא ערד זענען פארקויפט מיט דיא שטוב צוא
 זאקען בנפן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה אגער אז
 יהודה האט גינאנט צו בנמיין איה פארקויף דיר
 דיא שטוב אונ אלץ וואס אין איהר אזי דא תר
 גילן מכרין זענען אלע זאמען מיט פארקויפט
 גינארין, וואס מיינט מען דעם שליפעל, אונ
 דעם שמוים וואס מען מראנט פון איין ארמ זאם
 אנדערין, אונ דעם קויש פון דיא זאנגעס, אונ
 דעם אויבין מיט דעם קוימען וואס מען מראנט
 פון איין ארמ זאם אנדערין, אגער אנדערע זאקען
 פון שטוב זענען גימט פארקויפט גינארין: ד' המיט
 את החצר אז יהודה זאנט צו בנמיין איה פארקויף
 דיר אהרין פכר בתים דאם ער פארקויפט די היינער
 וואס זענען אין הויף בורות די בייקערבינע גריבער
 וואס אין שטוב שיחין דיא זאנגע אונ שזאמעל
 גריבער וואס אין שטוב יערת אונ די פיר קאמטיגע
 אונ צו גידעקטע גריבער וואס אין שטוב, זענען
 אויך פארקויפט אגל לא את המפתלתין אגער דיא
 זאקען וואס מען מראנט אין שטוב (אונ אין הויף)

כך ובין כך. אפילו אמר כל מה שכתובה לא מוכר את
 הלכה כר"א: (ה) מכר את הים. הלכך שותנים בתוכה הותים נשעת פחיתת: הממול. הרכב העלוונה שנה
 מפרסיס הותים: הבהולות. כלואסות של ארו שזעמידין בהם קורת בית סכד (ו): עבירין. נסרים ככדים שנותנים
 פון איין ארמ זאם אנדערין, זענען גימט פארקויפט
 בנפן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה אגער אז
 יהודה האט גינאנט צו בנמיין איה פארקויף דיר דעם
 הויף אונ אלץ וואס אין הויף איז דא תר גילן מכרין
 אזי אלץ פארקויפט וזאוי גימט פריער אין משה גו
 ביז די ביז פד סיי יהודה האט גינאנט צו בנמיין איה
 פארקויף דיר דעם הויף, אונ סייא יהודה האט
 גינאנט צו בנמיין איה פארקויף דיר דעם הויף אונ
 אלץ וואס אין הויף איז דא תר גילן מכרין
 האט יהודה גימט פארקויפט דיא גאר וואס אין הויף
 ולא את בית הבר שבתוכה אונ ער האט גימט פארקויפט
 די שטוב וואס מען מרעט אין איר די איילבירטען
 וואס אין גינאנט אין הויף, דבי אליער זאנט
 המיט את החצר אז יהודה זאנט צו בנמיין איה
 פארקויף דיר אהרין לא מוכר אלא אויזת של תצר האט
 ער גימט דער פארקויפט גאר דעם ליידיען פלאץ
 פון הויף, אגער דיא היינער האט ער גימט פאר
 קויפט, אונ דיא זאקען וואס אין דיא היינער איז
 גענוים גימט פארקויפט: ה' המיט את בית הבר אז
 יהודה זאנט צו בנמיין איה פארקויף דיר אשטוב
 ווס מען מרעט אין איר איילבירטין צו מאקען אויל
 פכר את הים האט ער פארקויפט דעם שמייערעס
 קעקיל וואס מען ליינט אין אים אריין דיא אייל-
 בירטען ווען מען קאלט ויא ויא המיט אונ ער האט
 פארקויפט דעם אויבערשטין שמיין וואס מען
 ליינט אריין אויף דיא גרעט וואס אויף דיא
 איילבירטען ויא זאלען צו קנעקטשט ווערין ויא
 התולית די קנעקטשטע קנעקטשטע קנעקטשט וואס מען
 שפעלט ויא אונטער דיא פערקעס וואס ליינען
 אויף דיא איילבירטען, האט ער אויך פארקויפט
 (עתי"ם) אגל לא מוכר את תשמישיה אגער דיא שטוב

על האמתחות ששמים בהן היותם הכתושן כדי לכבשן : הגלגל . שמגלגל האבן ומכבד על היותם הכתושים להוציא שמן : (ו) הנמרים . לוחות שמשמין עליהם הכבדים : הספסלים . שושעין עליהם ויש גורסין ספלים שנותנים בהם מים לרמון : את הוילאות . מסך כנגד הפתח פי' אהרן אלונטיס שמתפסין בה וי"א סינר שמכסין בו הערוה כשנשעין במרמק : מגורות של מים . נריכות השופכות מים למרמק : אוצרות של עצים . שמתממין בו המרמק : (ז) מכר בתים . וכ"ש חרות שכן עיקר העיר : בית השלחין . גנות ופרדסין השייכין לעיר (ז) : אבל לא המטלמלין . מאלי תשישתח כגון מפתח וקלח וכיוצא בהן וכ"ש שלח מכר חטי ושערי : הרי כולם מכורים . אפילו עבדים ובהמות דמלטלי לניידי וניהו וכ"ש חטי ושערי ומהות דמלטלי ללה יידי : הסנפר . העכר הממונה לשמור העיר (ח) ואין הלכה כרשב"ג (ט) (ח) האבנים שהם לצרכה . לשמות

על הקורא . שלא נקרא צית סכד אלא על שכ הקורא נמלה : (י) הכסכים . משום דמלטלי לה מזדככי כשי"י יב) סמנורי . דלין אלא שמשמין סמיותדין למרמק כי סכך דלמיל ואין אלו מאלי פשמישהיה אלא ממנווה סם ליכנסה סכס ספי' במקור צימו דשקובטן אורו קוה לססיק דכיתו כו' כמו חטי ושערי . מנור' כמו סכרסו ממנורוס . ר"ש : (י) שנאמר שתיך סרסס דמיוס . וסכ"ש שתיך גנות המטלמלין פירות ככל שנה ונכס ספוס' וס"א דכבולי נגמלה מפ' שלחין בלתי שדים שמשקין אותן כו' וי"א דפשיטת לגמלה דלחן מלוק בין חמיו לנעל לעיני מכר כו' דפשיטת סתפסס סרסס ממעטי' שדס שלחין ונעל ונכס סכ"ש משום דגן ללוי לסיל ושיין ספי לעיר ממנאי . ועסוי"ט : יג) מכויו . דכיון

המטלמלין . אבלי לא המטלמלין . מאלי תשישתח כגון מפתח וקלח וכיוצא בהן וכ"ש שלח מכר חטי ושערי : הרי כולם מכורים . אפילו עבדים ובהמות דמלטלי לניידי וניהו וכ"ש חטי ושערי ומהות דמלטלי ללה יידי : הסנפר . העכר הממונה לשמור העיר (ח) ואין הלכה כרשב"ג (ט) (ח) האבנים שהם לצרכה . לשמות

ברעמער וואס ליגען אויף ריא זעק וואס אין זיאי ליגט ריא צושטוסקענע איילבירמען , האט ער גיט פארקויפט ויאת הנגלה דעם ראד וואס מען ציהיט מיט אים ארויף דעם שמיין אויף די צושטויסקענע איילבירמען האט ער גיט פארקויפט ויאת הקודה אונ דעם בעלעק וואס ליגט אויף די איילבירמען האט ער גיט פארקויפט נימן שאמר לו היא וכל מה שבתוכו אצבע אז ער האט גיזאגט איה פארקויף דיר ריא שטוב מען מרעט אין איהר איילבירמען , אונ אלץ וואס אין שטוב פארקויף איה דיר אויף זבי פלן כנידיו איז אלץ פארקויפט , רבי אליעזר זאגט הטיכר בית הכד מבר את הקודה אז אייער פאר קויפט אשטוב נוס מען מרעט אין איר איילבירמען האט ער גיט בעלעק וואס ליגט אויף ריא איילבירמען אויף פארקויפט : ו הטיכר את הנהיח אז ראובן פארקויפט אצבאר צו שמעון לא מבר את הנהיח האט ער גיט פארקויפט די ברעמער וואס מען לייגט אויף ויאי ריא קליידער ויאת הספסלים אונ ריא ביינק וואס מען זיצט אויף ויאי האט ער אויף גיט פארקויפט ויאת הפסלים אונ ריא שעפעלען וואס מען וואשט זיה מיט ויאי , האט ער אויף גיט פארקויפט ויאת הוילאות אונ ריא האנטימקער וואס מען ווישט זיה אפ מיט ויאי האט ער אויך גיט פארקויפט נימן שאמר לו היא וכל מה שבתוכו אצבע אז ראובן האט גיזאגט צו שמעון איה פארקויף דיר ריא אונ אלץ וואס אין בראד אויך ריר אויף זבי פלן כנידיו איז אלץ פארקויפט גיט ער גיט פארקויפט אונ ויאי , סייא ער האט גיזאגט איה פארקויף דיר ריא בראד , אונ סייא ער האט גיזאגט איה פארקויף דיר ריא בראד זייג אלץ וואס אין ריא בראד איז לא מבר את הנהיחה

של מים האט ער גיט פארקויפט די קוואליין וואסער ויא את האוצרות של עינים אונ גיט ריא שפיילעלערס האלץ וואס מען הייצט מיט ויאי ריא בראד : ה הטיכר את העיר אז ראובן האט פארקויפט אשטוב צו שמעון מבר בהים האט ער פארקויפט די הייער אויף אונ ריא הויפין וואס אין שטאמ וגענען גענוים פארקויפט פודות ריא קיילעכדיגע ברונענס שייח ריא לאנגע אונ שקאלע ברונענס געמיות אונ ריא פיר קאנטיגע גריבער ריא צוגידעקטע פרהציאת ריא עבער ושוכות ריא מאהדין שלאקוין בית הדין די הייער וואס מען מרעט אין וי ריא איילבירמען בית השלחין ריא ערמטער אונ ריא וויינגערמער וואס גיהעט צום שטאמ דאס אלץ איז פארקויפט גינורקן מיט די שטאמ אבלי לא את המטלמלין אצבע ריא זאכין וואס מען קען פראגין פון איין ארט צום אנדערין האט ער גיט פארקויפט ויזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה אצבע אז ראובן האט גיזאגט צו שמעון איה פארקויף דיר די שטאמ , אונ ארץ וואס אין שטאמ פארקויף איה דיר אויף אפילו היי בה בהמה ובעדים אפילו אין ריא שטאמ איז גינורען בהמות אונ קעקעל נואס וגענען פארקויפט אויף אייביג . היי פלן כנידיו זענען ויאי אלע פארקויפט . רבן הובאות אונ פירות וגענען גענוים פערקויפט . רבן שמעון בן גמליאל זאגט הטיכר את העיר מבר את הנהיח אז ער פארקויפט אשטוב האט ער פאר קויפט דעם מענעמלש וואס הייט ריא שטאמ אויף וואס ער איז אויך גינורען פארקויפט אויף אייביג צו הישען ריא שטאמ : ח הטיכר את השנה אז ער האט פארקויפט אפעלד מבר את האבנים שהם לצרכה האט ער פארקויפט די שטייגער וואס מען בארף צום פעלד , מאכין אונאגט ארום פעלד ויאת תקנים

לעיל: גרות את כולן. ופילו למד מוכר בעין רבה מוכר וזרין הלוקח ליקח לו דרך היכל למכר לו אחד מכל אלו ושייר השדה לעצמו ויקח במוכר אמרין הכי משום דה"ל ללוקח לאתנוי ונפוזו וכיון דלא אתני איהו הוא דלפסיד אכפשי' אבל גבי נותן שמקבל המתנה מתיבין לומר לנותן פרש לי מה שחלה נותן לי לא אמרי' מדלא פי' איהו הוא דלפסיד אלא אמרי' בעין יפה נתן וכו' מקבל המתנה ליקח לו דרך וכן גמי כליה דאמרי' לעיל לא מוכר לפי

בית הכדור ולא מן גת ומכר מן גת ולא בית הכדור: [כ] המיקח כגד דלין דעל חסרת עקנה ואין לו שיקנה אלא בחזקת מל המיקח אבל בחזקת דאיהו כמי קנין אי נמי חזקה גרועה מן זכו: (ג) משום דכשמיין בכלל שדה היון כשדה כפ"ע ודעיה כ"כ שדות להכי נקטינהו לאשטעיין דשוו לחזן מלך דיביסין ואף על גב דצור וזוהו הוא כרובתא ספי לעינן זה כו' ודאמרין קמ סור ולא נפס דה"ל שדות עשוס דלא שייכה אלא בדין חזקה אבל בשאר קניינן לא שייך חלוקה מלך מפסיק' כו' דהכי ככתן דמי כולן דקנה כולן ספי מלך מפסיק: (יד) וגדולי הקדש ניטבו. כ"ש. ועמיו"ט:

שליק בכלל שדה ופילו הכי דלויק בכלל מה שנתוכה כגון מרוב וסדן השקמה וכו' ונתן אס נתן השדה מתנה נתן את כולן משום דבעין יפה יותר מדלי הוא נותן: וכו' בשדה זכו בכולן. ופילו בור ונתן וסדן שבשדה מפני שכל א' זוכה בשלו ומסתלק מחבירו מכל וכל: החזיק בכולן. והע"ג דמרוי וסקמה (ג) לא בטילי לגבי שדה הוא כשתי שדות ואין מלך כייטין דאס החזיק בה' מן קנה חכרתה: הקדיש כולן. דמקדיש בעין יפה מקדיש: לא הקדיש אלא החרוב. מכל הקד דאמרי' במתני' גבי מוכר לא מוכר גבי הקדש נמי לא הקדיש דעתה מקדיש מוכר לכד מחרוב המורכב וסדן השקמה דלע"ג דמכר לא מוכר בהקדש קדשי וטעמא הואיל ומשדה הקדש קא יקי' (יד):

רבי עקיבא און רבי עקיבא איז מודה צו די חקמים ביום שמיני לו היץ פאלי אז יהודה האם גיזאמט צוא בגימין איך פארקויף דיר דיא שטאמט, גאר דיא זאקין ומחיצת הקנים, שומרה, הרוב המורכב, סדן השקמה, בור, גת, שובקם פארקויף איך דיר גישם, צו נואם האם ער גיזארפט זאגען אז ער פארקויפט ויזא גיש, אז ויזין זאגין זעגען ויזא דאך איך גיש פארקויפט, גאר געוויס האם יהודה גיטייגט, דיא אלע זאקין לאומ ער פאר זיך ער זאל סעגין גיין צו ויזא אונ זאל גיש דארפין קויפין אונען, דריבער איז דא רבי עקיבא איך מודה שאיז צייד לישא לי גיד אז יהודה דארף גיש קויפין אונען גיין לאחרי אויב יהודה האם פארקויפט צו בגימין די אלע זאקין ומחיצת הקנים, אדער די שומרה, אדער דעם מרוב המורכב, אדער דעם סדן השקמה, אדער דעם בור, אדער דעם גת, אדער דעם שובקם אונ די שטאמט האם ער גילאזין פאר זיך, רבי עקיבא זאמט איז צייד ליקח לי גיד בגימין דארף גיש קויפין אונען וחכמים אמרין אונ דיא חקמים זאגין צייד לישא לי גיד בגימין דארף קויפין אונען בשה דברים אמרין ווען זעגען די רייד גיזאמט גיזארען אז בגימין דארף קויפין אונען במוכר אז יהודה האם איהם דיא זאמט פארקויפט אבל נטמה מקנה אדער אז יהודה האם גישיינגמט

נמרא ב"ב דף נו ע"ב הלכה ה' כלה כלי המילין דכלה דמלכות דכריאה במ רששי חוץ מן הכביסה. שיעשה כחצר ואף שלא ראו מחרוזת להתבנות דער אדערעכער אים גיש לאזין היץ סתבדישה אדער אז איין שופק וויל מאכין אין היף אדער צום וואשיין וועלש, מוז דער אדערעכער אים לאזין מאכין שאין דרין של גבות ישראל להתבנות על הכביסה ווייל עס

לחתבות. להתבנות. שזריכן לעמוד עם יהפוט: שאינו מסתכל. כשהוא הולך על שפת הכר: אי דאיבא דרכא אחרני. וחזיל כדך רשע הוא ואל"פ שטות ענינו שה' לו להרחיק מן העטירה: אנוס הוא. אם מסתכל דרך הליכתו ואנוס רחמנא עטירה ולמה מוקינן בכתוב להעלים עינו: למינס נפשיה. לטעות עינו ללך אחר: כל שאין בשרו וכו'. שהוא ארוך: שני שלישי. רחב השלחן מכוסה במפה מלד האוכלין לקנה את סיבן ולתת עליה את הפת ושלש החילין מגולה להניח עליהן קערות וכוסות: ומבעתו. של שלחן שהיו רגילין לעשות כפפתו לתלותו בו יהיה מכוון ולא מכפסים מלד האוכלין: הא דאיבא ינוקא. שזולע עם אביו לרד לקבוע הטכמת מלד חוץ פן יחמוץ היוקא עם הטבעת ויעטע השלחן: הא דאיבא

בנות ישראל להתבנות על הכביסה. ועוצם עיניו טראות ברע א"ר הייא בר אבא זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה. היכי דמי אי דאיבא דרכא אחריתי רשע הוא אי דליבא דרכא אחריתי אנוס הוא. ועולם דליבא דרכא אחריתי ואפ"ה סבעי ליה למינס נפשיה. בעא מיניה רבן יוחנן מר' בנאה הלוק של תלמידי חכמים כיצד כל שאין בשרו נראה מתחתיו. פולית של ת"ח כיצד כל שאין חלוקן נראה מתחתיו מפה. שולחן של ת"ח כיצד שני שלישי גזיל ושליש גלאי ועליו קערות וירק ומבעתו מבחוץ והא הניא ומבעתו מבפנים לא קשיא הא דאיבא ינוקא הא דליבא ינוקא ואב"א הא והא דליבא ינוקא ולא קשיא הא דאיבא שמעא

איו גימ שייך פאר אינדישע מדיקטער אז זיא זאל פארשעקט ווערן ביי דעם וואשין זיא זאל שטיין אויף אזוי אארט וואו מענטשן גייען און זאל וואשין וועלש. דריבער מוז איין שוהרף לאזין דעם אנדערען שוהרף צו מאכין אין הויף אארט צום וואשין וועלש. עם שטייט אין פסוק וישם עיני מלאות ביער פארמאכט וייע אונגין עד זאל גימ געזין דאס שלעקעס. וועלעכעם שלעקעס, זאגט רבי הירא בר אבא זח שאינו מסתכל בנשים בשעה שטומדות על תכביסה דאס מינימ קען אז ער גייט אויף אזוי אארט וואו ווייבער שטייען און וואשין פארמאכט ער די אויגן און קוקט גיט אויף נייא. פריענט די נקרא מיכי זיין ווי אויף איז דאס געווען אי דאיבא דרכא אחריתי אויב עם אז דאס אנדער וועג צו גיין. אונג ער איז געגאנגען דורך דרא וועג ווס די ווייבער וואשין. אפילו ער הט צו גימאכט די אויגן פון דעסם וועגן רשע הוא איז ער ארשע ווייל ער האט גיט געדארפט גיין אין אזוי אנוועג וואס מען קען קוקען צו אעכרדיה ווי דליבא דרכא אחריתי און אויב עם איז גימא איין אנדער וועג נאר דרא וועג וואו דא ווייבער וואשין, אפילו ער וואלט גיט פארמאכט דא אויגן נאר גייענדיג וואקט ער יוא געקוקט אויף דרא ווייבער. וואלט דאך אויף קיין עבירה געווען ווארום אנוס הוא ער איז דאך געווען גענייט צו גיין דורך די וועג און אז מען גייט קוקט מען ענפערט די נקרא לעלס דליבא דרכא אחריתי עם שמועקט סאקי אז עם איז גיט געווען נאר דרא וועג וואס דא ווייבער וואשין אפילו היי מיכבי ליה למינס נפשיה פון דעסקינען דארף יער זיך נייטען ער זאל גיט קעקען אויף די ווייבער בעי מיה רבי יוחנן מרבי בנאה רבי יוחנן האט פריענט פון רבי בנאה חילק של תלמידי חכמים כיצד ווי אויף זאל געמאכט ווערן די העמד פון אהלמדי חכם כל שאין בשרו נראה מתחתיו זיין לייב זאל גיט ארויס גייעהן ווערן פון אונגען, די העמד זאל זיין ביו צו דא ערד ווייל פארצייטן איז מען געגאנגען אן דעווען פולת של תלמידי חכמים ביא ווי אויף זאל גמאכט

ווערן דאס קלייד פון אהלמדי חכם כל שאין חזקו גימא מתחתיו פסח די העמד זאל גימזיין לייגענער פון קלייד מיט אפסח, וועט דאס קלייד זיין ווייט פון די ערד ווייגינגער וויא אפסח שלחן של תלמידי חכמים ביצד ווי אזוי דארף זיין דער מיש פון אהלמדי חכם ווען ער גייט עסין אויף אים שני שלישי גדיל ושליש גלאי צווייא דריטעל מיש דארף זיין פריעקט מיט אמישטונג צום עסין און אדרטייל דארף זיין אפ געדיקט אן אמישטונג עליו קערות וירק אויף דעם אפגעדיקטן דריטל דארפין שטיין די פדים פון עסין און דאס איבעריגע עסינווארג צום עסין ופבעתו מבחוץ דער רינג פון מיש זאל זיין אויסוויינג פון דרא זייט וואס דארפין זיצען קיין מענטשן ופאר צייטן זענען געווען קליינע מישלאך פאר געדיקט מענטשן אפגעווינגער מישיל, אונג דער מישיל האט געהאט ארינג, אדך דעם עסין פלעגט מען דאס מישיל אויפהיינגען אויף דרא וואנגן. פריענט די נקרא הוא תניא מיר האבין דאך גילערימט ומבעתו מבפנים דער רינג איז געווען איגעוויינג וואו דא מענטשן זיצען, ענפערט דא נקרא לא קשיא עם איז קיין קשיא הא דאיבא ינוקא אויב אקירד ויצט געבין פאטער אונג עקט, דארף זיין דרא רינג פון דא אנדערע זייט, ווארום אז דרא רינג וועט זיין געדיקט פאטער וועט דאס קינד זיך שפילען מיט דא רינג דערנעבן וועט ער אשאקיר סאהן דעם מישיל קען זיין אשאדן הא דליבא ינוקא אפער וואו בייא דעם מיש איז ניקא אקליין קינד, איז בעסער דער רינג זאל זיין איגעוויינג געבין דעם מענטש נוס עקט. ווארום אז דער רינג וועט זיין אויסוויינג קען זיין דער וואס פריענט בייא דעם מיש וועט זיין געבין מיש וועט ער זיך פארמשעפען אן רינג און וועט אפרייסן אשמיט קלייד ווי בעית איהא און אויב דו ווילסט וועל אה דיר זאגן הא דא דליבא ינוקא ביידע פרייות שמועסין אז ביי דעם מיש איז ניקא אקליין קינד ולא קשיא אונג עם איז קיין קשיא הא דאיבא שמעא הוא דליבא שמעא אויב עם איז דא אפגעדיקט ביי דעם מיש דארף זיין דרא רינג

שמעא . שמש יעשה הסעכת מצפנים פון יכשל צו השמש :
 שיממא . יהיה מנחון סיוכל השמש לזוהר ציוס :
 למדורה . שמוקפת קדרות והאש כחמלע חף כלא המסה
 והלחס כחמלע והקערות סביב : כל שאין תחתיה וכו' .
 דאלו אוכלין חף סהן מחופין ככלי כדול רוח רעה שורה
 עליהן : סנדרלין בימות החמה . סמניחוס סס עד ימות
 הגשמים שימטר להס : לאוצר בלוס . נסמ"ך כלומר

הא דליכא שמעא ואיבעית אימא הא דא דאיכא
 שמעא ולא קשיא הא בימבא הא בליליא . ושל עם
 הארץ דומה למדורה וקדרות מקיפות אותה . מטה
 של תלמידי חכמים כיצד , כל שאין תחתיה אלא
 סנדרלין בימות החמה ומגעלים בימות הגשמים ושל
 ע"ה דומה לאוצר בלוס :
 הכל מעורב בה :

אינונינו , את אז עם איז נימא איין פּעדינער
 דארף זיין די רינג אויסנונינו ויא בעית אימא אונ
 אויב דוא ווילסט וועל איך דיר זאגן הא ויא בידיע
 פרייתות שמונעסין דאיבא שמעא אז עם איז דא
 אפּעדינער ביי דעם מיש ולא קשיא אונ עם איז קיין
 קשיא הא בימבא הא גלייז אז מען עקט ביי מאנ
 זאל זיין דער רינג אויסנונינו . ווארום בייא מאנ
 וועט דער פּעדינער זעהן די רינג וועט ער זיך
 הימען ער זאל קיין שאדין מאהן , אפּער אז מען
 עקט ביינאכט דארף זיין דער רינג אינונינו געבין
 דעם וואס עקט , ווייל ביינאכט קען זיין אז דער
 דנען וועט גיט זעהן דא רינג וועט ער זיך פאר
 משעפען אז מיש אונ וועט מאכין אשאדין ושל עם
 הארץ אונ דער מיש פון איין עם הארץ ווען ער עקט
 דומה למדורה וקדרות מקיפות אותה איז אזוי ווי אפינער

וואס לינגט אויף דעם קיימען אונ ארום דעם פּיער
 שמייען מעפ מיט אלע ערלייא , עסינווארג , אזוי
 לינגט דער מישמוך מיט דם פרויס אין מיטען מיש
 אונ ארום דעם מישמוך שמייען דא מעפ מיט דא
 שיקלען ססה של תלמידי חכמים כיצד וויא אזוי איז דא
 געט פון אמתקמיר חכם שאין תחתיה אלא סנדרלין בימות
 החמה ומגעלים בימות הגשמים אז אונמער דא געט אז
 ליידיג עם שמיים נאר שיה , וזמער שמיים אעלכע
 שיה וואס הייסען סנדרליס , אונ ווינמער שמייען
 אעלכע שיה וואס הייסען מנגעליס ושל עם הארץ אונ
 די געט פון איין עם הארץ דומה לאוצר בלוס איז גלייך
 וויא אאייבעמישמוך שפיכלער , אלץ וואס דער
 עם הארץ פריינגט פון פעלד לינגט ער אונמערין
 געט :

זוהר ויקרא דף כב ע"א ס"ח דלילוס יוד הא ואו הא

פתח רבי יוסי ואמר (איוב לה) ולא אמר איה אלוה עושי כותן ומירות כלילה . תח חזי כשעתא דלחשר רוח לפסן
 ותחפלין ליליא הא חוקמה דשלוהוב חד נפיק ובטס תחות גדפוי דתרגולא ואקיס גדפוי וקארי והואו סלוהוב
 בזמא דמטי גביה ואתער להקבליה אסתחי ביה וזודעט וקארי ואסתחי ואשנה גבין יקרא דמאריה למטבד רעותיה
 וקארי לון לבני נשא ועל דא חקרי טכוי אשנאה . וחקרי גבר גבין דלחשר בשלוהוב דגבורה בסמרה דגבורה קא חתיא
 לחשרא טעמלא . כדן אינן בני מהימנותא קיימין ויהבין גבורה וקילא לכנסת ישראל וכדן חקרי רנה דלורייתא
 וע"ד ירית קוד מלכותא הוא ובטוי לעלמין ולדרי דרין . וכד תרגולא קארי וכני נשא יימי כערסיהו ולא מתער
 תרגולא לחבר ואמר מה דלמר והא חוקמה . לבתר בטס בגדפוי ואמר ווי לפלתיא כניף דמאריה
 טכא דמאריה דלא חתער רוחיה ולא אשנה ליקרא דמאריה . כד נהיר יממא כרווח קרי עליה ואמר ולא אמר איה
 אלוה עושי כותן ומירות כלילה לקיימא ליה כאינן חושבנן ולמפוי כלל כסיועא חדא . עושי . עושני מעבי ליה . מהו
 עושי אלא כשעתא דב"ג קס כפלגות ליליא דלורייתא דרנה דלורייתא לא חתקרי אלא כליליא . וכד
 איבו אשתכח באורייתא . כד נהיר יממא קב"ה וכנסת ישראל מתקיי ליה כחד חוטא דחסד לאשתובא מכלל ולאנהרא
 ליה צין עלאין ותחין . רבי יהודה אמר אלא שמענא דלמר ר' אבא האי קרא איה אלוה עושי עושה לי מעבי ליה
 מהו עושי . אלא כמה דלמרת כשעתא דלויא קס כפלגות ליליא ואשתדל באורייתא כד נהיר יממא חתער אהרסא
 כהוא חוטא דלויא דכתיב (בראשית יד) אס מחוט ועד שרוך נעל וגו' וקב"ה וכנסת ישראל מתקיי לי ועבדי
 לי בכל יומא כזיה חדא הוא דכתיב אלוה עושי והא חוקמה א"ל"ו"ה . א"ל דא אהרסא דכתיב (ציה)
 האל הגדול . ו' דא קב"ה . ה' דא כנסת ישראל ודא הוא אלוה . ולינן עבדין לי ל"ג ומתקנין לי' בכל יומא ובכ"ב
 כתיב עושי כד"א (תהלים קמט) ישמח ישראל בעושי . ח"ר יוסי ודאי כך הוא וכלא חד מלא :

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק א

כספר שערי קדושה ח"ב שער ד

(א) השלמים באין מן הכבשים ומן העזים ומן הבקר
 מצרים ומנקבות מן הגדולים ומן הקטנים ואין העוף

(א) השלמים באים מן הכבשים ומן העזים ומן הבקר
 מען מען פריינגען פון שעפסין אונ
 פון צינען אונ פון ריינער מפרים ונקבות פון זכרים
 אונ נקבות מן הגדולים ומן הקטנים פון קליינע אונ פון
 גרויסע ואין העוף בא שלמים שלמים קען קען נימ
 החוץ הוא מן ארבע פחות שאין מקבילת פני השכינת דער
 קעגנש וואס חנפת דעם רשע איז ער פון די
 פיר פחות וום וועלן נימ זעהן די שכינה למי שחולל
 בכבוד תפקיס בהתניסו את הרשע ווארום אז ער חנפת
 דעם רשע פארשעמט ער דעם פבור פון נאם וכוס
 שהחיות אפי' אזוי ווי דר פסוק זאגט אפי' לרשע צדיק

ויקרא יום ד בושר

בו מוספה מביא אף עלולם שנאמר ומני לא ישימו אף ולא עוד אלא שמסומו נמלסח וכו'.

אויסווייניג, פאר מענטשין ווייזן ער ניד פרום, אונ אין הארצין איז ער נים פרום נקרא מעצת ווערפ ער גערופין תועבה (פארמיאוקה). נאך האבן דיא רבנים זכרונם לכרבה גינאגט גל אדם שיש בו טעיה דער מענטש ווס חנפת מביא אף עלולם ברייניגט ער אונזאט נאך ביז ווערין אויף דיא וועלט, וויא עס שטייט אין פסוק ותני ליב ישיט אף די מענטשין וואס חנפני ויער חרם הארץ, וועלן וייא טאהן אבעם אויף דער וועלט ולא עוד אלא שחמלתו נמלסח אונ ויין תפלה איז אויך פארמיאוקט פאר נאם :

עדה שיש בה חטפה מלוסה כגדה כנאמר כי עדה חפה גלמוד וכו' כל מ' טעין חובו ככרו נק' תועבה וכו' כל אדם שיש עדה שיש בה חטפה דאם פראמלונג מענטשין וואס צי חנפני אייגער דעם אנדערין מאיפה כגדה איז ויא פארמיאוקט ביי נאם אזוי וויא אנדה וואס ויא איז אונבריון, וויא עס שטייט אין פסוק כי עדת תפי גלמוד דיא עדה (פאראמלונג) וואס חנפני אייגער דעם אנדערין, וענען פארמיאוקט ביי נאם וויא אנדה, גלמוד מיינט מען אנדה, גלמוד איז דער מייטש אליון, אונ אנדה איז אויך אליון, אפגעוונדערט פון מאן. נאך האבן דיא רבנים זכרונם לכרבה גינאגט גל תלמיד חכם שצין חובו ככרו דער פרמיר חכם וואס, ער איז נים פרום אינווייניג אזוי וויא

אונקלוס

ויקרא יום ה תורה

לחשק סת' ד"א יהודה נפש י יה יהו יהודה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהודה חיה יחיה יה המלי יה אל שם ב"ן שבעשתי בניקוד חולם :

ה וואס מנחתא על מסריתא קורבן מולתא דפילא במשח פטור תהי: וביצע יתה ביצועין ותריק עליה משחא מנחתא היא : ו וואס מנחתא דרדתא קורבן מולתא במשחא תתעבד: ותיתי ית מנחתא די

ס' וואס מנחה על המנחת קרבנה סלת בלולה בשמן מצה תהיה: יפתות אתה פתים ויצקת עליה שמן מנחה הוא: ש' וואס מנחת מרחשת קרבנה סלת בשמן תעשה: ו והבאת את המנחה

ח"א קרבן: מנחות עד: ס' ס' גלולה: שם פה: מלה מסיה:

שם ג' ספסוף שם ע' ואל מנחת: מנחות עד: מנחת: שם כג: והבאת את: שם ה: שפתי הכמים

(ה) וואס מנחה על המנחת, שאמר הרי עלי מנחת מחבת וכלי הוא שהיה במקדש שאופין בו מנחה על האור בשמן והכלי אינו עמוק אלא קף ומעט המנח שכתובו קטן שמתוך שהיא קשה ד האור שורף את השמן וכילן טעמות ג' מתנות שמן ויק' ובלילה ה ומתן שמן ו בכלי קודס לשטיחך: סלת בלולה בשמן. מלמד שזולגן בעידן סלת (1) פהות אותה פתים. לרבות כל המנחות ו האלות קודס קמיה לפתימה: ויצקת עליה שמן מנחה היא. לרבות כל המנחות לתיקה וכל חף מנחת מפשה מטר כן ח' ל עליה אלויה את החלות ולא אלויה את הרקיקין ח' היא: (1) מרחשת. כלי הוא שהיה במקדש עמוק

פ' שאינה עמוק' אלא שזיה לפני אכל לוגייה ומחמך השמן צאוגי הכלי לישנה אחרינה למלטיה קרקעיתה שהוא העקום שמיני דו את המנחה היה מוגבה מלמטה למעלה וכולט כעין כלי זכוכית שלנו שהיא גבוה כעין חל כאלמטיחו כשהיו נותנים המנחה על אורו עמוק היה נראה כאלו היה קצר כיון שהיה העקום גבוה: ה מדמית במנחת ומנחת בלולה בשמן ויצקת עליה שמן: ו מדמית במנחת ומנחה סלת בשמן טעמה דהיינו מתן שמן והיינו קודס לשטיחן מרחשת סלת בשמן וואח' כתיב תפשה וילך קרבנה האמור למעלה מרקבן החטור למעט במנחת מרחשת ומתנין מה שנה' בזה ליה ומה שנה' בזה ליה ומלא כלן הדיקס בלולה וליקט ומתן שמן קודס שטיחן וקודס לשטיחן הכי סיכוחו קודס טעמה שו כל העיקר דהא כתיב בלולה בשמן וכו' פתות אלוה פתים אלוה' ויצקת ח' כ' ש' דלמחא שטיחן ליוק עליה שמן אלא פתים כלי המנחות דהא הכל ליה רבו פתים פתים הוא דקא מרבה כל המנחות דהא הכל ליה רבו דלנפיה אלוה' אלא אפי' דקא דכתיב מנחה היא הוא וזה דכתיב אורו וטעמו מיעוט דרש' אורו למעט שתי' קלס פירוש לתורה אלהים

ברעקלויך ויצקת אונ דו זאלקט אויף אידר גיסען אייל מנחה דאם איז אונגעה: (1) וואס מנחת מרחשת קרבנה אונ אויב דו האקסט גינאגט דיא וועקט ברייניגען אמנחה וואס ווערט גיפרעגעלט אין אמפע פאן סליח בשמן פון פייגע מעל מיט אייל תעשה נאל ויא גימאכט ווערין: (1) והבאת אונ דוא

(1) וואס מנחה על המנחת קרבנה אויב דו וועקט זאגין איך נעם אויף מיר איך זאל מקריב ויין אזוי אמנחה ווס ויא ווערט גיבאקין אויף אפלאמשיקע פייגער פאן נאל ער כרענגין סליח פייגע מעהל געמישט מיט אייל מצה תהיה עם נאל ויין פון דעם מעהל צעהן מצות: ט' פתות אינן קען זאל זי צו ברעקלען אויף

יִתְעַבֵּד מֵאִלֵּין קָדָם יי
 ויקרבינה לות פהנא
 ויקרבינה למדבחה :
 ויפריש פהנא מן
 מנחתאיתאדברתה ויסק
 למדבחהאקורבןמתקבל
 ברעוא קדם יי :
 ויהי ויקריבנה . סופס יד מנחות
 מז : ובגשה . סופס שס זמחיס
 פג מז מנחות סא : ובכרס הכין :
 מנחות ט טל : הסמחה מנחות נז :
 רש"י

אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מֵאֵלֶּה לַיהוָה
 וְהַקְרִיבָה אֶל־הַכֹּהֵן וְהַגִּישָׁה אֶל־
 הַמִּזְבֵּחַ : וְהָרִים הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה
 אֶת־אֲזִכְרֹתֶיהָ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַתָּה
 אִשָּׁה גֵיחַח גֵּיחַח לַיהוָה :

שפתי חכמים

ובפתיחה שתי הלחם ולחם"ס ממש כפי' חלו מנחות משום
 דליקת עי' בו כ' מיטעוסי' מליה ויח' ממש מנחה מנחה חסור
 שיש בה כ' מיטעוסי' חסור ויקריס . ולפיהם שאלו בה חלל
 חסור מיטעוסי' חסור ממש שתי הלחם ולחם"ס שאלו לריכיס חלל
 חסור מיטעוסי' : ש' שאלו המנחה טעונה הנגשה למזבח רק כשהוא
 חסור מהמיטעוסי' הסגורים בהם מנחה הסלה ומאפה חסור והמנחה
 והמרחשטס וכו' : י' לא שהמקריב הוא המניש' כמובן דל"ר מלי'
 והקריבה אל הכהן ככן בהקריבה מלי' טעוסי' : כ' מדכסי' כפי'
 לו הקריבה חסור וכו' לפני' ה' אל פני המזבח ורש"י מדכסי'
 לפני משמע שלריכה הנגשה כמעטבו של מזבח שהוא לפני' סתם
 של מזבח שכלכס שיש בו מקום סתם הכיח הוא פני הכיח וכל כילי' ש"מ
 שהוא מנישה לקרן מעטכיס דרומית של מזבח :

ומתוך שהיא עמוקה שמה נכוד ואין האור סורפו לפיכך
 מפסק מנחה העשוין לחוכה ומושין כל דבר רך על ידי
 משקע נראה כרוחש ומטענע : (ח) אשר יעשה מאלה .
 מאחד מן המיטעוסי' הללו והקריבה . בעליה י' אל הכהן :
 והגישוה . הכהן : אל המזבח . מנישה לקרן דרומית
 מערביה כ' של מזבח : (ט) את אזכרתה . היאל הקימון

פירוש להורח אלהים

און דער כהן זאל זי גיגעדיגן צום מזבח : (א) ויהי
 און דער כהן זאל אראפ געמין פון דער מנחה את
 אזכרתה איר דערמאנונג דאס ביסל מעל מקטיר און
 צו זאל מקטיר זיין דס ביסעל מעהל אויף דס מזבח :

ואלקסם ברענגען דיא מנחה אשר יעשה וואס וועמ
 גימאכט ווערין פון איין פון די מיטעוסי' וואס
 אויבין איז גישמאען זיי צו נאם דאס מיטעוסי' מען
 אין בית המקדש ויקריבה און דער בעל הבית פון
 דער מנחה זאל גיגעדיגן די מנחה צום כהן והגישוה

בביאים ישעיה נב

לחםימך מנ"ה וי"א צבאות נמש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמת דגנח ארני נשמת דודי יהוה היה יחידה
 נצח יהוה היה יחידה דחוי אל שם ב"ן שבעשים :

למקץ ליה ארזין ונסבי
 תרו וקרוט ומתקוף ליה
 באעי חורשא נצב אורנא
 זמברא רדגי : כ והני לאנשא
 לאדלקא ונסבי מנהון ושחין
 אף אוא ואפא לחם אף עברה
 דחלא וסקיר אהבה עקמא
 זקבא מנה : ג פלגה אוקיד
 בנינרא על פלגה בקרא אקיר
 סנא סוי וקבע אף שחין

א לכתת-לו ארזים ויקח תרזה ואלון ויאמץ-לו בעציו
 י ער נמע ארזו ונגשם יגדל : ב והיה לאדם לבער ויקח
 מהם ויחם אף-ישיק ואפה לחם אף-יפעל-אל
 וישתחו עשהו פסל ויסגד-למו : ג חציו שרף במד
 אש על-חציו ביער יאכל יצלה צלי וישבע אפי
 יחם ויאמר האח חמותי ראיתי אור : ד ושאריתו

א לכתת-לו ארזים ויקח תרזה ואלון ויאמץ-לו בעציו
 י ער נמע ארזו ונגשם יגדל : ב והיה לאדם לבער ויקח
 מהם ויחם אף-ישיק ואפה לחם אף-יפעל-אל
 וישתחו עשהו פסל ויסגד-למו : ג חציו שרף במד
 אש על-חציו ביער יאכל יצלה צלי וישבע אפי
 יחם ויאמר האח חמותי ראיתי אור : ד ושאריתו

ויערא
 ואמר אף שחינית חיותי נור : ד ושאריתו לדחלא עבר
 מצורת דוד
 כללמא

רש"י
 (ח) תרזה ואלון . מין ארזי סרק : ויאמץ . עשה לו חוקים :
 נמע ארזין . כשמואל יחור טעס ויבאס מגדלו : (ב) לבער
 להכעיר : אף ישיק . יטיק זהם תוריס : אף יפעל
 אל . מן הסותר : (ג) אף יחם . יחמס עלמו :

(ב) לכרות לו ארזים . למעלה סופר ממשס הפסל מען קלוב ומחס
 אמר עוד י"ש ע"י אשר ייטק לבוס כיבר ונכרות לו ארזים
 לפשות מענו הפסל : ויקח תרזה ואלון . י"ש ע"י שיקח מרזח ואלון .
 כיהעלסי' הסגס יטיס דיימר ועל שאינס חוקיס כלרי עמקו חוטס
 נצמסרי עלי פיטר : נעס ארזין . ר"ל ויש ע"י אשר יטק עוד
 יתק' שטוס מתחלה טעוס על אורן סקוב למלאכס וממחין
 הול לפשות ממנו פסל עמ"ז מעדלו כהנש כשלימות ספקיס
 (ב) ויסס לארס לכטר . מלוטוס כהן
 מהפטיס הססי יקח מה מסס להכעיר שס לפתחוס בו ואף מסס יטיק
 כמל הדבר כמ"ס : למו . לפטיסי' וסס כי לא זרז חלל
 ע"י מקלחו חלל כעס כי ילס בו ללי ויסלוי וישעס ואף ייחמס כעס
 (ד) ושאריתו . כהנשל מססן ייטסו סל ומזר ייטסס

עד שגדיל ויס"י רמזי לפסל : וגסס יגדל . כמער סס שכונת טעוסע
 די טולס כמנכנו ויחם ומחדין סס לימן אף הדין וכמ"ס רז"ל בגול סלה
 חטיין חרעס וכו' : (ב) ויסס לארס לכטר . מלוטוס כהן
 חטיי י"י מ"קחו ללכרי ארס נכער בו אף סלס : ויקח מסס . מהפטיס
 הססי יקח מה מסס להכעיר שס לפתחוס בו ואף מסס יטיק
 חטיי י"י מ"קחו ללכרי ארס נכער בו אף סלס : ויקח מסס . מהפטיס
 הססי יקח מה מסס להכעיר שס לפתחוס בו ואף מסס יטיק
 חטיי י"י מ"קחו ללכרי ארס נכער בו אף סלס : ויקח מסס . מהפטיס
 הססי יקח מה מסס להכעיר שס לפתחוס בו ואף מסס יטיק

לֹאֵל עֲשֵׂה פֶסְלוֹ יִסְגְּדוּלָו וַיִּשְׁתַּחֲוּ וַיִּתְפַּלְּל אֲלֵיו
וַיֹּאמֶר הַצִּילֵנִי כִּי אֵלֵי אַתָּה : ה לֹא יִדְעוּ וְלֹא
יֵבִינּוּ כִּי מַחַ מְרָאוֹת עֵינֵיהֶם מִהַשְׁכִּיל לִבָּתָם :

לְצַלְמָא סְגִיד לִיה וְאִשְׁתַּעֲבַד
לִיה וְקָעָא מִנָּה וַאֲמַר שִׁיבִנִי
אֲבִי בְחַלְתִּי אֲתָּה : ה לֹא
מִסְמַמְקִין וְלֹא מִסְמַבְלִין אֲרִי
מִסְמַמְקִין מִלְמַחְתִּין עֵינֵיהוֹן
מִלְאִסְמַבְלִין קְלָבְהוֹן :

מצורת דוד

ישעיהו לספלו : ישתחוה לו ויתפלל וכו' : (ה) לא ידעו : אין בהם לא דעת ולא בינה : כי טעם : הילכ"ר המסיים טעם פיניטס
מלכות ולכות מלשכיל :
דעם פירוש עברי מייבש געמינס מען בייא דער חספורה פון דער וואך :

כתובים משלי כב

לחמשוך מימד ומלכות דרא שוין דלת יוד נפש שוין דלת שוין דלת יוד רוח יאהודנהי נשמת דיסוד א אד
ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יד דה ון דה חיה יחידה דיסוד ידןך חיה יחידה דמלכות
אל לשם בן שבעשיה :

א נִשְׁבַּע בְּאֲרָחָא עֲקָמְתָא וּמִן
דְּנִמְר נִפְשִׁיהּ יִרְחֹק מִנְהוּן :
ב אֲרָרְכָה לְמַלְיָא קִקְל
אוֹרְחִיהּ דְּלֵא בְד נְסֻב גִּסְמִי
מִנְיָה : ג עֲתִירָא בְּמִסְבְּנֵי
נִשְׁתַּלֵּשׁ וְעִבְדָּא יוֹזֵף דְּבִבְרָא
מוֹרְפָנָא : ד יִזְרַע עֹנָה וְיִצְדַּר
רִשָׁ"י

א צִנִּים פְּחִים בְּתֵרֵךְ עֲקָשׁ שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם : ב חֲנֹךְ
לְנַעַר עַל־פִּי דְרָכׇךְ גַּם כִּי יִיָּקִין לֹא־יִסוּר מִמֶּנָּה : ג עֲשִׂיר
בְּרִשִׁים יִמְשׁוֹל וְעִבְד לֹדֶה לְאִישׁ מִלֹּהֶה : ד זֹרַע עֹנָה וְיִקְצֹר
אֵזֶן וְשֹׁבֵט עֲבָרְתֵוּ יִבְלָה : ה מִזֶּבַע עֵין הוּא יִבְרָךְ כִּי־יִתֵּן
מִלְחָמׇךְ לְדָל :

עֲתִירָא וְשֹׁבֵט דְּחִרְיִנְיָה נִמְמוֹר : ח מִן דְּמִקְבָּא הוּא עֵינְיָה הוּא נִתְבְּרָךְ מִטּוֹל יְהִיב מִן לְחִמְיָה דְּמִסְבְּנֵינָא.

מצורת דוד

(ח) צִנִּים פְּחִים. הט עמוקים בדרכי המעקש דרכיו
כלומר יטורים מוכינס לו : שומר נפשו : שמייער
מעשיו ויגל מהס : (ב) חֲנֹךְ לְנַעַר. לפי מה שתלמד
להנער בילדותו גם כי יוקין וכו' : (ג) עֲשִׂיר בְּרִשִׁים.
ימשול : ע"ה לריכוס תמיד לת"ח : (ד) זֹרַע עֹנָה.
שכרו יקצור חון : ושבת עברתו. שטע חמתו שרודה
בו בני חסם יבלה :

(ה) לִיִּים פְּחִים. קולס ופחים נקושים נמללים דרך טעם ר"ל
המעקש דרכיו ימימך נקוים וילכד כפת לכל השומר נפשו וכו'
מדרך הטעם הנה ימימך ופחים וכו' עליו יסוד : (ב) חֲנֹךְ.
סתמל והגל לח הנער בשנים להולכו בעבודת ה' לפי דרך
חכמה לח מעט ולס הכרס וכסיהי' מוכנל בעבודת ה' לו גם כי
יוקין לא יסור ממנה כי ימן לב להשכיל כשיון המעטס הסוא :
(ג) עֲשִׂיר. הסעיר דעמס ימשול בעניי סדעמס וכן עבד לוס לאיש
מלוה ר"ל כמו שהלוה הוא מוכנע להמלו' על כי לוס לו די מחסורו
וכן ימשול החכם בסכלי דעמס על כי יספיק לוס מסחלוטס דכר
המעט : (ד) זֹרַע. כמו הזרע דכר מה הסם יקלור סעין שרע
כן סמול לפי המעטס : ושבת עברתו. שטע חמתו שרודה
סמול לעני צעין יספ יכוכך מה' כי הלך כחן מלמחם ללל ולס עוד
פירוש ע"מ

יודיה כה הסם יבלה ר"ל יסודי סוכולת וסעמטלס : (ס) סוב סין
סמול לעני צעין יספ יכוכך מה' כי הלך כחן מלמחם ללל ולס עוד
פירוש ע"מ

א צִנִּים פְּחִים בְּתֵרֵךְ עֲקָשׁ שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחֵק מֵהֶם אֹן נִעְצִין
וְנִעְנֵן בְּאַהֲלָמִין אִין דְּעַם נִוְעַן פִּון דְּעַם
וְאִם פִּאָרְקִימִי וִיין נִוְעַן (בְּלִמְר יִסְרִים וְנִעְנֵן אֲנִיבְרִיִּים
פִּאר אִים) שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם אֹן דְּעַר וְאִם הִיט וִיין
לְעִבְדִין דְּר מַדְהִם וְיֵךְ דְּרִנְוִיטְעֵרִין פִּון וִיין אִם דְּבִינִי
עַר מִאֲבֵט דְּעִקְמָפִארְמִיג וִיזִינַע מְעֵשִׂים אֹן וְעֵרְמִ
נִיצוֹל פִּון דִּי יִסְוִרִים : חֲנֹךְ לְנַעַר עַל פִּי דְרִכּוֹ וְאִלְמָט
דְּעַם קִינֵר נִינְוִינֵעֵן נִאָךְ וִיין נִוְעַן (בְּלִמְר וִיִּיא הוּא
וְעֵסֶס אִיהֶם נִינְוִינֵעֵן סִי צו נִטְעֵן סִי צו נִינְוִינֵעֵן עַר בְּלִיבִין
דְּבִי) גַּם כִּי יִקִּין לֹא יִסוּר מִמֶּנָּה אִין אִפְרִדוֹ וְנִוְעַן עַר נִוְעַם
אִלְמ וְנִוְעֵרִין נִוְעַם עַר אִוִּיה נִיט אָפּ קֵרֵרִין פִּון דְּעַם
נִוְעַן : (ג) עֲשִׂיר בְּרִשִׁים יִמְשׁוֹל וְעִבְדָּא יוֹזֵף דְּבִבְרָא
אִין דְּעַר הַתְּרֵךְ דְּעַר מַדְהִם נִינְוִעֻקְמִינֵעֵן אִיבְעַר דִּי

ברמגורא משנה מנחות פרק י עיקר תוי"ט

פרק י (א) ר' ישמעאל אומר העומר היה בא בשבת. כחל ע"ה כנסן להיות בשבת
העומר דומה חת השבת שלל
קרנן שזמנו קצוה דומה
רבי ישמעאל אומר העומר [ח] היה בא בשבת
[6] העומר הוא של שטורים. ויש לו תמימים בחורס ומכללם שקבל
אוסם מנחת בכורים ואם הקריב מנחה בכורים.
וכסוי' המהובל שזמנו נמנחת
העומר. ונלח אם אינה שטות
חלל דמיות סונון וקרא שטי
הנחת בכורים ובלאו זה לא

למטת מחלת הלילה שהרי הלילה תחלת למות: (ד) מהבהבין אותו באור. צמורו כשנולד: כדי לקיים בו מצות קלי. כדכתיב ארבע קלוי כלם וכמנחת העומר מיירי קרח: וחכמים אומרים. נחלה חכמים ולא כדרך הנזוהר יבשה שחובטים אותם במקל אלא בקנים למים: ובקליחות. בקלם של כרוב: כדי שלא יהמעך. ואח"כ מקיימין בו מלות קלי:

במזווא יו"ט: (ד) קצורו ונתנהו בקופות הביאורו לעורה הין מהבהבין אותו באור כדי לקיים בו מצות קלי דברי ר"ם. וחכ"א בקנים ובקליחות חכמים אותו כדי שלא יהמעך. נתנהו לאבוב ואבוב היה מנוקב כדי שיהא האור שולט בכלו. ששחורו בעורה והרוח מנשבת בו. נתנהו בריחים של גרומות. והוציא ממנו עשרון שהיא מנופה בשלש עשרה נפה והשאר נפרה ונאכל לכל אדם. וחייב בחלה ופמור מן המעשרות. ר' עקיבא מחייב בחלה ובמעשר. בא לו לעשרון ונתן שמונה [ד] ולבנותו יצק [ה] ובלל

אדבר ברוב שמחם הפסח הוא פועל העקרה אם הכתם וכן משגיחין על ארבע זוחם מים השנויים: (א) שכן הוא בכל מקום מן מקדשות: (ד) והא דתנין והשאל נערה לר"ע לית ליה דלרדים לא פני פדיום א"ר גלג יאמר מקדש יולא בלא פדיון: חוס': [ד] שמונה. וזה לא יכא אלא ביום ר"ל יום ס"ו כעין: כר"ע: [ה] יצק כו'. כו"ג ס"ו חן דכל המנחות שמונת שלש מהמות שמן והכאס דכוסות מני לטו סכא דשמן והכאס הוא נתיב שמן סתמא ככלי יצק ובלל הוא יצקה ובלילה וכן

הוא וכן הפסח כ"ל לעמתי בלילה כ"ל

כנפה עם הסלת. גרומות ואין גריסין של פול ועל סם כן נקראת גרם כרמל: וחייב בת"ה. דמזבח חלה לאחר שפדוה: ופמור מן המעשרות. דמירוחו כיד ובמעשר. לפי שלא נתנו מעות הקדש אלא כדרך להם לעשרון כד (ד) אכל השאר לא קדש הלכך לאו מירוח הקדש הוא דלא לא קדש ואין הלכה כר"ע: בא לו לעשרון. טותן תחלה שמונה ולבנותו קודם נתינת הסלת יצק ובלל. לאחר נתינת הסלת כדרך כל המנחות שמונה שמן בכלי תחלה ואח"כ כותן סלת ומזור ויוצק עליה

אזן דאם פאר ששמים מען אז אוזי פיר קענשאין האבען מיט איין מאהל אוזי פיל מאהל אינשריי גיטאן יא וויא וויים דער קול איז גיהערט גיטאן יא האבען דיא אפיקורסים פעוים גיהערט אז די יודין שרעהן גיט וויא וויא זאגען נאר וויא דיא חקמים זאגען: ד קצורו ונתנהו בקופות מען האט אפגעשנימען די חבואה צום עוקר אונ מען האט וויא אריין גילייגט אין דיא קערב גביאור לענה אונ מען האט געבריינגט דיא קערב מיט דיא חבואה אין דיא ענהה ווי מהבהבין אותו באור אונ מען האט געטריקונט דיא זאגען אויף דעם פייער כדי קיים בו מצות קלי מען זאל מקיים ויין ויאם עם ששמים אין די הורה קל"ה די זאגען פון עוקר זאלין ויין געטריקונט אויף דעם פייער דברי דבי מאיר אזוי זאגט רבי מאיר וחקמים אומרים אונ די חקמים זאגען מען האט גיט געטריקונט דיא זאגען אויף דעם פייער נאר קערנר האט מען געטריקונט אונ אזוי האט מען גיטאון חקמים ובקליחות חכמים אותו מיט דיעע ששעקלאך ווייבע אונ מיט ווארצלען פון קרוים האט מען גיטלאפט די זאגען כדי שלא יפדע די קערנער זאלין גיט צו קענעמטש ווערין אונ וויא זאגין ארום פאלען גאנצע ונתנהו לאבוב אונ מען האט אריין גישאמען דיא קערנער אין אקפערנע דער זאכט היה סתקב אונ דיא דער איז גינען גילעקערט כדי שיהא האור שולט בפולו דער פייער זאל אריין גיין דורה דיא לעקער אין דיא דער אונ זאל פארקענען אלע קערנער ששחתי בענה דער נאה האט מען פאר

שפריים די געטריקונטע קערנער אין די ענהה ויהיה מנשבת בו אונ דער ווייט האט גיטלאפען דיא קערנער גביאור חכמים של נוסחא זאכערס האט מען אריין גישאמען די קערנער אין אמהל ששמים ויאם מען קאלט ארבעס. דיא קעהל נאר ויין גראב גיטאון ויהיה שמונה עשרון פון דיא קעהל האט מען ארום גיטאמען איין עשרון קעהל שיהא מניפה משלש עשרה נפה ויאם ער איז גינען אויס געויפט פון דרייצען וישען וישאר נפרה ובלל לכל אדם אונ דיא איבעריגע קעהל האט מען אויס געטאהשט אויף געלם וויא פיל דיא קעהל איז ווערט גינען אזוי פיל געלם האט מען גיטעלין צום גכאי פון בית המקדש אונ דיא געלם איז גיטאון תייליג. אונ דיא קעהל איז שוין גיט תייליג. אונ אלע קענשאין מענן עסין די קעהל ויחייב בחלה אז מען קענט די קעהל אונ מען מאכט אשייג. דארף מען געביי פון דיא טייג חלה צום כהן ופסיר מן חמשתות מענער דארף מען גיט געביי פון דיא קעהל כדי עקיקא יאגט מען דארף געביי פון דיא קעהל מענער. אונ אז מען קענט דארף מען געביי פון דיא טייג חלה כא לו לעשרון זאכערס איז דער כהן גיטאמען צום עשרון קעהל ונתן ששט ולבנותו האט ער אריין גיטאמען אין אפדי בוימאזיל אונ האט אריין גילייגט בשמים. אונ האט אריין גישאמען דיא קעהל איז דיא פלי אויף דיא בוימאזיל מיט דיא בשמים יצק אונ ער האט גיטאמען נאה זאמהל בוימאזיל אויף דיא קעהל ובלל אונ ער האט ארום

שמן וכולל : הגוף והגיש . דמנחת העומר טעונה הנסה והגשה כדלמרתין כפרק כל המנחות : (ה) שלא ברצון חכמים . דגזרו שמה יאכל מן החדש כשקולר (ה) קודם שיקריבו העומר וזה שכתב הוא קמח ודחי נקלר קודם העומר : רבי יהודה ו

כרישא דילן הוא יוקם חקונו . מוס' : [ו] וקמן . לאחר שציי"ר כל הלבוש עד ל' : (ב) דללו קלירה עלמה חפשי כבית כסלתי' א"כ ע"י קסוף : [ז] מותרים . כו"ע ואפי' ר"י מודה בזמן שיש עומר עומד מסרי . דכתיב עד יום הביאכם . כש"י : [ח] מפני כו' . ולכן לריבין

ובלל הגוף והגיש וקמן [ו] והקמיר והשאר נאכל לכהנים : (ה) משקרב מלא קמח וקלר ומוצאין שוקי ירושלים שהוא מלא קמח וקלר שלא ברצון חכמים דברי ר' יהודה ורבי יהודה אומר ברצון חכמים ולאלה כר"י : והרחוקים חס עדיין קרב העומר מותרים מחלות קרב ולהלן כדקמתי טעמא לקמן : שיהא יום הגוף . יום ס"ו כניסן עזו מליפין את העומר : כולו אמור .

לחלו צו חדש : אמר ר' יהודה . למתא דמתני' וכי רבן יוחנן התקין : והלא מן התורה אמור . כומו לפני כהנים קריאי קרתי כתוב אחד אומר עד עלס היום הזה דמשמע של יום כולו אמור ועד ככלל וכתוב אחד אומר עד הביאכם את קרבן אלהיכם דמשמע ללאחר

ועמישט דיא קעהל מיט דיא בוימאיל הגוף והגיש ער האם אויף גיהויבין דיא מנחה אונ האם איר צו גימקאנין צום מנחה צום וויקעל מערב אונ דרום ופזן והקמיר אונ ער האם אראפ גינומען אקומין פון דיא מנחה , אונ האם איהם מקריב גינוען אויף דעם מנחה השאר נאכל לכהנים אונ דיא איבעריגע קעהל פון דעם עשרון פון דיא מנחה געסין דיא כהנים : די משקרב העומר דער נאך וויא קען האם שוין מקריב גינוען דעם עוקר יוצאין

למנחת דמתי' וכו' רבן יוחנן התקין : והלא מן התורה אמור . כומו לפני כהנים קריאי קרתי כתוב אחד אומר עד עלס היום הזה דמשמע של יום כולו אמור ועד ככלל וכתוב אחד אומר עד הביאכם את קרבן אלהיכם דמשמע ללאחר

וימוצאין שמי ירושלים שהיא מלא קמח וקלר וענין קענטשין ארויס אין גאס , אונ האבן גענוען אלע גאסין פון ירושלים געניען פול מיט קעהל אונ געמריקונגע וואנגען פון דיא גייע הבואה צו פאר קויפען שלא ברצון חכמים דאס איז גינוען נים מיט דעם וויילען פון די חכמים . ווארום דיא הבואה פון די קעהל אונ פון דיא געמריקונגע וואנגען נואם קען האם שוין געהאט צווא פארקויפען איז דאך געוויס געשניטען גינוארען איידער קען האם מקריב גינוען דעם עוקר , אונ די חכמים זאגען קען מאר קעהל אונ גיט מריקענען וואנגען פון דיא גייע הבואה איידער קען איז גייע הבואה דעם עוקר , קאמער נועם ער געסין פון די גייע הבואה איידער קען נועם מקריב ניין דעם עוקר דברי רבי מאיר אזוי זאגט רבי מאיר , רבי יהודה זאגט גייען חכמים קיי שישין וויא פלעגין מאכין די קעהל אונ מריקענען דיא וואנגען מיט דעם וויילען פון די חכמים , דיא חכמים האבען דאס מותר גינוען , אונ קען האם גיט נועם מאמער נועם קען עסין פון זיי איידער קען נועם מקריב ניין דעם עוקר משקרב העומר היפר יוצאש מיד כאלר וויא קען האם נאר מקריב גינוען דעם עוקר , האם קען שוין גימענט געסין פון די גייע הבואה יתרוקים אונ דיא קענטשין נואם וואנגען ווייט פון ירושלים אונ ווייסין גיט נוען

קען האם מקריב גינוען דעם עוקר מותרים מחלות היים יתלן דעם ועקצענהנין טאג אין גיטן פון האלבען טאג אונ ווייטער מעגין זייא געסין פון דיא גייע הבואה ווארום ביי האלבען טאג האם קען שוין דעם עוקר געוויס מקריב גינוען משקרב בית המקדש אז דער בית המקדש איז חרוב התקין רבן אונ קען איז שוין גיט מקריב דעם עוקר התקין רבן יוחנן בן זכאי האם רבן יוחנן בן זכאי גימאכט אפסקנה שיהא יום חסד כילו אסור אז דער ועקצענהניסער טאג אין גיטן נואם אין איהם פלעגט קען מקריב ניין דעם עוקר נוען דער בית המקדש איז גינוען , איצט אז דער בית המקדש איז חרוב זאל קען גיט קארין געסין פון דיא גייע הבואה דעם גאנצין ועקצענהנין מיט ביי נאכט אסר רבי יהודה האם רבי יהודה גיזאנט מלא סן התורה דאס אסר דיא תורה האם דאך גיזאנט אז דער בית המקדש נועם גיט ניין זאל קען גיט עסין פון דיא גייע הבואה דעם גאנצין טאג אונ נואם האם רבן יוחנן דאס גיזארפט זאגען אונ מאכען אפסקנה שאמר ווארום עס שמיים אין פסוק עד עצם היום הזה ביי דער טאג ודער ועקצענהניסער טאג אין גיטן נועם אנועק גיין זאל קען גיט געסין פון דיא גייע הבואה , נגאר רבן יוחנן האם גיט גיזאנט אז ער מאכט אנגייע פסקנה פון זיה אליין ער האם גינענען דעם פסוק אין דיא תורה אז דער בית המקדש איז נישא קאר אונ קען גיט עסין דיא גייע הבואה דעם ועקצענהנין טאג אין גיטן דעם גאנצין טאג , האם ער גיזאנט אין בית המקדש דעם פסוק נואם שמיים אין דיא תורה אונ האם גיזאמין דיא יודין זייא זאלען אזוי מאהן וויא עס שמיים אין די תורה , דאס הייסט ער האם גימאכט אפסקנה , ועין ברע"ב [א] מפני מה הרחוקים מותרים מחלות היים יתלן די נואם זענען גינוען ווייט פון ירושלים פאר נואם האבען זייא גימענט געסין פון די גייע

הנקשרים אחת ראשית ראשית נהלה כתיב התם ראשית
 ערוסותיכם וכתיב הכא ראשית קצירכם מה להלן
 מתמשת המינים אף כהן מה' המינים: ואם השרישו
 אחד מה' המינים הללו קודם קצירת העומר: העובר
 מתירין: ומוחר לקצור אחר
 קצירת העומר דכתיב אשר
 תזרע בשדה משעה קצור
 ונשר בשדה: ואם לאו
 שלא השרישו אלף לאחר
 קצירת העומר: אמורים:
 עד שיבא העומר הבא:
 על שנה הבאה (ט):
 (ח) קוצרים בבית
 השלחים שבועיים:
 שתבואתן רעה ולזין מביאין עומר מעשר ותניח כחב אחד אחד חומר וקלחתם את קצירה והבאתם את עומר
 דמשעת דיכול לקצור קודם הבאת העומר ותבוא אחד חומר ראשית קצירכם דמשעת שחלה העומר ראשית
 לכל הקצירות הא' כילך ממקום שחלה יכול להביא העומר וי' אהה קולר קודם לעומר ממקום שאי' אהה
 מביא כגון בית השלחים ובית העמקים (י) שאין מביאין עומר מהן לפי שאין קצור אהה קולר מהן
 קודם לעומר: אבל לא גורשין: ולשנות גדש כמה דלפטר לשנינו מביאין (יא) אגשיו ויריחו: בית השלחין
 היין לה: קוצר לשחת: מותר לקצור לשחת קודם לעומר ומאכיל לבהמתו: אימרוי בזמן שהתחיל: לקצרה
 לזרז בהמתו עד שלא הביאה שלם אחרון של גמר כשולה קולר אף לאחר שהביאה שלם: ר"ש אומר אף
 יקצור ויאכיל: יתחיל לקצור ומאכיל לבהמתו משהביאה שלם דכל לשחת לאו קציר הוא והלכה כר"ש שגזל פטרש
 דבריו על ת"ק: (ט) קוצרים: קודם לעומר: מפני הנשיעו': שלא יספידו לפי כחמה תבואה אינה רחוי' לעומר
 כדאמרין בפ' כל הקדמות חין מביאין לא משהה בית השלחין ולא משהה חילין ולעיל אמרין ממקום שאי' אהה מביא
 אהה קולר: פ"א מפני הטיעות משום כלאים (יב) לפי שפעמים חזק זרע תבואה ולזין שם נטיעות ולחחר זמן עולות
 שם נטיעות ביניהן מחוליקין ולרזך לקצור הזרעים משום כלאים: ומפני בית האבל: שאין להם מקום פנוי לישב

העומר. ואם השרישו קודם לעומר העומר מתירין
 ואם לאו אמורים עד שיבא העומר הבא: (ח) קוצרים
 בית השלחים שבועיים. אבל לא גורשין. אנשו
 ויריחו קוצרין ברצון חכמים. וגורשין שלא ברצון
 חכמי' ולא מיהו בידם חכמים. קוצר לשחת ומאכיל
 לבהמה. אמר רבי יהודה אימרוי בזמן שהתחיל
 שלא הביאה שליש. רבי שמעון אומר אף יקצור
 (גמ' ויאכיל) אף משהביאה שליש: (ט) קוצרין מפני
 הנטיעות. מפני בית האבל. מפני ביטול בית

העומר. ואם השרישו קודם לעומר העומר מתירין
 ואם לאו אמורים עד שיבא העומר הבא: (ח) קוצרים
 בית השלחים שבועיים. אבל לא גורשין. אנשו
 ויריחו קוצרין ברצון חכמים. וגורשין שלא ברצון
 חכמי' ולא מיהו בידם חכמים. קוצר לשחת ומאכיל
 לבהמה. אמר רבי יהודה אימרוי בזמן שהתחיל
 שלא הביאה שליש. רבי שמעון אומר אף יקצור
 (גמ' ויאכיל) אף משהביאה שליש: (ט) קוצרין מפני
 הנטיעות. מפני בית האבל. מפני ביטול בית

העומר. ואם השרישו קודם לעומר העומר מתירין
 ואם לאו אמורים עד שיבא העומר הבא: (ח) קוצרים
 בית השלחים שבועיים. אבל לא גורשין. אנשו
 ויריחו קוצרין ברצון חכמים. וגורשין שלא ברצון
 חכמי' ולא מיהו בידם חכמים. קוצר לשחת ומאכיל
 לבהמה. אמר רבי יהודה אימרוי בזמן שהתחיל
 שלא הביאה שליש. רבי שמעון אומר אף יקצור
 (גמ' ויאכיל) אף משהביאה שליש: (ט) קוצרין מפני
 הנטיעות. מפני בית האבל. מפני ביטול בית

העומר. ואם השרישו קודם לעומר העומר מתירין
 ואם לאו אמורים עד שיבא העומר הבא: (ח) קוצרים
 בית השלחים שבועיים. אבל לא גורשין. אנשו
 ויריחו קוצרין ברצון חכמים. וגורשין שלא ברצון
 חכמי' ולא מיהו בידם חכמים. קוצר לשחת ומאכיל
 לבהמה. אמר רבי יהודה אימרוי בזמן שהתחיל
 שלא הביאה שליש. רבי שמעון אומר אף יקצור
 (גמ' ויאכיל) אף משהביאה שליש: (ט) קוצרין מפני
 הנטיעות. מפני בית האבל. מפני ביטול בית

העומר. ואם השרישו קודם לעומר העומר מתירין
 ואם לאו אמורים עד שיבא העומר הבא: (ח) קוצרים
 בית השלחים שבועיים. אבל לא גורשין. אנשו
 ויריחו קוצרין ברצון חכמים. וגורשין שלא ברצון
 חכמי' ולא מיהו בידם חכמים. קוצר לשחת ומאכיל
 לבהמה. אמר רבי יהודה אימרוי בזמן שהתחיל
 שלא הביאה שליש. רבי שמעון אומר אף יקצור
 (גמ' ויאכיל) אף משהביאה שליש: (ט) קוצרין מפני
 הנטיעות. מפני בית האבל. מפני ביטול בית

העומר. ואם השרישו קודם לעומר העומר מתירין
 ואם לאו אמורים עד שיבא העומר הבא: (ח) קוצרים
 בית השלחים שבועיים. אבל לא גורשין. אנשו
 ויריחו קוצרין ברצון חכמים. וגורשין שלא ברצון
 חכמי' ולא מיהו בידם חכמים. קוצר לשחת ומאכיל
 לבהמה. אמר רבי יהודה אימרוי בזמן שהתחיל
 שלא הביאה שליש. רבי שמעון אומר אף יקצור
 (גמ' ויאכיל) אף משהביאה שליש: (ט) קוצרין מפני
 הנטיעות. מפני בית האבל. מפני ביטול בית

לכרך ברכת רחנה שאומרים בזית האכל (יג): ומפני ביטול ברת המדרש. שאין מקום לתלמידים לישב ועטמא דכל הי משום דקליר מלוה יהיה והכתוב אומר ראשית קלירכס שיזיה העומר ראשית לקלירכס של רשות ולא ראשית לקליר של מלוה: כריכות. חלומות קשורות: צבתיים. לא מוצא. סגבר נקצר הכל: אגודות זלח קשירי. פי' אחר כריכות חלומות גדולות זכתיס אגודות קטנות: מן הקמה.

שיחא קלור לשמו (יד): לא מוצא. סגבר נקצר הכל: מן הלח. דכתיב כרמל רך ומל (טו): לקצור בלילה כדליפיק ברש פרקין מדכתיב מהלח חרמש בקמה תחל: כשור ודווחה את השבת [יג]:

(יג) ויראה לפ' בית. כמו שפי' רש"י וישמע בית סענה. כמו בית ש"ל. בית יודם. עבדיו ואספי ביתו: [ו] זכתיס. מ"ט דכתיב ויחפר לה סתחין. גמ': [ט] לא כו' כולו יביא דמטין נפקא לן מהקריב ימירי כו'. גמ': (יד) כדכתיב ומהלח חרמש ביתם. רש"י: (טו) קן פי' רש"י גמ' רך ומלא וי' חסום דהוי כמו שנהל שלמה. אכל ל' רש"י בפתחי' כר ומל. וי'ל כפי' חסומס עבדו הכר מלא סתחין' למס ומלא' בקטין סלה וי'ל נקראו סתחיות כדכנל. וכן כדנלל בתקלות: [כ] ביום כו'. ומתני' לספ"ד דפניל דרוקא בלילה ולא ביום וכן ה"ל דכ'ל נבטס חמיס כדכ"ט. ודכ"ט ככ"י. גמ': [ג] השבת. להפריס אכל לקלירכס לח דסא קלירכס כו' ויכל לקולרה מ"ט ואמאי הדמס סכס. גמ':

לספור משעה שחטה מונה אתה קולר והספירה לריכס להיות זלילה דכתיב שבע שבתות תמימות:

שזין אפ' נעשינן מעין אלקע תבואות פאר פסח יבא מן הקשרי יאזר קען נעקען אפ' אפ' מעל תבואה אונ קאלין אונ ויפיע אונ גריינגען דעם עומר קצוה יבא מן הלח די קצוה איו קען זאל גריינגען דעם עומר פון פייקטע תבואה לא מציא אז מען קאמט גיט גיפונען פייקטע תבואה יבא מן חקבש זאל מען גריינגען פון מרונקענע תבואה קצוה לקצור בלילה דיא קצוה איו מען זאל שניידען דעם עומר דיא אנדערע נאכט פסח בנאכט נקצר ביום גיט גיט מען קאמט נעשינן מען דעם עומר פסח בייא טאג איו ארץ קשר ודווחה את השבת אויב דער אנדערער טאג פסח איו שבת, שניידט קען דעם עומר אום שבת:

אויף די פעלד פרייסקיין אאבך אונ עקטין מיט אים דיא ערשטע סעודה, מעג מען אפ' שניידען דיא תבואה פון פעלד אפ'ילו פאר פסח די פעלד זאל זיין ליידיג ספיני בסול בית המדרש אויב מען דארף קענען אויף די פעלד מיט פיל תלמידים, מעג מען אראפ שניידען דיא תבואה אפ'ילו פאר פסח דיא פעלד זאל זיין ליידיג לא יעשה אותן כריכות ער זאל גיט מאקען פון די תבואה גרויסע גיטס אכל סניח זכתיס נאר ער זאל לאמען ליגען אין פעלד קלייגע בנמלאך מצות העומר יבא מן חקבש די קצוה איו מען זאל גריינגען דעם עומר פון שמייענדיגע תבואה, קען זאל שניידען די תבואה וואס שמיים אין פעלד פון וועגן דעם עומר לא מציא אז מען קאמט גיט גיפונען שמייענדיגע תבואה, מען קאמט

גמרא מנחות דף צמ ע"ב

רש"י

הלכה ה' כלה כלי החמין דהוד דמלכות דכריאה במוכין

תנו רבנן עשרה שולחנות עשה שלמה ולא היו מסדרים אלא על של משה שנאמר ואת השולחן אשר עליו לחם הפנים והב. עשרה מנורות עשה רבי אלעזר בן שמוע אומר על כולם היו מסדרים שנאמר את השלחנות ועליו לחם הפנים. ובבבלין היו מרליקין שנאמר את תנו רבנן עשרה שולחנות עשה שלמה דער מלך שלמה קאמט געמאכט צעהן מישין אין בית המקדש ולא היו מסדרין אלא על של משה אונ דעם לחם הפנים קאמט מען נאר געלייגט אויף דעם מיש וואס מושה רבינו קאמט געמאכט. גיט אויף אייגענס פון דיא צעהן מישען שנאמר ווארום עם שמיים אין פסוק ואת השלחן אשר עליו לחם הפנים והב דער מיש וואס אויף אים איו גינען דער לחם הפנים איו ער גינען פון גאלד. איו גינען איין מיש אפגענוגערט צום לחם הפנים, דאס איו דער מיש פון מושה געשרה מנורות עשה שלמה שלמה קאמט געמאכט צעהן גאלדענע מנורות אין בית המקדש ולא היו פדליקין אלא בשל משה אונ אפגענוגערין קאמט מען נאר דיא מנורה וואס מושה קאמט געמאכט שנאמר ווארום

תנו רבנן עשרה שולחנות עשה שלמה ולא היו מסדרים אלא על של משה שנאמר ואת השולחן אשר עליו לחם הפנים והב. עשרה מנורות עשה רבי אלעזר בן שמוע אומר על כולם היו מסדרים שנאמר את השלחנות ועליו לחם הפנים. ובבבלין היו מרליקין שנאמר את תנו רבנן עשרה שולחנות עשה שלמה דער מלך שלמה קאמט געמאכט צעהן מישין אין בית המקדש ולא היו מסדרין אלא על של משה אונ דעם לחם הפנים קאמט מען נאר געלייגט אויף דעם מיש וואס מושה רבינו קאמט געמאכט. גיט אויף אייגענס פון דיא צעהן מישען שנאמר ווארום עם שמיים אין פסוק ואת השלחן אשר עליו לחם הפנים והב דער מיש וואס אויף אים איו גינען דער לחם הפנים איו ער גינען פון גאלד. איו גינען איין מיש אפגענוגערט צום לחם הפנים, דאס איו דער מיש פון מושה געשרה מנורות עשה שלמה שלמה קאמט געמאכט צעהן גאלדענע מנורות אין בית המקדש ולא היו פדליקין אלא בשל משה אונ אפגענוגערין קאמט מען נאר דיא מנורה וואס מושה קאמט געמאכט שנאמר ווארום

תני רב יוסף מלמד שהלוחות ושברי לחוה מונחין בארון מכאן לת"ח ששכה תלמודו מוחה אונסו שאין נוהגין בו כמנה ביזין

מלבד שהלוחות ושברי לוחות מונחין בארון. כפרק קמח דבבא במה (דף יד) אמרי' סלומים חרכין ששה ורחקין ששה וטובין ג' וחס כל חמת כפי' פלגה סיפק ששה ז' אפסר לישבן בלרון ו' אלל זו כ"ד טפחים לרחבעם אזרכו של ארון ל"ט חמש פסחים בלמה בת ששה ול"ב יהודה י"ב טפחים ומחלה דמרי' בלמה בת חמש' דלמתיס ומי' חורכן ול"ג שהיו שברי לוחות סחת השלמות ויזכרשלי דשקלים כפרק י"ג שפרטו כממע דלורכן ששה וכוסין ששה ומימיות חורכן ולרכו של ארון ויכול ליישב ארבעתן זו אלל זו כפרסן והכי נמי חילת ספרק כפרס דמתיס ירושלמי והכ"ס שלנו נמי קראמר כ"ב ארכן ששה ורחמן ששה מל"ס למימר דמרי' בן שתיס כהניו זו אלל זו למתן והל קראמר כמה לוחות חורכות בלרון י"ב טפחים היינו בין לוחות ושברי לוחות כהניו מונחום זו אלל זו ארכן ולרכו של ארון:

עם האם גימראפין אהלביד תבם האם פארעקין זיין קערענע דורך אאומוגליק וואס איהם האם גימראפין שאין טהורין בו מטה. זיין פאר קען אים גיט ביידן אעקעכע זאכן ארעו אעקעכע כידי וואס ער זאל פארשעקט נערוין:

אין ארון פני רב יוסף האם גילעריניט מליד ששהלוחות ושברי לוחות מונחין בארון דער פסוק לעריניט אונז או דיא נאנצע לוחות אונ דיא צובראקענע לוחות זענען גילענין אין איין ארון מפאן לפתמיד תבם ששכה מלידו מכתב אגסי פון דאנען וייהין מיר אז

והדר (ויקרא דף כג ע"ב) ח"ת ראצילות יורד הא ואו הא

רבי יהודה פתח ואמר או הדוע אליו חטאתו אשר חטא. הדוע אליו מסערה דמאן או ידע (י"ג טוע) חטאתו מיבעי ליה מהו הדוע אליו. אלל קב"ה פקיד לכנסת ישראל לאודעה ליה לכ"ג ההוא חובת יהוה חב ובמה חוטע ליה כביהא כד"ל (א"י כ) יגלו שמים טוון ורחץ מחקומוה לו. הדוע אליו כמאן דפקיד לאחרא. דתיקן כשעתא דכ"ג חב קמי קב"ה ולא אשנה כחטאתה ללאהדר כתיובתא קמי משריה ואשדי ליה בתיב חתמיה. כשמתיה ממש סלקת וחסריות קמי קב"ה. כדון פקיד מלכא לכנסת ישראל ואמר או הדוע אליו חטאתו אשר חטא חושיט דינא עליה וחדע ליה חוביה כד"ל (יטוהל טו) הדוע את ירושלם את חושבותיה. בתיב דמני עליה דינא חבוי חטאתו רוחא לאהדר כתיובתא קמי משריה ואחכנע ומקרב קרבנא דהא מאן דלביה נס ביה חמי וזכין חטאתיה ולא אשנה עליה וקב"ה ומין לקבליה ופקיד לאודעה ליה לההול חובת בגין דלא יתגס מיה. א"ר יוסי הכי הוא ודאי (פ"ה מ"ג"ל דהכי) והכי אשכחנא בדוד דכיון דעבד יהוה עובדא דבת שבע לא אשנת ביה. א"ל קב"ה אתה אנשיית ליה אתה אדכרנא לך. מיד מה כתיב (שמאל ב י) אתה האיש לא אמר יי'. אתה האיש דלא דכרת ליה אתה האיש דאנשיית ליה. ובמה אודע ליה כבינא. אוף הכא קב"ה קאמר או הדוע אליו חטאתו אשר חטא וספיר מלה והכי הוא דלא חבוי ליה וידע אליו כמה דכתיב (שמים טו) או ידע כי שור נגח הוא. ומאן דקאיש בליילא למלטי כדאורייתא אורייתא קא מודעא ליה חוביה ולא באתר דינא אלל כמאן דאודעה לבה במלה ריכך והוא לא אנשי ליה ותיב כתיובתא קמי משריה. ותיב תימח דוד דהוא קס כפלגו ליליא אחאי וחתרו עליה כבינא אלל שאני דוד דליה עבר במה דלחקר ובעא דינא ובמה דעבר חתון. הוא חטא לקבליה דמלכותא קדישא ואנבי יירושלם קדישא ונ"ד אחרתך מירושלם ומלכותא אשדיו מיניה עד דלחתקן כדקא יאות (וחתעניט). א"ר יהודה מהו דקב"ה אנשיט ליה לדוד על דלא דכרה דכתיב (שמאל ב י) והכי מקיס עליך רעה מבייתך. א"ר יוסי היא חוקימנא בנין דאי יקוס עליה כ"ג אחרת לא ירחם עליה. א"ל הוא אשכלום בעא לקטלא לאכזי בכמה סתם. אמר קב"ה ליוני ברא דבת אל נכר אחרא. א"ל לא שמתנא. א"ל אלל שמתנא דב חטא כבת שבע עמה. מכאן חליטנא מאן דנעיל אחתא דא ויקוס נקמתא ומאן חיהו דא אשכלום דכריה דיסת תואר הוה מקרבא. מכאן חליטנא מאן דנעיל אחתא דא בקרבא וממיד כה לסוף נפיש מנה בן סויר ומורה. מ"ט בגין דעד כען לא פסקה מנה וזכמא והא אוקמיה:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הרמב"ם הלכות מעשה קרבנות פ"א (א) שנות סוגין לקרישים ואם הוסיפו שעה אחת או פחתו שעה פסולין. ביצד קרבן שמצותו להיות בן שנה אם הוסיפו על השנה שעה אחת נפסל. אמילו היה שעות סוגין לקרישים ב"ד קרבנות ציילת קען שעות ואם הוסיפו שעה אחת אויב עם אינו ניוען אשעה קעדה א' פתוי שעה ארבע עם אינו ניוען אשעה ויניגער פסילו זענען די קרבנות פסול בידי וימא אזוי קרבן שמצותו להיות בן שנה אזוי אקררן וואס דיא כצנה איינער זאל אלס זיין ביו אינארר אם הוסיפו על השנה שעה אחת אויב ער איז מיט איין שעה אלקערן וימא אינארר נפסל איז ער גינאררין פסול איילו חיהו בן שנה שעת שחוקים אילריו ווען קען קם אים איין אקבסין יאשו

משערי קרישה ח"ב שער ד אמרו כז"ל כל מי שזב בו חטופס חסי' טוברים כמכפי מאן מנקללים אוסו וכו' ומכרו כז"ל כעון חטופס כתי ארס חופלים כיד אריכוס שנאמר כעון מקף השלמתו וגו' קשה הכוונס אמרו רבנן וזכרונם לברכה די רבגן האבין גינאנט גל מי שיש בו חטפה דער קענעמש וואס האמ האמ אין זיק די כרה צו תפגן איילו עגריים שבמי אפן סקלים אויז איילו די קינערע וואס זענען נאך אין וייער מסוערס פויה פרוכין אים אויך. גאך האבין דיא רבגן גינאנט ביו חטפה בני אדם נופלים בני איביקם ווענין דיא וינד וואס איין קענעמש חנקת דעם אקערין פאלין קענעמשין אין די הענט פון וייערע פייד. וויא עם שמיים אין פסוק גאם קם גינאנט בני העף אשלתו איך וועל אים אנשיקען מנר ב מלך אשור אויף אגאלק וואס תפגן וייער דעם אקערן

קשה תתקפה כעבודה וזה נגלי ערות ושמיכות נסים דיא

כפ"ו ונ"ט וכו' וכו' מנין שנלמד לנסות חנף ויכבד כל כ' תוס'. ג"ע מנין שנלמד כן שילה ליש אח' לשמו וכו' הלל חנף חמקף סלרן וכו' מנין שנלמד וחמקף סלרן בדמים. ונסון סקנסה הנשמים נעלרים ונסון סקנסה נדון נביכסם לעולמי מולמיס שנלמד סחודו כליון סחמלס לחוס רמסס חמסס מל גור לנו מט סכלס וכו'. וזכר' לל' זכס רבעסס ונלכוס סלס מל סלס סחמקף לסלמס :

שנה בעשה שוחטה והוספה על השנה בשעת זריקה נפסל עד שיהיה כן שנה עד שעת זריקה וכן ככל הזכרים ; (ב) כל מקום שנאמר בתורה ככש או כבשה או כבשים הרי אלו בני שנה וב"מ שנאמר איל או אילים הם הזכרים בני שנתיים. ומאימתי יקרא איל כמשוכב בשנה שניה ל"א יום . אבל ביום ל' אינו כשר לא לכבש ולא לאל ליהוי הנקרא פלגס . וכל מקום שנאמר בו עגל הרי זה כן שנה פר בן שתיים שיעיר עינים (בן שנה שיעיר) בן שנה כל שנה שניה הוא נקרא שיעיר :

איו עד גניוען פאר דעם יאהר חספיה על חשנה בשעת זריקה און נוען קען האמ געשפריצט די בלוט אויף דעם מזבח איו שוין גיווען גאך דעם יאהר נפסל איו דער קרבן פסיד עד שיהיה בן שנה עד שעת זריקה מיידן נוען קען שפריצט די בלוט אויף דעם מזבח איו דער גאך עפעס פאר דעם יאהר וכן בכל חובתים און אזוי און דער דין ביי די יאהרין פון אלע קרבנות . (ג) כל מקום שנאמר ביהמה וואו עס שטייט אין די תורה נבש אדער נבשה אדער נבשים אשעפס אצור , אדער אשעפס אקבה , אדער עס שטייט נבשים , פיל שפעסין הוי אל בני שנה זענען זיין נאר קשר מקריב צו זיין ביו צום יאהר וכל מקום שנאמר און וואו עס שטייט אין די תורה אל או אילים אאיל , איינער , אדער , עס שטייט אילים , פיל אילים הם חקרים בני שנתיים דאס מיינט קען שפעסין זכרים און זיין זענען נאר קשר מקריב צו זיין ביו צו זיין יאהר יפשיט יקרא אל פון נעלבער צייט ווערט דער שפעס גערופין איל . משכנס בשנה שנה ל"א יום או עד איו שוין אריין גינגאגען איין און דרייסיג מאג און דעם צווייסיג יאהר אכל ביום ל' אבער דעם דרייסיגסטען מאג אט דער לא נכנס ולא לאל איו עד גיט קשר מקריב צו זיין גיט פאר אשעפס און גיט פאר אאיל ודיא הנקרא פלגס און עד ווערט גערופין פלגס וכל מקום שנאמר בו עגל און וואו עס שטייט ביי קרבנות דער נואים עגל , אקאלב וכו' בן שנה ביו צום יאהר קען קען אים מקריב זיין פאר אקאלב פר בן שנים און וואו עס שטייט ביי קרבנות דער נואים פר , אאקס איו עד קשר מקריב צו זיין אים פאר אאקס פון יאהר ביו צוויי יאהר לעיל עיט וואו עס שטייט אין די תורה שיעיר עינים בן שנה איו עד קשר מקריב צו זיין איהם פאר אקרבן ביו צו יאהר שיעיר און וואו עס שטייט אין דיא תורה שיעיר בן שנים מיינט קען עד איו אלס צוויי יאהר קען קען אים מקריב זיין פאר אשעיר כל שנה שנה איו יקרא שיעיר דעם גאנצין צווייטען יאהר ווערט עד גערופין שיעיר :

ועבירה פון חנפן איו אזוי גרויס ווי די עבירה פון דיגען עבירה זרה און קנזה זיין און מענטשין הרגנן עבודה זרה מנין פון וואגען ווייסין מיר אז די עבירה פון חנפן איו אזוי גרויס ווי דיגען עבירה זרה ווארום עס שטייט אין פסוק לעשות חנף ודברי אל ה' חנפה צו מאהן חניפה ונחפן מענטשין און צו ביידין אויף גאט שלעכטע זייד גלי ערוח מנין פון וואגען ווייסין מיר אז די עבירה פון חנפן איו אזוי גרויס ווי די עבירה פון קנזה זיין ווארום עס שטייט אין פסוק הן ישלח אש את אשמו ותלכה מאתו והיתה לאיש אחר תושב אלה עור אויב אמאן נועט ארום שיקען זיין ווייב גער נועט איר געבין גטס און זיא נועט אנועק גיין פון אים צו איין אנדער מאן וואס נועט מיט איר חתונה האבין און דער אנדערער מאן נועט איר אויף גמין אנדער עד נועט שטארבין אויב דער ערשטער מאן נועט איר נועדין צוריק געמען פאר גיט . דאס איו אזוי אעבירה ווי קנזה זיין , נאנט ווייטער דער פסוק תלא חנוף חתנה הארץ דאס איו אזוי אעבירה ווי דיא מענטשין פון דער נועלט וואלסין חנפן . זעהען מיר אז קנזה זיין מיט חנפן איו איין עבירה פון חנפן איו וואגען ווייסין מיר אז דיא עבירה פון חנפן איו אזוי גרויס ווי די עבירה אפענטשין הרגנן , ווארום עס שטייט אין פסוק ותחנף תאריך נדמים דיא עדר קט געחנפט , די מענטשין האבין געחנפת איינער דעם אנדערין , וואס די עבירה איו אזוי גרויס ווי בלוט פאר גיטען בען חתונה פאר די עבירה וואס מענטשין חנפן איינער דעם אנדערין חנפן וועלט אויפגעהאלטן דער דעגין ובען חתונה נאר די עבירה פון חנפן זיין גיטען לעלמי וולמיס ווערט קען געמשפט אין גיהנם אויף אייביג . ווארום עס שטייט אין פסוק יהיו חסאים די וינדיגע האבין מורא געהאט צו זיין אין ציון אחרה רעה חסאים עס האט אנגענומען אצייקעניש די מענטשין וואס חנפן . זיי האבין גיזאגט מי יטר לט אש אכילה נוער פון אויב וועט קענען וואהנען אין דעם ברעגענ דיגען פייער . פון גיהנם . דיא רבנן האבין גיזאגט זיין אפלה אלא על שלח חתנה לשלמה אזי נאר ווייל ער

לא יקח דברים למלכה וואס זייערעם האט וזכה גיווען צו האט גיט געחנפת דעם בקה שלמה :

כ"ו מסוקי שמרת נגד מילוי בן ד' ה' ו' ה' ותעשה ממנו ציורף היה בניקוד שש

והנותרת מן המנחה לאהרן
ולבניו קדש קדשים מאשי יהוה:
כל המנחה אשר תקריבו יהוה
לא תעשה חמין פי כרש'אור וכל
דבש לא תתקטירו ממנו אשה
יהוה: קרבן ראשי תקריבו
אתם יהוה ואל המזבח לא יעלו

וודאשתאר מן מנחתא
לאהרן ולבנהי קדש
קדשין מקורבנא דיי:
יכל מנחתא די תקרבון
קדם י לא תתעביד
חמיע ארי כל חמיר וכל
דבש לא תסקון מציה
קורבנא קדם י:
י קורבן קדמי תקרבון
יתחון קדם י ולמדבחה
לא יתסקון לאתקבלא

ה"א לא תעשי. טס ה קוף מנחות
טס טו: כי כל שאור. סמחיס
פנ יוסט מו יעמות ק חזר לו טוסס כג טעופוס יכ זכחיס פו מנחות כו נח: לא תקטירו. מנחות קו טעופוס: קרבן ראשים.
זכחיס טז מנחות כו נח פד: ואל טעופוס. זכחיס טז מנחות טו:

רשב"ם

בעל הטורים

(יא) וכל רבש. פירות האילן תמרים קרוין רבש:
(יב) קרבן ראשית. שתי הלחם של עצרת הקרוין מנחת
אותם לח'. בעורה הביאו אותם לתנופה ולא לקרבן
שפתו חכמים

(יא) לא תעשה חמין. לפי שזכר טעם דומם לשאור ועמסת זה
נ"כ סוסי על סודש שזכר טעם עמוק לאלס כדבש:
הרשה ובכורי פירות המפורשים בכי תבא: תקריבו
רש"י

ס טעם שאמר כמקור טעמיוס כיכוריס ממתכיס ותלמיס ואלו
היס כל דבש לא תקטירו טירופו דבש דלוריס מפי שנאמר לחמ
כך קרבן ראשית תקריבו כלומר לפילו מן סודש ואל ככוריס
לפין לביס מדבש דלוריס ללא ודאי כל עמיקס פרי קרי

(יח) וכל רבש. כל מחיקת פרי ס קרוין דבש:
(יז) קרבן ראשית תקריבו. מה יס לך להביא מן
השאור ומן הדבש קרבן ראשית שתי הלחם של פלרת

שעמי הקרבנות

דעת זקנים מבעלי התוספות

(יא—יב) כל שאור וכל דבש לא תקטירו וכו' קרבן ראשית תקריבו
לחם לסי ואל טעופוס לא יעלו ללח ניחוס, פילשי
שתי הלחם על פלרס שביס מן השאור וככוריס מן סודש, כסב
טעופוס: טעופוס שיהיה סודש, כי כפו שיהיה ממוק לחון ודכיו טוק

(יא) כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו. לפי שאמר סק"ס על
כל קרבן תקריב מנח והללו לין מקבלין מנח:

סעל יקי נאור סודשיס כי כל חרס יס לו חלוס לכל חמדוס
כך כל חמדוס טעופוס: סס סכרתייס ודכיס עיקר חלוס
דומה אל סזכר סרע כע"ש רבי אלכסנדרי כחטולו כלונסו לפעוס
הסרס כ"ל לא ישתמש כלכריס סכרתייס טעופוס דבש ימוח ולא
יהיס ולא יסו לכריס חמין סף כריחיס לפסרתי כמנחות ס'
סלס לא יכלל חחלס קמח לין חרס. לכל טמק סחורס ראשית
כמהשכס וכממלס, ולפי ששלאור ודכש, ססוכלס לין כסס
שלפוס מלד פלמס לפעוס לריח ניחוס לסי, לך סכס לרשית
וסחחלס אל סלרס טעל ירס סוף יכ"ל לזול לריי שלפוס
סכסס. ס"כ לשאר כל שאור וכל דבש לא תקטירו
פמנו סכס לסי, כי מלד פלמס לין כסס שוס לך שלפוס
שכר יעלס לריח ניחוס לסי. לך קרבן

סעל יקי נאור סודשיס כי כל חרס יס לו חלוס לכל חמדוס
כך כל חמדוס טעופוס: סס סכרתייס ודכיס עיקר חלוס
דומה אל סזכר סרע כע"ש רבי אלכסנדרי כחטולו כלונסו לפעוס
הסרס כ"ל לא ישתמש כלכריס סכרתייס טעופוס דבש ימוח ולא
יהיס ולא יסו לכריס חמין סף כריחיס לפסרתי כמנחות ס'
סלס לא יכלל חחלס קמח לין חרס. לכל טמק סחורס ראשית
כמהשכס וכממלס, ולפי ששלאור ודכש, ססוכלס לין כסס
שלפוס מלד פלמס לפעוס לריח ניחוס לסי, לך סכס לרשית
וסחחלס אל סלרס טעל ירס סוף יכ"ל לזול לריי שלפוס
סכסס. ס"כ לשאר כל שאור וכל דבש לא תקטירו
פמנו סכס לסי, כי מלד פלמס לין כסס שוס לך שלפוס
שכר יעלס לריח ניחוס לסי. לך קרבן

פירוש לתורת אלהים

ואלם איר גימ מקטיר ויין דער פון אשה ליי אפייער
אפיער צו גאמ. וואס דען מענטש איר גרענגען פון
ווייער מיין: (יב) קרבן דאס וואס איר זענט מקריב
פון אייער ערשטע תבואה וואס ווערט צום
ערשטין פארמיג וואס מיגס פון די צוויי ברייס וואס פון
ברענגט אים שטרות אין כיהמ"ס אריין דאס מענטש איר
ברענגט פון ווער מיין און די בנדרים מענטש איר
האניק דרייט פייסלען וואס עס רינט פון זיי האניק אפיער
ואל חמוצת צו דעם מוצב פאר אקרפן לא יעל ואלין

וההנהיגת אונ דיא קעהל וואס וועט איבער
גלייבען פון דער סנהדה גאר רעם אז דער פנן
הם רעם קומן אראפ גינומען ואל דאס ויין לאהרן
לפני צו אהרן אונ צו וייגען קינדער קדש קדשים
דאס איו גאניץ הייליג מאשי פון דיא פיער אפיער
פון גאמ: (יא) קל אלע מנרות אשר וואס איר וועט
מקריב ויין צו גאמ לא תעשה ואל גימ זעמאכטם
ווערין פון חמין פי ווארום כל שאור אלערליי
זיערמיין וכל דבש אונ אלערליי האניק לא תקטירו

מצות השם

(ט) [קין] (לא סה) שאל לסקמיר שאור ודבש שנאמר כי כל
שאור וכל דבש לא תסקירו ממנו אשכס לסי:

(כי כל שאור וכל דבש וכו') דאס איז אפצות לא תעשה, קינ
פאר גימ מקריב ויין פאר גאמ אפיער פייג און גימ האניק
אין גימ זאקס פון פירות:

אונקלוס

לְרִיחַ נִיחֹחַ: י וְכִרְיִי קָרְבַּן מִנְחַתְךָ
בַּמִּלְחָה תִּמְלַח וְלֹא תִשָּׁבֵית מִלְחָ
בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחַתְךָ עַל כָּל־
קָרְבְּנֶיךָ תִּקְרִיב מִלְחָ: ס י וְאִם־
תִּקְרִיב מִנְחָת בַּבּוֹרִים לַיהוָה אָבִיב

בַּרְעוּא : י וְכַל קוֹרְבַן
 מִנְחַתְךָ בַּמִּלְחָה תִּמְלַח
 וְלֹא תִשָּׁבֵית מִלְחָ קָיִים
 אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחַתְךָ עַל
 כָּל קוֹרְבְּנֶיךָ תִּקְרִיב
 מִלְחָא : י וְאִם תִּקְרִיב
 מִנְחָת בַּבּוֹרִין קָדִים יי
 ת"א לִיחֹחַ נִיחֹחַ . יומֵא מִן שׁוּטֵס
 כַּבּוֹרִים מִן מִנְחֹת קָי : וְכַל
 קָרְבַן . שׁוּטֵס מִן מִנְחֹת כ לֵא : וְכַל
 בַּעַל הַשְּׂוִרִים

תשביט . זככות ה : על כל קרבן . מנחות נ : ולא הקריב . מנחות עב סח : אביב . מנחות סו סח עט סד :
 רשב"ם
 המזבח : (יד) ואם תקריב . לכשתקריב מנחת העומר : (יג) וכל קרבן מנחתך בעלמא תמלח . ג' טעמים סוקריב מלח
 כשפירש משום דבג' מקומות המלח נחמן בלשכס המלח ומו
 ככנס ועל המזבח : תקריב מלח . בגי' זה יבוא מלח משל ליצור :

שפתי חכמים

דבש ג' טו"ו מלח המים קקדיים מנחה כי המלח מחוללות
 המים : ס וזו אני יכול לפרש מזה : פ' והא דבסוף פ' יתרו
 לא הביא בי אס ג' ולא הביא ז' י"ל דבס' יתרו פ"י אליבא דר"י
 והבא ס' אליבא דר"ט דסי' הו"י א"ס יהיה ייבול מזה : פ ס"י
 שנתן בו טעמים האחד שאלה לרוב שפירשו : שעת שיבול
 השבולות דהיינו בחמלה הקליר כשני שהיא בזה מן השפונים
 הקדשים כולן : (יד) ואם תקריב . הרי אס משמש בל'
 מדבר שהיא מזה וכן ואס יהיה ע' היובל וגו' : מנחת
 בבורים . במנחת העומר הכתו' מדבר פ שהיא כזה אביב
 בשעת שיבול התבואה ומן השעורים היא כזה נאמר
 כהן אביב ונא' להלן כי

רש"י
 הנאים מן השאר שא' חמץ תלפונה וזכורים מן הדבש
 כמו זכוריה תלפונה ותמרים : (יג) מלח בריית .
 שהזבית כרות' למלח משעת ימי בראשית שהזכוריה המים
 התחמזים לקריב בזמנה במלח נ' וניסוך המים כחמ :
 על כל קרבן . על עולת הזמנה ועוף ואימוריו כל
 כי ס שהיא חין וז' רעות שהיא במנחת העומר הכתו'
 במנחת העומר . במנחת העומר הכתו' מדבר פ שהיא כזה אביב
 השעורה

מעמי הקרבנות

ראשית מקריבו אוסח כדי להורוט שסכ ראשית והתחמם אל האדם
 לביאלו לרדי השלמות האמתי אשר אי אפשר להשיגו בלעמס .
 וזוה העטס חין מקריבין עטס כי אס שהאור לקרבן ראשית
 ביום עתן מוכר כי החזיר כמו תכלין אל הילר הכע , וכו' שתי
 הלחם של מלכת מן החמץ כי הכזרה נסתכה בו ביום רפואת
 סכא לשכך . והכזורים בלא מן הדבש כי בנותן שיתן אל ה'
 ראשית פרי אדמתו מכל מאלל אשר יאלל כל ימיו
 חולין נשעטע וע סוכתה הקדש כי זס הוראה שהכירחו על
 כונס זס שהשלמות האמתי הוא הרפואת אלל במתחמם וכן עטס
 הכזורים סוף לשכך תחוחו כלשכך האלריו שנתם מעטתה וכן חזרה :
 (יג) וכל קרבן מנחתך בעלת מעלת וגו' . כי המלח יש כצבעו
 האדם הפסי , כי יטו כח האס והמחממות , והוא חולדות
 המים , כלשכך נעיס ויבא ועטס יהיה למס , ומתחמם כי
 צמון לאת בני ישראל מעללים ועוד יבא רכ' חזר זס לא
 האמיתו בני אדם כי ס' שולט על הפסיס , והוא הנל , ט"כ
 חלטיך , להרחות כי ב"י מעלמיים שהכל לה' , וכל הפסיס סס
 צנושא אחר דידו של הקב"ס : (יד) ולא מקריב מנחת כזורים לה'
 וי' . כחכ אצבענאל חכמי הכהנים הכזו כי בזבית עתעווכר הדס
 עווכרין האדם מהחממות , וכלשכך יתעורר הדס כאלס יתעורר
 הילר הכע , ולכן נלשטו להקריב בנות האביב מנחת כזורים לה' ,
 ומהנחה חלס גרש כחמל קלוי בלש , לרמוז כלשכך יתחמם יתרו
 ויעבר בו כמו אס להחטיו , או יגרסכו ויעשכרו , בעוד הילר
 הכזו יתעורר , וכלשכך יתעורר החוס כזוה דמנו יתחמס
 קבדכו או יתעורר טעמו וילכו לחסוף , ט"כ ככל
 סנכ בנות האביב לרך להקריב קרבן זס : האזכיר אל החלס
 שיוכר לעמוד על נפשו ולכנס יתרו , וכן ועשה האדם ככל ימי
 כחמיות :

רעת זקנים כבעלי הרוספות
 (יג) ולא תשביט מלח . לסי שהאור דכר המתקיים לזכור כי
 קקדינות בריס לעולם לכפרה ולא לגורן הקב"ס שהרי חין
 לפיו לא אליה ולא שתיים אלל לזכות בסס אס ישראל כל
 כשאלס חוסס ומקריב קרבן ומתכפר לו יודעס ססוף נקי מחסולו
 הוא נזכר אחרי כן מלחטוה ומלסיות עוד מלולכן כפזיכות אלל
 אס לא היה מתכפר היה מוסרף לחסוף כמו שאלח"ו כיון שבער
 ארס עזיבה ושנה כס הוטרס לו וכן ס' ד' אלל כפזיכות אלל
 הכתיב : משל לארס שבגדיו לואיס חינו שמתן מן הסיס אלל
 ארס שגדיו נקיים וקיים וקיים משמכן מכל טינף ועל זה אמר שלמה
 בכל עת יכיו בגדיו לנכיס וכן או"ל' רלה הקב"ס לזכות אס
 ישראל לטיכר כרעה להסוכר ומלנו ועל יסנפו כחפסו וגס לזכ
 הכינה מלסו שמן הדין ארס משמכן מלנו וזה ארסות הקב"ס
 כדי להכניסו בשכרן של ישראל :
 נכס
 אס הקב"ס כל קרבן בעלת חמלה , ולא תשביט מלח כריס
 ארסות , להרחות כי ב"י מעלמיים שהכל לה' , וכל הפסיס סס
 צנושא אחר דידו של הקב"ס : (יד) ולא מקריב מנחת כזורים לה'
 וי' . כחכ אצבענאל חכמי הכהנים הכזו כי בזבית עתעווכר הדס
 עווכרין האדם מהחממות , וכלשכך יתעורר הדס כאלס יתעורר
 הילר הכע , ולכן נלשטו להקריב בנות האביב מנחת כזורים לה' ,
 ומהנחה חלס גרש כחמל קלוי בלש , לרמוז כלשכך יתחמם יתרו
 ויעבר בו כמו אס להחטיו , או יגרסכו ויעשכרו , בעוד הילר
 הכזו יתעורר , וכלשכך יתעורר החוס כזוה דמנו יתחמס
 קבדכו או יתעורר טעמו וילכו לחסוף , ט"כ ככל
 סנכ בנות האביב לרך להקריב קרבן זס : האזכיר אל החלס
 שיוכר לעמוד על נפשו ולכנס יתרו , וכן ועשה האדם ככל ימי
 כחמיות :

פירוש לתורת אלהים

זויה יום אויף גיבראכמ ווערין לייח ניהיה צו
 אגיטמאקא ריח : (יט) וכל אונ אלע ריינע קרבן
 מקדוה בלשח מיום זאלץ בלשח זאלקטע וזאלציין ולא
 חשבית און דו זאלקט גיט פאר שיערין מלה זאלץ
 בריח אליהו וואס ריין גאט האמ פורת בריח גינזען
 מיט דעם זאלץ אז גען זאל ויא מקריב זיין אויף

מצות השם

(יג) [קית] [לאו סט] שאל להשביט מלח משל קרבנות שנלמד
 ולא תשביט מלח בריח ארסך מעל מנחתך :
 וזל תשביט מלח וי' . ודאס איז אספזות לא תעשהו , מען
 קאר גיט מקריב זיין זאלקט אונ גיט אספזות אז זאלץ :
 ועל כל קרבן מקריב מלח . ודאס איז אספזות עשהו מען
 מו געזאלציין די פלייש פון אלע קרבנות און מען סח
 געזאלציין די פעהל פון אלע מקדוה

קָלְיִי בְּאֵשׁ גֵּרֶשׁ כְּרַמְל תִּקְרִיב אֶת
 מִנְחַת בְּכוֹרֶיךָ: ^{טו} וְנָתַתָּ עֲלֶיהָ שֶׁמֶן
 וְשִׁמְתָה עֲלֶיהָ לִבְנֵה מִנְחָה הוּא:
^{טז} וְהִקְטִיר הִבְהִין אֶת־אֹפְרֹתֶיהָ
 מִגֵּרְשָׁהּ וּמִשִּׁמְנָהּ עַל כָּל־לִבְנֵתֶיהָ
 אִשָּׁה לַיהוָה: ^פ רַבִּיעִי ג ^א וְאִם־זִבְחַת
 שְׁלָמִים קָרְבָנוֹ אִם מִן־הַבֶּקֶר הוּא
 מִקְרִיב אִם־זָכָר אִם־נִקְבָה תָּמִים
 יִקְרִיבֵנוּ לִפְנֵי יְהוָה: ^י וְסִמֵּךְ יָדוֹ
 עַל־רֹאשׁ קָרְבָנוֹ וְשִׁחְטוֹ פֶּתַח אֹהֶל
 מוֹעֵד וּזְרָקוֹ בְּיַד אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת־

אביב קלי בגור פירובין
 דביקן תקרב ית מנחת
 בכורך: ^{טו} ותמן עליה
 משחא ותשני עליה
 לבנותא מנחתא היא:
^{טז} ויהקטיר הבהין את אפרותיה
 מגרשה ומשמנה על כל
 לבנותה קורבנא קדמיי:
 ג ^א ואם נכסת קודשיא
 קורבניה אם מן תורי
 הוא מקרב אם דבר אם
 נוקבא שלים יקרביניה
 קדם י: ^י ויסמך ידיה
 על קורבניה
 ויכסניה פתע משכן
 זמא ויזרקון בני אהרן
 פהניא ית קמא על

ח"א כמלא שבה קט מנחות סד סז:
 מקריב את מנחות פג סד: ונתת
 שלים: מנחות כט: וסקטיר: מוסף
 פו: מנחש: מנחות יט כז: טל כל
 צכ פרכין פטורס כ: אם מן סקקר: בכורות כח:
 מירובין ז יומא טז נכ: וזכר מט: קדושין כז:
 זכמים טו: מנחות ח:
 רשב"ם

בעל המטורים

(ב) ומן ידו: כמיב כבקר: וכלאן וכעו כתיב אם ידו לפי
 סתקק חוק יכול לסבול הסמיכה שלין לסמוך עליו ככל כמו
 בש"ס כלל וכעו ולך נח' אם דמשמע דרסיון: כבקר כתיב
 אם זכר אם נקבה וכלאן כתיב זכר או נקבה לפי סתאןך או
 רש"י

השעור' אביב קלוי באש. שמכחן אותו על האור באביב
 על קלוי' פרש"י במנחה' שם הכלי של מוכרי קליות' שאלולי
 כן חיבה נמנחה דריח' לפי שהיא לחה: גרש כרמל. גרש
 כמו ויגרש בחץ וכן גרשה נשתי: ברמל. בעוד הכר מלא צ
 כרמל וכן כרמל בלקומו: (ה) שלמים. שמעילים שלום בעולם ד"א שלמי' שיש בהם שלום למוצח ולכהנים ולבעלים:

(6) וס וזכה שלמים קרבנו גו'. כחכ סאכריכנאל. הכיח סעעיס למס כחכ ססס כחלכ ודס לכקריב על מנחמו ולמס סכר סכילחמס

פירוש לתורה. אלהים

לבונתה און די בשמים נוערס פארקרענט בעוונדער
 אשה אפריער אפער יי צו גאט: (א) ויאם און אייב ער
 נועם וועלען סקריב זיין אקרען שלמים צו גאט
 אים מן תיקרי אייב ער נועם וועליון מקריב זיין דיא
 שלמים פון רינדער אים סיי ער וויל ברענגען אוקר
 אים סייא ער וויל ברענגען אנקבה תמים נאמן און
 אפעלער תיקריט זאל ער אים ניגדעקען פאר גאט
 (אבר) או אים תאם אין יד אטום פאר סען עס גיט מקריב זיין פאר
 אקרען: (ב) ויסכך ידו און דער בעל הבית פון דעם
 קרען זאל לייגין זיין האנטם על ראש אויף דעם קאפ
 פון דעם קרען פו דער שחיטה און פיפף נאך דעם
 אן לערען ויחטו זאל קען שעקטיון דם קרען שלמים
 פתח פאר דער מיר פון דעם אוקל כנעד תיש און

מנחות: מנחות כט: וסקטיר: מוסף
 פו: מנחש: מנחות יט כז: טל כל
 צכ פרכין פטורס כ: אם מן סקקר: בכורות כח:
 מירובין ז יומא טז נכ: וזכר מט: קדושין כז:
 זכמים טו: מנחות ח:
 רשב"ם

גרש. כסו ויגרש בחצין שיהא מחוץ ברחים של גרוסות:
 (א) שלמים. מאחר שאינו לשון עולה אינו כליל אלא
 לשון שלמים. שמשמע לשון נזר וצריך לשלם את נדריו

שפתי חכמים

מנ"ש דלכתיב אביב: צ"פ שמלת כמלא קלה מורכבת כר מלא:

אונקלוס

הָרָם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב : וְהִקְרִיב
 מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אִשָּׁה לַיהוָה אֶת־
 הַחֶלֶב הַמִּכְסָּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־
 כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב : וְאֶת־
 שְׁתֵּי הַבָּלִיֹּת וְאֶת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר
 עָלֶיהֶן אֲשֶׁר עַל־הַבָּסְלִים וְאֶת־
 הַיִּתְרֹת עַל־הַכֶּבֶד עַל־דַּבְּלוֹת
 יִסְרְנָה : וְהִקְטִירוּ אֹתוֹ בְּנֵי־אֹהֶל
 הַמִּזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה אֲשֶׁר עַל־
 הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אִשָּׁה רִיחַ

מִדְבַּח סָחור סָחור :
 וְיִקְרַב מִכְסַּת קִדְשׁוֹ
 קִדְשָׁא קִדְשׁ יִית
 תִּרְבָּא דְחַפִּי יִית גֵּוֹא יִית
 כָּל תִּרְבָּא דִּי עַל גֵּוֹא :
 יִית תִּרְמִין פּוּלִין יִית
 תִּרְבָּא דִּי עֲלִינָן דִּי עַל
 גַּסְמֵיָא יִית חֲצָאָא דְעַל
 כִּבְדָא עַל פּוּלִיתָא
 יַעֲדִינָה : וְיִסְקֹן יִתִּיה
 בְּנֵי אֹהֶל לְמִדְבַּחָא עַל
 עֲלִתָא דִּי עַל אֲעִיָא דִּי
 עַל אֲשָׁתָא קִדְשָׁן
 דְמִתְקַבֵּל בְּרַעוּאֵי קִדְשָׁי
 ח"א את המלך . מוליך ממ : וספ
 בכורות למ : יסירט . מס :
 והקטירו . סמסס סד : וסמסיר
 אמי . קידושין לו מנחם ס :

בעל המזורים

לרבות הסלגם ואם לא משמע רבו וכמו לא סוכר כלל וזכר וקבס
 לפי שהם מנסגו ומוסג לטוילד וזכר וקבס יחד ומסמחא יחוס
 סוכר וישאר סקבס לפרנסת ביתו . לכן זכר כפי וסמסיר
 חוץ כפי הכין ל' רבים ואלו כתיב וסמסירו הכין לפי שכן זכר
 לרוב הכנס כהנים : (ג) את הסלג המכסה את הקרב . לפי שכל

רשבים

שהיא לשון שלומים או יהא דינו כמו שמרש
 ודורף . ורבותו פירושו לשון שלום שהכל וכו' בו
 אימוריו לכבוד חזה ושוק לכהנים בשרו נאכל לבעל :
 (ד) היתרת שמייתר ונדל על הכבד :

לכפר על החטא שטפה ממנו רוב שומנו דכתיב שטפת
 שפתי הכהנים

ק סי' וכ"ש שטל סדקין פיש דה ב' סמינים של ליסוך שטן מוחב
 וקרום ונקלף ובר"ם דוקא דקין פיש דה סמינים מוחב וגם קרום
 ונקלף חלב שטל הקיב' פישו מוחב אלא מחיכות מחיכות מלך יש
 וס' מוחב שטלה כמו ה' שטלתו מתרומתין ה' חומיט : ר סי'
 כסמל המכרי' בין אביו סמינים וכן הקני ונקלה חלר ככבד :
 ל' ח' ס' מ' על עם קתת מן סכבד ד' ל' כל סכבד ח' יסירט מנימי
 ליה : ח' ס' ורסל' ס' שטל סכבד סוף מן סכבד וכו' : א ומה
 שיקשס סכבד' דלמטלה ס' על עם וכלן ס' על סכבד י' דלמט
 על יש לו ב' ס' פירושם עם ולכד ונדי ליות ס' ל' לר' לפרס לכד מן
 הכליות דכא על הכליות מקמי'ס לנדי מנחם וס' דפירש על סכבד
 לכד מן סכבד למו למימלא דמל דנדי סכבד ס' ל' נלד כל לפרס
 שטל נספ' לומ' שטל לקחן מן הית' הדוק ככבד אלא עם סדור
 עם מקל'ס סכבד שמקטיר'ס המזבחה לכך ס' לכד מן סכבד כל'
 כל היתרה ה' מקטיר'ס עם אומ' מקל'ס סכבד ככבד : ב למו

מעמי הקרבנות

לעומת זה פשה סלהיס , ועל עם שסכר סחלב וסדס לישכאל
 נאכלס סוף מנחמס סכבד'לות יסיוס' סמס סכות סחטס'ס , וסכות
 סכבד'לות סוף סוף ס'ס , וסכות יסיוס' סוף סהטון , יצי' שדמו רוחם
 סוף מוח'ס כמו סכור'ס . וכן סמון סכה סחטס'ס כמו סחמכר סוף

מעמי הקרבנות
 פירוש לתורת אלהים

אויב קינדער פון אהרן די בנהנים זאלן שפריטען
 אה יודים דאס קרום ארום דעם מוזבח : (ג) הקריב אוג
 דער פתן זאל געמען פון דיא נישאכמענע שלמים
 אוג לייגן אויף דעם פיער וואס צו גאם את תחלב
 דס פעמקייטס תכסה נוס דעקט צו דס אינווייניגאמע
 ואת כל תחלב וגי אוג גאר דאס פעמקייטס וואס איז
 אויף דעם מאגין אדער אויף די גידערים : (ד) ואת
 שתי אוג די צוויי גירין ואת תחלב אוג דעם חלב וואס
 אויף ויי אש וואס איז אויף די בלאנקען ואת הייתרת

לעומת זה פשה סלהיס , ועל עם שסכר סחלב וסדס לישכאל
 נאכלס סוף מנחמס סכבד'לות יסיוס' סמס סכות סחטס'ס , וסכות
 סכבד'לות סוף סוף ס'ס , וסכות יסיוס' סוף סהטון , יצי' שדמו רוחם
 סוף מוח'ס כמו סכור'ס . וכן סמון סכה סחטס'ס כמו סחמכר סוף

על-הבלות יסירנה : י והקמירו
הכהן המזבחה לחם אישה ליהוה :
פ י ואם-עזו קרבנו והקריבו לפני
יהוה : י וסמך את-ידו על-ראשו
ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו
בני אהרן את-דמו על-המזבח
סביב : י והקריב ממנו קרבנו אישה
ליהוה את-החלב המכסה את-
הקרב ואת כל-החלב אשר עד
הקרב : י ואת שתי הבלות ואת-
החלב אשר עליהן אשר על-
הכסלים ואת-היתרת על-הכבד
על-הבלות יסירנה : י והקמירם
הכהן המזבחה לחם אישה ליהוה
ניחח כל-חלב ליהוה : י חקת עולם
לדורותיכם בכל מושבתיכם כל-
חלב וכל-דם לא תאכרו : פ
ד א וידבר יהוה אל-משה

יעדינה : י ויסקיניה
כהנא למדבחה לחם
קורבנא קדם : י ואם
מן עזיא קורבניה
ויקריבניה קדם : י
י ויסקינה ית ידיה על
רישיה ויכוס יתיה קדם
משכן ומנא ויזרקו בני
אהרן ית דמיה על
מדבחה סחור סחור :
י ויקריב מניה קורבניה
קורבנא קדם : י ית
תרבא דחפית ית גוא וית
כל תרבא די על גוא :
י וית יתרתין פולין וית
תרבא די עליהן די על
גססיא וית חצרא דעל
כבדא על פוליתא
יעדינה : י ויסקינן
כהנא למדבחה לחם
קורבנא לאתקבלא
ברעוא כל תרבא קדם
: י : י קים עלם לדריבון
בכל מושבתיכון כל
תרבא וכל דמא לא
תיכלון : ד א ומליל י עם
ח א משה נה : כריסות כג : וס
עז : פסמיס לו ז זמסיס פ
עממות סג תמורס כ כריסות כג :
זמסס מוסי : קידושין ט כח : כל
חלב : מולין קין תמורס לב מעילס
טו : חקת : עולם : כריסות ד : כל
חלב : טס כס :

רשב"ם

(יו) בכל מושבתיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו. אפי' בכל מושבותיכם שנאכלין חולין ואין שם קרבן וחלב

שפתי חכמים

ולקח סכסן מרס הכססה ככלכסו ונקח על קרנות המזבח : ה כי
עסקל פטל כשש קרדות טוס כסמון וכמוסעד וסיו כשכל פמוסיס
הכקודי כמספ : פ י כי סי' לה' גסס סי' לה' שימסו לו כי ככר כתיב

פירוש לתורת אלהים

החלב און דעם חלב נואם איז אויף ויי אשר נואם
אויף די פלאנקען ואת חיתרת אונ דאם רויט פלייש
על הכבד מיש ריא לעפער על תגליות חוץ די גירין
סירנה ואל ער ויא אפ שאן דאם מיינג מען דאם
רויט פלייש : (יא) הקמירו און דער פהן נאל איהם
מקמירו ויין הכוביה אויף דעם מזבח לחם שפייזו אשר
פינער אפער גיי עז גאם : (יב) ואם עז אויב ער

הכליות היועפות : (א) לחם אישה לה' . לחמו של משה
ה לשסו גבוה : לחם . ל' מאלל וכן כשחיה מען כחמה
עבד לחם רב לשמוק עושים לחם : (יו) חקת עולם. ויש

ווייל אציג מקריב ויין פאר ויין קרבן שלמים תהיינס
זאל ער זיא גינעהנין פאר גאם : (יג) וספד ער זאל
לייגין ויינע הענמ אויף דעם קרבן : (יד) וחקת עולם
דאם איז אגינעץ אויף אייביג עז איינערע רוחות
בכל מושבותיכם אין אלע איינערע זיענען כל חלב
זאלמ איר גיט עסקין : (א) וידבר און גאם האט גירעם

רש"י

אונקלוס

לפני אהל מועד : וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר לפני יהוה ושחט את הפר לפני יהוה : והביא הכהן המשיח מדם הפר אל אהל מועד : וטבל הכהן אצבעו מן הדם והזה שבע פעמים לפני יהוה את פני הפרכת : ומן הדם יתן על קרנת המזבח אשר לפני יהוה אשר באהל מועד ואת כל הדם ישפך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד : ואת כל חלב ירם ממנו והקטיר המזבחה : ויעשה לפר כאשר עשה

זמנא : ויסמכו סבי כנשתא ית ידיהון על ריש תורה קדם יי ויפוס ית תורה קדם יי : וינגיל כהנא רבא מדמא דתורה למשכן זמנא : ויטבול כהנא אצבעיה מן דמא וידי שבע זמנין קדם יי ית קדם פרוכתא : ויזמן דמא ית על קרנת מדבחא די קדם יי די במשכון זמנא וית כל דמא יישוד ליסודא דמדבחא דעלתא די בתרע משכן זמנא : וית כל תרביה יפריש מניה ויסק למדבחא ויעבד לתורה כמא די עבד לתורה דחמאתא

ת"א וחס כל דס . יומא מת נו נס : 36 יסוד . סמכום סב :

בעל המורים

ולא הביא הקב"ה נפרע עמוג וכו' ויודע יד ה' את סודי עי שמטא ומביא קרבן חסס את עי שאינו מביא : והביאו אותו לפני סל מוסד . ד' במסו' הכל וידיך והביאו לפני' אחרות גבי מלוגס

שפתי חכמים

סנסדרי גדולה הישבת בלשכת סגוית : ד ומלת הקהל נדרש לקטיו וללהקני ועלם מעיני הקהל סנסדרי גדולם וכו'ו' שלא כהלכה ואלמנו לנס ומוסרים חסס . הקהל ועשו שמשו הקהל מעשה על פיהם ולא מביאו' סנסדרי גדולם פך בן בקר וגו' : ה' דל"ב אשר טעה אכל מוסד ל"ל . וא"ח למע לא פירש דש"ו זה למנו בשר כהן משית . ו"ל דהא דסי' כש"י הכא אל יסוד מעטרי ל"ל סיינו לעבדא דלא חימא משוס סבי וי"א מוסד מעטרי משוס שמוע חמלה זמנא רות כשחטא ויאל מהאלל בעוד אחר ששלים הכזיה של פנים זמנא דלין מעטריין על המלות הוא לכן בא הכחוש סבי ללמוד ששמוס סבי כהן דוקא ולא משוס א"ו מעטריין : ו' כוסין מלם זה על מלח נסח (המסחה) משוס דאלו היה להשקין שפיר לו כש ראה כהן לו ועשה נסח כלאש טעה או להשקין א"ו כהן כהן לו וישה נסח כלאש טעה נסח פ"ס הכוסין מלם זה ויאונו כהן גמי לו וישה נסח זה כלאש טעה נסח המסחה כ"ח כמחוספת מלם נסח משוס סבי כולרך לו' כמו שמפוסס בשר כהן מביא וכו' דלא נטעה לו' למע בשר אחר קמייכו דסיינו בשר יוס כמביא אע"פ

פירוש לתורת אלהים

זך דאם ניי תאבין ניסארון פאר פוען דאם ניס) והקריבו הקהל זאלין די ידיו מקריב ויין אינגנין זאקם לחמאת פאר אקרבת חמאת תביא אורו אונ ויי זאלין אים פרענגן לפני אהל כבוד פאר דעם אהל מועד : (מו) וסמכו אונ ויי זאלין זן לעהעזן דיא עעזימי פון דער עדה את משלי שותת וייה דער כהן גדול מוהם . קוסם אים דער כהן גדול הם נענידיקם אוקערין אונ די יוין האבין נעויד' גיט געריין דריבער זאנמ דער פסוק ואם הפזן הישית יתקא , אייב דער

חכמים

געזאלבשער כהן נועם וינדעיקן אים געריין , לאשפתת הגם אונ דאם פאלק וועם ער פאר שולדיגען ויי זאלין וינדעיקן געריע :

לְפָר הַתְּשֵׁאת כִּן יַעֲשֶׂה לְךָ וּכְפָר
עֲלֵהֶם הַבְּהֵן וְנִסְקַח קָהֶם: כִּי וְהוֹצִיא
אֶת־הַפָּר אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׂרַף
אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר שָׂרַף אֶת־הַפָּר הָרִאשׁוֹן
תְּשֵׁאת הַקֶּהֶל הוּא: פִּי אֲשֶׁר נִשְׂיָא
יִחְטָא וְעֲשֶׂה אֶת־תְּמַל־מִצּוֹת יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשִׂינָהּ בְּשִׁנְיָהּ
וְאֲשָׁם: כִּי אֹרְחוֹדֵעַ אֱלֹו תְּשֵׁאתוּ
אֲשֶׁר חֲטָא בָּהּ וְהִבִּיא אֶת־קָרְבְּנֵי

דחטאתא פן יעביד ליה
ויכפר עליהון כהנא
ושתביק להון: כה ויפק
ית תורא למכרא
למשירתא ויוקיד יתיה
כמא די אוקד ית תורא
קדמאה חטאת קהלא
הוא: כג אם רבא יחוב
ויעביד חדא מפל
פקדיא די אלהיה דלא
בשרין לאתעבדא בשלו
ויחוב: כג או איתידע ליה
דחבתיא די חב בה וייתי
ית קרבניה צפיר ברעוי

פ: אשר לה. שבע. י. ויאל. י. הכותב. י. או הודע. כריתות. י. או הודע. ליו. יבמות. פו. שנופות. יח. כריתות. יג: אשר חטא. כריתות. יט:

בעל המורים

אחיקס מכל תו: (כג) חטאת הקהל הוא. ומסיד ליה אשכ כביא
יחטא. לומר כל שצדו למחוח וליו מוחה מעלה עליו כאלו הוא
חטא: (כד) את קרבנו. לאמר בקרבן נשיא רבנו את לו שביא
קרבן שמו ונדול לפי שכל לו אולג פטומות שלא יחא שלחנו
ללא ושלחן רבו ריקס. כנו חייב שמיר עמיס זכר שפירח עמיס
רש"י

רשב"ם

ה' ורש שמכופים: (כב) אשר נשיא יח. א. כמו ואשר
ניתן כתר מלכות בראשו. כמו וכתר מלכות אשר ניתן
בראשו: מצות ה' אלהיו. כלומר אם יא שמים הוא
ולא במימד אלא בשנג: (כג) או הודע. כמו אם הודע.

שפתי חכמים

שלא הוכר עדיין לכן סופוק מלה לראשון: ו' ומה שאמר הכהן
ליוה ויחטא ולא תפיר סמלים סכונם כללים במאמר ומה לא
מלכו יקרי זה היא לויאל דרבי יוסי וכבר פרשתיו לטיל נבש שפי'
רש"י בשמיח קדשים וכו' דלוי למדין. ג' מן הלמד. ומה שאמר
לכפול הוא לויאל דה"ק כח"כ ולא לויאל' דרבי ישמעאל: ח' וס"פ
ועוד למדין ממנו פירוש עופים לפי ג' שזכור הירס כמו שזכור
ג' פ' כר המלח וכו' ומה ואלה כהנים כתיב ביה שזכור הכס ל"ב
לכפול לוח' ש' פמנים שפס חסר וכו': ב' כפר לטי' מתנהח חסר
פ' ביורק חסר נקטיה לו כפיה ולינו מעבד הכפרה אלכ במזבח
הסניתי' ללא נקטי' לו כפרה: פ' פ' משום דשני קרול ולל כמס פס
נצח הוא: הודע אליו. כשחטא ה' סנר שהוא היתר לאחר מכהן נודע לו שאיסור היה:

דעת וקנים מבעלי התוספות

(כג) או הודע אליו כפי כל שצדו ויכחש הוטא ו"ע לוטו כמו אם הודע. לכל הרב כבוד שור ז"ל כתב לפי שגשוי ויסיך
פכילין חסם תלוי דכתיב כשתיא ועשה חסח מכל מלוח ה' אלהיו כלומר שאין יודע מלוח ה' אלהיו כלומר חסר וחסם מניח חסם תלוי חסם
או הודע אליו או מניח חטאת וכן חסח דורש גבי מיד דכתיב ביה מעלות ה' וכליה מה"כ דרדתי וחסם מלמד שמכיל חסם תלוי חסם

פירוש להורת אלהים

ער זאל קאן צו דעם פֿר באַשר עָשָׂה אוֹיו ווי ער הט
גיטאן לִשְׂר תִּפְסֵאת צו דעם פֿר תִּפְסֵאת פֿון דעם כּוֹהֵן
גְּדוֹל בֵּן יִשְׂרָאֵל אוֹיו זָאל ער דעם פֿר פֿון קֹהֵל אוֹיֵךְ
קאָן וּכְפָר יִלְחֹם תִּפְסֵן אונד דער פֿתֵן גְּדוֹל זָאל פֿאר
נַעֲבִין אוֹיֵךְ וְיִי וְנִסְחָ לֶחֶם אונד עֵם וְנַעֲמַ וְעִרְרִין פֿאר
גַּעֲבִין צו וְיִי וְנָא חִיִּים נָאָם יִי מַחֲל וְיִי דִי עֲבִירָה:
(כא) וְהוֹצִיא אוֹנוֹ עַד זָאָר אַרוֹם פֿירְקֵן דַּעַם פֿר אֶל מוֹיִן
לַשָּׁמַיִם אוֹיְמֵךְ דִּי קִחְנָה וְשָׂרַף אֹתוֹ עַד זָאל אוֹים
פֿאר פֿרְעֻנֵן כַּאֲשֶׁר שָׂרַף אוֹיו וְיִי עַד הֵם פֿאר פֿרְעֻנֵם
דַּעַם עֲלִישְׁמִין פֿר דָּאָם מִיִּינֵם קַעֵן פֿון דַּעַם כּוֹהֵן
גְּדוֹל מִפְּסֵאת תִּקְהֵל הוּא דַּעַר פֿר וְנַעֲרֵם אָן גִּירוּפֵעַן

אונקלוס

שְׁעִיר עִזִּים זָכָר תָּמִים: כִּי וּסְמֵךְ יָדוֹ
עַל־רֹאשׁ הַשְּׁעִיר וַיִּשְׁחֹט אֹתוֹ
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִשְׁחֹט אֶת־הָעֵלָה
לִפְנֵי יְהוָה חֲטָאת הוּא: כִּי וּלְכַן
הִכְהִין מִדָּם הַחֲטָאת בְּאֶצְבְּעוֹ וַנִּתֵּן
עַל־קַרְנֹת מִזְבֵּחַ הָעֵלָה וְאֶת־דָּמוֹ
יִשְׁפֹךְ אֶל־יְסוּד מִזְבֵּחַ הָעֵלָה:
כִּי וְאֶת־כָּל־חֵלְבוֹ יִקְטֹר הַמִּזְבֵּחַ
כַּחֲלָב זָבַח הַשְּׁלָמִים וְכִפֹּר עָלָיו
הִכְהִין מִחֲטָאתוֹ וַנִּסְלַח לוֹ: פ שִׁי
כִּי וְאִם־נִפֶּשׁ אֶחָת תִּחֲטָא בְּשׁוּגְגָה
מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֻׁתָּהּ אֶחָת מִמִּצְוֹת
יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשִׂינָהּ וְאִשָּׁם:
כִּי אִו הוֹדַע אֱלֹוֹ חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר

דָּבָר שְׁלִים: כִּי וַיִּסְרְדֵהּ
יָדֶיהָ עַל־רִישׁ צִפְרָא
וַיִּפּוֹס יָתֶיהָ בְּאַתְרָא
דִּיבּוֹס ית עלתא קדם יי
חטאתא הוא: כה ויסב
בהנא מדמא דחטאתא
באצבעיה ויתן על קרנת
מדבחה דעלתא וית
דמיה ישוד ליסודא
דמדבחה דעלתא: כיוות
כל תרביה יוסק למדבחה
כתרב נכסת קודשיא
ויכפר עלוהי בהנא
מחובתיה וישתביקליה:
כיו אם אנש חד יחוב
בשלו מעמא דארעא
במעבדה חד מפקודיא
דיי דלא בשרין
לאתעבדא ויחוב: כה או
אתידע ליה חובתיה די

ח"א וסמן ירו. זכמים טע. מנחם
כ: זכמת פוטו. זכמים כז
טע: חטאת סול. זכמים ו: ולקט
סככו. זכמים ח יד כז טע מנחם
ו: קרנות. זכמים לו: וכפר. מסדרין
מד. זכמים ח: מנחמו. שבת טא.
זכמים ח: אל נפש. שבת לו. סוריות
סוריות ח. כריות ח. מנחות ט. סוריות ח: זכמים ח: סוריות ח:

בעל המורים
קבס לפי שאין בשמו חילוק לזכר ולנקבה שהכל נקרא בו לכן
לכך נקרא זכר לו קבס אבל כשי יש חילוק בשמו כש לזכר
בשם לנקבה: (כז) כשפט. כגו' את כולה ולא כשקלס:

(כד) במקום אשר ישחט את העולה. כלפס ו
שכול מפורט בעולה: רחמאת רחא. לשמו כשר ח שלל
לשמו פסול: (כה) ואת דמו. סוריות ח: כה) כחלב
זבח השלמים. כלותן
לימורין

פירוש לתורת אלהים
אנשיא נאר פסג תארין פון דעם פאלק פון דעם לאנד
דאס היינט אפשווער מענמש בעשירה אונ וי וועט
באן אמת ממצות יי איינים פון די גיבאם פון גאם אשר
ונאם גאם האם גיבאמן לא תשיעה קען זאל דאם
גימ פאן ויאם אונ ער וועט שיקען: (כמ) או יודע
אונ דער נאך איז ער גינאר גינארין אז ער האם
השם
אוי שבת, ואז אז ער וואלט גענוס אז עס איז שבת אה
וואלט אנגעצונדן אליקם נייל ער האם גינאלם מחלי שבת
ניין וואלט איהם קמען פרה, אדער נאך אנדערע צבירות
אנעלעכע וואס עס קומט צרה אז פון סודים ויא ווילעניגו,
אז פון סודים אזוי אעבירד גיט ווילעניג דאס פון בריינגען
אנצן פסאות:

כ יא: טעט הכהן. טעט טע. סוריות כ יא. חולין ט: כשפטס. שבת ג. ככ. סוריות ח: מנחות ט. זכמים ח: סוריות ח:

רשב"ם
כך רגילין לפרש. ואני אומר ואשמ או הודע אליו על
די אחרים: (כה) מזבח העולה. החיצון ולא הפנימי

שפתי חכמים
גמרא כמו דכתיב אם הכהן המשיח ואם כל עדת וכו': זול"ם וכלל
זכר נאמ' כס' לו במקום אשר משפט העולה חטאת הסטאת וי"ל
לקבוע חובה שלל מהא שמיטתו אלל כלפון ואם לא משפט כלפון
יאל פסול: ח"י מדכתיב הוא דכתיבן סכי דכוא משפט כהוייתו
כלי' לכיולו חטאת לשם חטאת אבל אם אויבו כהוייתו דכשפטו
חטתו לשם עולה פסולה לגמרי: פ לל כל דמו שזכר נתן ממנו

שעיר עזים אצוקעלי פון ציינו וקר. עס זאל גיין אנקר
תמים נאנץ אן אפעהלער: (כד) וסמן יד על וכו' (ריא
שישש טו די פסוקים ביו פסוק כ"ז דארף מען גיט פארש'וין
הארעם דס לשון איז שוין עשילעק פאל גישאנען אין דר מדרת) ויין
(כו) ויאם נפש אונ אויב איין לייב וועט וינדיגען ב'גננה
אום געט דין היינט גיט אפ'הן גרוד אונ גיט
מצות
(כז) [קבל] (טעט נכ) להעיל סימיו קיכן קבוע על שנת סיב
כלת שנאמ וואס נפש אחת חטתה כשגט טעט הכהן וכו'
וסכסו קרננו שערות עזים:

וואס נפש אחת החטא וגו'. ויאם איז אצות לא תעשהו
זויב איין מענשע וינדיגט גיט ווילעניג. דייטו ער האם
אנצן צונדן אליקם אום שבת נייל ער האם פארנעמן אז עס

חַטָּא וְהִבִּיא קָרְבָּנוּ שְׁעִירַת עֲזִים
 תְּמִימָה נִקְבָּה עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר
 חַטָּא: כִּי וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ עַל רֹאשׁ
 הַחַטָּאת וְשַׁחַט אֶת־הַחַטָּאת
 בְּמִקְוֵם הָעֹלָה: וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ
 בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קַרְנֵת מִזְבֵּחַ
 הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־דָּמָהּ יִשְׁפֹךְ אֶל־
 יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: לֹא וְאֶת־כָּל־חֶלְבֶּיהָ
 יִסִּיר כְּאֲשֶׁר הוֹסֵר חֶלֶב מֵעַל זֶבַח
 הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ
 לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן
 וְנִסְלַח לוֹ: פ וְאִם־כִּבְשֵׁי יִבִּיא
 קָרְבָּנוֹ לַחַטָּאת נִקְבָּה תְּמִימָה
 יִבִּיאָנָה: כִּי וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ עַל רֹאשׁ
 הַחַטָּאת וְשַׁחַט אֶת־הַחַטָּאת
 בְּמִקְוֵם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה:
 ל וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחַטָּאת

חב וייתי קורבניה
 צפירת עזין שלימתא
 נוקבא על חובתיה די
 חב: כס ויסמוך ית ידה
 על ריש חטאתא ויכוס
 ית חטאתא באתרא
 דעלתא: ל ויסב בהנא
 מדמה באצבעיה ויתן
 על קרנת מדבהא
 דעלתא וית כל דמה
 יישוד ליסודא דמדבהא:
 לא וית כל תרבא ועדי
 קמא די אתעדא תרב
 שעל נכסת קודשיא
 ויסק בהנא למדבהא
 לאתקבלא ברעוא קדם
 יי ויכפר עלוהי בהנא
 וישתביק ליה: לז ואם
 אמר וייתי קורבניה
 ל חטאתא נוקבא
 שלימתא וייתנה:
 לז ויסמוך ית ידה על
 ריש חטאתא ויכוס יתה
 לחטאתא באתרא די
 יכוס ית עלתא: לי ויסב
 בהנא מדמה דחטאתא

ת"א וסביל. שבת עה. נזיר כז
 כח: על חטאתו. נזיר כח.
 כדמות כז: ושבת פח. זכמים עט:
 קרנות. זכמים לו: ואת כל. יומא
 ז. זכמים כז: וכפר עליו. תכבדתי
 ז. זכמים לח: ואם כבש. ספחים

בעל הטורים
 (לא) הוסר ב'. כאשר הוסר חלב ומעט הוסר התמיד לו' שמעתי הוסר המעור הוסר כל חלב שבזכותו נשחטת כרכס בכל:
 שפתי חכמים

אומורין המפורסין י כעו האמור אלל שלמי' (לא) כאשר
 הוסר חלב מעל זבח השלמים. כאומורין עז האמורין
 בשלמים: (כ) ושחט אותה לחטאת. שחטה שמיטה
 כמו שפסול אלל שלמים לפי שזבח השלמים חלל בו גם
 על קרנות המזבח: י אמר לחותן אימונים בעקום כלומר חלב
 המזבח נמלט כחלב עשפי שאין כוונתו סב' לפרש החלב כי מלאמן
 ואם כל חלבו כולל כל החלבים רק כוונת הפסוק הוא לסומן
 הייפחה והכלות שאין ככללים במאמר כל חלבו ואמר המפורסין
 החלבים בכלל אימונים ומטמא של כשיא הוא עז ואין לו אלים
 סי'

דעת זקנים מבעלי התוספות

זכור וכן משיח אין מביאין אשם תלוי. זכור דכתי' הלא נפש חמה פתחה נפשמה חמה ולא זכור. כהן משיח דכתיב בים לאשמה
 פסם כהן משיח כלבו סלכן לא כתיב כהן או הודע: (לא) והקטיר ככהן המזבחה לא נאמר כאן ליום כימוס רק בקרבן לא
 שהקטיר' הקטיר יוסר על כבודים ככהן מוטעין:

פירוש לתורת אלהים

ויין ויזר וואם ער האט געווינד' גיט: (רב) ואם כבש
 יביא אונ אויב ער וויל ברענגען אשאף פאר זיין
 קרבן חטאת נקבה חטאת אשך חטא פאר
 ויין ויזר וואם ער האט געווינד' גיט: (רב) ואם כבש
 יביא אונ אויב ער וויל ברענגען אשאף פאר זיין
 קרבן חטאת נקבה חטאת אשך חטא פאר

**בְּאַצְבְּעוֹ וַנִּתֵּן עַל־קַרְנֹת מִזְבַּח
הָעֹלָה וְאֵת כָּל־דְּמֵי־שִׁפְךָ־אֶל־יְסוֹד
הַמִּזְבֵּחַ : לֵּה וְאֵת־כָּל־חֲלָבֵהּ יִסֹּר
כַּאֲשֶׁר יִסֹּר חֲלֵב הַקֶּשֶׁב מִזְבַּח
הַשְּׁלָמִים וְהַקְּטֹרֶת הַבִּהֵן אֹתָם
הַמִּזְבֵּחַ עַל אֲשֵׁי יְהוָה וְכִפֹּר עֲלֵיו
הַבִּהֵן עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח
לּוֹ : פ ה ם וּנְפֶשׁ כִּי־תַחַטָּא וְשָׁמְעָה
קוֹל אֱלֹהִים וְהוּא עֵד אִו רָאָה אִו יָדַע
אִם־לֹא יִגִּיד וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ : ב אִו נְפֶשׁ**

פאצבעיה ויתן על קרנת
מדבחה דעלתא וית כל
דמה וישוד ליסודא
דמדבחה : לה וית כל
הרבה יעדי כמא די
מתעדא תרב אימר
מעכסת קודשיא ויסק
כהנא יתהויל למדבחה על
קרבינא די ויכפר עלוהי
כהנא מחובתיה די חב
וישתביק ליה : ה ם ונפש
ארי יחוב וישמעקל מומי
והוא סהיד או חזא או
ידע אם לא יחוי ויקבל
חוביה : ב אִו אֲנֶשׁ דִּי
ת"א קרנא . זכמים לו : ואם כל .
יומא ח . זכמים ל : וכפר עליו .
סנסדרין ד . זכמים ד : ואם כל .
סוסא לנ : שנוטות לנ לו . זכמים
ונשא מונו . סוכות ח :

מס . כרימות ט : וסא פד . סנסדרין ל לו . טבוסות נה . זכמים ד . סוכין יח : בעל המזורים

(6) אם לוא יגיד ונשא עונו . אם לא מלא ו' קרי בים אם לו יגיד ככ"ו ס' סנסדרין לו ככ"ו שוב אינו חוזר ועגיד : רש"י

לסם חטאת : (לה) כאשר יוסר חלב הכשב . שנתרבו
לימוריו ואלויה חף חטאת כשהוא חלה ככשה טעונה חלילה
עם האימורין : על אשוי ה' . על מדורת האש ב הטעויות
לסם סואילי"ג בטעו : (ה) ושמועה קול אלה . בדבר
שיעיד לו : (כ) אפ נפש אשר תגע וגו' . ולאחר הקומאה
טעמי הקרבנות

(6) ונפש כי תחטא קול אלה וגו' . אם לאובן חובת את
שמתן לבית דין שחייב לו ממון או ארס דבר , ושמתן כוסר
ואומר שאין חייב לו כלום , ולאובן לו שמתן אומניים כי לוי פד
דבר , והשביחו את לוי שיבא ויגיד מה שרצה או יודע דבר זה ,
וכאמרת כן הוא כי יודע , אם לוי לא יראה לבדו , ונשא עונש
על עבירה זו כסלים , א כי על ידו נאשה היות ממון , לכוזבן
או לשמתן , כי יכול להיות כי היות דין יטעו בדבר הלכה לחייב
או לשמתן , וכל זה טעם ללוי מחמת ששמתו של
ג' מין השבועות שערב עליהם . וכל זה טעם ללוי מחמת ששמתו של
לוי איננו טבירה מעבירות שברו , כי הלא ששמתו טבירה לא
אחר השביחו , כדי שהשבועה לא תהיה לחנם , ויכנס למקדש או יאכל מן הקדשים כמזבן שמתחו עליו , וזה הוא
ע"כ יקרה עוד עבירה אחרת כי יטעם לבנות טומאה וישכחנה , ויכנס למקדש או יאכל מן הקדשים כמזבן שמתחו עליו , וזה הוא
או נפש אשר טעם וגו' . ועוד עבירה גדולה מזה יקרה שיבא לנזכר על שבועת עמי , ואם הוא או נפש כי תשבע וגו' . ואף
לו למי שנתרחק מ' בחטאו ולין קרבן מן סכמתו לו , כי נפשו , כי מי יתן ולא חסד אלוהי קרוב אליו יקרב בלי אסר סכמת
יקרבו . על אלה נאשה מעבירות יבא אמתו וסוסא חטאת ונקלה אסר ימנ נאשה אל ה'] שכלה או מעבירות עוים , ואף אם הוא דל
ג' לא יוכל להסטר מעקרן זה , רק יבא שתי מוריס או שני בני יום . ואם הוא דל יותר יבא מעבירות סופים , וכפר עליו סכנן
וסלח לו :

שפתי חכמים
כ"ו ולא כל האש הירודת מן השמים שחט אש ה' נמשך דלוסה
אש אסרה היא וקברה כחבי אש לה' שסס עשויות לסס ה' :
ל מוסא ער יחילא לייף לטפוקי בער מפו עד או קרוב או ספול
אש"ס שטעמ קול אלה ספול ונלמד פוד וסא פד פמה בטעמ
הוא ער בו ל שהשעוועו שנועה שאם יודע לו בעדות
דעת וקנים מבעלי הרטפות

(6) ושמתם קול אלה . כל ונפש שכלל הפרשיות כחבי שגס
וכן ושבועות כסוי לא כחבי שגס לומר כך שגדול עונש
השבועות שאפי' שגסם מולל זיון וזון וזון וזון אלא חסן חסן פיר
למסא את כבדך ואל חטאת לפי הכולך כי שגסם היות וגם כשיבא
סכר"ס לדון את הכריות ודון אותם עם מכשפים ומנאסים שא"ל
וכיופי עד ממטר בעכשפים ומנאסים ובנשכמים כשפי נשקר :

את הכולי וזכרתי את הסייב , וסא סגורס לעוות הדין סזה , ג'
לוי איננו טבירה מעבירות שברו , כי הלא ששמתו טבירה לא
אחר השביחו , כדי שהשבועה לא תהיה לחנם , ויכנס למקדש או יאכל מן הקדשים כמזבן שמתחו עליו , וזה הוא
ע"כ יקרה עוד עבירה אחרת כי יטעם לבנות טומאה וישכחנה , ויכנס למקדש או יאכל מן הקדשים כמזבן שמתחו עליו , וזה הוא
או נפש אשר טעם וגו' . ועוד עבירה גדולה מזה יקרה שיבא לנזכר על שבועת עמי , ואם הוא או נפש כי תשבע וגו' . ואף
לו למי שנתרחק מ' בחטאו ולין קרבן מן סכמתו לו , כי נפשו , כי מי יתן ולא חסד אלוהי קרוב אליו יקרב בלי אסר סכמת
יקרבו . על אלה נאשה מעבירות יבא אמתו וסוסא חטאת ונקלה אסר ימנ נאשה אל ה'] שכלה או מעבירות עוים , ואף אם הוא דל
ג' לא יוכל להסטר מעקרן זה , רק יבא שתי מוריס או שני בני יום . ואם הוא דל יותר יבא מעבירות סופים , וכפר עליו סכנן
וסלח לו :

פירוש לחזרת אליהם

לדוד דהיינו או רצה אדרע ער נהם גזעיהן די ואך
או ידע אדרע ער נויים עפקם עדרות צו זאגין וזין
חבר אם לא יגיד אר ער וייר גינס זאגין ונשא עונש
ער לידיון וזין ויגד בלובר נאם וועם אים שפראפין :
(א) או אדרע נפש אפקענמש אשר תגע ונאם וועם אן

אשעפם אנקבה אן אפקערה (א) ונפש כי תחטא אן
איינער וועם ויגדן דהיינו ושענה ער וועם הערין
קול אלה אקול פון אשכבעה ונאם מען האם אים
כאשוארין אויב ער נויים דעם חבר עדרות צו
זאגין ואך ער זאגין ותיא עד אינער וויים דאם

השם
מצות
נאמרים אין ער מודה או ער האם פאלש גישוארין און ער
נויים יא . בארע ער ביינען ארבען וויא עם שפטים אין ריא
פרשה :

(6) [קב] (מס ג) לטעיד כל מי שידע מדות למסכו ככ"ד
נשא"ל אם לא יגיד ונשא עונו :
אם לא יגיד ונשא עונו ונאם אינו אמתו ששהו או אינער
נויים צו זאגין עדרות און ער שפרענען ער נויים גינס .

(חק לישראל ע"מ) ח"ג

אֲשֶׁר תִּנְעַ בְּכָל־דְּבַר טְמֵאָה אֹ
 בְּנִבְלַת חַיָּה טְמֵאָה אֹ בְּנִבְלַת
 בְּהֵמָה טְמֵאָה אֹ בְּנִבְלַת עֶרְוָה
 טְמֵאָה וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טְמֵאָה
 וְאִשָּׁם: י אֹ כִי יִנְעַ בְּטְמֵאֵת אָדָם
 לְכָל טְמֵאָתוֹ אֲשֶׁר יִטְמֵא בָּהּ
 וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאִשָּׁם: י אֹ
 נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטָּא בְשִׁפְתָיִם
 לְהַרְעוֹתָו אֹו לְהִיטִיב לְכָל אֲשֶׁר יִבְטָא

יקרב בכל מדעם מסאב
 או בנבלת חיהא
 מסאבתא או בנבלת
 בעירא מסאבתא או
 בנבלת רחיש מסאבויהי
 מסאב מניה והוא מסאב
 ונקב: י א או ארי יקרב
 בסואבת אנשא לכל
 סאובתיה די יסתאב בה
 ויהי מסאב מניה והוא
 ידע ונקב: י א או אנש ארי
 יקים לפרשא בספון
 לאבאשא או לאיטבא
 לכל די יפרש אנשא

ח"א כל דבר שבוטות י: קום
 טמא, שבוטות ז: או בנבלת.
 שבוטות יד ים: ונעלם. שבוטות ס: כריפות ים. נדס כח: או כי יגע. שבוטות ד: לכל עומאמו. שבוטות ד ס כס: ונעלם
 ממנו. שבוטות ט: כריפות ים: או נפש כי. מליטע ים. שבוטות כ כו: להרע או. נדריס יו. נדרי כ"ק נא. שבוטות כס כו:
 לכל אשר. שבוטות כ כו כ:
 רשב"ם

בבשרה וצבור: ממנו והוא טמא ואשם. על ששכח
 שהוא טמא ונכנס למקדש או אכל קודש ששניהם במזיד
 רש"י

הוא יאכל קדשים מ או יכנס למקדש שהוא דבר שזדונו
 כרת בנפשו שבוטות נדרש כן: ונעלם ממנו. ג הסומא:
 ואשם. בחכילה קודש או בביתא מקדש: (ג) בטומאת
 אדם. ו סומאח מת: לכל פומארו. לרבות סומאח
 מנע זכין וזנות: אשר יטמא. לרבות הונעו בעול
 נדס: בה. לרבות בולע נבלת ס עוף חור: ונעלם.
 ואלו ידע ששכח ע הסומאה: ואשם. בחכילה קדש או
 כן בביתא מקדש: (ד) שפופיתם. ואלו צ נבכ: לרדע.
 לעלמו ק: או לרדשיב. לעלמו כגון אוכל ולא אוכל איסן
 ולא איסן: לכל אשר יבטא. לרבות לשעבר: ונעלם
 וסא מלת גיש מיטוס הוא. ככר חילוי כגמ' משוס דסכוס מייטוס
 דכר נגיסס חין דללו בר נגיסס לא וניבלת טוף סוסר אינס מעמא'
 מייטוס אחר מייטוס אלל נרכוס: ע (כח"י) ל"ל סוסא טמא סוסר
 ידע ר"ל טעשוי וודע לו טעבא סומאס כשאלל הקדש או נכנס למקדש ונ"ש: ג מ"ג דנפיל חן קשס בטלמא סחס ח"ס דכסיב
 ינעלס ואסס שמפני טעלס ממנו סומאס נכנס למקדש לכל סכל לחייב וכו' ידע ואסס וכי מפני מיעד סהוא טמא סכל קודש או
 נכנס למקדש. וטעמא י"ל דקראס סוסורס סוס וס"ק ונעלם ממנו ואסס מפני טעלס מענו סומאס ככנס למקדש וסמ"ק וודע לו
 סוסא טמא סכ"ס. וטוד י"ל דואסס ואסס נ"ש וילמד ססחפון מעליון: ג כ"ו חס נמר נבלו כשבוטס טלל ללכול ולל סולל
 כספסוי ססופי' וסוכל חייב קרין: ק לטפוק סס' סכעס לרפיס למתריס כגון סכס חס ספולו וסכח ולל סכס אינו חייב בקרין
 פירושו לרותר א לדיח

שפתיי הכהנים
 הסכוסס ססוס דכר כדכ וכו': ס טלל חטטס לו' שמפני נגיסס
 כסומאס לכדס שנסלמס ממנו וסמ"ק נודרסס לו סוסא עכ"כ קרין
 ונסיקין אחר ולסכר ססומאס סכל קדשיס וכו' וסוכסחו מדרתיב
 ואסס כלו' בחכילת קדשיס או בביתא מקדש ס' לחסר סומאס א
 דל"כ כמלו' ואסס ללו' סוסא כמסע יריח קרין. וסין לו' מנלליס
 לרש"י שסכל קדשיס סו סוסא כמסע יריח קרין. וסין לו' מנלליס
 חייב י"ל דסוכסחו רש"י מדרכתיב ללל ססומאס וסמ"ק חסס כסיב
 סוד ססומאס ים סם סלון חייבי ססומאס מקדש חף סכל וסיידי
 ססומאס מקדש סלו סם סוכסס למקדש חף' ללל כסומאס' ארס וס"ק
 כס' לו' כסומאס ארס ססס סכילת קדשיס חף סכל וסיידי
 קדשיס: ג ס' ואלל סמקדש וקדשו' נעלס ממנו מדרכתיב וסוס טמא
 ול סעלס ססומאס סוס חייב ואלל סל סעלס מקדש: ס סמטמל כסיב
 סכילתי' ארס ססמא נגדיס סלסס ונכנס למקדש חייבי. וס"ס
 מייטור דסח כסיב כס' מולס מייטור לו' כי יגע כסומאס ארס סלמלס
 כגיטס ח"כ כס דכסח למתמל ל"ל וסוי מייטוס אחר מייטוס וסין
 מייטוס אחר מייטוס אלל נרכוס: ע (כח"י) ל"ל סוסא טמא סוסר
 ידע ר"ל טעשוי וודע לו טעבא סומאס כשאלל הקדש או נכנס למקדש ונ"ש: ג מ"ג דנפיל חן קשס בטלמא סחס ח"ס דכסיב
 ינעלס ואסס שמפני טעלס ממנו סומאס נכנס למקדש לכל סכל לחייב וכו' ידע ואסס וכי מפני מיעד סהוא טמא סכל קודש או
 נכנס למקדש. וטעמא י"ל דקראס סוסורס סוס וס"ק ונעלם ממנו ואסס מפני טעלס מענו סומאס ככנס למקדש וסמ"ק וודע לו
 סוסא טמא סכ"ס. וטוד י"ל דואסס ואסס נ"ש וילמד ססחפון מעליון: ג כ"ו חס נמר נבלו כשבוטס טלל ללכול ולל סולל
 כספסוי ססופי' וסוכל חייב קרין: ק לטפוק סס' סכעס לרפיס למתריס כגון סכס חס ספולו וסכח ולל סכס אינו חייב בקרין
 פירושו לרותר א לדיח

רדעו נבל דבר אין איסלעקער ואך וואס איז טמא
 א אדער בנבלת אין אנבלה פון איהיה טמאה א
 אדער אין אנבלה פון אבהקה טמאה א אדער
 אין אשרין טמא תעלס מסט אונ עם וועט פאר געסין
 ווערן פון אים ויהי מסא או ער איז טמא ואשם אונ ער
 וועט פאר שולדין דהיינו ער ויהי עסין קדשים
 אדער ער וועט אריין גיין אין ביהמ"ק בשעת אז
 ער איז נאך טמא א אדער ער יגע ער וועט אן רירין
 בסימא אדם אין דער טומאה פון אפענשין דהיינו
 ער וועט אן ררען אין אמת אדער לכל סימאטו צו
 אלי ויגע מומאח דהיינו ער וועט אן רירין איין
 א אדער אנהי אש וואס ער וועט דער סימ טמא

(עין רש"י) ויגלס מסט אונ עם וועט פון אים פו געסין
 ווערין די פומאח ויהי ידע אונ דער נאך איז ער
 גיוואר גיווארין אז ער איז טמא אונ איידער ער
 איז גיוואר גיווארין ויאש הם ער פרושולדיגס דהיינו
 ער הם גיגעסין קדשים אדער ער איז אריין גיבאנגן
 אין ביהמ"ק בשעת אז ער איז נאך טמא גיווען:
 (ח"א) א אדער גיש אפענשין יחשבע ער וועט אוערין
 לכסא ער וועט ארויס ריידען מיט די לעפעצן לביב
 ער ואל זיך שלעקען סאן דהיינו ער שנוערס ער
 ואל גיט עסין אדער ער ואל גיט שלאפין א אדער
 לחסיב ער ואל זיך גויסס סאן דהיינו ער שנוערס ער

לחטאתא וחד לעלתא :
 וייתי יתהווןלות פהנא
 ויקרב ית די לחטאתא
 בקדמיתא וימלוך ית
 בישיה מקביל קדליה
 ולא יפריש : וינדמקמא
 דחטאתא על פותל
 מדבחה ודישתאר
 בדמא ותמצי ליסודא
 דמדבחה חטאתא הוא :
 ונת תנינא עבד עלתא
 בדתוי וכפר עלוהי
 פהנא מחובתיה די חב
 ולשתביק ליה : ויאם לא
 תדביק ודיה לתרין
 שפנינא או לתרין בני
 ח"א וסכריב חת. ספמיס נט. סוכיוח
 יג זכמיס ב : ומלק חת. זכמיס
 סמ. מולין ז : וסוס עדס. זכמיס
 עד : וסכסכל. סס ז כס. מעילת
 פ : וסס סטי. ספמיס נט. סוכיוח
 ט יג. זכמיס ב. מולין כ. ס

לַיהוָה אֶתְדָּם לְחַטָּאת וְאֶתְדָּם לְעֹלָה :
 וְהֵבִיֵא אֹתָם אֶל־הַבֵּהֶן וְהִקְרִיב
 אֶת־אֲשֶׁר לְחַטָּאת רֹאשׁוֹנָה וּמֶלֶךְ
 אֶת־רֹאשׁוֹ מִמּוֹל עֲרֻפוֹ וְלֹא יִבְדִּיל :
 וְהָיָה מִדָּם הַחַטָּאת עַל־קִוֵּר
 הַמִּזְבֵּחַ וְהַנֶּשֶׂאֶר בָּדָם יִמְצָה אֶל־
 יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ חַטָּאת הוּא : וְאֶת־
 הַשְּׂנֵי יַעֲשֶׂה עֲלֶיהָ כַּמִּשְׁפָּט וּכְפָר
 עֲלֵיו הַבֵּהֶן מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא
 וְנִסְלַח לוֹ : ס שביעי יא וְאִם־לֹא תִשְׁנֶה
 יָדוֹ לְשֵׁתֵי תָרִים אֹ לְשֵׁנֵי בְנֵי־יוֹנָה

וכפר. כריסוס כז. מחטאסו. מנחוס קא. כריסוס כז. ואם לא. סוכיוח מ : רשב"ם

שמו וידוע שהוא אשם : (ח) ולא יבדיל. סימן אחר
 מולק ולא שנים : (ט) וזהו מרס החטאת איהו בכף
 רש"י

בקרנ זו חלה בלשם : (ח) והקריב את אשר לחטאת
 ראשונה. חטאת קודמת לעולה (זכמים ו) למע"ל
 לפרקליט שכנסם לזרות ריאה פרקליט ככנס דרוון אחריו :
 ולא יבדיל. אינו מולק חלה ת סימן אחר : עורף. הוא
 גובה הראש המסופע לגד הצואר : מול עורף. מול הראשה
 את העורף והוא אורך כל אמריו הצואר : (ט) וזהו מרס
 דחטאת. בעולה לא הטעין חלה מלוי וכחטאת הזאה
 ומלוי אוהו בעורף ומתיו והסס ניתו והולך למוזבח :
 חטאת הוא. לשמה כשרה א שלא לשמה טעילה :

כמשפט. כדת האמור בעולת הטוף של נדבה ב כראש
 לתורה אלהים

אויף רעם וואם ער האם גוינדריקט שמי תרים צוויי
 אלטע מויבין או ארער שני צוויי יונגע מויבין ליי צו
 נאם איד איין מויב פאר אהטאט אונ איין מויב פו
 איין עולה (ח) תביא אונ. ער זאל זיי בריינגען צום
 פהן דקריב אונ ער זאל גינעדיגען צום ערשטן די
 מויב וואס איז איין חטאת ימלק אונ דער פהן זאל
 אפ גוערען רעם קאפ פון רעם חטאת מסיל פון
 אקגענין זיין אקין לא יבדיל אונ זאל ניט אפ שוידרין
 רעם קאפ פון רעם גוף : (ט) והיה אונ ער זאל
 שפרייטצין מרס פון רעם בלומ פון רעם חטאת על

מצות השם
 וארף דער כהן אריון שפעקין דעם נאגיל סון דעם גראבין
 פינגער אונטערן איין נאקין אונ פיס דעם נאגיל זאל ער איבער
 ברעקין דעם נאקין פון די ספנים ודעם קנה אונ דעם נשמו :
 ולא

והביא את קרבנו אשר חטא
 עשירת האפה סלת חטאת לא
 ישים עליה שמן ולא יתן עליה
 לבנה כי חטאת הוא: י והביאה
 אל הכהן וקמץ הכהן ממנה מלא
 קמצו את אפרה והקטיר
 המזבחה על אש יתה חטאת
 הוא: י וכפר עליו הכהן על
 חטאתו אשר חטא מאת מאלה
 ונסלח לו והיתה לפה פמנחה: ם

יונה וייתן יתקורבניה די
 חב חד מן עסרא בתלת
 סאין סולתא לחטאתא
 לא ישון עליה משחא ולא
 יתן עליה לבנתא ארי
 חטאתא היא: י וייתנה
 לות פהנא ויקמץ פהנא
 מנה מלא קומציה ית
 אדברתה וניסיקלמד פהנא
 על קורבניה די חטאתא
 היא: י וכפר עלוהי
 פהנא על חובתיה די חב
 מחדא מאלין וישתביק
 ליה ויתיה לכהנא

ח'א לא ישים . מוסס' . וצמים סג'
 מנחות ד' ג' נס קח' וכפר
 עליו . סוכיות פ' . מנחות קל'
 כריפות כז' . ויהיחס לכתין . מנחות
 פג'

רשב"ם

הויה אלא ונמצא: (יג) עבירות אלה, ושבעה קול אלה, ושבעות ביטוי, ושמואת-
 רש"י

שפתי חכמים

במקום כמספספס משום דלא שייך בקרבן שום דין ומספס: ג פ' י
 רגון שלם הכירו מחלוקת לנס נמחה ובעת הקמיעה קמלה
 לנס מנחת ערכותה או להיפך לנס נמחה ובעת סה מפני שזו היא
 מנחה ואותן דלעיל כן בהמה ועוף ולא ראי' זעזעו ר"ה: ד האחת
 כשכה או שפירה הכשית שתי תורים או שני בני יונה שליטת
 עשירית האיסה סוגה: ה' פ' התמורים דהיינו טועלת מעדש
 יקדש' שם בכרת וקלה הוא שביעות הפדות שאין זדונו כרת
 אלא השום דם ס' החיזי' לשונג משום דבכלל כתיב ונמסל וכלן
 לא נכתב ונמסל לחייב מל החיזי' כשונג וק' קלות הוא שדומה
 ביטוי שפין זדונו כרת וכל השום דם הכידי' לשונג. וס' דרבי
 אל לא חגי' ידו במשל קמטר כל' שלא נגע ידו במשל שחיב
 בעבירות כשנס כר בעון יתור קל יבוא שני חורים וחס לא חגי'
 ידו במשל או סה שיחתיב בעבור שתי חורי' אלא במשל קל ממנו
 יבוא ששירות האספה לפי כ' מאחת מאלה להשו' קלות לחמירות:
 י וס' כמנחה כמנחת דבר' דלמיל' ככל מנחת דבכה שריותה נאכלין
 לכסנים: ז' לכן יודע לפיכך ולאחריו כל' אם חסיה מנחה של
 מוסס' לכתן סחי' לכהן כמנחה נדבחו וכל מנחה נדבחו אין שריותה
 נאכלין

הפרשה: (יא) כי חטאת היא. ואין דבין סיהא קרבנה
 מהודר: (יב) חטאת היא. נחמל' ונקטר' לשמה כשרה שאל
 לשמה ג פסולת: (יג) על חטאתו אשר חטא. כאן שנה
 הכתוב שררי בעשירות וכלות נאחר מהחטאו וכלן בדלי
 דלות נא' על החטאו דקדקו רבותינו (כריתות כז) מכלן
 שאס חטא כשהוא עשיר והפרשי' משות לכשכה או שפירה
 והעני' יביא ממקלת שתי תורים הפרשי' משות לשתי תורי'
 והעני' יביא ממקלת ששירית האיס' [וכן נאחר מחטאתן]
 הפרשי' משות לששירית האיספה והעשיר יוסף עליהן ויביא
 קרבן עשיר לכך נא' כאן על החטאה: באחת סאלה.
 מאחת משלש כפרות האמורות בענין ד' או בעשירות או
 בדלות או בדלי דלות [ת"כ] ומה ת"ל שיכול החמורים
 שבהם יהיו בכשכה או שפירה ה והקלין יהיו בשוף והקלין
 שבהקלין יהיו בעשירות האיס' ת"ל מאחת מאלה להשוות קלין
 לחמורין לכשכה ושפירה אם השניה ידו ואת החמורין לקלין
 ללמד על מנחת חוטא שיהיו שירים נאכלין ו זה לפי פסוק
 ורבותינו דרשו [ת"כ] והיתה לכהן ואם חוטא זה כהן הוא תהא
 כמחר מנחת נדבה כהן ז והוא ככליל תהיה ללא תאכל

פרוש לתורת אלהים

אביסול מעהל אפרה דאם איז איר אנדענקונג פו
 גאט והקטיר אונ גר זאל מקטיר ויין אויף דעם סוגה
 על אויף די פיינער פון גאט חטאת דאם איז א חטאת:
 (יג) וכפר עליו אונ דר פהן זאל אויף איהם פארקעבין
 על אויף וייגע זינד וום ער האט מיט גוינדיגט אונ מיט
 וואס זאל ער פאר געבין מנחת מיט איינס פון דיא
 קרבנות וואס אובין איז גשטאנען ומסל' זא אונ עם
 וועט אים ווערין פארקעבין והיה אונ זי זאל ויין צום
 מצות השם

לעשירית האיסה בדלי דלות: והיתה לכהן במנחה. ללמד
 ורבותינו דרשו [ת"כ] והיתה לכהן ואם חוטא זה כהן הוא תהא
 כמחר מנחת נדבה כהן ז והוא ככליל תהיה ללא תאכל
 א אדער לשני צווייא וינגע סאהבין וביא זאל ער
 פריינגען ויין קרבן אשר חטא אויף דעם וום ער האט
 גוינדיגט עשיריה א ערענמיל פון אקאם וום ווערט
 אנגורופן איפה סולת ועמיל מעל לחטאת צו א קרבן
 חטאת לא ישום ער זאל רדוף גיט גיסקען אויל ויה יהו
 אונ זאל רדוף גיט געבין בשמים ז ווארם עם איז
 אחטאת ערשי' (יג) והביאה אונ ער זאל יום פריינגען
 צום פהן וקמץ אונ דר פהן זאל פון איר אראפגעמיין

מצות השם
 וילא ישים עליה שמן וראם איז אמצוה לא תעשהו אויף די
 מנחה זאל פקן גיט גיסקען בויקאיל וולא יתן עליה למטע
 אונ אויף די מנחה פאר פקן גיט געבין בשמים:
 (יא) [קסג] [לאו טח] טלח יתן טען כמנחת חוטא שנאמר לא
 ישים עליה שמן:
 (סס) [קכז] [לאו טז] טלח יתן לכהן כמנחת חוטא טלח' ולא
 יתן עליה חוטא:

יִכְפֹּר עַלְיוּ בְּאֵיל הָאֲשֵׁם וְנִסְלַח לוֹ׃
פ ״ וְאִם־נִפְשׁ כִּי תַחֲטָא וְעִשְׂתָּהּ
אֶחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא
תַעֲשֶׂינָהּ וְלֹא־יָדַע וְאֲשֵׁם וְנִשְׂא

יִכְפֹּר עֲלוּהֵי בְּדִבְרֵי
 דְּאִשְׁמָא וְיִשְׁתַּבֵּיךְ לֵיהּ׃
 ״ וְאִם אֲנִשׁ אֲרִי יִחֹב
 וְיַעֲבִיד חַד מִכָּל פְּקֻדֵי
 דְּיָי דְּלֹא בְּשָׂרִין
 לְאִתְּעֻבְדָּא וְלֹא יָדַע וְחַב
 ח' א' כ'א'ל . זכמים מס : ואם נפש
 כריתות ט כז . מכל מעלות

כריתות ט . זכמים ט . כריתות ט . קודשין כל . כריתות ט . כריתות יס :

רשב"ם

יהי לכהן לכפר בו : (יו) ולא ידע ואשם . באשם תלוי

מדרב

רשב"ם

שפתי חכמים
 ל' הפרכה וטוה ל' אלה שויין : ה' הורענו כזה שפי' את אשר חטא
 ה' הקרן כאלו אמר ואת הקרן אשר חטא עליו יסלח לא את
 חטא אשר חטא כמעון מן הכל' שהחטא לא יפול בו משלמין וכ"ש
 שיתחבו לבסו : (מח"י) לפי שמתלוי נבי תרומ' שמשלם קרן לבעלים
 ומועם בכל כהן שירצה לפרוך הולך לפרש שהקרן והחטאם יתמן
 ומנין עליו כל זמן שלא נודע לו שזדלתי חטא ואם יודע לו לאחר זמן יביא חטאת : ולא ידע ואשם ונשא עונו .
 [הכ"ר] ר"י הגלילי אומר הרי הכתוב עשה את מי שלא ידע עש"כ שיעניש את שידע כפי יוספי אומר אם נפשי לידע
 מתן שכן לו לדקוק אז ולמד מזה הראשון שלא נטוה אלף על מלות לא חטאתה ועבר עליה ראה כמה מיות
 נקטו עליו של זכריותו וכי חייו אחר המרובה של עונה או של פורענותה היו אומר מדה טובה אם מדה פורעניות
 מעוטה ראה כמה מיות נקטו לו ולדורותיו מדה טובה המרובה היושב לו מן הפגולין והגזרות והמענה כיוצא
 עש"כ שזכרה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות רע"א הרי הוא אומר (דברים יז) ע"פ ב' עדים
 או ג' עדים וגו' אם חתקיימת העדות בשנים למע פרט לך הכתוב ב' אלף להביא שלישי להחמיר עליו ולעשות דיוני
 כיוצא באלו לענין עונש והזמ' אם כן ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה עש"כ שישלם שכן לנטפל
 לעושי מזה כעושי מזה רשב"ע אומר כי תקור קיורך בשדך ושכחת עומר בשדה הרי הוא אומר (דברים כד)
 למען יברכך וגו' קבע הכתוב ברכה למי שצאת על ידו מזה בלא ידע אמור מעתה היתה פלע לרודה ככנפיו ונטלם

מעמי הקרבנות

(יז-י"א-י"ט) ואם נפש כי תחטא וגו' . אשם הוא אשם אשם
 לם' . ככה חילוק בין חטאת לאשם , הוא זה . דכיון אם היה
 לפעו חטאת חטא , ולא נודע לו מה היה החטאת חטא . שומן
 או חלב , ואכלה , ואח"כ נודע לו שהיה של חלב , ותכל אכל ,
 מביא קרבן חטאת . וכל זמן שלא נודע לו היות מביא חטא , ואם
 היה לפניו שתי חטאות אחת של חלב ואחת של שומן , וכל אחת,
 ולא נודע לו מה ששכל , מביא קרבן אשם , וכאשר יודע לו שזו
 ששכל היתה ודאי חלב יביך להביא עוד קרבן חטאת . וקספ

פירוש לתורת אלהים

שורדיין ונשא עט זאל ער ליידיען זיינע זינד . רש"י
 שרייבם דר' פסוק שמוקם ווען איינעם איז א ספק
 אויב ער האט געטאן א עבירה נוס' ער איז דער אויף
 חייב כרת אדער גיט דהיינו פר אים איז גלענין א
 שטיק חלב און אשטיק שפאלץ און ער האט אשטיק אויף
 ביידיע שטיקער זענען שפאלץ און האט אשטיק אויף
 גנעסין און דר' נאך האט געזען איהם גזאנט אז איין
 שטיק איז געווען חלב און ער ווייקט גיט וועלכס
 ער האט גנעסין מוז ער פריינגען אקרען און דער
 קרבן ווערט גרופען אשם תלוי דער קרבן בעש"מ אויף
 איהם ער זאל דערוויל גיט גיטש"מ און ער ווען ער און

מצות

וואס איז געווען גיט און צום בית המקדש . דהיינו ראובן
 האט געווען געלס פוען זאל דאס געלס אויפגעבן צום
 שרייבטען דעם בית המקדש . און שפען האט גיט געוואוסט
 אז דאס געלס איז געווען געלס . האט ער זיי אויס געגעבן פאר זיך
 דער שפען צוויי געבען דאס געלס וואס ער האט געגעבען
 און נאך אש"מ פוען וויא ער האט געגעבען :

הלב אדער שפאלץ , בארף ער פריינגען אקרען :

תַּחֲטָא וּמַעֲלָה מַעַל בִּיהוָה וּכְחֹשׁ
 בְּעַמִּיתוֹ בַּפְּקֻדוֹן אִו־בַּתְּשׁוּמַת יָד
 אִו בְּגֹזֶל אִו עֵשֶׂק אֶת עַמִּיתוֹ : כִּב אִו־
 מִצָּא אֲבֵרָה וּכְחֹשׁ בְּהַוְנִשְׁבַּע עַל־
 שְׁקֵר עַל־אֶחָת מִכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
 הָאָדָם לַחֲטָא בְּהֵנָה : כִּב וְהָיָה כִּי־
 יַחֲטָא וְאִשָּׁם וְהִשִּׁיב אֶת־הַגְּזֻלָּה
 אֲשֶׁר גָּזַל אִו אֶת־הָעֵשֶׂק אֲשֶׁר עָשָׂק
 אִו אֶת־הַפְּקֻדוֹן אֲשֶׁר הִפְקֵד אֹתוֹ

יחוב וישקר שקר קדם
 יי ויכדב ב חבריה
 בפוקדנא או בשותפות
 ידא או בגזלא או עשק
 ית חבריה: כב או אשכח
 אבדלתא וכדב ביה
 ואשתבע על שקרא על
 חדא מכל די עבד אנשא
 למיחב ביהון: כב ויהי
 ארי יחסי ויחוב ויחב
 ית גזלא די גזל או ית
 עושקא די עשק או ית
 פוקדנא די אתפקיד
 ת"א שטוט לז. כריסות ט לז:
 מעל. כסכות מכ. קידושין כב.
 ל"ק י"ב. במלך קנז. זכתיס קיד.
 ככוכות ט. תמורס ט: ולחט
 כסמיסו. כסכות מכ קו. מליעט
 וסיס כי. מליעט מנ: וססיב אס.

מח כמ. שטוט לז: לז: כפקדון. כ"ק קנ. מליעט מנ: או מלא. כסכות מכ. כ"ק קנ קס:
 ט"ק סז זל קד. מכוס יו. מולין קמס. תמורס ו:

רש"ם

בעל המורים
 (כא) כס' וכחט כעמיסו. כוולין וכחט בין כס' בין כעמיסו
 רש"ם

ער שנוע שורא חלב אכל ויביא המאת: (כא) וכחט
 שפתי כמבים

שנייהם: בתשומת יד. שסס כידו ממון להטמק או
 כמלוה: או בגזל. שגזל מידור רלוס: או עשק. הוא
 סכר סכיר: (כב) וכחש בה. סכפר על אחת מכל חלה
 אשר יעשה האדם לחטוא ולהשבע על שקר לכפרת ממון:
 (כג) כי יחטא ואשם. (שבוטות כד) כסכיר כעלמו
 לשון כשנוכח ת ולדעת ולהחזות כי יחטא(גי) ס"ל וכדעתו
 שאין זר שיכפור האדם בעמון חבירו אס"פ דמוקס אין חלס מצינ
 ממון חבירו: ת דל"כ עי יביתו מוטו להסכיב אס כגזילס כיון שחין

כידו ל' דמון לו' כי וכבעט פול סכפר כדיו מודס בעקלת מלס ססל
 סודלסס פיו גדולה סיסעולסס מדיס וכן סיון כעמלסס סל"כ ססטר
 על ל': ר' ס' דסלי או מלז: לל קלי ולכחט כעמיסו לליעט דללו
 כגזל דויסל דפקדון כלנ' סעירו סקדון שסס כידו ממון
 להספסס כו ויפסל או בגזל כמי' ס' סכי סנחן סכירי כידו סגזילס
 אסכ גזל וכחט כסכירי כעלמו סקדון דל"כ סיונו או בגזל או
 סקדון: ש' סוכיו מלס מלס לו' דלסר יפסס וגו' חינו דמוק מלס
 מכל אסכ לפסיו חלל מכל חלס אסכ כוכיכיס למיל ועקרל קלל וכסכ
 סוט ולסר יפסס וגו' סוט מלסס חלסי נפססי סכ"ל וזלט סלודיס
 סכיו כעמי כמל מוכי כי זס סוט עמינ סנוס לשבע מלקר לכסירס

זינדיען ומעלה אונ' ער ועסם פעלשין אפעלשונג אן
 נאמ דביינו וכחש ער ועסם לייקענען אין זיין חבר
 בפקדון ער האמ אים עפעס גיגעבין צו במהאלמין
 אונ' ער האמ אים דאס פאר לייקנעם. (לש"י שרייבס
 פ' ויס ואנש דער פסק ער האמ גיגזינדיגס צו נאמ דען אז איינער
 כראנג דס אנדערין געלט ארער ער סאכס מיט איהם אהאנדיל
 דערס דיא וואך געמאכט פאר ערזת ארער מיט א כתב ווארום
 ער וועט ויך גיט פאר קיינעם אונ' אז ער לייקענעם איהם לייקענעם
 ער די ערזת אונ' דאס כתב אבער אז איינער גיט דעם אונדערין
 עפעס צו בראלסל' און ספסס וויל ער האבן קיינער אזל גיט וויסען
 נאר נאם איך דער ערזת אונ' אז ער לייקענעם די וואך לייקענעם ער
 דאך אין נאם ברוך וואו דרום דרפס דאס דער פסק אן ער האמ
 גיגזינדיגס צו נאם אז אן ארער בתשלמת די ארער דער חבר
 האמ אים גיגעבין געלד אז ער זאל מיט דעם געלד
 האנדלען ארער ער האמ איהם גיגעבין געלד
 גהללען אונ' ער פ' לייקנעם אים אז ארער בגזל ער

השם
 וקחשית את הגזלה וגו' ודאס איז אספזת עשהו אייב איינער
 וראבון האמ געגלח בייא זיין חבר ושמיטון אייב ער

(כג) [קכס] [פסס טו] להסכיב אס כגזילס סל"כ וסיס כי יפסס
 וססיב אס כגזילס סל"כ גזל

או את האברה אשר מצא : ספמיר
 או מכל אשר ישבע עליו לשקר
 ושלם אתו בראשו וחמשתיו יסף
 עליו לאשר הוא לו יתננו ביום
 אשמתו : כי ואת אשמו יביא ליהוה
 איל תמים מן הצאן בערבה לאשם
 אל הכהן : כי וכפר עליו הכהן לפני
 יהוה ונסלח לו על אהת מכל אשר
 יעשה לאשמה בה : פ פ פ

לוחיה או יה אברהדי
 אשכח : כי או מכולאדי
 אשתבע עדוהי לשקרא
 וישלם יתיה ברי שיה
 וחומשיה יוסף עלוהי
 לדי הוא דליה יתניניה
 ביומא דחובתיה : כה ית
 אשמייה יתיה קדם יי דבר
 שלים מן ענא בפורקניה
 לאשמא לות פהנא :
 כי וכפר עלוהי פהנא
 קדם יי וישתביק ליה על
 תדא מכל די יעבר
 למיחב בה : פ פ פ

ת"א או מכל. מליפא מנ : כדלפני.
 ב"ק סה : ותמשיחו. סס קג.
 ענחו. עו : לאשכ סה. ב"ק קג.
 מליפא מנ : וסא אשמו. ב"ק סח.
 בעל המורים

ערכין ד : בערכין. זכמים מנ כליחות כז :

רשב"ם

בעביתו וגו' אשם גולות בפרשה זו : (כד) ביום אשמתו
 כשיתודה לשוב מתאטתו על אחד מכל האמורים למעלה
 פקדון או גזל או עושק או אברה :

שכחה כדבר שאינו יודע בו חלל הק"ס ומתירו : (כד) לאשר
 כי כמסורה לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו ואיך לאשר שלם
 פעלו בו יתננו ה"קו וסינו כדתיב ב"ק גהולא אה מתירו ונשבע
 לו חסילו שיה פרוסה יולכנו חמיו סמי' למדי :

שפתי חכמים
 כלן עדים ולס מעלמו א"כ מתחלה מלי קל סכר שכחה וכסע
 לשקר חלל ודלו כשהכיר בעלמו נשוב כמטוב וכי' וסוף מקלס
 קלל וכאלו אמר ויהי כי יודע שחטל ולסס וכשיב לח בגזילס
 גזיל' א' מי' וקרה הקרן כלש מפני שסוף כלש המעון שסוף פיקר
 וסכס של כל כליה סיוול ממנו ודומס זה ללסס סכסל מי' ססוף
 פיקר וסכס לכל הכתובים : ב' למסוקי' למי ססוף קריבו לו אויס
 של מי ססוף סלו דומיא דלמי אה קדשו לו יסיו שרלשו כד"ל סכדיו
 יתמס לחיסן סכן שרלס כי סופת ססלס לבעלים וע"ל עפ' סה :

להטות כי חסל) ולסס : (כד) בראשו. הוא הקרן א
 ראש הממון : וחמשתיו. (ב"ק קג) רבתה תורה חמשת
 הרבה לקרן אחת שחט כפר בחומס וכסע וסודס חוור
 ומכיל חומס על אותו חומס וכן מוסיק והולך עד שיתמעט
 הקרן כשסע עליו פחות ססוה פרוסה : לאשר הוא לו.
 [למסוקי' בנוטלותו. ת"כ] למי ב' סהמון סלו (ב"ק סס) :
 חסלת פרישת ויקרא

פירוש לתורת אלהים

ווייל תשובה מאן אויף גינגע זינד : (כח) ואת אשמו און
 אקרפן אשם יביא לוי זאל ער בריינגען צו נאם זיל
 תמים אמאנגן ויודר זין אפעלער מן הצאן פון די לשאף
 גערך אין ביינ שאצונג ער זאל נוערס זיין צווייא
 שקלים פון הג' ג' לאשם פאר איין אשם צום פלן :
 (כז) וכפר און כך פלן זאל אויף איהם מכפר זיין די
 זינד על אחת אויף איין זאך מכל פון די אלע זאכען
 וואס אובין איין גשטאנן אשר יעשה וס ער נועס מאן
 לאשמה בה פרשולר זיין זך מיט די זאך דורך דם קרפן
 וס ער נועס מקריב זיין נועס אים גאח מויל זיין :

חקדון דעם פקדון אשר וואס מען נאמס אים ניגעבין
 פהאלמיין או אדר דם פרלירונג אשר מצא וס ער המ
 גפונען : (כד) או אדר מכל פון אלע זאכן אשר וס כך
 מענשש נועס דראויף פאלש שווערין אונ דער נאך
 נועס ער וועלין תשובה מאון ושלם זאל ער צום
 ערשטן בציאלין דעם קרן ותמשיחו און זיין מיגפסל
 (כלומר ווי פיל די זאך איז ווערס זאל ער נאך אינמיטתלק מער
 געבין) יעשה וס לו צו דעם וואס די זאך איז זיינס
 יעטנ זאל ער אים געבין דעם קרן מיט דעם חומש
 ביום אשמתו זיין דעם מאנ וואס ער איז מקריב און

השם

אז גם קופס גים פון איהם געלס צו ראובן, און נאכדעם
 האם שפען סודה גינען, אז ער האם פאלש גישווארין,
 און עס קופס מאקי געלס צו ראובן. דארף שפען בציאלין
 דאס געלס וואס ער קאם סודה גינען, און נאך אינמיטל
 מער, און דארף בריינגען אקרפן אויף דיא פאלשע שביעה :

דאס גיגולת געלס אפרוסה אדער ער האם בייא איהם גיגולת
 זונדק וואס איז נוערס אפרוסה, מוז ער איהם אנועס געבין,
 אבער ווייניגער וויא אפרוסה, קען מען איהם ניש גייסען ער
 זאל אנועס געבין, און אויב שפען איז גישפארבען מוז
 ראובן אנועס געבין דיא פרוסה צו דיא מענטשן וואס
 געגען דיא יוששים פון שפען :

(כס) [קל] (משה נח) להקריב קרבן על כל מעביות ידמו' כסונג
 כמעיל' או בגז' או כסס' חסוד' או כוסכ בקרדון וכסכ
 מל סקר שחלמז ולס אשמו ביא לוי' סל ממים מן הכסן :

ישלם אותו בראשו (גו') דאס איז אפצול געוהן אויב ראובן
 מאנס געלס בייא שפען, און שפען האם גישווארין

כא עסו יצרת לי תהלת יספרו: כג ולא-אתי קראת
 יעקב בייגעה בי ישראל: כד לא-הביאת לי שח
 עלתך וזכותך לא כפרתי לא העברתיך במנה
 ולא הונעתך בלבונה: כה לא-קנית לי בכסף
 קנה וחלב וזכות לא הרויתי אך העברתי
 בחטאותיך הונעתני בעונותיך: כו אנכי אנכי הוא
 מתי פשעך למעני וחטאתך לא אפך:
 ט הזכירני נשפטה יחד ספר אתה למען הצדק:
 כז אבך הראשון חמא ומליצה פשעו בי: כח ואחלל
 שרי קדש ואתנה לתרם יעקב וישראל לגדופים:
 א נעתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו:
 ב כה-אמר יהוה עשך ויצרה מבפני יעודה:
 ג אלתירא עבדי יעקב וישרון בחרתי בו:

יחיד וחי

פירוש ע"ט

עם זו יצאתי לי תהלת יספורו וזו
 נאם נאמם דאם פאלק האב איה
 בשאפן פון מייגעטונגן זיי זאלן
 דערציילן פון מיר. למשל אסתר
 האם אמאל אחים נעשקם דרי
 מעקשן זיי זאלן איין קיפן סחורה
 איינע האם ער נעבדן פינג פאנד
 רובל און האם אים נקאמם ער זאל
 פארן אין פארן דארס נעם ער
 קיפן פארן סחורה. דעם אנדערן
 האם ער איך נעבדן פינג פאנד
 רובל און האם אים נקאמם ער זאל
 פארן אין זייפציג קיפן זייפציג
 סחורה. און דעם דריטן האם ער
 איך נעבדן פינג פאנד רובל און
 האם אים נקאמם ער זאל פארן אין
 ענלאנד קיפן ענלאש סחורה.
 פאר יעדער שלח איי גייען דערינג
 ער זאל נעמען צעהן רובל וואך
 שכירות און זאל נעמען פאר זיין
 מסין און סרינגן און ספאנדע אין
 נעג. די דריי נעגען נישארן יעדער

טוא איה נאר למעני פון מייגעט וועגן אפער נים
 פון וועגען אייער זכות און אייער עלטנס זכות
 וחטאותיך לא אפך און ביינע זינד וויל איה נים
 גינעקען: (כז) הניצני דו ישראל מאך מיה גינעקען
 וואס פאר אפכות איהר און אייער אבות האפען
 נשפטה יחד לאקער ניה משפטן מיט אנדער ספר איה
 דער צייל דוא צום ערשטען דינע פענות למעני פון
 וועגען תצדק דו זאלקט גרעקט זיין ווארום אז מען
 הערט אייגעס פענען אייער קען הערט דעם
 אנדערן מיינט מען דער ער שפאר איז גירעקט (רד"ק)
 נאר וויא אזוי קענסטו טענן און זאגען דו האסט
 זכות אבות: (כז) איה תראשונ דיין ערשטער פאמער
 דהיינו אברקם חמא האם דאך געזינדיגט און האם
 גיזאמט בפה אדע יסלדיה און דינע מלצים דיא
 אנדערע אבות פשע בי האפען איה געזינדיגט צו
 מיר ממילא קאנסקע דיה נים סוכה זיין אויף זייער
 זכות: (כח) ואחלל און איה וועל פאר שוועקען שרי
 קדש דיא הייליגע הערען דאם מיינט מען דיא
 צדיקים פון אייער זינד וועגען נאמנה און איה וועל
 געבען לתרם יעקב צו וויקם יעקב ישראל און דיא
 ישראל וועל איה געבען ליהימים צו לעסמרוגן:
 מד (א) נעתה און אצונד שמע יעקב עבדי הער צו יעקב
 מיין קנעקט ישראל און ישראל בחרתי בו וואם
 איה האב אין איהם אויס דער וויילם: (כ) כה יסר
 זי אזוי האם נאם גיזאמט טושה דיין בשעפעה וייעד
 און דיין זון גרייטער כספן פון בויה פון דיין סופער
 יעבך וואם ער האם גינאקפען דיר אל תירא דוא
 זאלקט דיה נים פארקמען עבדי יעקב מיין קנעקט
 יעקב ישרון און ישראל בחרתי בו וואם איה האב

(א) ישעיה הנביא האם גיזאמט פון נאמס וועגען
 עם נאם פאלק ישראל יצתי האב איה בשאפן
 לי צו מיר תהלתי יספור וויא זאלקען דער ציילען מיין
 לויב אפער די ישראל האפען נים אזוי גיטאמן:
 (כב) גיא אומי דוא יעקב האסט מיה נים גערופען
 פאר נאמס בי נעתה נאר דוא ישראל ביסט מיר
 גינארען דוהך מיר: (כג) לא תבאת לי דוא האסט
 מיר נים גיבראכט שח אשעפס עלותיך פון דינע
 עולות וזכות און מיט דינע שעקמאנג לא בחרתי
 האסטו מיר קיין כבוד גיגענין לא העברתיך במנה
 איה האב דיה נים שווער נישאכט מיט דער מנה
 (בלטר איה האב קיין נויסע מנהגה פון דיר נים בערס נאר
 איין האמס מעהל און אפילו דער צו האב איה דיר נים בעיים
 איה האב נעזאמט אויב דוא ווילסט מענסט בריינגען ולא
 תנעמיה בלבונה און איה האב דיה נים מיר גימאכט
 מיט דעם בשמים: (כד) ולא קנית דוא האסט נים
 בדארפט קויפען פון מייגעט וועגען פאר געלם
 צימרינג צו די קמורת ווארום עם איז פיל צימרינג
 אין דיין לאנד גינען וחלב און מיט דעם חלב וזכות
 פון דיין שעקמאנג קרבתו לא הרהיני האסטו מיר
 נים נעם אד גייערם תבדעני דו האסט מיה גמאכט
 דינען בחטאותיך דוהך ביינע זינד (ווארום איה האב
 נעמט אין נעמען אונסער נביכונד דיא נאנצע וועלט כדי
 מען זאל נים זאגען אז נאם האם זינע קניער ישראל אייער
 זענעפערם צו איין אומה שפלה וזנעמנו בענותיך דו האסט
 מיה מיר גימאכט מיט דינע זינד: (כו) אנכי איה
 בין דער נאם וואם האב ביינע זינד פון לאנג אפ
 גימעקט אניכי איה בין דער נאם וואס סחיה וואם איה
 טעק היינט איה אפ פשעיה דינע זינד נאם דאם

אויף זיין ארם. דער ערשטער שלח
 דס דער ערשטער מיר קומט אקאג
 פאר עסן ארום. איד וועל גענוג
 האבן צו עסן פון דרייסיג קאפעק
 שלאסין וועל איד אויף דיא פוהר
 וועט גאר גוט קאספין. און אזויא
 האט ער געזאגט אונדז אייניקומט
 קווערן פאר דעם גאנצן נעגלש מיט
 זייער ווייניג דעצאלט וואס מען האט
 גאר געטוהן האבן. און אזוי זיך קומען
 צום סוף. דער סוף האט זיך
 מיט דעם שלח פארק געפרייט
 און געזאגט ווייניג שלחיות מיט
 אהבה איד. דר שלח איז געגען
 אהיים זיך אפריהען פון וועג. נאך
 דעם איז געקומען דער אנדערער
 שלח און האט געבריינגט סחורה
 גאר פאר אפאר טויזענד רובל דער
 סוף האט געברענגט דעם שלח פון
 וואס ער האט געבריינגט אזוי ווייניג
 סחורה האט דער שלח געזאגט ווייל
 ער האט מער קיין נעגלש געהאט.

ג כִּי אֶעְקַמְּמִים עַל-צִמָּא וְנוֹזְלִים עַל-יְבוּשָׁה אֶעְבֹּק
 רוּחִי עַל-זַרְעֲךָ וּבִרְכָתִי עַל-צִאֲצָאֶיךָ : וְיִצְמְחוּ בְּבִין
 חֲצִיר פְּעֵרִים עַל-יְבִלְיָמִים : ה זֶה יֹאמֶר לַיהוָה אֲנִי
 זֶה יְקָרָא בְשֵׁם-יַעֲקֹב זֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לַיהוָה וּבִשֵׁם
 יִשְׂרָאֵל יִכְתֹּב : וְכֹה אָמַר יְהוָה מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלֹ
 יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי רֹאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבְּלַעֲדֵי אִין
 אֱלֹהִים : י וּמִי-כִמוֹנֵי יְקָרָא וַיַּגִּידָה וַיַּעֲרַכָה לִי
 מִשׁוּמֵי עַם-עוֹלָם וְאַתְחִילֹת וְאֲשֶׁר תְּבַאנֶה יַגִּידוּ לְמוֹ :
 ח אֶל-תִּפְחָדוּ וְאֶל-תִּרְהוּ הַלֹּא מֵאֵז הַשְּׁמַעְתִּיךָ
 וְהִגַּדְתִּי וְאַתֶּם עֲדֵי הַיֵּשׁ אֱלֹהֵי מִבְּלַעֲדֵי וְאִין צוּר בְּלִ-
 יַדְעִתִּי : ט יַצִּיר-פֶּסֶר כֶּלֶם תְּהוּ וְחִמּוּדֵיהֶם בְּלִ-יַעֲוִלוֹ
 וְעֵדֵיהֶם הִבִּיחַ בְּלִ-יִרְאוֹ וּבְלִ-יִדְעוּ לְמַעַן יִבְשׂוּ :
 י מִי-יִצֵּר אֵל וּפָסַל נֶסֶךְ לְבַלְתִּי הוֹעִיל : יא הֵן בְּלִ-

יגיד עלי

פירוש ע"מ

ווערט און אלע בשעפעניש ביו אצונד איהת און
 אקע מופתים ויש תבינה און וואס עס וועט קומען
 ביו צום סוף בידי למו נאלען ויזא נאגען צוא ויזא
 אזוי וויא איד גאט זאג אצונד דער ביהמ"ק איז נאך
 גוט הרוב געווען און איד האב נאך דיא ישראל גוט פאר
 טריבען און דער מלך כורש איז נאך גוט געווען געווען
 און איד זאג איד שוין און אז איד וועט פאר טריבען ווערן
 און ביו איד כמטר אז דער ביהמ"ק וועט דורך כורש געווען
 ווערן: (ח) אל תפחדו ואל תירו און אידה ואלם גוט אונטקען
 צו לאוען וויסען מיין נאמען צווישען דיא אומות
 הלא פאר וואר מיו פון דענצמאל אן אז איד האב
 מיה באווייזן אויף דעם בארג סיני השמעתיו האב
 איד דיה גימאכט הערן העדתי און איד האב גאנגט
 אז חוץ מיר איז גוט פאר דענצמן קיין גאט וואס
 עדי און אידה וענט מייע עדות הלא אויב עס איז
 פאר האנדען אגאט חוץ מיר ווארום איד האב
 דענצמאל געפינגט אלע זיגען היקלען און האב
 איד געווייזען עס איז גוט פאר האנדען קיין גאט
 חוץ מיר ויין צור און עס איז גוט פאר האנדען
 אשטאקער בל ידעתי אז איד נאל איהם גוט געגען
 דאס שטארקייט: (ט) יציר פסל דיא וואס מאכען
 בילדער בלם מוח וענען אלע בילדער גוט הסודים
 און דאס גליקסלינג פון זייערע דינער קענען דיא
 בילדער גוט העקפען געדיה און עס איז גליק וויא
 דיא בילדער אליון וענען עדות אז ויזא ועקן גוט
 און ווייסען גוט לפיכך ביש דרום קערען זיך שעפען
 די כעמקשען וואס דינען צו זיי: (י) זאגט גאט ב"ה
 מי ווער עס האט בשאפען און האט גימאכט איין
 אויס דער וויילט אין איהם: (ג) כִּי אֶעְקַמְּמִים עַל צִמָּא
 אזוי וויא איד גוט וואסער אויף דעם דארשטיגען
 וזולס און ריענדיגע וואסער אויף דער טריקניש
 אזוי גוט וועל איד מאכען רעגן מיין רוח
 הקדוש על זרעך אויף דייע קינדער וברכת און מיין
 ברכה וועל איד געבען על צאצאך אויף דייע
 קינדער: (ה) וְיִכְתֹּב און ויזא וועקען שפראצען ביו
 חזי צווישען דעם גראו דאס מיינט מען אין דעם
 לאנד פון עקולק געדיגט אזוי וויא די ווידען בייקער
 מיינט מען ווערפן על יבלי פיס וואס ויזא וענען
 בייא דיא בעה וואסער: (ו) הֵ יֹאמֶר דער וועט
 נאגען בלומר דיא צדיקים גמורים וועקען נאגען
 לוי אזי איד ביו צו גאט וזא און די קליינע קינדער
 פון דיא רשעים וועלען אן רופען דעם גאמען פון
 יעקב ויזא וועלען נאגען מיר וענען דיא קינדער
 פון יעקב וזא יחמוד יד לוי און דער וועט זיך אונטער
 שרייבען מיט זיין האנט צו גאט דאס מיינט מען
 דיא בעלי השוקה ויש ישראל און עס וועט זיין
 קענקשען וואס ויזא וועלען זיך מגייר זיין ויזא
 נאקען זיך אן רופען מיט דעם נאמען פון ישראל:
 (ז) כֹּה אָמַר יְהוָה וְאֲנִי הָאֵם גִּימָאכְט דער מלך פון ישראל
 באלא און זיין אויס לייער י צבאות דער גאט וואס
 הערשט און ראשון איד ביו דער ערשטער וזא איהו
 און איד ביו דער לעצטער וסגלתי און חוץ מיר
 זין אלהים איז גוט פאר האנדען קיין גאט: (ח) וְיִי
 און ווער איז פאר האנדען פסטי קהא ער זאל זיך
 אן רופען אזוי אגאט וויא איד וגידי ער זאל נאגען
 הישבה לי און נאל אן גריימען צו מיר אלץ וואס
 איז גווען פון דער צייט אן משים עס זילם וואס איד
 האב גימאכט און האב בשאפען דאס פאלק פון דער

חבריו יבשו וחרשים הוה מאדם יתקבצו כלם
ועמדו יפחדו יבשו יחד : י כחש ברזל מעצד ופעל
בפתח ובמקבות יצרהו ויפעלהו בורע פחו גסרדעב
ואין פח לא-שתה מים ויעף : יג חרש עצים נטה קו
יתארהו בשדר יעשהו במקצועות ובמהונה יתארהו
ויעשהו כתבנית איש כתפארת אדם לשבת בית :
יד לכת-לו ארוים ויקח תרוה ואלזו ויאמין לו בעציו
יער נמע ארווגשם יגדל : טו והיה לאדם לבער ויקח
מהם ויהם ארי-שיק ואפה לחם אף-יפעל-אל
וישתחו עשהו פסל ויסגד-למו : טז חציו שרף במי-
אש על-חציו בשור יאכל יצלה צלי וישבע אף-
יהם ויאמר הוה תמותי ראיתי אור : יז וישארתו

ואנס דער סחר צום שליח איך רובל
דאך דיר גיבעדין סיף טויזנד רובל
און סחרה אוי נאר דא פאר צוויי
טויזנד רובל , ווא איי נאך דריי
טויזנד רובל , ואנס דער שליח דריי
רעצאות , עסין סרינקען פסאנציק
נאך אנערער רעצאות , דער סחר
האט גינען צו בערעכענען דיא
גרויסע רעצאה אויף דיא ווייניג
סחרה און האט געמוזט די סחרה
פריער פאר קויפן און ווייניג פאר
דינען ער זאל נאר אפגעקען פון די
סחרה ווייניג סיף טויזנד רובל .
נאכדעם איז געקומען דער דריטער
שליח און אן סחרה . דער סחר
פרעגט אים ווא ווען טייג סיף
טויזנד רובל , ואנס דער שליח דס
גאנצע געלט איז מיר אונק גביאנען
אין די רעצאה אהין פארענדיג און
צוריק פארענדיג . דער סחר ואנס
די גיבעדין געלט דוא ואלקס קויפן
סחרה . דער סחר הם גענומען דעם שליח
און מען האט געפסקט דער שליח מוז
בצאהלן דעם סחר די גאנצע

ין ועריא

פרוש ע"מ

אפ גאט ופסל נדך און האט גנאמען איין בילד לבלתי
תועיל דאס קאן איהם גיט העלפען : (יא) מן נון כל
חבריו אלע וויינע חברים וואס בהעפעקען זיך צו
איהם און וויצען אויף דינען דער צו יבש וועלען
פאר שעמט ווערען תרדשם און די מייסקערס הפח
מאדם וענען גיט מער אז מענטשען איז שוין אפל
שפן די בילדער וואס וייה האפען גימאכט וענען
געוויס נאר גיט ותקבצו זייה אלע וואמלען זיך איין
יבשוו און שמויען צו די בילדער אָבער דער נאך
יפחדו וועלען וייה זיך פארקעטען : יבש זייה וועלען
פאר שעמט ווערען אלע מיט אנגדער : (יב) ואנס
גאט ב"ה תיש ברזל דער וואס שמיט איינען מעצד און
דער וואס ארבעט מיט איין הובעל ופעל און דער
וואס ארבעט בפתח מיט קוילען ופסקות און מיט
דעם האמער יציהו בריוט ער איהם אן ויפעלחו און
ארבעט דעם בילד מיט דעם פסל פון זיין ארעם גס
רעב , אויך אז דער מעלאכה ווערט הונקערניג
זיין פח האט , ער קיין פח גיט לא שקה פיס און אז
ער פרינגט קיין וואסער גיף ווערט ער מיפך מיד
ממילא ווען דער מייסקער איז נאר גיט איז שוין
אכ"ש אז דער בילד וואס ער מאכט איז נאר גיט :
(יג) תיש עצים און דער צעשעלער אז ער וויי מאכען
א בילד פון האלץ מאכט , ער זייה מיט אנגדער
שמויער גיף , ער גיניט , ער דעם שנור תהיה
בעצייכונגט ער איהם בשרד מיט אוינגעלען האט
אָדער מיט אָנען דרייניג אויף דעם אָרם ווא , ער
צייכניגט מיט דעם שנור דארטען וענט , ער איהם
צרום יבשוו ער מאכט איהם גלאט מיט איין הובעל
און אז ער וויל פון איהם עפיים אויס מאכען
במשהו מאכט ער דאס גישמאלט מיט אצערקיל

ער צערקלט פריער אפ און דער נאך קאלט ער
אויף די צייכניגס דאס גיקעל געשטי און אפס כאל
מאכט ער פון דעם בילד אויף גישמאלט פון
אמקענטשער ער מאכט איהם וייה דער מענטשער
מענטש אָבער דער מענטש איז געמאכט צו ווערען
אין שטוב ארום גיין פון שטוב , קען , ער גיט און
אינדער ער (יד) מאכט איהם מיד ער זיך לכת אפ
צו שניידען מענען ביימער ער זאל האפען האלץ
צו מאכען איהם יקח און , ער געמט אויף אהאלץ
וואס ווערט אן גערופען תרוה און אלוך ויאמי ל
און ער מאכט צו איהם אשטרקונג בעצו ישי מיט
געשליקע מינים האלץ פון דעם וואלד . וואס נאך
טוט ער אז ער געפינט אָנזוייג וואס , עם קוקט
איהם צו גיך דער צו נפע פלאנצען ער די צווייג
וגשם און דער רענען מאכט זייה אויף וואקסען :
(טו) ותה אוי דאס צו רעם אייניגעס מענטשען לביש
צו פרענען רבח אויף געמט דער מענטש דער פון
און ציניגט דס אן און וואריקט זיך דער בייה אפ
אויף ישיק ער הייצט דער מיט וואפס און באקט
דער בייה בריוט אפ אויף יפעל זיל ער מאכט איין
אפ גאט פון דעם איברגען וישטיח און בוקט זיך
דער צו גשתי , ער מאכט אבילד פון דעם ויפיר און
בוקט זיך צו איהם : (טז) חזיו האלב האט , ער פאר
פרענט אין פריער על תחיו אויף דער העקמט נפש
יאכל עקט ער פלייש יצלה און גראט איין קראמען
וישבע און ווערט זאמט אפ אויף גיט ער וואריקט זיך
דער בייה ויאמי און ואנס הוה אויף פריי מיה חסתי
וואס אויף האב מיה דער וואריקט ראיתי אויף האב
גינען לעכט (בלשט בישת גס האט גיברענט איז פיד
לעכטניג

הפמרת ויקרא

משרי חכמים

עשה יהוה הריעו לתהיתות ארץ פצתו הרים רנה יער
וכרעץ בו פיינאל יהוה יעקב ובישראל יתפאר :

נערוסין צוא ייערע עבודת יהוה
דאס איז גלא אהי קבאת יעקב גיט
סיד האקסו נערוסין יעקב, נאר
דיא עבודה נרה האקסו נערוסין :

פירוש ע"ט
נאמ האט אויס גלייזט יעקב וישראל אונ קימ
דיא ישראל יתפאר מונט ער זיך פארקיען :

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא והחד תרגום והפמרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר
ליום השבת וה' מלך ילל"ם זכרו משנה והלכה ממדר שדרות שהוא נגד היסוד כמיתת היום :

ברמנורא

משנה ידים פרק ב

עיקר תויים

פרק ב נשל ידו אחת משמיפה אחת. קא קרי
שפיסה אחת כל זמן שלא נעל כי חס פעם
אחת עד הפרק וזכרו אחת הוא דסני כפעם אחת
(א) אע"ג דאין בכלי רביעית אלא דלתו משירי טהרה
אבל לשתי ידיו אע"ג דלתו
משירי טהרה לא מהני עד
שיטול ב"פ רחשונים עד
הפרק ושניים עד הפרק.
ורמב"ם מפרש משפיסה אחת
משפיכה אחת וכשטעל שתי ידיו כשפיכה אחת המים
מיעמלן כידו אחת ונמלא רוחן השניה כמים שנטמאו (ב) ק' דוס אינו אלא כ"ע דגליין שיש שנים טל גדפטי
ולא טהרו ידיו עד שיטול מים שניים מרביעית (ג) אבל כשטעל ידו אחת כלבד כשפיכה אחת נטהרה ידו וכשטעל מים
שניים לטהר המים טעל ידו שני כפחות מרביעית ואין הל' כר"מ : נפל כבר של תרומה. היכא דנעל את הראשונה
מרביעית (ג) ונפל עליהם כבר של תרומה או נגע בכזר של תרומה עם המים שזכרו קודם שנגעם או קודם
שישפוך עליהם מים שניים : פהור. דכי היכי דמהני לטהר ידיו מהני נמי לטהר עננן : ר"י משבא
דכזר לטהר ידיו מהני. אבל אינה גומייהו טמאים : (ב) נשל את הראשונים למקום אחר. שטעל את
הראשונים כפחות מרביעית (ד) כגון דלתו משירי טהרה (ה) ולרדן ליטול את השנייה. ונעל את הראשונים

פרק ב אג נפל ידו אחת משפיפה אחת ידו פהורה אז
איינער האנט נאר גינאשען איין האנט
נוייל איין האנט איז נאר גינען סבאן אדער אפירו
ביידע הענט זענען גינען סבאן, ער האט אָגע
נאר גינאלט מאַגען סהור איין האנט, אונ ער
האט אויף דיא האנט ארויף גינאשען וואַסער נאר
איין באהל ביו צום גליד פון דיא האנט, אונ אין
דער פלי איז גינען אַרביעית וואַסער וואַסער נאר
נען ער האט גינאשען אויף דיא האנט, אָדער
אָפילו איינער האט זיך שוין גינאשען פון דעם
רביעית וקוואטירול וואַסער, אונ נען ער האט
גינאשען דיא האנט מיט דיא אַרבערניע ביקעל
וואַסער איז נאך שוין גינען ווייניגער וויא
אָקוואטירול, פון דעקטוועגן איז דיא האנט פהור
שפי ידו כשפיפה אחת אז ער וואשט ביידע הענט
אונ ער האט אויף יעדער האנט ארויף גינאשען
וואַסער נאר איין באהל, אויב אין דער פלי
איז גיט גינען אַרביעית וואַסער נען ער האט
אָן גינדיגען צו גינען אויף די הענט רבי מאיר סבאן
זאנט רבי מאיר ביידע הענט זענען סבאן, סיידין
ער נאל גינען אויף יעדער האנט צווייא באהל.

שחזי פרכס כשנפל ב' ידיו וכבר כתב דלון הלכס כמומו
ז"ל דנ"ט לון הלכס כר"ע היינו להכ"ט חבל לפי הכ' ס'
פרכס כר"ע ור"ב סר"ט כהדיל ומדע דהא לכו"ט לא אמרו
פחות מרביעית אלף שנים עתיים : [ג] מרומם . מזה מוכיח
לכ"ט דלא הלכידו מים שנים אלף אלף למולין קף

כוזית זו ושניים כוזית אחרת : ונפל כבר של תרומה .
למקום שנקלו ראשונים : מ"מא . הכבר וה"ה ח"א מע
הכבר במים ראשונים שעל ידיו שהכבר טמא : על
השניים מהור . דשניים טהורים הן אבל ראשונים

ואת הראשונים למקום אחר . ונפל כבר של תרומה [ג]
על הראשונים מ"מא . ועל השניים מהור . נמל את
הראשונים ואת השניים למקום אחר . ונפל כבר
של תרומה מ"מא . נמל את הראשונים ונמצא על
ידיו קיסם או צרור . ידיו מ"מאות . שאין המים
האחרונים משהרין אלא המים שעל גבי היד . רבן
שמעון בן גמליאל אומר כל שהוא מבריית המים
מהור : (ג) הידים משמאות ומטהרות עד הפרק .
כיצד נמל את הראשונים עד הפרק . ואת השניים

מיילי שהמים זכאים בהם : ידיו מ"מאות . ח"פ ט"ט
שנתן בהם את השניים משום דמיס שעל הצרור נטמאו
מחמת ידיו וזין המים השניים מטהרים אלף מים שעל
גבי היד ולא מים שעל גבי צרור וקיסם (ו) ט"ט

ונמלא על ידיו קיסס או צרור (ז) וכל דבר החולץ כנ"ל
טהרו מחמת המים שאלן המים השניים מטהרים
שהוא מבריית המים מהור . כגון יבמותין ויחוסין

השניים טהורים (ח) וכל דבר החולץ כנ"ל
טהרו מחמת המים שאלן המים השניים מטהרים
שהוא מבריית המים מהור . כגון יבמותין ויחוסין

השניים טהורים (ח) וכל דבר החולץ כנ"ל
טהרו מחמת המים שאלן המים השניים מטהרים
שהוא מבריית המים מהור . כגון יבמותין ויחוסין

דיא ערשקע וואקער וואס אויף דיא הענט , אונ
אוי צוריק קממא דיא הענט שאין הפיס האדמיים
פפריים ווארום די אנדערע וואקער וואס קען האט
גינאקסין אויף דיא הענט כאקען נאר קהור אלף
הפיס של גבי היד נאר דיא ערשקע וואקער וואס
אויף דיא הענט , אנדער גיט דיא וואקער וואס
אויף דעם שפענדיל , גלייבט אונ דיא וואקער
וואס אויף דעם שפענדיל קמא , אונ וויא זענען
קממא דיא הענט , כ"ן שקען ג'ן גמליאל זענען
בל שהיא מבריית הפיס שהיא אלע וואקען וואס אנדער
קשאקען גינארען פון וואקער אויב זיי ליגען אויף
דיא הענט ווען ער וואשט דיא הענט , אפילו וויא
פארשקעלין דיא וואקער זאל גיט צו קומען צום
האנט אויף דעם אָרם ווא זיי ליגען פון דעם שפענדיל
זענען די הענט קהור , ווייל וויא זענען גלייך וויא
וואקער : ג היים מפקחות יפקחות עד תפוק דיא
הענט ווערין קמא אונ קהור ביו צום גליד וכיו דעם
אָרם ווא די גריימקיים פון די האנט ענדקום ויקו
כיצד וויא פיינט קען נפל את הראשונים עד הפרק
האט ארויף גינאקען דיא ערשקע וואקער אויף
דיא הענט ביו צום גליד ואת השניים חזי לפיכ אונ
דיא אנדערע וואקער האט ער גנאקען אויף דיא
ערשקע וואקער וואס אויף דיא הענט אונ וויא
זענען גינאקען ווייטער פון דיא האנט ביו אויף
דעם גליד ויהי ל"י אונ דיא וואקער האט צוריק
ארויף ענדקען אויף די האנט שהיה א"י די האנט
קהור . ווארום ווען די אנדערע וואקער איז ארויף
גינאקען גינארען אויף דיא ערשקע וואקער וואס
אויף דיא האנט האקען דאך דיא אנדערע וואקער
גיכאקט קהור דיא ערשקע וואקער , אונ ווען

אין דיא בלי בארף דאך דער אנדערע ארויף
גיסקען מיט דיא אייבעריגע ביסקעל וואקער אויף
זענער האנט צווייא קאהל , האט ער די ערשקע
וואקער גינאקען אויף דיא הענט אין איין אָרם
אין שטוב , אונ דיא אנדערע וואקער האט ער
גינאקען אויף דיא הענט , אין איין אנדער אָרם
אין שטוב ונפל כפר של תרומה על הראשונים אונ
אברויט פון תרומה איז ארויף גינאקען אין דיא
ערשקע וואקער פמא אוי דער ברויט קמא וכל
השניים קהור אונ אויב דער ברויט איז ארויף גינאקען
אין דיא אנדערע וואקער , איז דער ברויט קהור
נפל את הראשונים ואת השניים למקום אחר אנדער
האט גינאקען די ערשקע וואקער אונ די אנדערע
וואקער אויף איין אָרם זענען דאך דיא ביידע
וואקערין אויסגעטישט גינארין איינע אין דיא
אנדערע ונפל כבר של תרומה אונ אברויט פון תרומה
אין ארויף גינאקען אין דיא ביידע ערליי צומישקע
וואקער פמא אוי דער ברויט קמא ונפל את הראשונים
אז ער האט ארויף גינאקען דיא ערשקע וואקער
אויף דיא הענט הנמצא על ד"י צרור או קיסס אונ ער
האט זעכענען אויף ויין האנט אשפענדיל אברויטען
אָרער אקליינעם , אפילו דיא האנט איז נאט אויף
דעם אָרם ווא דער שפענדיל ליגט , דיא וואקער
פון וואשען איז צו גינאקען אונדער דעם שפענדיל
אונ ער האט דעם שפענדיל גיט אראפ זענומען
פון דיא האנט ער האט איהם געלאזן ליגען אויף
די האנט אונ ער האט ארויף גינאקען נאך אקאהל
וואקער אויף די הענט , פון דעם שפענדיל גיט פמא
זענען דיא הענט וינע קמא , ווייל דיא וואקער
וואס אויף דעם שפענדיל איז קמא גינארען פון

זה. ואין חוששים משום ארבעה דברים משום שמה נעמלו כשפלו מיד זה ליד זה (יא) ושמה יש לכן דין מים שנעשה בהן מלאכה ומשום שמה לא נעלו מן הכלים ומשום שמה לא נעלו מן הכיבועים (יב) ובלבד שירפו ידיהם. שאל תהיה עם חליה: (ך) ספק נעשה בהם מלאכה. דמלאכה פוסלת מים לנטילה כמות כפרק קמ"א: ממאים. פסולים לנטילה: ספקן מהור. אטילו יום כמים שנטלו כל הכן ספקות והייט

ספק ליטהר דפליגי בסיפא רבנן ור' יוסי ואין הלכה כר' יוסי: ספק ידים ליטמא ולטמא לקמן בלודק בנה מט' לה: ב' כברים ממאים. דלוחלים טמאים מעממאים את הידים כדקתן לקמן בפ' ב' כל הפוסל את התרומה מטמא את הידים להיות טמאים: ב' כברים מהורים. כשל

זה. או זה על גבי זה. ובלבד שירפו שיבואו בהם דמים: (ד) ספק נעשה בהם מלאכה. ספק לא נעשה בהם מלאכה. ספק יש בהם כשיעור. ספק שאין בהם כשיעור. ספק ממאים. ספק מהורים. ספקן מהור. מפני שאמרו ספק הידים ליטמא ולטמא וליטהר מהור. רבי יוסי אומר ליטהר ממא. ביצד היו ידיו מהורות. ולפניו [ג] שתי כברים ממאים. ספק נגע ספק לא נגע. היו ידיו ממאות. ולפניו שני כברים מהורים. ספק נגע. ספק לא נגע. היו ידיו אחת ממאה ואחת מהורה. ולפניו שני כברים מהורים. נגע בא'

(יא) לפי שס' כולם נבדקתה יד' ל' חטו חושבים אותם כר"מ: (יב) דלס' כיוו' חיל' לוג' לה' וכשהשטט שטוף מים על ידיהם ושכר כלו רבועים לנ' סלח' חושבים מטה נטילה וספק ידים סבורות. כר"ט: [ג] על' כו'. משום ככל' ידיו ח' כו'. נקט בכלולו ד' ככרות ס"ט"ג וכתב ס"ט"ט לשמעתי:

צוריק אגבערירט דיא וואסער נואם אויף זיין קאפ אדער אויף דיא וואנג, ווערט דיא האנט צוריק קמא וטפלין ארבעת חמשה עשר יום פיר אדער פינף מענטשן שפייגען אייגער בייא דעם אגדערין, און האלשען אלע זעהן הענט אייגע בייא דיא אגדערע אויף על בני דא אדער אלע זעהן הענט אגדער אייגע איבער דיא אגדערע און אייגע ניקם וואסער מיט איין מאהל אויף דיא אלע הענט, זענען דיא אלע הענט קהור ויבדל שרפו נאר דיא הענט זאלען זיין לויז, אביסער אפגערוקט איין האנט פון דיא אגדערע שבווא בהם מים דיא וואסער זאלען קענען בעניקען אלע הענט פון אלע זייטן: ד ספק נעשה בהם מלאכה ספק לא נעשה בהם מלאכה מען ווייקט נים אויב מען האט גימארן אפמלאכה מיט דיא וואסער, זענען וייא פסול צום וואשן מיט צי די הענט. אויב מען האט נים גימארן אפמלאכה מיט דיא וואסער, קענ מען וואשן מיט וייא דיא הענט ספק יש בהם כשיעור מען ווייקט נים אויב אין דיא פלי איז דא אקוואטירעל וואסער קענ מען וואשן דיא הענט מיט וייא ספק שאין בהם כשיעור סאסער איז אין די בלי ניקם אקוואטירעל וואסער סאר מען נים וואשען די הענט מיט וייא ספק סמאים ספק מהורים מען ווייקט נים צו דיא וואסער איז פסול צום וואשען מיט וייא דיא הענט אדער וייא זענען קשר צו וואשען מיט וייא דיא הענט, און אייגער האט נים וואשען די הענט מיט די וואסער זאם אויף וייא איז דא דיא אלע ספקות הענט זייגע ווייל עם איז נאר אפספ זענען דיא הענט זייגע גינורארין קהור מפני שאמרו ווייל מען האט גיזאנט ספק תרי"ס לשמא אויב עם איז אפספ אויף די הענט וואס זענען גינורען מהור: צו וייא האבען אגבערירט אעסין וואס איז קמא אדער אמשקה וואס איז קמא, זענען דיא הענט גינורארען קמא, אדער וייא האבען נים אגבערירט אעסיגנורארן אדער אמשקה וואס עם איז קמא. פון ספק נעגין זענען

דיא הענט קהור וייא וייא זענען גינורען ויפמא צו קממא ויין, דהיינו דיא הענט זענען גינורען קממא וויים מען נים צו זיי האבין אגבערירט אעסיגנורארן אדער משקה וואס זענען גינורען קהור און האבען זיי קממא וינורען, אדער זיי האבען נים אגבערירט זאם עסיגנורארן אדער דיא משיקה. פון ספק נענען איז דיא עסין אדער דיא משיקה קהור וייא וייא זענען גינורען ויפמא קהור צו ווערין, דהיינו דיא הענט זענען גינורען קממא, און מען האט וייא גינורארין, נאר מען וויים נים צום מען קען האט וייא גינורארען וייא דער דין איז, זענען וייא קהור גינורארען, אדער מען האט וייא גינורארען נים וייא דער דין איז, זענען וייא קמא קהור בייא דיא אלע ספקות איז קהור, רבי יוסי זאגט לשטר פמא אויב דיא הענט זענען קמא, און מען וויים נים צו מען האט וייא גינורארען ווי דער דין זענען נים גענוואשען גינורארען וייא דער דין. פון ספק נענען זענען נאך דיא הענט קממא ביצד וייא מיינט מען היי דיי סעודות אויב וייגע הענט זענען קהור ולפניו שני כברים סמאים און פאר איהם איז גילעגין צווייא גרויסן וואס זענען קממא ספק נגע ספק לא נגע אונער וויים נים צו ער האט אגבערירט אברויט זענען דיא הענט קממא גענווארען אדער ער האט נים אגבערירט זענען די הענט קהור אדער זיי זיי סמאות וייגע הענט זענען קממא ולפניו שני כברים סמאים און פאר איהם איז גילעגין צווייא גרויסן וואס זענען גינורען קהור ספק נגע ספק לא נגע אונער וויים נים צו ער האט אגבערירט אברויט איז דער ברויט גינורארין קממא אדער ער האט נים אגבערירט זענען דיא ברויט קהור וייא וייא זענען גינורען זיי דיי אמת סמאה וזאת סעודה אויב איין האנט איז קממא און איין האנט איז קהור ולפניו שני כברים סמאים און פאר איהם איז גילעגין צווייא גרויסן וואס זענען קהור נגע באחד בהם און ער האט אגבערירט דיא ברויט

חרומה איירי טלדים פוסלות מהם. ספק בממאה נגע ספק במהורה נגע. היו ידיו מהורות ולפניו שני ככרים את התרומה הידים כמות האחד ממא ואחד מהור. נגע באחת מהן. ספק בממאה נגע. ספק במהור טלדי והככרים כמות שטיו נגע. היו ידיו אחת ממאה ואחת מהורה. ולפניו שני ככרים אחד ממא ואחד הטמא כמותו והטור מהורה נגע בשתייהן. ספק בממאה בממאה. ומהורה במהורה. או מהורה בטמא :

אנדערע האנט האנט האנט ער אָנגערירט דאס אָנגערע
 גרויט פּסק פּסקאָה בּממאָה אונ ער ווייס ניט צו דיא
 האנט וואס איז טמא האט אָנגערירט דעם גרויט
 וואס איז טמא ויסתרה בּפּתּחה אונ דיא האנט וואס
 איז טמא האט אָנגערירט דעם גרויט וואס איז
 טמא ווען די ביידיע הענט געבליבען וויא וויא
 זענען גינען אונ דיא גרויט ווען זענען געבליבען וויא
 זיא זענען גינען או אָדער עס איז אזוי גינען
 פּתּחה בּממאָה דיא האנט וואס איז טמא האט
 אָנגערירט דעם גרויט וואס איז טמא איז די האנט
 גינארין טמא ויסתרה בּפּתּחה אונ דיא האנט וואס
 איז טמא האט אָנגערירט דעם גרויט וואס איז
 טמא איז דער גרויט גינארען טמא בייא דיא
 אלע ספקות איז דער דין תּהייב כּמות שטיי די הענט
 זענען וויא זיי זענען גינען אויב זיי זענען גינען
 טמא בלייבען וויא טמא, אויב זיא זענען גינען
 טמא בלייבען וויא טמא ויסתרה בּפּתּחה שטיי אונ
 דיא גרויט ווען זיא זענען גינען, אויב
 זיא זענען גינען טמא בלייבען וויא טמא, אויב
 זיא זענען גינען טמא בלייבען וויא טמא :

מיט איין האנט פּסק בּממאָה נגע פּסק בּפּתּחה נגע אונ
 ער ווייס ניט צוא ער האט אָנגערירט מיט דיא
 האנט וואס איז טמא איז דער גרויט טמא, אָדער
 ער האט אָנגערירט מיט די האנט וואס איז טמא
 איז דער גרויט טמא הי דיי פּתּחות אויב זיינע
 ביידיע הענט זענען גינען טמא ויסתרה בּפּתּחה אונ
 פאר איהם זענען גינען גרויט וויא גרויט אונ פּסק
 ויסתרה איין גרויט איז טמא אונ איין גרויט איז
 טמא נגע בּפּתּחה פּתּחה אונ ער האט אָנגערירט איין
 גרויט פּסק בּממאָה נגע פּסק בּפּתּחה נגע אונ ער ווייס ניט
 צו ער האט אָנגערירט דעם גרויט וואס איז טמא
 זענען דיא הענט זיינע גינארען טמא אָדער ער
 האט אָנגערירט דעם גרויט וואס איז טמא ווען
 זיינע הענט געבליבען טמא ויסתרה בּפּתּחה ויסתרה
 פּתּחה אָדער איין האנט איז טמא אונ איין האנט
 איז טמא ויסתרה בּפּתּחה אונ פאר איהם איז
 גילעגן גרויט אונ פּסק ויסתרה איין גרויט
 איז טמא אונ איין גרויט איז טמא נגע בּפּתּחה ער
 האט אָנגערירט ביידיע גרויט מיט איין האנט
 האט ער אָנגערירט איין גרויט אונ מיט דיא

תוספות

גמרא נדה דף כ' ע"א

רש"י

פלי קורטס דרייפּט. מכל
 משמע שדיו שלנו הוא
 קרו דיו מדקמל קורטס
 דרייפּט משמע שדיו יבש אופק
 כ"ח לכתוב ס"ח כדיו של פלי
 לפי שהוא נפולס לה וכפ"י שני
 דגישין (דף ט"ו) מפורס :

שחור כחור. אמר רבה בר רב הונא חרת שאמרו
 דיו. הניא נמי הכי שחור כחור ושחור
 שאמרו דיו ונימא דיו אי אמר דיו היה אמנא כי
 פכחותא דדיותא קמ"ל כי חרותא דדיותא. איבעיא
 להו בלחה או ביבשתא. תא שמע דרבי אמי פלי
 קורטא דדיותא וכדיק בה. אמר רב יהודה אמר

חרת שאמרו דיו. כלומר
 לא כשהריות קרת
 היתה כמים חלה שחוריות
 חרת היתה גדול : כי
 פכחותא דדיותא, גלושה
 הדיו כשכלי ה"ל ויוד
 שחוריות הרת למטה

ולמעלה הוא כרוך ואינו שחור כל כך : בלחה, כדיו למה כמפרש. או ביבשתא. שכן דרך שמתמן
 חרת כדיו כששולקים קליפות הקולרים והוא מתייבש : פלי קורטא דדיותא. מנקע חתיכת דיו יבש : ובורק בו.
 שחור כחור אויב די דם גדות איז שווארץ אזוי ווי
 קויל איז טמא. רבה בר רב הונא זאגט
 חרת שאמר די וואס מען זאגט אז שווארץ ווי חרת
 איז טמא, מיינט מען אז מען האט געטן חרת צו
 שמויטן אונ אריין געלייגט אין טיגל, אז די דם
 גדות איז אזוי שווארץ איז טמא מיינט נמי די דם
 האבין אויך אזוי גילעריגט שחור פּתּחה אז די דם
 גדות איז שווארץ ווי חרת איז טמא ויסתרה שאמר די
 אונ וואס מען האט גינאנט שווארץ ווי חרת איז
 טמא, מיינט מען אז דער חרת איז אויסגעמישט
 מיט טיגל וואס מען זאגט אז דם גדות איז
 שווארץ ווי טיגל איז טמא אז ער איז אזוי וואס
 גינאנט שווארץ ווי טיגל איז טמא ויסתרה וואלט

מנחת דס שמור: כקור. טעור שמורה: כענבה. ענבים שמורים. ללא קיר טס עטנ שמור:

שמואל כקור כדיו וכענב שממא וחור ששנינו עמוק מכן ממאה אמר רבי אליעזר כוית כופת כעורב מהור וזו ששנינו דיהה מכן מהור:

האם צו שפאקטין אשמיקול מרקענע מינים אונ האם מיט די מינים פארגלייכט צו רם נדות ועוד צו עם איז גלייך די שווארצקייט איינס צו דאס אנדערע. רב יהודה האט גינגט פון שמואל'ס נוענין אויב די רם נדות איז שווארץ פרי אזוי ווי שווארצע וואקס פרי אדער אזוי ווי מינים יכענב אזוי ווי שווארצע וויינגרויבין סמאח איז דיא אשה נאמא ותי ששנינו רם איז וואס מיר האבין גילערניגט

זודור (יתרו דף ז ע"א)

זכור את יום השבת לקבל לך תענה כדכר עד שקר לא"י יוםי שבת סהדותא חקרי. ובעי בר נש לשהל על הא דכתיב כי ששת ימים עשה י' וגו'. ושבת כללא (כ"ה סהדותא) לכלא. ואמרינן יומי מאי דכתיב תתן אמת ליעקב כד"ה ושמרו כ"ה את השבת. ומאן דלמסיד שקלא משקר בשבת דהיא סהדותא דקאט ומאן דמשקר בשבת באורייתא כלל. בנינו כך הא כהא תליא:

מוכר יוסף לחק הלכה פסוקה

שערי קדושה ח"ב שער ד

רמב"ם הלכות שבת פרק ז

רביה יש טס ז' קמות גדולות סא' סמול כענין ססקל ומנוסס וסכ' כי סול כענין סגסכה וסולוסס ומזולג בסס' יסכרך ומלסס ח"ו כי לון סקכ"ס מכיר כעמולוס וכסיר ולל מונו ליש סל סעיסו וירלס מולוסך וכסיר לל סעסו מול גור ס' סליכס. זסמלס דינו סל דלס מלר סססירס סללס וכסל כלמנוס וסול פון סכרסס כיוסל סלין עקבלול סני סכירס סללס לל יסכ סכרל סיי סוסס רכיס ולל מלכס יכוסלס סלל סל סססוקו עכנס כעלי

רמיה יש פה ב' רעות גדולות נארין האם צוין שלעבמע ואכין אין ויה הא' שדמא בענין השקר הנוסח אין קאהל איז דאס אזוי ווי פאלש אונ חנפן חב' כי דמא בענין חגבית האגואה דאס צווישע איז דאס אזוי נדיא גענאקת אונ גענארט וימולל בשם יזבד אונ ער פארשעמט השם יתברך שגראה חס ושלום כי אין חקדוש ברין ויא מכיר ברמאח אונ עם זעהמ אויס וויא חס ושלום השם יתברך פארשמיט גיט ויין פאלשקייט וואס ער מודה וכתוב אונ עם שמיית אין פסוק ולא חנו איש את עמיתו ויראת מאלוהי איינער פאר גיט נארין דעם אנדריין דו ואלתמא סוקא האבין פאר דיין נאם וכתוב נאם שמיים אין פסוק לא תעש של אהרן ואלת גיט מאהון אומערבט בני יי אלהים איה בין איינער נאם וואס איה וועל שטרמפין דעם מענש וואס מודה אומערבט והתלת דינו של אדם מהי חפסיה דאס ערשקע וואס מען משפט דעם מענש נאם ויין שטארבין נשאת תחת באמנה אויב ער האט גיהאנגיקלם ערליך ויהא מן ארבע כמות שאיין פקבלת פני שכינה אונ ער איז פון די פיר כמות וואס וועלן גיט ועוד די שכינה שטאמט וויא עם שמיים אין פסוק לא תעש בקרב בני עושה רעה נאם הם גאנגט אין מין שמוב וועט גיט ויעדן דער מענש וואס מודה נארין ויין חקר ולא הרבה ירושלים אלא על שפסוק סמנה בעלי אמה ירושלים איז נאר חרוב גינוארין

היום והיו עמו מעות נותן כיסו לנכרי להוליכו לו ולמוציא שבת לוקח ממנו ואע"פ שלא נתן לו שכר על זה ואע"פ שנתנו לו משחשכה כוהן מפני שאדם בהיל על מסונו וא"א שישליכנו ואם לא תתיר לו דבר זה שאין איסורו אלא מדברי סופרים יבא להביאו בידו ועובר על מלאכה של תורה, ברא ככיסו אבל מצויה לא יתן לנכרי אלא מליכה בפתות פחות מרא"א :

למוסר כמו"ל בדתה הסקר וכתיב ה' מי יגור בלכלך וגו' ודונג למה בלכנו. ולכו"ל איש למוטות רב ברכות זה כטעם ונתן בלמוסר שכסיו מתרבים וסכ"ס מזמין לו פרנסתו וכו' ולא עוד בלל שנקרא לזין שנאמר ולזין בלמוסו ימים ולכו"ל הפ"ג פלות הן כו' כל חכוקי וסמדיס על אמת שנאמר וצדיק בלמוסו ימים :

ווייל עם האבין אויפגיהערט צו זיין קענטיש וואס זאלין האנדלען אמת כנופר לעיל בדת השקף אזוי וויא עם שמיים פריער בייא דיא מדה פון פאלשקייט ופתי אונ עם שמיים אין פסוק יי מי יטר באהך גאט ווער קען וואהרען אין זיין ניגעעהלט ודובר אמת בלבבו דער וואס אמת אין זיין הארץ וואס רבותי וכרונם לברכה די רבנן האבין גיאנגט עם שמיים אין פסוק איש אמונת רב ברכות דער קענטיש וואס איז קעגלויבט וועט ער האבין פיל ברכות יי חנושא ונתן באמטנה דם מינגט קען דער נוס האנדילט ערליך מיט אמת שניכסיו מתרבים זיין פרעגין וועט גימערט ווערין וקדוש ברוך הוא מיין לו פרנסתו גאט וועט איהם שוין אנגריימען זיין פרנסה ולא עדי אלא שנקרא צדיק אונ דער קענטיש וואס האנדילט ערליך הייסט ער אצדיק שגאט אין עם שמיים זיין פסוק וצדיק באמטנה יתיה דער צדיק וועט לעבין דורך זיין אמונה ויאסור בותיש וכרונם לברכה אונ די רבנן האבין גיאנגט פתיג פחות הו זעקס הונדערט מיט דרייצעהן מצות זענין דא יבא חכוקי וסמדיה על אמת איז נקומן חכוק אונ האט געמאכט פון דעם איין מצוה שגאט וויא עם שמיים אין פסוק וצדיק באמטנה יתיה דער צדיק וועט לעבין מיט זיין אמונה, ווייל ער האנדירט מיט אמת :

שבת קוקט שוין אן וזו עמו מעות אונ ער המ גיהאמ מיט זיך געלט ונתן כיס לנכרי להוליכו לו גיט ער דעם ביימיר געלט צו אע"ג, ער זאל דם האלמין איבער שבת ולמוציא שבת לוקח ממנו אונ ווען דער שבת גיט גאר אנוועק געמט ער צוריק פון עו"ג דם ביימיל געלט וואו על פי שלא נתן לו שכר על זה אפילו ער האט גיט בצואה געט עם עו"ג פאר דם וואס ער האט געהאלטן דאס געלט איבער שבת, האט דאך דר עו"ג געהאלטן דאס געלט גאר פאר דעם יודינס מוצה וועגין, פון דעסמוועגין קעג קען וואו על פי שנתנו לו משחשכה כוהן אפילו ער האט גיגעבין דאס געלט צום עו"ג ווי עם איז שוין גיווען פינגקער אום שבת, פון דעסמוועגין קעג קען מפני שאדם בהיל על מסונו ווייל אקענטיש איז איבערזעאילט אויף זיין געלט ויא אשור ששליכנו אונ עם איז גיט מעגליך ער זאל דאס געלט אנוועק ווארפן וואס לא תתיר לו דבר יי אונ אויב דו וועמט איהם גיט מתיר זיין צו געבין דאס געלט צום עכ"פ שוין איסורו אלא מדברי סופרים וואס דער איסור איז גאר פון דיא רבנן יבא להביאו בידו וועט ער האלמין דאס געלט אין האנט אונ וועט מראגין דאס געלט אהיים ועובר על מלאכה של תורה וועט ער דאך מאהן אזוי אקלאכה וואס דיא תורה האט גיאנגט עם איז אסור ויבנה דברים אסורים ווען זענען די רייד גיאנגט גינארין או ער זאל געבין דאס געלט צום עכ"פ בדיס בייא זיין דאס געמוענע געלט פרייטאג פארין נאכט אדער צו אעכ"פ ער זאל דאס מראגין אום שבת אלא מליכה פחות פחות מארבע אמות גאר ער אליין מראגט דאס געלט ווייניגער וויא פיר איילין אונ שמעלט זיך אפרוהען, נאכדעם מראגט ער ווייטער ווייניגער ווי פיר איילין אונ שמעלט זיך אפרוהען, אונ אזוי טוהט ער דאס נאנצע וועג ביז ער קוקט אהיים אדער ביז עם ווערט מוצאי שבת ואונ מיר האבין גיט מוצא מאקער וועט ער מראגין דאס געלט די נאנצע וועג מיט איין קאהל, ווארם ביי גיפונגעע געלט איז ער גיט אזוי איבער זעאילט צו טאהן אאיסור וועגין געלטו :

(נג) כשמזכיר הש"ץ ברוך אתה ה' אומרים ברוך הוא וברוך שמו כמו שהיה עושה הרא"ש ז"ל ויש מוסיפין תיבת הגדול והוא ללא צורך

אור צדיקים

צורך ולא יפה הם עושים משני טעמים, א' שמכסלים בזה הכוונה שהוא נגד אותיות שם הוי"ה ברוך ה' הוא ה' וברוך ה' שמו ה' כמ"ש בסידור האר"י ז"ל, ב' כי אנו מבקשים שיתגדל שמו יתגדל ויתקדש שמה רבא כי בעוה"ז אין אנו רשאים להשתמש כי אם בחצי השם כמ"ש כל הנשמה תהלל י"ה והאיך אומרים ב"ה וב"ש הגדול.

(נד) **כשישוחזין** מודים עם השי"ץ לא ישחה כמו השי"ץ שצריך לשחות כשיעור שאחז"ל עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה, אלא שוחין מעט עם השי"ץ שלא יהיה נראה ככופר ה"ו ואם ישחה כמו שהוא שוחה בלחש בתפלתו יהיה מוסיף על דברי חז"ל, כן מבואר בפוסקים אחרונים, ודע כי כן נהג רש"ל ז"ל כשאמר מודים עם השי"ץ היה שוחה מעט וכשאמר שאתה הוא ה' אלהינו כשהזכיר השם היה זוקף מעט אבל עכ"פ היה שוחה מעט וכשהגיע לתיבת על שאנו מודים לך היה שוחה יותר מעט והביאו מהר"י מקראקא וראוי לעשות כן להשוות דעות המחלוקת בזה מהר"א ז"ל ומהר"י מקראקא ז"ל ולא כמו שעושין המוני עם ששוחין עם השי"ץ כמו ששוחין בתפלת לחש ואינו ראוי לעשות כן.

(נה) **איתא** בזהר חדש פרשת נשא כיונת ברכת כהנים שאו' השי"ץ, כשאומר יברכך ה', פניו יהיה נגד מזרח, וכשאומר וישמרך, יטה פניו לימין והכוונה לעורר מדת החסד, ואח"כ כשאומר, יאר ה' פניו אליך, יהיה פניו נגד מזרח, וכשאומר ויחנך יפנה לשמאל, והכוונה להביא שמאל ולכוללה בימין לכולל מדה"ד במדה"ר שיהיה כולו חסד וכזה יעשה בישא ה' פניו וגו', ואיתא שם דכל שי"ץ שאינו מכוון כך אינו מרויח בתפלתו כש"כ כשנוטה תחלה לצד שמאל ואחר כך לצד ימין אז הוא מעורר הדין וגובר על החסד ה"ו וענשו גדול עד מאד, ע"כ כל שי"ץ יהיה זהיר במה שכתבנו :

(נו) **נדרה"גים** העולם כשאומר השי"ץ תיבת וישמרך אומרים יהי רצון וכן כשאומר השי"ץ ויחנך כו', ולגלג עליהם מהר"י ז"ל כי אין לו פירוש דתמיד יהי רצון קאי על מה שאומר אחר זה, כמו יהי רצון מלפניך שתרגילני בתורתך וכו' או יהי רצון מלפניך שתצילני מעזי פנים וכו' יר"מ שתיתן לי מתנה טובה וכו', כש"כ שלא לומר אמן כמו שעושין המוני עם כשמסיים השי"ץ וישם לך שלום אומרים אמן וכן יהי רצון, כי אין עונים אמן רק אחר הכהנים שאומרים דרך ברכה משא"כ השי"ץ וכמבואר בפוסקים, ע"כ טוב יותר שישתוק ולא יענה כלום עד אחר שסיים השי"ץ וישם לך שלום, יאמר כן יהי רצון, כן כתב מהר"ל וכ"ה בש"ע וכן נדפס בסידורי דפוס אמשטרדם, והרוצה שלא לשנות מנהגו ומנהג העולם שעונים גם אחר שאומר השי"ץ וישמרך ואחר ויחנך, יאמר בכל פעם כי"ר וכמ"ש מהר"י ז"ל :

(נז) **כתב** מהר"י ז"ל בשם רש"ל שכתב קבלתי בכל פעם שאומרים רבש"ע אני שלך וכו' אומרים לבסוף ותביא עלי ברכת כהניך ותרצני :

אור צדיקים

(נח) יחיד המתפלל תפלת י"ח ופיסע ג' פסיעות לאחוריו בעושה שלום אף על פי כן אומר ואמרו אמן. הכיונה היא על ב' מלאכים שעומדים אחד לימינו ואחד לשמאלו כדכתיב כי מלאכיו יצוה לך שיאמרו אמן על בקשתו שאומר יעשה שלום עלינו וכו'. כ"כ בספר מטח משה בשם רבינו יהודה החסיד ז"ל :

(נט) **מבואר** כוונת נפילת אפים למסור עצמו למיתה ומדויח בזה שתסיר ממנו זוהמת נחש זולת שאר מעלות שזוכה אדם בשביל זה

כמבואר בסידור האר"י ז"ל (ועיין בז"ח פ' תרומה). קודם נפילת אפים יאמר לדוד 'אליך נפשי אשא' ויכוון ר"ת גימ' ב"ן ויש בו סוד גדול. גם יש לומר כי עליך הורגנו כל היום, אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך, וידמה במחשבתו כאילו מת. ויש לזה ב' טעמים א' שלא יראה פני השכינה ב' כי יש איזה עבירות שתשובה ויום הכפורים ויכורין תולין ומיתה ממרקת וכשמוסר נפשו בכוונה גדולה בנפילת אפים כנ"ל נחשב כאילו מת ומתכפר לו :

(ס) **מבואר** בש"ע שבשחרית יפול על ימין ולא על שמאל משום כבוד התפילין, וחמיד הייתי מהדר למצוא טעם לדבר מאי בזיון

לתפילין כשיפול על שמאל והוא תמוה עד כי זכני הש"י ומצאתי בשם המאור הגדול מוהר"ר וואלף ז"ל הרב דק"ק פוזנא שאמר טעם נכון. והוא מה שאין אנו נופלין תחנון בשבת הוא מטעם שהוא יום קדוש ואות אשר בחר בנו ואנו במעלה העליונה ואז אין שייך לעורר הדינים בנפילת אפים ובכלל זה שאר הימים שהקדושה שולטת, והתפילין ג"כ אות ומורים על יחוד הגדול, ע"כ כשיפול על יד שמאל ששם התפילין הוא בזיון גדול שמראה כאלו אינם, אות ח"ו וכשאומר תחנה בנפילת אפים בשבת שבוודאי הוא בזיון גדול לשבת, הכי נמי לא שנא, והדברים עתיקים ועמוקים מאד :

(סא) **דעת** המקובלים שלא ליפול אל תוך היד כי אם על גב היד, והטעם נפלא, ודע כי לפי הקבלה שייך ליפול אף שאין ס"ת שם.

ומי שאינו מוחזק בחסידות והנהגת הקבלה לא יעשה כן מפני היהורא :

(סב) **מבואר** בפירוש הסידור ענין תפילת והוא רחום שאומרים בב' וה', נגד י"ח ברכות, וע"כ כתוב בס' מטה משה שראוי לומר בקירוב רגלים זה אצל זה כמו תפילת י"ח ונכון הוא :

בעתק מספה"ק עבודת הקודש ח"א
למרן החיד"א זל"ה

אחר תפלה ישתדל ללמוד סדר היום בסדר חק לישראל כי הוא
סדר נאה דרך קלרה וכשרה וזוכה במעט זמן לקרות חניך
ולשנות משנה וגמרה וזכר והאיש הירא ה"ק נתן ולא יעבור כי
הוא תועלת עלום לנפשו קרי"ה נאמנה הזאת נעמי וגם ילמוד
חניך בהרגום כמ"ש האר"י ז"ל ויש ימלא הכל מוכן אמנם
יש בו טעויות הרבה ולריך להבין ולהרגיש בטעויות וזנזאים וכתובים
ילמוד פעם אחת מקרא ופעם תרגום ולא יכוין בזכות הכתובים
שם כי הם מלאי השגיאה גם לא יאמר התפלות שבראש הס'
(ועתה נדפס חק לישראל בסדר יפה וגמור):

בעתק מספה"ק שארית ישראל המיוחד
שבת למידי הגה"ק מוהר' ר' מרדכי
מטשארנאביל זצוק"ל .

שער השוכנים דרוש א

והנה הרואה יראה נספר הקדוש שנקרא חק לישראל
שהוא תיקון לפגם הנרית. ככה קבלתי מרבותי
שתיקון האמיתי הוא ע"י התחזרות תורה שנכתב עם
תורה שנע"פ ע"י חק לישראל. ורמו לזה וחוק נשאר
שם וכו'. ע"כ נעקנות משיחא אלו ילא לאור ספר
„יוסף לחק" מהלדיק הגדול רבי חיד"א תלמידו של
ר' חיים אצן עטר נעל האור הקיים שיש בו שני
אורות תרין משיחין נון דוד ומשיח נון יוסף נסוד
נדיק הכולל המתקן פגם של כל ישראל. הרואה יראה
כי צימים האלו צימי שונזי"ס ת"ת תיקונים גדולים לפגם
נרית המעור והלשון כנ"ל ויש בהם רזין עילאין רזין
דרזין כו'.